

Tecuciul literar-artistic

Revistă europeană de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică“

62

Serie nouă
(anul 15),
Al patrulea
trimestru
2021

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântui!“

Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)“

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro

Regele Mihai I
(25 octombrie 1921 - 5 decembrie 2017)

Sub egida Asociației „Societatea Culturală «Ștefan Petică - 2007»“

SUMAR

- Mihai EMINESCU, *Poezii* 3

EDITORIAL

- Adrian RACARU, *Pe val, sau sub valuri ?* 4

ESEURI/ IN MEMORIAM/ NOTE DE CĂLĂTORIE/
ISTORIE

- Doru SCĂRLĂTESCU, *Peisajul eminescian ca întruchipare de artă* 5
- Adrian Dinu RACHIERU, *Iorga sau nevoia de orizont* 11
- G. G. URUSU, *Nicolae Iorga și Tecuciul* 15
- Vladimir RADU, *Nicolae Iorga – alături de Natalia Negru și Ștefan Octavian Iosif* 17
- Monica PRECUPANU, *Regele Mihai I – model uman și lecție de smerenie* 18
- Constantin OANCĂ, *Regele Mihai I al României* 22
- Sorin LANGU, *Încoronarea lui Mihai I în „Time magazine”* 23
- Corneliu STOICA, *Un mare aristocrat al spiritului și al paletei: Theodor Pallady* 25
- Ștefan ANDRONACHE, *Pablo Picasso, cel mai prodigios artist al secolului al XX-lea* 28
- Pablo PICASSO, *Cugetări* 36
- Ștefan MUNTEANU, *Aprecieri privind concepția estetică a lui George Apostu* 38
- Petre ISACHI, *De la mesianismul poetului Octavian Goga, dimensiunea românească a ființei* 42
- Theodor PARAPIRU, *Zidul Plângerii; Zilele Alcionului; Zilele Facerii (Genezei); Zilele Terorii* 46
- Cristina LUCA-PARAPIRU, *Visul Mariei; La malul mării* 50
- Lucian IONIȚĂ, *Codul culorilor* 51
- Ștefan ANDRONACHE, *La Défense, cel mai cosmopolit cartier de la marginea Parisului* 56
- Mirela BĂNICĂ, *Saintes-Maries-de-la-Mer, Camargue, 20-26 mai 2017 (2)* 62

POESIS:

- Ionuț CARAGEA 67
- Carmen SECERE 69
- Violeta CRAIU 71
- Stan M. ANDREI 74
- Petruș ANDREI 76
- Melania RUSU CARAGIOIU 78
- Gabriel DRAGNEA 80
- Dorina STOICA 82
- *Poezii inspirate de creația lui Picasso* 85

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ
„C.D. ZELETIN”

- Marilena APOSTU, *Poezii traduse în catalană de Pere Bessó* 88
- Pr. Ionel RUSU, *Constantin Galeriu* 92
- Elena MOCANU, *El Camino Santiago - dimensiune spațio-temporală a patrimoniului cultural creștin* 93

INTERVIURI/ NOUTĂȚI EDITORIALE

- Angela BACIU, *Mircea Sântimbreanu* 97
- Angela BACIU, *Spiegel scrie peste tot* 100
- Vladimir RADU, *Fascinația lumii colorate din vitralii* 103

DEBUT ABSOLUT

- Nona Maria NISTOR, *Proză și poezie* 106

PROZĂ/ ESEURI/ CRONICI LITERARE

- Violeta IONESCU, *Verzele lui Iovis* 112
- Cristian Gabriel CĂLUGĂRU, *Bioetică și persoană în lumea de azi* 114
- Katia NANU, *Primăvara femeii în galben* 116
- Ion MANEA, *Un fochist adus de barză; Viitor strălucit* 119
- Elena NETCU, *Semințele Dobrogei* 122
- Katia NANU, *Dan Plăeșu și „Garsoniera lui ‘Ăl Bătrân”* 125
- Tase DĂNĂILĂ, *„Confesiuni jurnalistice. Memoria hârtiei II” – Viorel Burlacu* 127
- Marin NĂSTASE, *Magia colindei; Lecția frunzei* 129
- Daniel MAZILU, *Zeul transumanist* 130

NICOREȘTI, PLAI CU DOR

- Bianca-Mădălina PARTENIE, *Nicoreștii, drag cântec al copilăriei mele* 132
- Nicuța ȚUCHEL, *Școala Gimnazială „Gabriel Drăgan” - activități culturale marcante* 133
- Nicuța ȚUCHEL, *Școala nicoreșteană sub emblema scriitorului Gabriel Drăgan* 135
- Gabriel DRĂGAN, *Primul Război în mărturia literare: oameni, locuri și lupte în marele război* 137
- Gina ANDRONIC, *Lăcașuri de cult - Nicorești* 140
- Șt. ANDRONACHE, *Petre Rău - „Neostoitele izvoare”* 143
- Nicuța ȚUCHEL, *Școala nicoreșteană de ieri și de azi. Repere istorice* 145
- Petre RĂU, *Verde vale de rai* 147
- Mircea DRĂGAN, *Amintiri din... Nicorești* 149
- Mircea COJOCARU, *Amintiri* 150
- *Personalități marcante ale comunei Nicorești, județul Galați* 152
- Constantin VELICU, *Struguri, vinuri și legende* 153

ISTORIE/ IN MEMORIAM

- Gh. N. Vasilache, *Construcțiile repetitive – o greșeală de exprimare* 155
- Daniel BRADEA, *În Zodia proletariului. Dimensiuni ale dictaturii la Tecuci (I)* 157
- Toderiță RUSU, *Părintele Dumitru Vlad, 112 ani de la naștere* 163
- Adrian RACARU, *Revista revistelor* 164
- Adrian RACARU, *Cronograf* 166

Redacția

Director onorific: **Dr. Constantin TEODORESCU**

Director executiv: **Dr. Petru BLAJ**

Redactor-șef: **Eleonora STAMATE**

Redactor-șef adjunct: **ADRIAN RACARU**

Tehnoredactori: Eleonora STAMATE,
Bogdan ARTENE

Membrii redacției

Paul Blaj
Vasile Sevastre Ghican
Vladimir Radu
Ștefan Andronache
Constantin Oancă
Tănase Dănăilă
A.G. Secară
Adrian Racaru
Mircea Cojocaru
Livia Ciupercă
Petruș Andrei

Grafică:

Theodor Pallady (picturi)
George Apostu (sculpturi)

Colegiul editorial

Acad. Mihai Cimpoi
Acad. Nicolae Dabija
Prof. dr. Theodor Codreanu
Acad. Vasile Tărățeanu
Prof. univ. dr. C. D. Zeletin
Prof. dr. Lucia Olaru Nenati
Prof. dr. Narcisa Florentina Boldeanu
Prof. univ. Ștefan Munteanu
Liviu Ioan Stoiciu

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef Eleonora STAMATE:

Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap.30
Tel.0742.402.999
e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com

Adresa redacției:

Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”
Str. Republicii nr. 11, Tecuci
ISSN 1843-0198

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic

Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicile și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.

Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

„Într-un fel, Eminescu e sfântul preacurat al ghiersului românesc. Din tumultul dramatic al vieții lui s-a ales un Crucificat. Pentru pietatea noastră depășită, dimensiunile lui trec peste noi, sus și peste văzduhuri. Fiind foarte român, Eminescu e universal.”

(Tudor Arghezi)

CĂLIN (File din poveste)

Gasel

Toamna frunzele colindă,
Sun'un grier sub o grindă,
Vântul jalnic bate'n geamuri
Cu o mână tremurândă.
Eară tu la gura sobei
Stai, ca somnul să te prindă.
Ce tresari din vis deodată?
Tu auzi pășind in tindă -
E iubitul, care vine
De mijloc să te cuprindă,
Și în fața ta frumoasă
O să ție o oglindă
Să te vezi pe tine însăș
Visătoare, surizândă.

Pe un deal resare luna, ca o vatră de jaratic
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic[...]

1 noiembrie 1876

SONET

Afară-i toamnă, frunză'mprăștiată,
Iar vântul svêrle'n geamuri grele picuri;
Ci tu citești scrisori din roase plicuri
Și într'un cias gândești la viața toată.

Pierzându-ți timpul têu cu dulci nimicuri,
N'ai vrea ca nime'n ușa ta să bată;
Dar și mai bine-i, când afară'i sloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.

Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechiu al zinei Dochii,
În juru-mi ceața crește rânduri-rânduri;

De odat'aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii.

1 octombrie 1879

DE CE NU-MI VII

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur frunzele de nuc,
S-așază bruma peste vii -
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

O, vino iar în al meu braț,
Să te privesc cu mult nesaț,
Să razim dulce capul meu
De sânul têu, de sânul têu! [...]

Târzie toamnă e acum,
Se scutur frunzele pe drum,
Și lanurile sunt pustii...
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

1 februarie 1887

Deschizător de noi formule poetice în literatura română, Mihai Eminescu este deopotrivă **clasic** prin cultivarea poeziilor cu formă fixă (între care sonetul, satira, oda, epistola/scrisoarea, glossa, gazelul, imnul ș.a.), **romantic** prin aderarea declarată la estetica acestui curent literar și cultural, dar și cu adâncimi **simboliste** ori metafore elaborate care trimit spre **modernism**. Un motiv generos inspirat de natură precum **Toamna**, oferă viziuni absolut inedite de la o creație la alta, în simbioză tematică perfectă cu erotica.

Oferim cititorilor revistei noastre – în limitele spațiului tipografic – variante din volumul princeps „**POESII**” de **Mihail Eminescu**, publicat de Titu Maiorescu la Editura Librăriei „Socecu&Comp.- Bucuresti, 1884, străduindu-ne să preluăm și să respectăm ortografia epocii, structura prozodică inițială și grafica ilustrativă.

EDITORIAL

PE VAL, SAU SUB VALURI ?

► Adrian RACARU

Nu intuiam negura din care izvorăște această revoltă antropofagă, a antivacciniștilor, împotriva propriei sănătăți dar și împotriva sănătății colective. Nu bănuiam sursa anacronică și bizară care ca un izbuc fatal alimentează valurile de proteste, contra eforturilor disperate de a încropi, de a realiza o protecție cât de cât rezonabilă, împotriva virusului asasin. Criza prin care trece lumea (cât și cum va trece?!), o percepeam ca pe o afectare fizică, dureroasă a stării de sănătate, ca pe o dezagregare a arhitecturii interne, a capacității organismului de a genera iscusita energie, tainic definită și înglobată în verbul *a trăi*. A trăi în limitele bunului simț. A trăi sănătos. Dar virusul acesta perfid, ne afectează parcă telepatic sănătatea mintală, pentru a pătrunde în organism. Este hidos și hipnotic, cu forma lui de coroană încornorată pe rățacitoare, schimbătoare tulpini și cu rădăcinile bine ascunse în gazdele, generos purtătoare, care nu-i recunosc abilitățile ucigașe. Criza aceasta se amplifică, prin șocul produs de falia provocată de dezbinare. Șocul e „Șocul viitorului”, viitorul lui Alvin Toffler. Nădăjduind că am să gășesc o portiță, sau măcar un pârliaz care să mă scoată spre un fâgaș, la un loc de bună vedere, de a avea perspectiva înțelegerii, de a nu fi surprins cu ce se întâmplă cu semenii mei (ca să nu mă dușmănească prietenii și rudele să nu mă ignore!), am început să recitesc „Șocul viitorului”. Și băjbăind prin al patrulea val, pentru a mă orienta unde suntem furați să ajungem, am recitit „Al treilea val”. Stupoare, ceea ce avea să ni se întâmple se știa și era previzibil de aproape o jumătate de veac!

Pentru „a ne ajuta să cădem la o înțelegere cu viitorul”, acum prezent, iată mărturia din „Șocul viitorului”:

„Apar oameni bogați care se joacă de-a sărăcia, programatori de calculatoare care se îndoapă cu LSD; anarhiști care, sub cămășile lor murdare, de doc, sunt de fapt niște conformiști revoltători care, sub gulerele lor scrobite, sunt în realitate niște anarhiști revoltători.”

„Deoarece organizațiile devin mai mari și mai puternice pe zi ce trece, viitorul, conform acestei

viziuni, amenință să ne transforme pe toți în creaturi de cea mai josnică speță, fără șira spinării și fără față, omul organizațional.”

„După părerea multor eminenți savanți din lumea întreagă, a început deja să bată ceasul pentru o „Hiroshimă biologică”.”

„Ce rămâne din „eu” meu, din „personalitatea” mea ca structură internă permanentă, durabilă? Pentru unii răspunsul este: aproape nimic. Căci ei nu au propriu-zis un „eu”, ci trec prin ceea ce s-ar putea numi „o serie de euri”.”

Și, din cartea „Al treilea val” a lui Alvin Toffler:

„Sistemele de valori se fisurează și se prăbușesc, iar bărcile de salvare pe care le reprezintă familia, biserica și statul sunt azvârlite nebunește încocoace și încolo.”

„În domeniul sănătății publice, multe boli incurabile vor putea fi desigur vindecate sau preîntâmpinate, dar altele noi, poate mai grave, vor putea fi introduse din neatenție sau chiar intenționat. (Gândiți-vă ce ar realiza o firmă dornică de câștig dacă ar crea și răspândi pe ascuns o boală nouă al cărei tratament s-ar afla în mâinile ei. Chiar o boală ușoară, asemănătoare cu răceala, ar putea crea o piață de mari proporții pentru terapia adecvată, aflată sub control monopolist.)”

„Față de conducătorii politici și de demnitarii din guvern, cetățenii își exprimă azi nu atât mânia, cât dezgustul și disprețul. Ei simt că sistemul politic care ar fi trebuit să servească drept cârmă ori stabilizator într-o societate mobilă, zguduită de schimbări, este el însuși dereglat, cuprins de vârtej și că treptat scapă de sub control.”

Bizare aceste pasaje, parcă nu sunt alcătuite din cuvinte, parcă sunt „livrări” de imagini „deja vu” care te somează să nu mai hibernăm, să ne trezim căci „viitorul a sosit mai devreme”!

Căutând clauze de împăcare, deschizând porți și sărind pârliazuri, se pare că m-am desprins de realismul meu patriarhal și că „simțul comun rafinat” nu-mi oferă decât șansa să vă las să negociați singuri răspunsul la simbolica întrebare:

– Pe val, sau sub valuri?

ESEU

PEISAJUL EMINESCIAN CA ÎNTRUCHIPARE DE ARTĂ

► Doru SCĂRLĂTESCU

Cu privire la poezia eminesciană a naturii, avem de înfrânt o prejudecată, cu rădăcini mai vechi, poate în *Notele...* tehnico-analitice din 1929 ale lui G. Ibrăileanu și proliferată apoi destul de insistent în spațiul exegetic și mai cu seamă în mediile noastre școlare, aceea a reducerii ei la statutul de „ramă”, oarecum stereotipă, a eroticii (*Sara pe deal*) ori de pretext pentru lirica gnomică (*Revedere*). Un sincretism *Natură – Eros* există la Eminescu. Dar „rolurile” naturii, dincolo de acest sincretism, sunt mult mai numeroase, distribuite în planuri diverse: ontic, metafizic, etic, retoric, stilistic, psihologic. Nu în ultimul rând, estetic.

„Anti-intelectualismul lui Eminescu este adânc românesc, și (oricât Eminescu ar fi un orășean, fiu de boiernaș), țărănesc...”; „Simțirea cuvioasă față de natură, care e mai curând o nesimțire de calitate metafizică, place cu deosebire lui Eminescu. El o întinde asupra omului, dându-i acea sublimă neștire de propriul trup, făcându-l să privească procesele naturii cu nepăsare”. În capitolul despre natură (*Cadrul fizic*) al *Operei lui Mihai Eminescu*, din care am desprins rândurile de mai sus, G. Călinescu realizează cele mai reușite pagini de *ficțiune* ale sale. Ca și în erotică, în poezia naturii răsare un Eminescu desprins din corsetul culturii și civilizației, lăsându-se în voia instinctului gregar, un ins pierdut, nu fără

voluptate, în arhaicitatea, dezordinea („ceea ce noi am fi înclinați să numim mizerie”), automatismul și imensitatea firii, copărtaș, prin „mimetism geologic” la veșnicul proces de dezagregare și regenerare al acesteia. Printr-un montaj abil de citate, dar și cu știutele-i resurse literare, marele nostru critic alcătuește un scenariu cu un personaj viu și fascinant, *Eminescu*. Un erou, al său, în care citadinul rafinat Călinescu-Ioanide își proiectează nostalgii și dorințe refulate, de refugiu într-un univers de candori și plăceri, al naturii „inculte”. Lăsându-se furat de aventura noului său Robinson, criticul pierde din vedere adevăratul obiectiv al monografiei sale, *scriitorul* Eminescu. Ori, ca scriitor, Eminescu nu seamănă întru totul cu modelul „nativ”, „spontan”, „rural” propus de marele critic. Ca tipologie artistică, el este mai degrabă, cum s-a spus tot mai insistent în ultimul timp, un creator de factură modernă, lucid, meticolos, elaborat, rafinat. Tânărul de 19 ani trebuie să fi urmărit cu multă luare aminte, traducându-le, aceste rânduri din tratatul de estetică teatrală al lui Röttscher: „În oricare altă artă i-e neapărat celui ce i se destină d-a face studii și exerciții preliminare, spre a câștiga un cuprins oarecare de tehnică” (*Arta reprezentării dramatice*). Din acest unghi de vedere trebuie să-i restituim lui Eminescu ceea ce pare să-i refuze Călinescu: „mentalitatea estetică” în conceptul său de natură. El e un poet de proiecție, construcție și finalizitate practică și nu se poate lăsa în voia efuziunilor naturistice (nici erotice) fără a gândi și sconta un efect în plus, de artă, în lirica sa. Descrierea pură, gratuită, a peisajului, în genul unor „pasteluri” ca ale lui Alecsandri sau, mai târziu, Coșbuc, n-o vom găsi la autorul *Florii albastre* decât foarte rar, o dată, la începutul carierei sale poetice, într-o piesă precum *Frumoasă-i*, cu acel joc voluptos de răsfrânger, vizuale, auditive, și acea jubilație cu care tânărul versificator ia în stăpânire realul, cu toate simțurile în alertă. Dar chiar și la acest nivel, observăm că Eminescu nu este sedus și dominat de peisaj, pe care-l construiește conform instinctului său artistic, după o logică internă, care e a poeziei însăși. Foarte curând, de altfel, peisajul devine o

chestiune de „schele” poetică și de „abilitate tehnică” – cum îl traduce el pe Rötcher. Semnificativă, astfel, pentru sporul de „metodă” este poezia *Mortua est!*.

Preîntâmpinând, parcă, obiecția maioresciană privind abuzul de reflexivitate „mai peste marginile iertate”, Eminescu reia sumbra meditație juvenilă, *Elena*, peste câțiva ani, susținută acum de reprezentarea iconografică a înălțării și apoteozei Sfintei Fecioare, ce-l trădează pe frecventatorul asidu al galeriilor de pictură vieneze: „Te văd ca o umbră de-argint strălucită,/ Cu-aripi ridicate la ceruri pornită...”, imagine proiectată pe un peisaj „ireal”, lucrat succesiv, prin adăugare de pastă de culoare, într-o schiță intermediară: „Trecut-ai când noaptea-i o abra-cadabră/ Și-n ceruri de stele se-aprind candelabre/ Ce sala albastră a lumii lumină/ Cu nourii palizi, cu luna regină...”, apoi, în versiunea definitivă: „Trecut-ai când ceru-i câmpie senină,/ Cu râuri de lapte și flori de lumină,/ Când norii cei negri par sombre palate,/ De luna regină pe rând vizitate...”. Avem aici un model ideal de „peisaj simbolic”, în care, cum arată Sir Kenneth Clark, „detaliile sunt combinate în chip decorativ sau ca motiv expresiv” (*Arta peisajului*, București, Meridiane, 1969, p. 131). S-a vorbit cu temei de prezența suverană a muzicii în creația eminesciană, de polifonie, orchestrație, simfonism, care dau versului fizionomia specifică, inconfundabilă. Dar Eminescu a avut, evident, și o vocație plastică, un simț dezvoltat al luminii și al culorii, o știință a compoziției tabloului, care-l particularizează de asemenea în cadrul lirismului românesc. Din acest punct de vedere, natura – ca obiect de experiență și judecată estetică (Rosario Assunto) – este convertită în *peisaj*. Avem motive să credem că, în cazul poetului nostru, la un simț viu și autentic al naturii, se adaugă o „știință” a peisajului, dobândită prin cunoașterea directă a experienței artistice în acest domeniu, națională sau universală. Peisajul devine după K. Clark, „principala creație artistică a secolului al XIX-lea”. Romanticii îl cultivă ca gen poetic, între aceștia, cu succes, Victor Hugo, deopotrivă pictor și desenator, numit de Charles

Baudelaire „regele peisagiștilor”. Dar Baudelaire însuși se ocupă insistent de pictorii peisagiști francezi în *Salioanele* sale. Cel din 1859 cuprinde un capitol teoretic intitulat *Peisajul*, care începe astfel: „Dacă o alcătuire de copaci, munți, ape și case pe care o numim peisaj pare să fie frumoasă, lucrul acesta nu se întâmplă de la sine, ci mulțumită mie, harului meu, ideii ori sentimentului cu care o înzestrez” (*Pictorul vieții moderne și alte curiozități*, București, Meridiane, 1992, p. 305-306). Sunt rânduri la care ar fi subscris fără rezerve și Eminescu.

În Principatele Române, peisajul apare relativ târziu, primele semne datează cam din deceniul trei al secolului XIX și le datorăm unor Carol Popp de Sathmary sau Barbu Iscovescu, acesta din urmă însoțindu-și o ședere la Viena cu 17 schițe intitulate *Peisaje de sentiment*. În Moldova, în 1832, la „Gimnazia Vasiliană” apare catedra de *caligrafie și desen de peisaje și flori*, îndrumată de Iosif Adler, autor, în anul următor, al unui *Tratat de peisagii și flori*. O catedră identică are și „Academia mihăileană” în 1835. Dar rezultatele sunt mediocre. Încercări destul de timide le fac prolificul Gheorghe Asachi și fiul său, Alexandru, autori de crochiuri peisagistice păstrate la Cluj. Menționabili sunt, primul, cu o reminiscență din experiența sa italiană, *Vedere de pe lacul Albano*, celălalt, cu un peisaj acvatic autohton, *Plute pe Bistrița*. În ceea ce privește planșele executate în atelierul litografic al „Albinei Românești”, reținem utilizarea peisajului ca element de fundal pentru compoziții legendar-istorice. Ele sunt cunoscute de Eminescu, care le menționează într-o încercare de nuvelă a sa, *Aur, mărire și amor*: „Erau litografiile institutului Albinei Românești, binișor executate, unele copii de pe tablourile maeștrilor străini, altele originale”. Cu picturile „maeștrilor străini”, poetul făcuse cunoștință în muzeele capitalelor europene frecventate în anii de studii. La Viena bunăoară, marea galerie imperială de la Palatul Belvedere, menționată în manuscrisele poetului, cuprindea la secțiunea „Artă flamandă” o întreagă „Sală a peisajelor”, cu un număr impresionant de tablouri

ale unor maeștri din Țările de Jos, bine reprezentată, de asemenea, la Galerian Regală de Pictură din Berlin și la Palatul Sanssouci de la Poznan, pe care presupunem că Eminescu le-a vizitat.

În creația sa poetică, Eminescu utilizează uneori procedee ale artiștilor plasici, care realizează în prealabil schițe după natură, urmând ca ele să fie utilizate mai târziu în compoziții mai ample. De la un Claude Lorrain, din secolul XVII, și până la modernul Seurat, procedeul e familiar picturii franceze. Unele din crochiurile de peisaj eminesciene, rămase în manuscris, par culese din natură conform mențiunii lui Corot cu privire la importanța „primei impresii”: „Tout en cherchant l'imitation consciencieuse, je ne perds pas un seul instant l'émotion qui m'a saisi... Devant tel site, tel objet, nous sommes émus par une certaine grâce élégante. N'abandonnons jamais cela et, en cherchant la vérité et l'exactitude, n'oublions jamais de lui donner cette enveloppe qui nous a frappés... Soumettons-nous à l'impression première” (*Carnet*, 1856). Așa este, de exemplu, fulguranta schiță de opt strofe intitulată *Țesături*, fixată de Perpessicius în epoca vieneză, ale cărei prime versuri („Pânzării învăpăiate/ De ninsoare viorie/ Luna moaie-n râuri albe/ Și le-ntinde pe câmpie”), ușor retușate servesc drept cadru pentru *Crăiasa din povești*. Coalele berlineze conțin și ele astfel de schițe de peisaj „autonom”, cum sunt acestea două, unul jovial matinal: „Pe când soarele deschide porți de aur peste stanuri,/ Într-o scenă infinită se deschid păduri și lanuri./ Noaptea verde-a frunzării pietre scumpe o-mpodoabă/ Ce se scutur tremurânde peste florile din iarbă./ Trandafiri s-aprind ca jarul, rășfoiți în răsărit,/ Glasuri mii înviorază codrul umed și iubit”, și altul, solemn vesperal: „În poiana tănuită blânde zboară dungii de lună/ Când departe-n munți și codrii duios

buciumul răsună./ Pe-a lor lume ridicată peste nouri se deschide/ Cartea cerului albastru cu mari litere-aurite,/ Iară munții nalți și negrii, înțelepți de bătrânețe,/ Ridic fruntea lor de piatră și încep ca s-o învețe”.

Uneori, aceeași pictură de fundal (înserarea care se lasă peste sat, lacul cu barcă și castel, Memfisul sub vraja nopții cu lună...) este încercată de Eminescu în contexte diferite: poezie, proză, teatru. De aici, la nivelul tematicii, compoziției, coloritului, o anume impresie de stereotip, care-l făcea pe Călinescu să vorbească de „o natură mai degrabă săracă”. Ceea ce împiedică totuși senzația de monotonie este, după părerea noastră, numărul mare de funcții pe care le capătă peisajul în creația eminesciană. Relația întinsă și complexă a eului liric cu peisajul conferă textului varietate și prospețime. O mare mobilitate și detașare în interpretarea și utilizarea naturii ca subiect de artă sunt, evident, ale creatorului modern. Nu-i lipsește acestuia o anume notă de artificialitate, proclamată, iată, ostentativ, de un J. K. Huysmans: „Natura și-a trăit traiul... A sosit momentul să o înlocuim, pe cât va fi cu putință, cu artificialul”. Atitudinea își are izvorul, ca în atâtea alte cazuri, în Baudelaire, cu citatul *Salon*, din 1859: „Prefer să contemplan un decor de teatru, în care îmi găsesc artistic exprimate și tragic concentrate cele mai dragi visuri. Asemenea lucruri, deoarece sunt false, sunt infinit mai aproape de adevăr; în vreme ce cea mai mare parte a peisagiștilor noștri sunt niște mincinoși, tocmai pentru că nu au catadixit să mintă” (Charles Baudelaire, op. cit., p. 315). Iată un bun pretext pentru considerațiile noastre privind funcția decorativă a peisajului eminescian.

Peisajul capătă la Eminescu, de timpuriu, o puternică valență estetică și, în acest context, o funcție decorativă, în sensul bun al cuvântului. Folosirea cu abilitate a componentelor naturii ca piese de decor, ține, evident, și de pasiunea sa pentru teatru, din vremea când, după propria-i mărturisire, „și-a făcut mendrele printre actori”. Un rol hotărâtor

I-a avut desigur și traducerea, încă din prima etapă bucureșteană, a tratatului lui Heinrich Theodor Rötcher, *Arta reprezentării dramatice*. Gândirea peisajului în termenii demersului scenic apare, cam în aceeași vreme, într-o compunere ca *Mortua est!*, a cărei primă versiune nu-i conținea; în închegarea și rotunjirea textului, poetul va adăuga apoi elementele-cadru în care se consumă drama iubirii pierdute. Trimiterea la scenă și, implicit, la decor, se face în câteva rânduri direct de către autor precum în postuma intitulată *Peisaj*: „Într-o scenă infinită se deschid păduri și lanuri...” Exemplul nu este singular. În alt fragment poetic, din epoca vieneză, „aducând a traducere”, întâlnim de asemenea un „decor” descris în limbaj de strictă specialitate: „Lumea-mi pare-o scenă mare, drept culise laterale/ Eu văd stâncile trunchiate ce se pierd în larga vale/ Drept fundal văd o câmpie, lanuri verzi și multe sate/ Cu bisericile albe stau pe țară semădate. / Mie-mi pare c-un actor sunt, jucând rol de confident/ Într-o dramă franco-gală, cu discursul somnolent...” Aceeași impresie de construct decorativ ce se ivește odată cu deschiderea cortinei ne-o comunică două fragmente dezgropate din manuscrise de Petru Creția, unul inspirat din mitologia nordică, a Walhallei: „Norii se desfac în două ca perdele suspendate/ Și pe cerul plin albastru se arată o cetate...”, altul, din cea creștină: „De dau într-o parte mreaja ce, perdea trandafirie,/ După ea ascunde-apusul, văd o lume argintie,/ Și-n câmpii albastre împlă generațiile de sfinți...”

Asemenea compoziții trimit către „sceneria” romantică. Foarte tânăr, Eminescu schițează în fugă un astfel de decor pentru o poveste medievală cu prințese voalate și cavaleri mascați: „Fundalul acestei scenerii sălbatice încărcată de codrii și ponoară o forma ruinele unui castel înăsprit în arătarea-i de lumina palidă a lunei...” În aceeași epocă, montând „exterioarele” pentru „tabloul dramatic” Mureșanu, poetul dă minuțioase detalii cu privire la stilul în care a și-a proiectat decorul: „Scena înfățișează un peisagiu de-o romanticitate sălbatecă”, la recuzita ce umple lateralele. „pe de-o parte stânci sparte și

răsturnate, de alta brazi acățați pe vârfurile stâncii, unii răsturnați de vijelii și torente”, la pictura de fundal: „În fund pe-un deal se vede ruina fumegândă a unui sat de colibi”, la elementele arhitectonice din spațiul intermediar: „mai în avanscenă turnul vechiu și negru a bisericii satului – e-o mică biserică de lemn, cu ferestrele mici și cu zăbrele, în mare parte risipiți, cu acoperământul de șindriile negre și muced”, în fine, la luminile de scenă: „Asupra întregului plan se revarsă o galbenă lumină de lună”, și la situarea personajelor în prim-plan: „În avanscenă de-a lung e un trunchiu răsturnat și putred... pe el șade Mureșanu visătoriu”.

Deși acest aspect nu ne preocupă acum, menționăm atenția deosebită acordată de Eminescu constituirii decorului interior: „doma întristată” din *Înger și demon*, camera săracă din *Cugetările sârmanului Dionis*, „etacul tănuit” sau „coliba împistrită” din *Călin...*, „taverna mohorâtă” din *Împărat și proletar*. În acesta din urmă, ca și, în general, în marile poeme eminesciene, autorul e un veritabil maestru al schimbărilor de decor, înțeles nu doar ca un inert element de cadru scenic, ci, mai ales, de sugestie și suport psihologic. Și, nu în ultimul rând, ca indicator în dinamica progresivă a textului. De la spațiul închis (taverna), în care e concentrată ideologia pragmatic-socială, explozivă, a proletarului, se trece, contrapunctic, la marile „diorame” cu imagini mișcătoare ale Parisului răsculat, după care turnanta aduce în față larga panoramă marină, cu sugestiile ei de infinit, propice filosofiei existențiale a Cezarului.

Tabloul este magistral realizat, cu mijloace moderne, am zice impresioniste, prin economia cromatică și efectele de lumină, aproape materială,

ca-n pânzele lui Monet: „Scânteie marea lină, și placele ei sure/ Se mișc-una pe alta ca pături de cristal/ Prin lunce prăvălite...” Sub lumina palid-gâlbuie a lunii, care se așterne ca un lînțoliu peste întinderile „azure” ale mării, privești cea dobândește accente stranii, neliniștitoare, expresioniste, avertizând asupra aparenței și precarității lumii. Prin fața lămpilor reflectoare, poetul-regizor mișcă fantomatice epave de carton: „Pe undele încete își mișcă legănat/ Corăbii învechite scheletele de lemn;/ Trecând încet ca umbre – țin pânzele umflate/ În fața lunii, care prin ele-atunci străbate,/ Și-n roată de foc galben stă fața-i ca un semn”. „Teatralitatea” imaginii este susținută, dacă mai e nevoie, de asocierea cu *Mureșanu* în rezolvarea scenică a prim-planului: „Pe maluri zdumecate de aiurirea mării/ Cezaru-ncă veghează la trunchiul cel plecat/ Al salciei pletoase...” Nu lipsește, preluat din repertoriul dramatic preferat, shakespearian, stafia aeriană, dar nu aceea din *Hamlet*, ci dintr-o altă capodoperă a „divinului brit”: „Îi pare că prin aer în noaptea înstelată, (...)/ Călcând pe vârf de codrii pe-a apelor mării,/ Trecea cu barba albă – pe fruntea-ntunecată/ cununa cea de paie îi atârna uscată/ Moșneagul rege Lear”. Dacă în *Împărat și proletar* elementele grafice predomină în construirea decorului, într-un basm precum *Călin (file din poveste)* vor prevala mijloacele picturale apăsate-policrome, de o clară și bine calculată varietate, în concordanță cu „actele” derulate. Fiecărui îi corespunde o dominantă de culoare, ca-n draperiile

mobile utilizate de Paul Sérusier pentru teatrul simbolist de la sfârșitul secolului al XIX-lea sau ca-n luminile colorate folosite în 1908 de Stanislavski în montarea *Păsării albastre* a lui Maeterlinck.

La Eminescu, prima secvență, a ascensiunii „voinicului” către castelul fetei de împărat, este scăldată într-o lumină roșie intensă, sugerând, parcă, voință, forță și pasiune: „Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jărătic/ Rumenind străvechii codri și castelul singuratic...”, cea de a doua e dominată, tot atât de apăsată, de culoarea albă, a candorii și purității fecioarei: „Înecată în lumină e întinsă în crivat./ Al ei chip se zugrăvește plin și alb...”, în fine, a treia secvență, a prințesei redusă la condiția de cenușăreasă, e lucrată în tente de griuri mohorâte: „Sură-i sara cea de toamnă; de pe lacuri apa sură/ Înfună mișcarea-i creață între stof și iezătură...” Aceste episoade selectate de noi se încheie cu scena feerică a nunții pădurene, un adevărat spectacol de sunet și lumină. Cum e și firesc, decorul e acum policrom. Culoarele, numite sau sugerate, sunt galbenul închis, de aramă, ori cel mieriu, luminos, albul de var al luminii de lună, albastrul intens din petale de flori și aripi de fluturi.

În încheiere, vom constata că Eminescu n-a cultivat și, în genere, n-a agreat genul descriptiv peisagistic în sine, autonom, n-a încercat decât câteva „pasteluri” pure, la începutul activității sale poetice, prin 1869, poate o clipă incitat de Alecsandri, dar cu rezultate cu totul mediocre, cum o dovedesc *Lebăda*, interesantă totuși prin încercarea de adecvare la conținut a versului poliritmic. „Când pintre valuri ce saltă/ Pe baltă/ În ritm ușor,/ Lebăda albă cu-aripile-n vânturi/ În cânturi/ Se leagănă-n dor...” și la fel de convenționalul *Vis al unei flori*: „Când în lunca-ngălbenită / Filomela cântă-n dor,/ Viorica vestejită/ Doarme-n valea fără flori...” Poetul își dă însă repede seama că nu aceasta este calea. Semnificativ ni se pare faptul că în ampla prezentare a „regelui poeziei” din *Epigonii* nu se face nici o referire la *Pasteluri*, caracterizate totuși de Maiorescu drept „cea mai înaltă podoabă a poeziei lui Alecsandri, o podoabă a literaturii române îndeobște”. Sensibilizat poate și de sentimentul propriului eșec în această direcție, Eminescu socotește desigur copierea în vers a naturii ca un demers estetic riscant: „a cârpi cerul cu stele”, „a mânji marea cu valuri”. Cu simțul său artistic infailibil, el avertizează în câteva rânduri asupra neșansei poeziei mimetice, o dată în 1876, în postuma *Icoană și privaz*, cu accent pe neputința acesteia de a transcrie „frumusețea vie” a lumii: „Dar oricâte ar scrie și oricâte ar spune.../ Câmpii, pădure, lanuri fac asta de minune,/ O fac cu mult mai bine decât o spui în vers./ Natura-alăturată cu-acel desemn prea șters/ Din lirica modernă – e

mult, mult mai presus...”, apoi, din nou, în termeni aproape identici, prin 1890-81, în *Ca o făclie*: „Ce caută talentul în șirele-i s-arate?/ Cum luna se ivește sau vântu-n codru bate?/ Dar de va spune-aceasta sau de nu o va spune,/ Pădurile și luna vor face-o de minune./ Ba ele vor întrece de-a pururi pe-auri/ Ce-au spus aceste lucruri de zeci de mii de ori.”

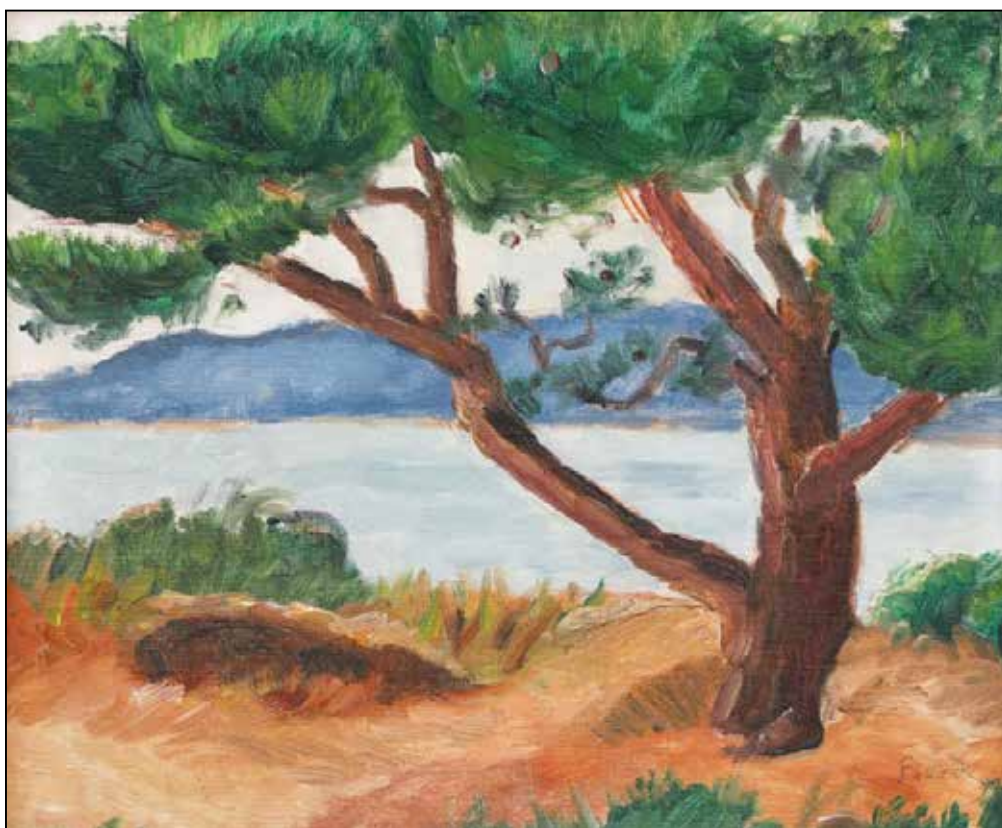
În creația proprie, Eminescu depășește această condiție inconfortabilă a poeziei ca demers secund, mimetic, „acest cult neghiob al naturii neepurate, neexplicate de imaginație”, despre care vorbise Baudelaire în *Salonul* din 1859. Natura, în opera eminesciană, are dimensiunea, configurația și relieful pe care i le conferă ochiul lăuntric, vizionar, al poetului. Culoarele ei sunt condiționate de gândurile și sentimentele acestuia. Bogăția și varietatea ei sunt determinate de funcțiile atât de diverse pe care

i le atribuie poetul, mai înainte de toate, o funcție estetică.

În contextul poeziei naționale de inspirație naturistă, marea înnoire pe care o aduce Eminescu constă în lărgirea considerabilă a zonelor ei de cuprindere, de la micro- la macro-cosm. Spărgând „cercul strâmt” al unei poezii „cam prea ierbivore”, poetul român se întâlnește cu autorul *Paradisurilor artificiale* în aspirația către ipostaze noi și insolite ale lumii: „minunatele magii ale cerului și ale apei”, „frumusețile meteorologice”, „norii aceștia cu forme fantastice și luminoase”, „îmenșii munți, scări pe care planeta urcă spre cer”. Toate aceste deziderate baudelairiene sunt împlinite magistral de poetul nostru, încă un semn al modernității sale. „Desemnului prea șters” din lirica vremii, el îi va riposta cu o mare prospețime și pregnanță artistică a versului său de inspirație naturistică.

Din volumul *Cercul și sfera. Lecturi eminesciene*, în curs de apariție la Editura Junimea din Iași.

N.B. Am ilustrat studiul de mai sus cu picturi, desene și gravuri aparținând unor artiști plastici români și universali: Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Claude Monet, Eduard Manet precum și scriitorul Charles Baudelaire.

Theodor Pallady, *Peisaj din Provența*

PROFIL

IORGA SAU NEVOIA DE ORIZONT

► Adrian Dinu RACHIERU

Considerat o forță a naturii, de o uimitoare precocitate și prolificitate, Nicolae Iorga a provocat extatism, articole ocazionale, dar nu, în aceeași măsură, și studii lucide, adânci, explorând „continentul Iorga” și luminându-i întreaga moștenire. Despre Iorga au scris panegiriști și detractori, inflamând pagina, topind afirmațiile la flacăra subiectivismelor exacerbate, Iorga însuși fiind un amestec de intuiții fine și obtuzități grosiere.

Vocația de istoric prezidează toate desfășurările sale. Mănat de un profesionalism ce se mișcă în orizonturi largi, izbucnind în sinteze ce se nutreau din analogii și similitudini cuprinzând spații și durate mari, Iorga brusca obișnuințele de gândire; prin forță vizionară și polemism dilatat, distrugea clișeele vremii. Până la Iorga studiile de literatură comparată fixau doar influențele asupra literaturii române. Iorga, veritabilă conștiință europeană, revizuieste orizontul istoric universal, respinge ideea unui Occident ca „centru perpetuu”, pledând pentru locul cuvenit sud-estului european. O *Geschichte des Rumanischen Volkes* (cerută la Lamprecht) era o încadrare a istoriei noastre în istoria Europei. Iorga nu admitea că istoria universală poate fi doar o colecție de istorii naționale; feliată, marea istorie își ascunde „liniile și punctele de popas pentru viața lumii”. Mai mult, Iorga înțelegea istoria ca o *știință a vieții*; lecția sa țintește umanizarea istoriei, refuzul izolaționismelor, accesul la sinteze – ca mari viziuni de ansamblu, mustind de viață.

Iorga pare că vine din vremuri vechi, ca personalitate inaugurală, covârșitoare, scotocind arhivele, citind vitezist, înhămându-se la proiecte urieșești, poligraful-patriarh oferind, sub somația clipei, cu zel naționalist, o Istorie descriptivă, scoasă din somnolență. Dacă vom cerceta *Jurnalul ultimilor ani* (*Humanitas*, 2019), acoperind, prin note (aproape) zilnice, intervalul 1938-1940, imaginea se îmbogățește prin corecții necesare. Martor și protagonist, prezent (fără a fi ascultat) în Consiliile de Coroană, traversând o perioadă de mari frământări politice pe fundalul derivei europene, Iorga nu e „îmbibat de prejudecăți”, cum îl văzuse Călinescu;

apt, dimpotrivă, de profeții care se vor adevăra, de la „războiu” spre care ne îndreptăm până la a prooroci înfrângerea Germaniei! Dovedind că era, într-adevăr, dincolo de experiența politicianistă (eșuată), un *profesor de energie națională*.

Nicolae Iorga (1871-1940) avea temperament de luptător, el era omul faptelor. Încrăzător în forța intuitivă, divinatorie a istoricului, convins că „istoria nu e înșirare, ci explicație”, el va accepta eroarea detaliului pentru decolarea spre marile sinteze. Surprinzător e că fibra sa combativă, subiectivismul luptător resping exaltarea romantică. Dar refuzul e doar teoretic. Patosul e repudiat și, în același timp, instilat în propria-i operă. Iată, în câmpul bizantinologiei, Iorga se războiește cu cei care vedeau Răsăritul ca o periferie a Occidentului, impunând, în replică, o viziune șocantă: o Europă medievală cu centrul la Bizanț! El a fost reprezentantul ilustru al unui spațiu ignorat, reabilitând una din marile civilizații ale lumii. Departe de a înțelege Bizanțul precum alții, aflat adică „la granițele barbariei asiatice”, Iorga va evidenția influența puternică a Bizanțului în procesul lent de elaborare a unui Occident (categorial). Istoricul nostru a impus noțiunea de *sud-est european*, a creat Institutul de studii pentru această arie culturală, a reanimat viața bizantină în a cărei unitate n-a văzut doar o monarhie orientală. Unind ideea romană (grandoare) cu cea orientală (legitimitatea imperială a monarhiei universale), Bizanțul – în optica lui Iorga – n-a fost un stat național, ci o „icumenie”; ortodoxia era elementul ideologic ecumenic, iar secretul duratei imperiului rezida – spunea Iorga (vezi *Étude byzantines*) – în respectarea specificității etnice și spirituale.

Preocupat de *romanitatea orientală*, Iorga va explora această lume în fierbere, numind legăturile organice cu „realitățile balcanice”. Lumea bizantină, deși la dispoziția ideii imperiale, masca sub faldurile purpuri încercările de uzurpare, salvând forma unui conținut deteriorat. „Uriașul sud-estului european”, în *Byzance après Byzance*, va discuta această configurație etnică (a cărei amalgamare, agitând tendințele naționaliste, va dizolva Bizanțul),

fără a ignora continuitatea bizantină. Căderea imperiului sub turci însemna, după Iorga, rezolvarea „chestiunii balcanice”; dar ordinea otomană nu vedează bizantinismul iar transferarea acestuia la curțile domnitorilor români îi asigură supraviețuirea până în secolul al XIX-lea, când ideile occidentale penetrează masiv și agresiv.

Evident, albia națională este prea strâmtă pentru torențialele sale manifestări. El se mișcă, purtat de irepresibila vocație de istoric, într-o epocă de căutări când o societate nouă, ieșind din găoacea vechilor rânduiești, dobânda mari victorii politice și se lepăda de obsesiile fluturate de înaintași. Iorga izbucnește în plină dominație intelectuală maioreșciană, suportând concurența gheristă; el va debuta cu versuri la *Contemporanul* (o revistă ispitită de naturalism, acceptat și de Gherea, diferențindu-se însă de adepții școlii lui Zola), va manifesta simpatii socialiste și-și va recuza apoi mentorii. Luându-și startul sub semnul lui Maiorescu și Gherea, Iorga rămâne o sinteză nerealizată: adică, un promițător critic literar dublat de un istoric de vocație, atras în bulboana politică. Paginile sale „de tinerețe” trezesc regretul pentru posibilul critic literar.

Iorga, ignorând definițiile curente, dă o accepție proprie literaturii, pornind de la premisa că „pentru a fi istoric, trebuie o natură de artist”, scriitura având virtuți literare. Literatură adevărată, raționează el, înseamnă „orice idee limpede, orice sentiment delicat sau puternic, înfățișat într-o formă corespunzătoare”. Așa fiind, „istoricul conduce mai mereu mâna criticului”, constata N. Manolescu (Manolescu 2008: 465). Iar M. Ungheanu atrăgea atenția că această accepție oferă „cheia înțelegerii istoriei sale literare” (Ungheanu 1988: 244). Urmărind, așadar, lucrarea de critic a istoricului literar vom fi de acord, pe urmele altora, că Iorga n-a fost un critic literar (Negoițescu 1991: 130); și că „fericitele derivații” ale travaliului de istoric, rodind literar, ni-l propun ca pe un poligraf „tentacular”, o personalitate tumultuoasă, un „geniu diform, fascinant, monstruos” (Negoițescu 1991: 147), cu o operă vitală, în dispersiune, făcând figură de animator, ca ins cultural cu nerv polemic. Până și Al. Piru, criticul-computer, de rigoare factologică, vedea în Iorga o prezență capricioasă, cu „gust incert”; doar un *restaurator*, altfel spus.

Dar Iorga, reamintim, s-a vrut poet și dramaturg. Croind sinteze vii, înțelegând „istoria ca teatru” (Negoițescu 1991: 150), un fel de *vis poetica* pe stil romantic, atent la ecurile morale, înflăcăratul istoric, pătruns de idealism etic, cu verb de pamfletar, adunând în marile tablouri ale trecutului o puzderie de figuri, era vădit preocupat de artisticitate. Încât, îndrăznind o profeție riscantă, Negoițescu era

convins că, literar, Iorga va rezista prin teatru. Iar contribuțiile sale de istoric, numeroase, se bizuiau pe „înțelegerea faptelor”, ceea ce, în optică iorghistă, înseamnă *creațiune*. De unde și apetitul de „convorbirist”, coborând în epocă, dialogând cu evenimentele și protagoniștii lor, reînviați.

De fapt, Iorga-literatul vrea să ajungă la „rădăcina lucrurilor”. Este un „genetician”, înțelegând fenomenul cultural în cadrele largi ale societății, din unghi sociologic. Suspectat de factologie și anacronism, Iorga acceptă gherismul, paginile sale fiind animate, însă, de suflu cronicăresc. Indiscutabil mai talentat decât Gherea, dar „fără gust” (cum i s-a tot reproșat), el – ca istoric literar – e preocupat obsesiv de chestiunea *influențelor*. În ipostaza de comparatist, explorând fondul propriu, se împotmolește când e vorba de moderni, îndeosebi. Va osândi galomania și decadentismul simbolist, acuză „ritmul fleșcăit” (la Bacovia) sau „pustiul de gânduri și sentimente” (la Arghezi), frivolitatea lui Alecsandri etc., risipind, vanitos și iritat, de pe baricadele „criticii sămănătoriste” (cf. E. Lovinescu), judecând nedrepte. Manolescu e și mai drastic, afirmând că sentințele iorghiste sunt pe invers, „cu capul în jos” (Manolescu 2008: 466).

E convingător în acest sens modul în care Iorga privește „comemorația” lui Maiorescu. Într-o conferință ținută în martie 1940, scoasă la lumină de Constantin Călin, istoricul, mereu vulcanic, ardent, impetuos, pasional etc. (v. *O încercare zădarnică de înviere*) găsește că sărbătorirea criticului junimist se petrecea „dincolo de marginile îngăduite”. E drept, el doar „scurtează un soclu, nu-l dărâmă” (Călin 2021: 227), fiind vorba de o antipatie trainică, îndelung verificată, achitându-și, astfel, „o ultimă rată”, neuitând că Maiorescu n-a fost preocupat de „chestiunea Ardealului” și „chestiunea țărăneasă”. Ca personalități incompatibile, cei doi erau adversari ideologici; Maiorescu, în ochii lui Iorga, indica „drumuri sfârșite”. Aici, apostolul de la *Sămănătorul* greșea flagrant, dar conferința iorghistă era „ultima înfruntare ideologică majoră” (Călin 2021: 231), urgența momentului fiind, sub presiunea evenimentelor, viitorul neamului și păstrarea hotarelor, nicidecum „anumite reguli de limbă ori de ortografie”.

Să observăm că, propunând o recapitulare de sus, compendiul iorghist din 1929, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*, era o reevaluare a literaturii vechi, Iorga cercetând, cu vădită dispoziție polemică, „haosul de opere scrise până la 1870”. Era un efort recuperatoriu, el culegând „orice” și dovedindu-se doar un „mânuiitor de informații” (cum suna sentința lovinesciană). În realitate, Iorga, bun cunoscător al literaturii de până

la 1900, însuflețind documentele, duios sau mânios, propunea o *viziune*. El oferea o replică la istoria lovinesciană, apărută cu câțiva ani înainte (*Istoria civilizației române moderne*, 1925) și, în timp, chiar „o modificare de optică” (Ungheanu 1985: 204), folosită de cei atrași de revendicări protocronice. Fiindcă, de pildă, în *Dreptul la viață al statelor mici* (1915), Iorga pleda pentru vitalitatea culturală a celor obligați să trăiască în umbra imperiilor, dovedind forță spirituală și lansând idei active. Până la urmă, refuzând „literatura de modă”, Iorga voia, ca „dascăl al neamului”, o literatură sănătoasă, inspirată de realitățile naționale, fiecare dintre cei ce puneau pana la înălțarea ei având *conștiința datoriei sale*, morale, naționale și, corolar, „suprema datorie estetică” (Iorga 1988: 210).

Personalitate covârșitoare, cu preocupări multiple, Iorga s-a realizat, în primul rând, ca istoric. Această vastitate, din păcate, obstrucționează receptarea, de dorit a îmbrățișa perspectiva întregului corpus de texte. Totuși, putem vorbi de o posteritate fecundă, M. Ungheanu descoperind „o relație exegetică subtilă” între Iorga și G. Călinescu (Ungheanu 1988: 211).

Deși Iorga ca istoric literar l-a interesat încă pe Sextil Pușcariu (1911), în această ipostază el va fi contestat cu vehemență. Lovinescu va observa că Iorga capitulează în fața materiei: „atomii cărturarului cad perpendicular în vid”, criticul e fără declivitate și cârlig – scria conducătorul *Sburătorului*. Colportajul insidios, culegând erori flagrante de apreciere (pe care Iorga le-a risipit în istoria sa consacrată literaturii contemporane, văzută de Călinescu ca „măcel critic”), au aruncat într-o vinovată uitare *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea* (tipărită între 1907-1909), urmând *Istoriei literaturii române în secolul al XVIII-lea* (acoperind intervalul 1688-1821), adică primele noastre istorii literare în adevăratul sens al cuvântului. Se pare că optica lui Călinescu, interesat de „umoarea de moment” a lui Iorga, ignorând contribuțiile istoricului literar, prezidează încă opiniile actualității literare. Iorga nu întocmește inventare de opere și autori, ci o veritabilă frescă spirituală; el dă o istorie a civilizației românești, surprinzând triumful unei literaturi care învinge constrângerile mediului, trecând de la o literatură „de ceasuri libere” la cea fixată de rădăcina națională. Deși lipseau precursori viabili, lucrările lui Iorga nu acuză incertitudinile pionieratului.

Este corect, discutând critica lui N. Iorga, să nu pierdem din vedere caracterul global al acțiunilor sale; sămănătorismul, înainte de a fi o doctrină, s-a dorit acțiune, plantând jaloanele unei estetici naționale. Iorga cerea o literatură care „să creeze un suflet unui popor” și, fără a neglija estetica (cum ne

previne în atâtea rânduri), o înțelegea ca instrument de luptă. Activismul lui Iorga la *Sămănătorul* depășește obiectivele unei campanii pe termen scurt. Disputa dintre fondul autohton și haina străină (prin victoria fondului străin asupra celui indigen) îl înscrie într-o competiție de durată, vizând depășirea condiției de „servi ai literaturii apusene”. „Nimic nu inspiră mai mult literatura unui popor decât realitatea națională văzută cum trebuie” – nota Iorga în *Introducere sintetică*. Să notăm că Iorga dilată ideea maioreșciană a formelor fără fond la întreaga suprafață a literaturii române, luptând pentru victoria definitivă a fondului indigen. De fapt, începând cu sfârșitul veacului trecut, „formele își primesc fondul” chiar prin osârdia celor care – precum tânărul Iorga – critică totul în numele „formelor fără fond”.

Tentativa iorghistă atinge monumentalitatea. El vrea să cuprindă toată literatura noastră până la 1934, dar această monumentalitate (conservându-și coeziunea interioară) scapă vederii tocmai prin aglomerarea unor volume separate, publicate la distanță în timp. Compendiul din 1929 nu este unul global (precum cel călinescian, care va exploata materia din cartea lui Iorga), ci se voia pregătit pentru cele două volume ale istoriei literaturii românești contemporane: *Căutarea formei* (1867-1890) și *În căutarea fondului* (1890-1934). Or, acel examen critic al contemporaneității a fost taxat drept bizarerie de către Călinescu sau văzut ca o colecție de gafe, de către Lovinescu. Astfel, Iorga face figura unui critic anacronic, aprecierea împietând recepția adecvată a întregii construcții. *Istoria literaturii române din veacul al XVIII-lea*, acoperind perioada de la Cantemir până în 1821, s-a născut dintr-o inițiativă academică. Iorga a concurat pentru premiul Adamachi pe anul 1901 (lucrarea fiind respinsă), dar pentru redactarea ei a descins în Transilvania, cunoscând pe viu românismul, supus acolo presiunilor deznaționalizante. Nu este exclus ca „lecția transilvană” să fi stimulat cerbia lui Iorga pentru „fondul românesc”, criticul fiind sensibil la „cantitatea” de specific etnic. Demersul lui N. Iorga căuta o axă proprie literaturii noastre, refuzându-i condiția satelită. De aici, interesul pentru autohtonism, „țărănie”, originea plebeiană a scriitorilor, exaltând – în pagini minate de prolixitate – conștiința de sine a unui neam. Scriitorii de extracție rurală l-au preocupat cu obstinație, tocmai fiindcă în viziunea lui Iorga apariția subiectelor proprii în mersul unei literaturi e urmată de extensia asupra subiectelor străine, cu grija de a nu-și trăda specificul, „nota națională”.

Inhibant record poligrafic, opera lui Iorga pare un necurmat „fluviu oratoric”, revărsat cotropitor. Dar iritatul profet de la *Sămănătorul* era un om

vechi și vindicativ, „conservativ”, un „diac anacronic” (cf. G. Călinescu), purtat de aripile partizanatului inflamabil. Superbia acțiunilor lui Iorga, întemeiată pe convingerea că originalitatea noastră nu se poate pierde, va dezvolta – desfășurând-o pe toată suprafața – ideea organicității literaturii române. Apostolul etnicismului urmărea avatarurile acestei originalități, supusă presiunii modelelor exterioare.

Să nu uităm că la un secol de la raptul rusesc/țarist, Iorga publică, în 1912, *Neamul românesc în Basarabia*. Era „un răspuns românesc” la rusificarea forțată, cu „o retorică de autoîncurajare” (Ursache 2020: 341), rod al unei călătorii din primăvara anului 1904, istoricul fiind însoțit în acea expediție de bucovineanul Nicu de Flondor. A fost o călătorie aventuroasă, supravegheată, cu vize și opreliști, la un an după pogrom. Dar Iorga dorea să completeze informațiile de bibliotecă, sorbite cu nesaț cu o documentare la fața locului, convorbind îndelung cu localnicii, nelăsând – precum Hasdeu – fantezia slobodă. Stilul său este stilul unui temperament, prins în capcana contradicțiilor. Monstruoasa informație și putere de muncă fac din impunătorul

Iorga un „specialist total”. El, vorba lui Călinescu, „a sorbit din apa tuturor”.

Mănat, inesațiabil, de curiozități de călător, Iorga desfășura un comparatism fără program. Atras de observația străzii, el era izbit de efectele difuzionismului cultural; respingea îmbucătățirea fenomenelor culturale, harta faptelor culturale nerespectând fluctuantele granițe politice. Desigur, ingerințele temperamentale se simt la tot pasul în pagina lui Iorga, doritor a-și apropia trecutul, trezindu-l la o nouă viață. Urmărind motivul avatarului în literatura noastră, Edgar Papu îl considera pe Iorga un avatar itinerant. În *Orizonturi moștenite*, Iorga, sedus de pasiunea descifrării vremilor defuncte, scria definindu-se: „am fost născut cu orizonturi depărtate în spațiu și în timp”. Având *intuiția desfășurării organice a literaturii noastre*, marele cărturar cerea spații largi. Negreșit, pentru spiritualitatea românească, Iorga propune o altă unitate de măsură, înscriindu-se *tradiției enciclopedice*, inaugurată, la noi, de D. Cantemir, cum constatase Eliade, el însuși un enciclopedist de faimă mondială.

Theodor Pallady, *Vedere din Mediterana*

RESTITUIRI CULTURALE

NICOLAE IORGA ȘI TECUCIUL

Transcriere din volumul **TECUCIUL LITERAR. STUDIU DE ISTORIE ȘI GEOGRAFIE LITERARĂ** publicat de G.G.Ursu în 1943 la Atelierele Nicolae Peiu din Bârlad. Reeditare anastatică, 2017, Editura Grapho Press Tecuci, pag.16-18

Personalitatea unică a profesorului Nicolae Iorga, intrată de pe acum în legendă fiindcă opera-i titanică nu se poate explica în marginile puterilor omenești, care-a dat pecetea sa unei jumătăți de veac românesc, a îmbrățișat cu aripile sale, prin cercetări și putere de însuflețire, fiecare colț de pământ al țării. Nu va surprinde pe nimeni dacă ne ocupăm de legăturile sale cu Tecuciul, căci interesul istoricului care-a răscolit toate arhivele și-a cercetat toate urmele trecutului s'a oprit și la biserica Sfântului Nicolae din Tecuci sau la biserica poetului Costache Conachi dela Țigănești¹⁾.

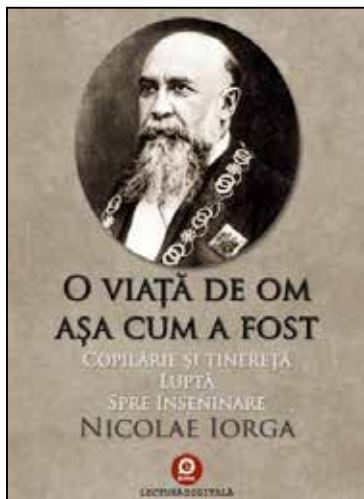
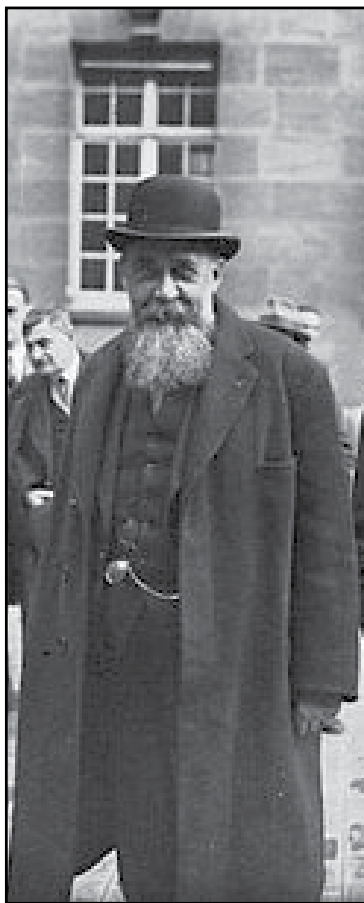
Când Iorga a dus cuvântul „Ligei Culturale” a tuturor Românilor, s'a oprit și la Tecuci, într'o memorabilă conferință ținută în ziua de 21 Decembrie 1909 despre: „Legăturile dintre Stat și societate”¹⁾. Statul nu e numai clădirea pe care ai găsit-o din munca altora, ci o conștiință morală, după cum milioane omenești pot trăi împreună, pot munci, pot strânge, pot cheltui, pot governa, fără să se poată numi societate alcătuirea lor. „Precum conlocuirea unui bărbat, unei femei, unor copii sub acelaș acoperiș, a spus Iorga, cu acelaș nume, din aceiaș zestre și din aceiaș leafă, nu formează și nu asigură cu toate actele de căsătorie, de dată, de naștere, familia.

Adevărata familie e o tovărășie suflătoare activă, e o confundare de ideal, o sprijinire în suferinți neînclăturate, o unire în aceleași speranțe. Adevărata societate presupune și ea că, mai presus de interesele individuale, de pornirea fiecăruia spre traiul cât se

poate mai bun, de discordia poftelor și ambițiilor, fiecare are, ca parte esențială a sufletului său, simțul tovărășiei omenești, al solidarității sociale.”

Concepția organică a lui Iorga urmărea o armonizare între societate și Stat. Pe timpul lui Mihail Sturdza, Statul făcea o politică de șosele, de colonizări evreiești, de porturi, de felinare pentru societate setoasă de Unire, de Neatârnare, de cultură națională. Timpul lui Iorga cerea un alt Stat, simbol al unei adevărate societăți: Stat de cultură românească, de solidaritate românească, de ideal românesc.

Înainte de 1918, când pasiunea scotocitoare a marelui călător i-a purtat pașii prin toate ținuturile locuite de români, urmărind vieța pământului nostru, dela Adjud s'a îndreptat spre satele tecucene. Ceea ce l-a încântat pe culmea dealurilor tecucene a fost „marea frumusețe a priveliștii de o strălucită lărgime”. Era farmecul șesului care l-a izbit: „Te uiți asupra șesului întins, vârgat cu semănături, tăiat de drumuri și poteci, smălțat cu livezi și sate”, scrie Iorga, într'un pastel de culoare vie, luminoasă³⁾. Satul Ploscuțeni este descris amănunțit: un sat bine ținut, cu coșare împletite, cu case model. Deși întemeiat cândva de românul Ploscuță, e un sat de unguri pripășiți aici de prin ținutul Bacăului. Bărbații păstrează încă îmbrăcămintea ungurească: pălăria cu margini mici și panglică roșie, femeile la fel, îmbrobodite cu ștergarul ca un vâl aruncat peste frunte. Legea catolică îi ține deosebiți de Români.

E plină de interes impresia pe care i-a făcut-o orașul Tecuci. A ajuns într'un târziu de noapte.

„Drumul de la gară spre oraș e bine luminat și închis între șiruri de arbori cari fac impresie”. Orașul i s'a înfățișat, în lumina zilei, ca o reședință de județ îngrijită gospodărește și locuită de oameni cărora le place a trăi curat și liniștit. Profesorul nu uită să remarce și străzile boierești cu casele prietenoase și faptul că evreii Tecuciului sunt mai puțin bătător la ochi decât acei ai altor orașe moldovenești. Impresia generală a fost de liniște patriarhală și de curăție gospodărească. Până și hotelul, care l-a găzduit, ținut de un grec, era deosebit de curat și lorga adăugă cu humor și cu satisfacție că n'a găsit la Tecuci „jigodii sugătoare de sânge”.

Dar cadrul legăturilor profesorului lorga cu Tecuciul se întregeste cu prețuirea deosebită, aproape entuziastă, a unor scriitori cari aparțin ținutului nostru prin originea și, în parte, prin formația lor:

Un Lascarov Moldoveanu⁴⁾ „format întâiu la Tecuci, la Bârlad, apoi la Iași”, „e un Gârleanu mult potențat ca energie”. Cel care a dus, către sfârșitul său, prin „Cuget Clar” mai ales, o viguroasă campanie împotriva literaturii pornografice sau imorale, în numele principiului de sănătate în literatură, de echilibru și de măsură, apreciază în chip deosebit pe un Petrovici, care crede la fel. Se știe că Ion Petrovici, resimțit de educația aristocrată a copilăriei tecucene, a luat poziție împotriva scriitorilor care „supravalorifică viața de elan și de instincte”.⁵⁾

Profesorul C. Narly, tecucean, după lorga,⁶⁾ a scris o poezie în adevăr intelectuală, de o factură îngrijită și cu mișcătoare accente de sinceritate, regretând că a putut trece neobservată.

Corespondența dintre Tudor Pamfile, cunoscutul folclorist și scriitor, fiu al regiunii noastre și marele îndrumător N. lorga,⁷⁾ pune în lumină pe animatorul fără seamăn care-a călăuzit primii pași ai atâtor scriitori.

Tudor Pamfile nu era decât un simplu elev de școală militară, lorga era în epoca de strălucire a „Sămănătorului” la 1905. „Am o colecție de folclor variată, adunată de prin județul Tecuci”, îi scrie Pamfile. Cuprindea 60 povești, 1400 cântece, ghicitori, superstiții, colinde, strigări, etc. La munca asta, fără nici un interes personal,- continuă scrisoarea către profesorul lorga din 10 Septembrie

1905, l-a îndemnat mai multe motive și Tudor Pamfile ține să i le desvăluie magistratului dela care aștepta sentința: au sau nu au vre-o valoare producțiile populare ale colecției sale? Le-a adunat în primul rând fiindcă i-au plăcut lui, ca fecior de

țăran, cu dragoste de carte. Apoi, le-a strâns fiindcă simte cum producțiile poporului se pierd: „Ca să rămâie, le înțepenim pe hârtie ca să le avem odată și odată, ca o sticlură de doctorie, când ne vor sosi zilele de căință”. Sunt apoi oameni de știință care se plâng că nu pot să cerceteze cu toată obiectivitatea folclorul, iată alt îndemn care l-a făcut să strângă tot ce-a găsit într'un singur sat.

Iată deci pe însuflețitul elev de școală militară, strângând la piept comoara sa (150 coli de folclor) din satul natal, din Țepul Tecuciului, îndrăznind să-l caute pe profesorul lorga, în locuința sa din Buzești și rugându-l să-i arate

drumul, să capete sfaturi „despre o rânduială ce se cuvine”.

Verdictul lui lorga a fost favorabil, căci, curând, Pamfile își publică manuscrisul de producere populară din satul său.

La 29 Iulie 1906, îi scrie lui lorga, chiar din Țepu Tecuci, rugându-l să cerceteze niște documente, găsite la primăria satului, dateate 1790-1874, „dacă veți avea timpul și credința unui folos din această cercetare”. lorga primește să cerceteze documentele, căci prin o altă scrisoare din 18 Februarie 1907, tot din Țepu, Pamfile cere înapoierea lor primăriei.

Tudor Pamfile a colaborat la „Neamul Românesc”, la „Floarea darurilor”. Chiar observațiile lui lorga le primea „cu toată căldura unui suflet care vă ascultă cu urechile și cu consecvență”.

Iată câteva crâmpie din legăturile marelui dascăl cu Tecuciul. Dar opera ideală, sufletul risipit pe tot întinsul țării?...

Note:

¹⁾ N. lorga. *La mormântul lui Conachi, „Neamul românesc literar”, Anul I, 1910, pag. 1.*

²⁾ *Văleni de Munte, Tipografia soc, Neamul românesc 1910.*

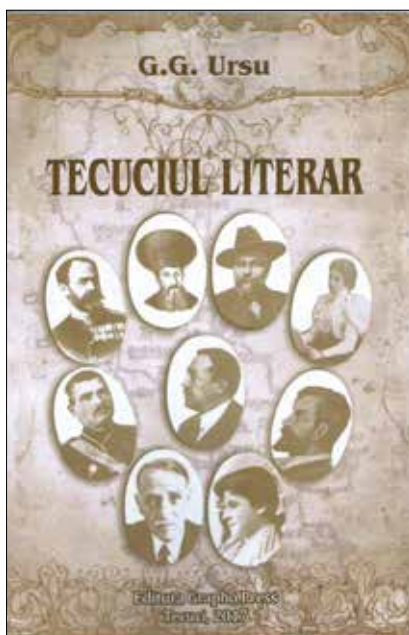
³⁾ N. lorga, România, cum era până la 1918, vol. II, pag. 219.

⁴⁾ N. lorga, Ist. lit. rom. contemp. Vol. II, pag. 304.

⁵⁾ Idem, pag. 273.

⁶⁾ N. lorga, Ist. lit. rom. vol. II, pag. 293.

⁷⁾ I. E. Torouțiu, Studii și documente literare, vol. X, București.

INEDIT !

NICOLAE IORGA – ALĂTURI DE NATALIA NEGRU ȘI ȘTEFAN OCTAVIAN IOSIF

Legăturile lui Nicolae Iorga cu orașul Tecuci, cu personalități de seamă ale culturii și literaturii naționale formate în această vatră străveche de spiritualitate românească, au fost mult mai numeroase. Scriitoarea Natalia Negru de la Buciumeni și logodnicul acesteia, Ștefan Octavian Iosif, - admiratori și apropiați ai marelui savant - au publicat dintre producțiile lor literare în revista Sămănătorul condusă de Nicolae Iorga. Într-o fotografie (inedită pentru mulți dintre cititorii revistei noastre) aflată recent de istoricul tecucean Daniel Bradea în arhivele Muzeului Memorial „Nicolae Iorga” din Vălenii de Munte, îi vedem pe marele savant într-o ipostază mai puțin obișnuită: alături de soția sa, Catinca, ca nași ai tinerei perechi de miri, la cununia și nunta acestora de la Buciumeni. Despre evenimentul acesta se găsesc referiri în scrierile marelui savant, istoric și om politic român.

Vladimir Radu

100 ANI DE LA NAȘTERE (25 octombrie)

REGELE MIHAI I – MODEL UMAN ȘI LECȚIE DE SMERENIE

► Monica PRECUPANU

Acolo unde e minciună nu poate fi libertate

Regele Mihai I

De multe ori se întâmplă ca după moartea cuiva meritos să se dedice pagini de publicistică, emisiuni, conferințe și dezbateri, chiar dacă în timpul vieții, din varii motive ce țin de vârtejurile vremurilor sau turpitudinile umane, respectivul nu a primit aprecierea cuvenită. Ar fi ideal să ne exprimăm fățiș aprecierea față de oameni încă din momentul viețuirii acestora dar dacă nu se întâmplă asta, măcar după moartea lor putem să le stărnim în zâmbet concesiv, de dincolo de nori și concretul vizibil, prin evocarea memoriei acestora, în cazul de față, regele Mihai I. Preocuparea pentru relevarea importanței acestei personalități, s-a intensificat, din păcate, după „marea trecere”, în timpul vieții, regele Mihai I fiind obiectul a numeroase vexațiuni, calomnii, piedici, încercări, care pe alții i-ar fi putut dărma psihic și fizic. A suferit, s-a mâhnit, dar nu s-a lăsat învins, „vânturile și ploile” vieții i-au scuturat crengile dar a continuat să rămână un „brad” falnic și drept. Asemenea Anei din balada Meșterului Manole, și-a sumat destinul tragic și inexorabil, având până la sfârșitul vieții speranța că „zidurile” puse de forțe potrivnice între el și țară vor fi dărmate prin perseverența sa și trezirea societății românești.

Toată viața regelui Mihai I este o lecție de smerenie, de asumare demnă a sorții, fără lamentații, fără necesitatea de a căuta țapi ispășitori, fără tentația spre victimizare, fără spirit vindicativ și propensiune spre titluri și avere, deși toate cele enumerate ar fi fost într-o oarecare măsură scuzabile sau de înțeles, dată fiind traiectoria destinului său. Fie că ne raportăm la regele Mihai I la vârsta copilăriei, a adolescenței, a maturității sau a senectuții, fără a folosi cuvinte mari sau a cădea pradă tentației de idealizare, identificăm același fir roșu care i-a marcat existența, fir împletit din câteva virtuți esențiale: seriozitatea, bunul simț, demnitatea, curajul și răbdarea. Pentru a pune în evidență aceste trăsături de caracter o să operăm o scurtă retrospectivă asupra vieții sale și a modului în care s-a raportat la provocările sorții, radiografie care ar putea să ne pună pe gânduri și să ne arate că puțini

oameni s-ar fi putut ridica la înălțimea gândirii și a faptelor sale.

Copil fiind, la doar cinci anișori, când alții de seama sa aveau „jocul”, drept principală preocupare și „iubire”, cum ar spune Lucian Blaga, prințul Mihai a trebuit să accepte încoronarea pentru că tatăl său și-a părăsit soția și țara, renunțând la titlul de principe moștenitor. Mama sa, regina Elena, l-a ocrotit și a transformat afecțiunea și devotamentul său în scut pentru micul rege supus prea timpuriu unor activități incongruente cu vârsta copilăriei. Alții în locul său ar fi dezvoltat o aroganță, o îndrăzneală și o mentalitate de „rege” care poate tot și i se cuvine tot. Nu a fost cazul lui; seriozitatea și conștiinciozitatea l-au caracterizat de mic chiar și atunci când trebuia să

participe la ședințe plictisitoare, lungi parade militare sau întâlniri cu oameni necunoscuți, iar „acest autocontrol, în parte înăscut, în parte dobândit, se va adânci odată cu maturitatea”¹.

După numai trei ani, regele Mihai I a trebuit să facă față unui dublu șoc, primul, probabil resimțit la scară emoțională mai mică, prin anunțarea îndepărtării sale de la tron chiar de către propriul tată, iar al doilea, un adevărat seism existențial, atunci când a fost smuls de sub protecția mamei și i s-a stabilit domiciliul la tatăl său, regina Elena fiind obligată să ia calea exilului. Titulatura de Voievod de Alba-Iulia, așa cum a fost învestit din 1930 s-a potrivit cu aerul său serios, dar despărțirea de mama sa i-a provocat o mare tristețe în anii adolescenței, când, spre deosebire de tatăl său impetuos și autoritar, s-a închis în sine, cea mai mare bucurie, timp de 10 ani cât a fost despărțit de mama sa fiind revederea anuală a acesteia. Mama sa, regina Elena, a avut un rol covârșitor în formarea caracterului său, fapt recunoscut și de către regele Mihai I: „aceste săptămâni de ședere împreună cu mama au contat mai mult decât orice altă formă de educație morală”². Copilăria și adolescența au stat sub semnul tristeții, însingurării, comportamentului „excesiv de sever și bănuitor” al tatălui său. Peste toate acestea a fost nevoit să suporte prezența constantă a iubitei regelui Carol al II-lea, Elena Lupescu care îi „provoca repulsie”³. Timp de un deceniu regele i-a impus fiului acest „trio familial reconstituit”⁴, dar foarte departe de armonia și fericirea unei familii adevărate. Cum ar fi reacționat regele Carol al II-lea în locul său este

lesne de înțeles din moment ce tinerețea acestuia a stat sub zodia spiritului rebel și a acțiunilor prin care își sfida părinții și instituțiile politice ale țării. Diferențele evidente în plan temperamental și comportamental între tată și fiu erau conștientizate de către regele Mihai I: „Dumnezeu ne-a făcut în așa fel încât să nu ne putem întâlni în nicio latură a caracterului nostru, a felului nostru de a înțelege viața”⁵, fapt ce explică lipsa legăturilor dintre cei doi după anul 1940, când s-a produs abdicarea regelui Carol al II-lea și începutul exilului său.

La 19 ani, devenit rege pentru a doua oară, Mihai a trecut din umbra tatălui său în cea a generalului Ion Antonescu care considera că tinerețea noului monarh este un motiv întemeiat pentru ignorarea opiniilor acestuia în treburile politice. În ciuda agitației produse la nivel mondial și național de izbucnirea celei de-a doua conflagrații mondiale, anul 1940 a adus o rază de soare în viața regelui Mihai I prin revenirea în țară a mamei sale, principesa Elena. Pe 23 august 1944, moment decisiv în destinul său, a avut curajul de a-și asuma decizia arestării Mareșalului Antonescu și a trecerii României de partea Aliaților. Inițiativa sa a fost apreciată de unii și contestată de alții, dar este cert faptul că regele și-a pus viața în pericol, căci putea fi luat prizonier sau împușcat, mai ales că măsura punitivă a germanilor de bombardare a Bucureștiului a vizat și locurile în care ar fi putut fi prezent Mihai I: „Nu exista niciun dubiu asupra animozității nemților față de Rege, deoarece prima țintă a fost Casa Nouă care a fost distrusă. Următoarea a fost Palatul, care

a fost grav avariat și din care au rămas neatînse doar două dormitoare. Optsprezece membri ai gărzii au fost uciși și mulți alții răniți”⁶.

Analizând evenimentele *post factum*, deci știind cursul evenimentelor și faptul că România a fost cedată de către anglo-americani sferei de influență sovietică, putem conștientiza faptul că acuzația privind legătura dintre lovitură de stat din august 1944 și instaurarea comunismului în România este doar parțial adevărată. Da, a fost un factor al instaurării totalitarismului dar și fără acest act s-ar fi ajuns, la instaurarea comunismului, ba mai mult, s-ar fi produs, probabil, mai rapid și în condiții mai dure pentru societatea românească. Știm că soldații sovietici au făcut multe rele ocupând țara ca „aliați”, dar să ne gândim cum s-ar fi comportat dacă țara ar fi fost sub control sovietic din postura noastră de dușmani sau învinși? În altă ordine de idei nu se poate contesta faptul că germanii au fost slăbiți prin imposibilitatea aprovizionării din România iar rușii au înaintat spre vestul țării fără a mai pierde timp și oameni prin luptele cu românii, ci din contra, primind sprijin din partea acestora și dincolo de granițele țării. Așadar, în ciuda efectelor colaterale imposibil de evitat ale actului din 23 august 1944, regele Mihai I a avut veșnic în memorie această realizare – contribuția sa la grăbirea încheierii războiului, a înfrângerii Germaniei și implicit a reducerii numărului de victime și de distrugerii materiale. Fost-a această izbândă factică combustibil pentru alimentarea

răbdării și a înțelegerii unui destin implacabil? Poate că da, căci umilințele și piedicile în asumarea cu adevărat a rolului de rege nu au încetat, acțiunile tatălui său și apoi ale Mareșalului Antonescu fiind continuate din anul 1945 de către prim-ministrul impus de către sovietici, Petru Groza. „Grevă regală” a fost încă o dovadă a curajului și demnității acestui tânăr rege care a refuzat să accepte un guvern impus prin imixtiuni și presiuni din partea sovieticilor. Puțini erau atunci cei care nu credeau în deviza „Vin americanii!” iar regele Mihai I făcea parte dintre idealiiști care așteptau această susținere, fără să știe că „locomotiva” care ducea spre totalitarism se pusese în mișcare din octombrie 1944 prin Conferința de la Moscova. Refuzul regelui de a semna actele guvernului Groza nu a fost o piedică pentru comuniști și susținătorii lor căci măsurile au fost puse în aplicare fără sigiliu regal; în consecință, a fost organizată o manifestare de simpatie și susținere a atitudinii regelui de ziua onomastică a acestuia, pe 8 noiembrie 1945, dar aceasta a fost înăbușită violent și cu vărsare de sânge, iar dintre cei aproximativ 1000 de oameni arestați, „mulți nu au mai fost văzuți niciodată”⁷.

Unui nou șoc a fost supus regele atunci când, pe 30 decembrie 1947, i s-a impus abdicarea sub forma unui șantaj: refuzul de a semna actul de renunțare la tron ar fi echivalat cu moartea a 1000 de tineri. Îngrozit de măsura extremă vehiculată de Groza și Gheorghe Gheorghiu-Dej, lipsit total de sprijin în condițiile înlocuirii gărzii regale cu soldați din divizia Tudor Vladimirescu, în imposibilitatea de a comunica cu exteriorul prin tăierea firelor telefonice⁸, întâmpinând un refuz total în momentul invocării unor argumente de ordin constituțional, regele Mihai I a luat calea exilului în primele zile ale lunii ianuarie 1948. A plecat „cu moartea în suflet”⁹, conștient fiind că rușii ar fi putut să ordone executarea sa și a mamei sale. Acceptarea actului de abdicare a pus în evidență grija pentru oameni, refuzul de a-și păstra prerogativele legale și constituționale cu prețul vieții unor tineri. Firește, în legătură cu această decizie au existat, ca în orice situație, comentarii „de pe margine” care au considerat că abdicarea „a fost un act de trădare”. Dacă regele ar fi refuzat semnarea actului cele mai probabile scenarii ar fi fost, fie arestarea familiei regale, fie eliminarea acesteia sau în cel mai bun caz expulzarea sa, totul grevat pe un zbugium și mai mare al societății și, probabil, vărsarea de sânge. E ușor să porți un război după ce s-a încheiat dar lecții de morală date de lupii oilor au fost, sunt și vor mai fi, importantă este identificare corectă a naturii umane și discernerea binelui de rău.

Mihai a continuat să trăiască în exil timp de jumătate de secol și chiar dacă a renunțat la rolul de rege nu a abdicat de la principiile care i-au ghidat viața: onorabilitatea, demnitatea și echilibrul. Nu a dus o viață parazitară cu partide de vânatoare, baluri și lux, așa cum și-ar imagina unii sau cum vehicula propaganda comunistă, ci și-a câștigat traiul prestând diferite slujbe: fermier, agent de bursă, pilot de încercare etc. Nu s-a transformat din prinț în cerșetor, a avut o viață decentă, pentru care a muncit, nu a așteptat să-i vină totul de-a gata doar pentru că era de viță regală. A continuat să simtă românește, să vorbească românește deși soția era daneză iar mama de origine grecească, să simtă iubire pentru poporul român și să se implice din exil în susținerea românilor și a României.

După căderea regimului comunist, revenirea în țară i-a fost blocată de „puterea neocomunistă”, cum o cataloga regretatul actor Ion Caramitru, și a fost întors din drum de 11 ori! Având în vedere că actul din 30 decembrie 1947 nu a fost legitimat de popor prin referendum, revenirea României la monarhie era absolut firească în decembrie 1989. De aici și gesturile degradante la care s-au dat de mai multe ori autoritățile din România postdecembristă. Respins, prima dată, în primăvara anului 1990, apoi în ziua de Crăciun a aceluiași an, propus în Parlament de către PDSR drept *persona non grata* în 1994, împiedicat să vină în 1995 la înmormântarea liderului țărănist, Corneliu Coposu, regele Mihai I a primit pașaport românesc abia în anul 1997, în timpul președintelui Emil Constantinescu. Ar fi putut folosi diferite mijloacele pentru a reveni la conducerea țării din care a fost exilat abuziv sau ar fi putut dezvălui întregii lumi avatarurile la care a fost supus în țara revenită aparent la democrație dar atitudinea sa a fost cu pur regală, continuând să fie discret, echilibrat, demn și calm. Acest rege al României botezat ortodox a fost un adevărat creștin pentru că a avut puterea să întoarcă de fiecare dată și „celălalt obraz” și nu s-a răzbunat pe cei care i-au greșit, asumându-și răbdător destinul. De altfel, în numeroase interviuri au fost evidente credința și atașamentul său față de Biserica Ortodoxă Română, despre care spunea că „dacă i s-ar lărgi atribuțiile și responsabilitățile, marile decizii care de obicei depășesc politicul n-ar mai putea fi luate fără consultarea și votul ei”¹⁰. Regele a fost nu doar creștin asumat ci și un patriot nedisimulat, adept al reîntregirii teritoriale în formula de la 1918, spunând deschis despre Basarabia și Bucovina că sunt teritorii românești¹¹.

Viața acestei personalități, indisolubil legată de evoluția politică a României, ar fi putut transforma deviza lansată după 1989 - „Monarhia salvează

România!” -, în realitate dacă nu ar fi fost atât de multe forțe potrivnice, însă toate acestea nu au putut împiedica manifestarea respectului și a aprecierii din partea a zeci de mii de oameni la funeraliile regelui Mihai de România. Despre pierderea majoră suferită de poporul român în decembrie 2017, Grigore Ghyca spunea: „Moartea Regelui, după mine, este ceva extrem de trist, pentru că avem nevoie în țara asta de niște repere, de niște repere morale și un personaj mai mare decât Regele Mihai nici nu există și din păcate s-a stins și cu asta s-a închis un capitol”.

Note:

1. Arthur Gould Lee, Elena, Regina – mamă a României, Editura Humanitas, București, 2000, p.102.
2. Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai I al României*, Editura Humanitas, București, 1991, p.137-138.
3. *Ibidem*, p.131.
4. Jean des Cars, *Saga favoritelor*, Editura Trei, București, 2017, p.384
5. Mircea Ciobanu, *op.cit.*, p.131.
6. Athur Gould Lee, *Coroana contra secera și ciocanul*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 136.
7. *Ibidem*, p.214.
8. Arthur Gould Lee, *Elena, Regina-mamă a României*, p.246.
9. Stelian Tănase, *Conversații cu Regele Mihai*, Editura Corint, București, 2018, p.157.
10. Mircea Ciobanu, *În fața neamului meu*, p.37.
11. *Ibidem*, p.93.

100 ANI DE LA NAȘTERE (25 octombrie)

REGELE MIHAI I AL ROMÂNIEI

► Constantin OANCĂ

arhiva personala Fam. Oancă (Filip Oancă)
FOTO CLUB TECUCI, 1998

Tecuci 1998, când Majestatea Sa Regele Mihai I al României a participat la slujba arhierescă de la Catedrala „Sfântul Gheorghe”, ctitorie a Sa. Printre personalitățile tecucene recunoaștem pe primarul de atunci al urbei, Gheorghe Lazăr, părintele protoiereu Ramfu, deputatul Odisei Manole.

Cel mai important aspect legat de marea personalitate a Regelui Mihai I al României este ceea ce crede el despre DUMNEZEU, ca marea soluție a salvării. Din convorbirile lui cu Mircea Ciobanu e suficient să cităm fragmentul următor, pentru a ne putea da seama de valoarea profetică a acestuia, adică de ce azi România nu-și mai poate găsi calea?!

„Poți să te ocupi de orice, de politică, de industrie, de literatură... dar nu în afara credinței în Dumnezeu. Dacă Europa a avut de suferit mai mult decât oricând în secolul acesta, este pentru că s-a îndepărtat de El cu bună știință, pentru că a vrut să vadă dacă popoarele pot să supraviețuiască fără credință.

Nu, nu pot să supraviețuiască decât coborând sub condiția umană.

Când lipsește credința, nu mai poți deosebi între bine și rău. Bâjbâi, te rătăcești, azi mergi după unul, mâine după altul și până la urmă spui că nu există nimeni care să cunoască adevărul sau că adevărul nu există.

Aștept o renaștere spirituală nu numai în România, ci și în întreaga Europă. Legile și convențiile nu sunt destul ca oamenii să renunțe la violență. Prin credință chiar datorită față de patrie și-o îndeplinești mai tare. Eu știu că de nimic nu s-au temut mai mult comuniștii decât de credința oamenilor în Hristos. Ei înțelegeau mai bine decât toți că un om credincios este un rob mai puțin.”

(Regele Mihai I al ROMÂNIEI)

100 ANI DE LA NAȘTERE (25 octombrie)

ÎNCORONAREA LUI MIHAI I ÎN „TIME MAGAZINE”

► Sorin LANGU

Americanii sunt puțin interesați de politica externă, iar de România și mai puțin. În urmă cu o sută de ani, situația era alta: Europa îi fascina pe americani, Europa era metropola, era locul de baștină, era acel amestec de tradiție și modernitate, locul unde încă se dădea ora exactă în lume. România îi interesa pe americani prin această prismă, iar prezența Case Regale era un catalizator pentru acest interes: melanjul de distincție victoriană și apucături balcanice fac ca americanii să consume știrile despre România cu nesaț. De aceea, prezența românilor în *Time Magazine* constituie un indiciu asupra percepției americane despre noi. *Time Magazine* a apărut în anul 1923, este cel mai citit săptămânal din lume având 26 de milioane de cititori, din care 20 de milioane doar în SUA.

Apariția unei personalități pe coperta hebdomadarului american este un indiciu asupra importanței acordate de mass-media de peste ocean statului respectiv. Iar Casa Regală a României oferea din plin știri, care de care mai savuroase. Mai mult, Casa Regală reușește să asigure și coperta prestigioasei reviste. Astfel, la un an de la apariție, apare prima personalitate românească pe coperta prestigioasei reviste: Regina Maria. Titlul: „Regal Authoress”. Data articolului: 4 august 1924, p.9-10. Fotografia: Regina Maria, cu mâna stângă la tâmplă, nu privește în obiectivul aparatului de fotografiat. E gânditoare, sobră, emanând prestanță și distincție. Articolul are ca pretext ultima carte a reginei „Vocea muntelui”, carte slabă, fără valențe literare deosebite. Apoi este descrisă descendența ei, activitatea din timpul războiului și rolul ei de politician, insistându-se pe conceptul de „Diplomatul Balcanilor”.

A doua personalitate este Ionel I.C. Brătianu. Articolul, apărut pe 11 iulie 1927, p.17-18, se intitulează „Înapoi la Brătianu” și marchează momentul în care Ion I.C. Brătianu preia puterea după scurtul intermezzo al guvernului Barbu Știrbey (4-21 iunie 1927). Cu multă ironie este prezentat guvernul, premierul rezervându-și și portofoliul de externe, iar pe cel de finanțe îl păstrase pentru „blândul” Vintilă

Brătianu. Alegerile erau fixate pentru 18 și 25 iulie și ziaristul american remarcă că „este știut că partidul la putere câștigă întodeauna alegerile”. Peste 9 zile regele Ferdinand murea, iar peste câteva luni la fel și Ion I.C.Brătianu.

La scurt timp, România revine pe coperta *Time Magazine* cu titlul: „Bonny King Michael I” (Minunatul Rege Mihai I) – e o traducere aproximativă, jocul de cuvinte fiind intraductibil în limba română. Data: 1 august 1927, p.11-13. Fotografia îl înfățișează pe Mihai I copil, într-o ținută sportivă, de vară. Articolul pornește de la încoronarea acestuia, încoronare privită cu multă ironie de hebdomadarul american. „Regele-copil” ține un discurs, scris de „oligarhul care conduce România”, Ion I.C.Brătianu, un discurs care începe cu „Soldați”, început clasic, mai potrivit pentru un om matur și nu pentru un băiețandru de cinci ani. Este redat discursul regelui tocmai pentru a sublinia această disonanță între vârsta regelui și conținutul discursului. Este rememorată săptămâna anterioară, de la moartea lui Ferdinand până la

încoronare, Mihai este urmărit pas cu pas, de la patul în care se trezește, conversația cu guvernanta englezoaică, care i se adresează cu titlatura „Majestate”, ca și răspunsul viitorului rege: „O să mă mai lase să mă joc, nu-i așa?”.

Urmează deplasarea cu caleașca regală, Mihai fiind așezat între două doamne, prințesa Ileana, mătușa lui Mihai, și prințesa Elena a Greciei, mama lui Mihai. Regina Maria lipsește, fiind distrusă de durere. Caleașca merge pe bulevardele pline de oameni care „aparent” erau voioși și ajunge la Parlament, unde este întâmpinată de parlamentari. Ezitând se urcă la tribună și va primi jurământul celor trei membri ai Regenței. Este momentul pentru ca autorii reportajului să prezinte, pe scurt, componența Regenței, cu mențiunea că ea este emanația lui „Dictator Brătianu”. În timpul discursurilor celor trei se petrece un moment amuzant: Mihai, văzându-l pe patriarhul Miron Cristea îmbrăcat potrivit cutumei, și cu barba fluturând în vânt, izbucnește în râs, prilej pentru a insera poza patriarhului în articol cu mențiunea „King Michael burst out laughing” (Regele Mihai a izbucnit în râs). În momentul în care ceremonia este încheiată, Mihai se refugiază repede la prințesa Elena rugând-o pe aceasta să plece împreună pentru că lui îi este foame!

După ceremonie, un tren special îi va duce la Pelișor, departe de intrigile de la curte. Bucureștii se pregătea pentru funeraliile lui Ferdinand. La acestea nu vor fi prezenți, deși ar fi vrut, Elena Văcărescu și Carol Caraiman. Este momentul pentru ziariștii americani de a rememora episoadele amoroase regale, cel cu Elena Văcărescu din anii '80, care și acum purta pe deget inelul de logodnă

dăruit de Ferdinand, și cele cu Zizi Lambrino și Magda Lupescu, ultimul în plină desfășurare, la Paris. Momentul este și mai delicat, pentru că în urmă cu o săptămână, Carol se referise la el ca fiind „Regele Carol II”, ceea ce produsese multă emoție la București. Presat de Casa Regală el promisese că nu vine la funeralii, dar o mulțime de ziariști și fotografi (paparazzi) înconjurau casa lui Carol din București, sperând într-o bombă de presă.

Este prezentat testamentul lui Ferdinand în detaliu, cu acel codicil care-l excludea pe Carol de împărțirea averii imobiliare, dar care îi dăruia suma de 6,6 milioane lei (400 000 de dolari). Trei servicii funerare s-au făcut pentru Ferdinand: unul la Peleş, altul la capela Palatului Cotroceni, și al treilea la Mănăstirea Curtea de Argeș. Descrierea este uluitoare pentru cititorii americani: Regina Maria îngenunchează, văzduhul este brăzdat de cântece bisericești și înmiresmat de tămâie, țărani străjuiesc drumul, în picioarele goale și cu ițari, mormântul este acoperit cu crini și trandafiri albi, din cer cădeau flori aruncate de avioane, în timp ce pământul se mișca de canonada a 101 tunuri.

Concluzii: Ziariștii americani sunt bine informați, iar privirea lor exterioară este revigorantă și tonică. Tonul este ziaristic, cu formulări pe măsură – Regina Maria este o intrigantă adulterină, Brătianu ca „Dictator Brătianu”, viitorul Carol al II-lea e „playboy-ul Balcanilor”, dar, aduc o altă perspectivă asupra viziunii noastre, uneori mitologizante asupra Casei Regale. Într-o notă ironică, și pe alocuri exotică, americanii schimbă raportul lumini-umbre în combinații realiste, umane și pământene.

150 ANI DE LA NAȘTERE

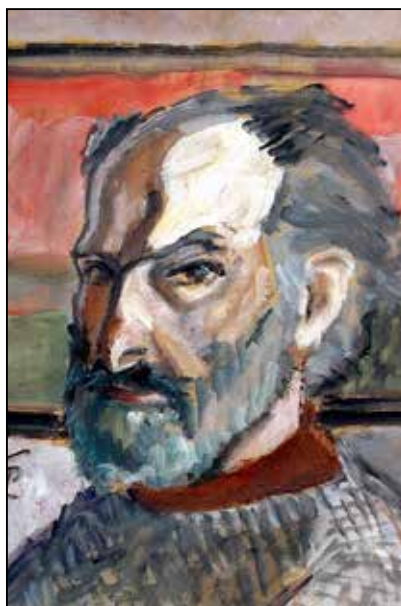
UN MARE ARISTOCRAT AL SPIRITULUI ȘI AL PALETEI: THEODOR PALLADY

► Corneliu STOICA

S-au împlinit 150 de ani de la nașterea pictorului Theodor Pallady, artist care a rămas în conștiința neamului ca „cel mai intelectual dintre plasticienii români, care și-a muiat penelul nu numai în vopsea crudă, dar și în lumină de gând” (Victor Eftimiu), „unul dintre cei mai mari colorişti ai noștri și pictor de valoare mondială” (Petru Comarnescu), în manifestarea sa „unic, la fel ca frescele de la Arbore sau ca frescele Suceviței” (Alexandru Ciucurencu). Creația sa a intrigat pe mulți dintre contemporanii săi tocmai prin nota profund originală ce o aducea, însă ea și-a dovedit din plin perenitatea în timp, înscriindu-se la loc de cinste în panteonul plasticii românești și universale.

„Pentru neamul românesc, arta lui Th. Pallady înseamnă cea mai înaltă coardă a sensibilității picturale”, nota N. N. Tonitza. Ca și Luchian, Pallady folosește culoarea nu pentru a încânta ochiul, ci numai în măsura în care aceasta slujește o idee, o cauză, comunică ceva privitorului. „Pictura, îi scria Pallady

prietenului său Henri Matisse, *nu este cum spui tu, culoare, după cum un artist nu este acela care așterne culoare pe pânză. Cu alb și cu negru poți face pictură. Dar mai trebuie să știi să le folosești și să ai ceva de spus, nu pentru plăcerea de a picta, ci pentru aceea de a avea ceva de spus pe planul picturii, care este o Lume. Și să știi să te exprimi*” („Jurnal”, p. 81-82).

Pallady s-a născut la 11/24 aprilie 1871 la Iași, fiind descendentul unei familii de boieri moldoveni. Avea înclinații spre științele exacte. Urmează cursurile liceului „Sf. Gheorghe” din București, ia în particular lecții de desen de la pictorul tirolez Fidelis Walch, iar în 1887 pleacă la Dresda, unde frecventează cursurile Politehnicii. Studiază și în atelierul pictorului Erwin Oehme. Acesta, dându-și seama de talentul său artistic excepțional, îl

sfătuiește să se consacre picturii, drept pentru care Pallady părăsește capitala Saxoniei, îndreptându-se spre Paris. Aici el primește mai întâi învățătură

Peisaj ieșean

Nud și fructiera cu mere

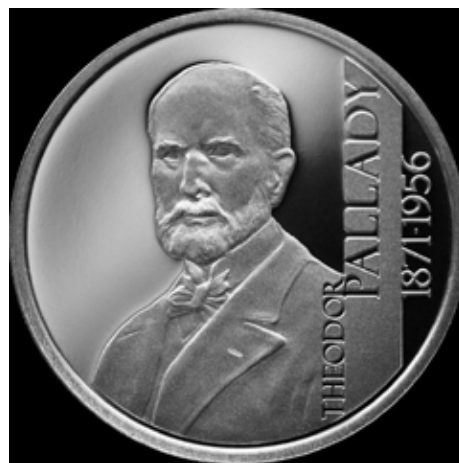
de la celebrul pictor francez Puvis de Chavannes, care-i era rudă, prin soție, Maria Cantacuzino, sora bunicului său după mamă. Studiază apoi cu Aman Jean, în 1891 intră la Școala de Belle Arte din Paris, iar între 1892-1897 frecventează atelierul lui Gustave Moreau, avându-i colegi, printre alții, pe Matisse, Marquet, Rouault, Manguin, Guérin, care vor deveni unii dintre fruntașii importanți ai tendințelor artistice novatoare ale secolului al XIX-lea, opuse academismului.

În 1900 expune pentru prima oară în cadrul pavilionului României de la Expoziția Universală din Paris. Peste patru ani, la 9 octombrie, împreună cu pictorul Nicolae Grant, deschide o expoziție în sălile Ateneului Român. Presa îi remarcă viziunea originală a lucrărilor și acea delicatețe de sentiment în execuție care, așa cum sublinia George Oprescu, „a dat întregii sale opere o notă cu totul particulară în pictura noastră”. Deplina consacrare ca pictor i-o va aduce prima expoziție personală organizată în 1920 la Galeria „Nunçs et Fiquet” din Paris. Avea atunci 49 de ani. Acestea îi va urma altele, deschise în țară și în Franța. Din 1928 Pallady se desprinde din lumea artistică a Parisului și până la moartea sa, survenită la 16 august 1956, creează și expune în țară. Deși mulți ani a creat în Franța, a expus acolo, Pallady rămâne numai și numai al nostru. Petrecându-și copilăria în părțile de nord ale Moldovei, Pallady a pictat și la Paris ceea ce îi amintea de România. Chiar și în unele peisaje din Franța, Pallady a ales aspecte asemănătoare cu cele din țară. Acestea li se adaugă pânzele redând interioare ale căror elemente sunt specific moldovenești. Coloritul potolit, tratarea decorativă, contururile ușor geometrizate, grija pentru desen și compoziția fiecărui tablou sunt, de asemenea, expresii ale specificității artei sale.

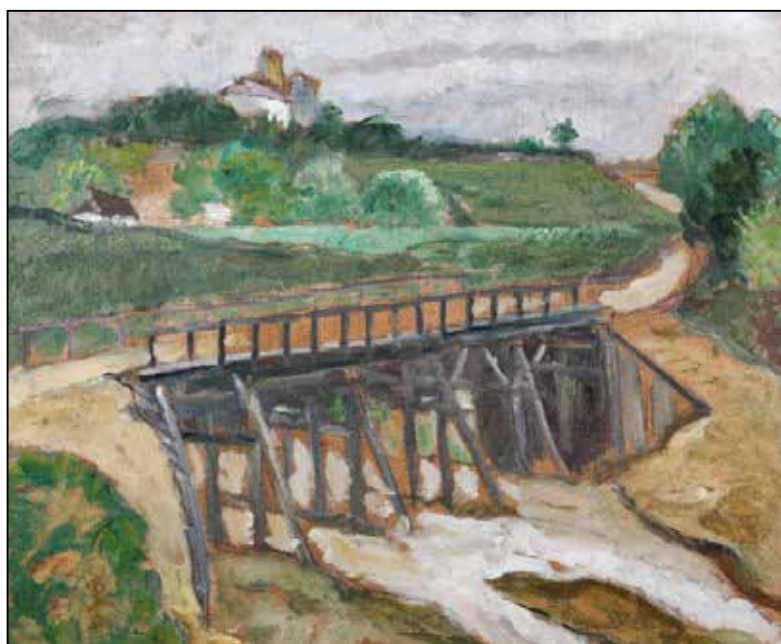
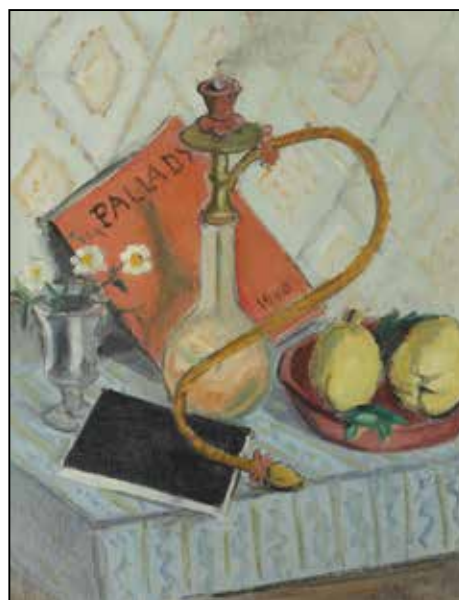
Ceea ce caracterizează arta lui Pallady este în primul rând rafinamentul, „*un rafinement care împărtășe o mireasmă de busuioc și levănțică*”, cum l-a caracterizat K. H. Zambaccian, rafinement propriu modului de expresie al vechii arte românești și câștigat de artist ca urmare a frecventării frescelor. Priviți tablouri precum „Colț pe malul Senei”, „Bărci pe Sena”, „Vedere spre Place Dauphine”, „Peisaj de iarnă”, „Case lângă Iași”, „Peisaj de la Bucium”, „Natură moartă cu pește și struguri”, „Natură statică cu ceas”, „Natură statică cu fructe”, „Natură moartă cu casetă roșie”, „Vas cu flori” etc. Și veți observa acele delicate armonii care înobilează sufletul, tonurile clare, magistrala îmbinare de linii și efecte coloristice. Vom înțelege de ce pictorul considera că „*un tablou este un poem pictural ... de linii, forme și culori...*”, este gândire, sentiment, exprimate prin pictură”. O poezie reținută, discretă, cu sonorități de sonată răzbate către noi din pânzele sale. Aceste caracteristici esențiale le întâlnim și în nudurile lui Pallady, ale căror expresii pictorul le-a conceput ca oglindire a stărilor sufletești. Femeile din pânzele lui Pallady nu exprimă voluptatea sanguină, gama coloristică delicată și discretă, pigmentul diluat, aproape mângâiat de penel, transmit o stare de melancolie, de adânc extaz sufletească. Există în aceste tablouri o muzică diafană, o orchestrație fină de culori surdinizate, exprimând nostalgia, puritatea aproape stranie. În nudurile lui Pallady sentimentul erotic nu se citește în carnalitatea corpului feminin, ci este spiritualizat, ține de un realism psihologic, de

interioritatea modelului. Când Tudor Arghezi remarca faptul că femeile din pânzele lui Pallady „sunt parcă diaconii iconografiei pe frescă, în spatele lor se boltește un perete și carnea lor se confundă, absorbită [n conture de tencuială zugrăvită umed”, artistul i-a răspuns: „Nu greșești de fel. Într-acolo tind”.

Pictor profund original, comparat de Petru Comarnescu, prin lirismul său stăpânit de rațiune, prin noblețea discreției sale, prin distincția și rigoarea cu care construia și modula formele și armoniza culorile, cu George Enescu, Theodor Pallady ne-a lăsat o moștenire plastică ce va străbate veacurile ca o expresie a culturii și artei unui popor cu vocația naționalului și universalului în același timp. El este un modern al picturii românești fără să fi urmărit cu ostentație acest lucru. Pledează pentru aceasta și propria confesiune: „Nu sunt modern. Sunt din toate vremurile”.

Monedă de argint emisă de BNR

140 DE ANI DE LA NAȘTERE

PABLO PICASSO, CEL MAI PRODIGIOS ARTIST AL SECOLULUI AL XX-LEA

► Ștefan ANDRONACHE

Pablo Ruiz Picasso a văzut lumina zilei pe 25 octombrie 1881, la Malaga, în Spania. Tatăl său, pictor de profesie, l-a îndemnat să studieze la Școala de Arte Frumoase din Barcelona, iar mai apoi la Academia Regală San Fernando din Madrid. A frecventat mai puțin cursurile acestora preferând să-i cunoască și să-i interogheze pe marii maeștri de la Muzeul Prado de la care avea ce învăța.

Deși mai fusese cu un an înainte, în Capitala Franței, prima sa întâlnire cu publicul parizian avea să producă, pe 24 iunie 1901, atunci când și-a scos la vânzare două duzini de tablouri în galeria binecunoscutului comerciant Ambroise Vollard. Pe 24 februarie 1904, el deschide o expoziție oficială, la Paris, cu care prilej criticul Félicien Fagus, avea să publice, în „Gazette d'Art“ un articol laudativ la adresa lui Picasso, evidențiind meritele notabile ale acestuia.

În cadrul intervenției noastre, prilejuită de aniversarea a 140 de ani de la nașterea marelui artist, vom încerca să evidențiem principalele etape ale creației sale, făcând totodată și referiri la unele dintre lucrările reprezentative.

Perioada albastră (1901-1904)

Încă de la începutul descinderii sale în orașul de pe Sena, Picasso s-a arătat excesiv de atras de pictura lui Eugène Delacroix, Édouard Manet, Van Gogh, Lucien Pissaro, Henri de Toulouse-Lautrec sau Edgar Degas. Dar primele pânze, pictate la Paris, reprezintă, totodată, și ecouri ale trăirilor sale din țara natală, ce au fost transpuse prin mijlocirea culorii albastre. Se atașează de câțiva prieteni, spanioli de origine, dar și de scriitori francezi, acceptând să trăiască în condiții destul de sărăcicioase în cartierele Montmartre sau Latin.

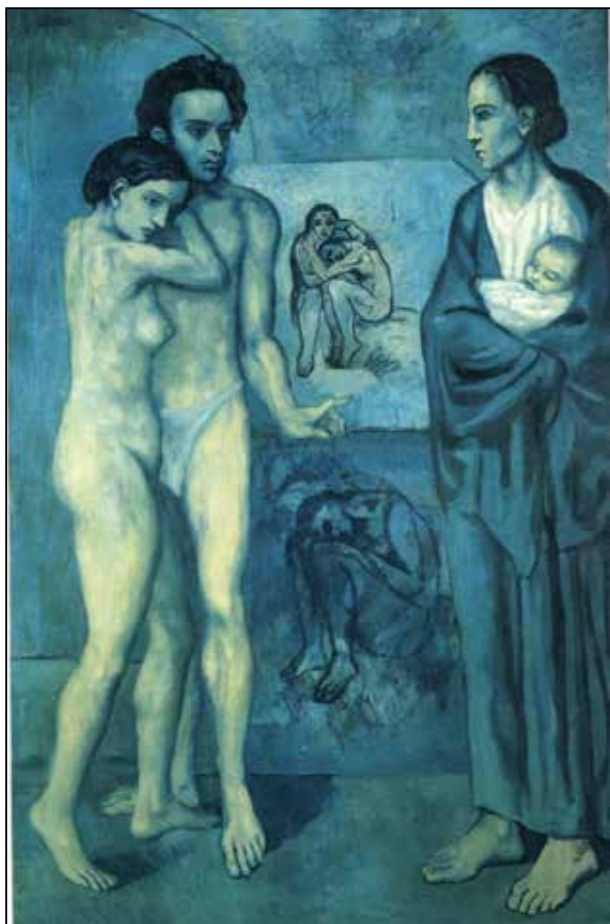
Creațiile din această perioadă („Copilul cu porumbelul“, „Celestina“, „Femeie cu

Mamă și copil

corbul“, „Ascet“ sau „Dejunul“ etc.) au un caracter predominant simbolic, ele relevând sensibilitatea-i puternică, precum și dorința de a atrage și emoționa publicul iubitor de artă. Privind cu atenție portretele menționate, ne dăm lesne seama că nicio altă culoare din spectrul cromatic nu se potrivea mai bine creatorului lor decât albastrul straniu care îi era atât de drag și care i se părea, desigur, și cel mai potrivit pentru exprimarea sentimentelor sale dominate de tristețe. Psihianalistul C.J. Jung, investigând îndeaproape culoarea lui Picasso, a considerat-o drept o expresie a inconștientului, ea reflectând „albastrul nopții, al clarului de lună și al apei“.

În același timp, tablourile se remarcă și prin linia oarecum dură și încordată a desenului care redă trupuri lipsite de viață, cu mâini alungite ori picioare excesiv de firave. Universul creației sale este dominat de schilozi și cerșetori, de ființe care populau periferia

Viața

societății, fapt ce demonstrează nu numai atitudinea solidară cu acești dezmoșteniți ai soartei, ci și dezgustul său față de societatea care i-a adus într-o astfel de stare.

Perioada roz (1905-1906)

Dar înclinația lui Pablo Picasso pentru redarea tristeții, a mizeriei umane se temperează brusc în momentul în care începe să vadă și părțile luminoase ale vieții, să trăiască, el însuși, beneficele stări de fericire sau de veselie. În aceste condiții, treptat-treptat, abandonează albastrul, preferând să acorde o atenție sporită culorii roz, simbol al învierii și vitalității, mult mai potrivită pentru exprimarea stărilor de bucurie. Chiar și desenul devine mult mai suplu, iar compoziția ajunge să fie ceva mai elaborată. Lucrări precum „Maternitatea”, „Tânără fată cu coș cu flori” ori „Băiatul cu gulerăș” emană o delicatețe și o grație neîntâlnită până atunci în operele sale.

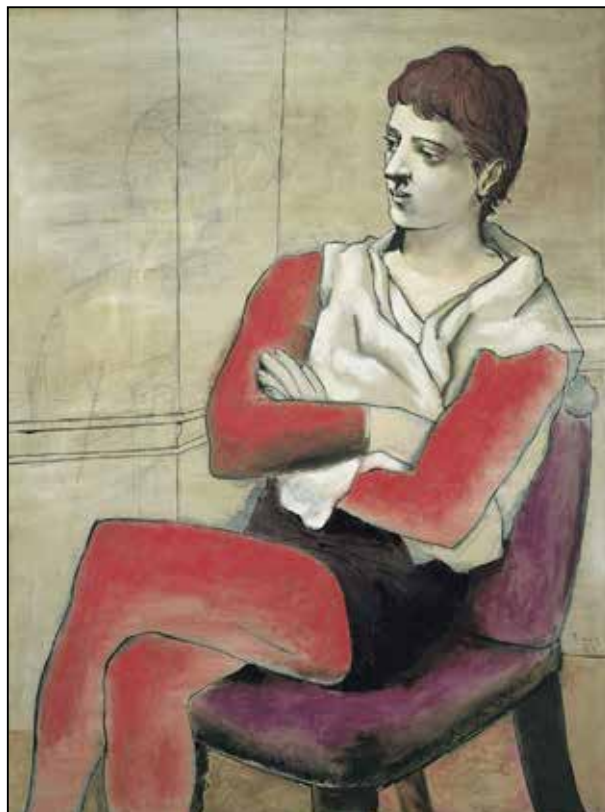
Pictorul se simte atras de lumea ciroului, de arlechini și de acrobați din care motiv obișnuiește să asiste, în rânduri, la spectacolele oferite de către aceștia. Artiștii îl inspiră din care motiv realizează: „Familie de

saltimbanci”, „Cântărețul din orgă”, „Familie de acrobați șezând”, „Saltimbanc cu mâinile încrucișate” etc.

Trebuie să precizăm însă faptul că pânzele, din această etapă, dezvăluie predispoziția sa pentru frumusețea delicată și fragilă, iar personajele care le populează sunt înzestrate cu un farmec aparte. Totodată, paleta sa, din așa-zisa perioadă roz, s-a mai îmbogățit și cu alte culori precum: albul mat, verde, albastru tandru ori galben de nuanța nisipului, toate acestea permițându-i să creeze armonii cromatice de mare efect.

Familia saltimbancilor

Saltimbanc cu brațele încrucișate

Din păcate, momentul acesta de calm, în care fantezia părea să nu cunoască limite, nu avea să dureze prea mult. Tânărul ambițios, după ce începuse să câștige destul de bine după vânzarea tablourilor sale (unul dintre cumpărătorii constanți fiind bogatul colecționar rus Serghei Șciukin), îl descoperă de Paul Cézanne, artistul care-l impresionează datorită felului în care abordează peisajul. Pictorul francez îl va determina să abandoneze ficțiunea naturalistă și să renunțe la unele artificii pe care le practicase până atunci.

Perioada cubistă (1907-1915)

Picasso este considerat drept creatorul mișcării artistice care s-a impus sub numele de cubism și care a marcat ruptura cu tradițiile artistice consacrate.

Pornind de la peisajele lui Paul Cézanne, care identifica în natura care-l inspira doar „cilindri, sfere și conuri”, precum și de la un portret al fratelui poetului Max Jacob, executat de un negru din Dakar, în care nasturii auriți ai tunicii fuseseră depuși ca o aureolă în jurul capului, Picasso descompune obiectele concrete, inclusiv figurile umane, în forme vădit geometrice pentru a recrea astfel o imagine cu totul nouă, abstractă, a acestora („Case pe deal”, „Femeie cu evantai”, „Fata cu mandolina”).

Artistul propune o altfel de realitate, din care motiv variază datele oferite de natură. În majoritatea cazurilor încearcă să le ignore, ori le inventează. Îi place să dezarticuleze figura umană pentru ca, mai apoi, să o recompună aidoma sculptorilor negri. Ajunsese, la un moment dat, chiar să susțină că, „Dacă pictezi un portret, trebuie să-i pui picioarele alături de pânză”.

Case pe deal

Domnișoarele din Avignon

Obiectele - care constituie de regulă pretextul naturilor sale moarte - ajung să fie sfărâmate și chiar ajung pe punctul de a se volatiliza. Pentru a evoca cât mai bine realitatea, el recurge la tehnica colajului, utilizând bucăți diverse de hârtie, fâșii, fragmente de lemn care, o dată lipite pe pânză și colorate cu pensula, precizează mult mai bine obiectul reprodus, creând astfel și senzația de spațiu („Natură moartă”, „Portret”). Referindu-se la o lucrare cubistă de-a lui Picasso, poetul Jean Cocteau

Natură moartă

avea să spună că ea înfățișează „o realitate ireală“.

În mod cert cea mai reprezentativă lucrare a lui Picasso rămâne „Domnișoarele din Avignon“ (New York, The Museum of Modern Art), care a fost creată în anul 1907. Ea marchează debutul în forță al cubismului, adică al unui limbaj pictural cu totul nou ale cărei influențe se mai resimt chiar și în zilele noastre.

Tabloul înfățișează cinci femei dezbrăcate și provocatoare grupate în jurul unei mese, din bordelul „Calle d'Avignon“ din Barcelona, dar nu senzualitatea lor afișată a fost cea care declanșat un adevărat scandal în epocă, ci modul în care a artistul s-a încumetat să trateze subiectul îndepărtându-se de la regulile tradiționale. Trupurile personajelor sunt prezentate într-o manieră grosieră și colțuroasă ca și cum acestea ar fi fost sculptate. Lui Picasso i-au trebuit mai mult de nouă luni pentru a termina lucrarea pentru care făcuse câteva sute de schițe. În versiunea finală, conotațiile narrative au dispărut complet, el a distrus armonia tabloului, preocuparea sa fiind aceea de a descompune spațiul în fațete geometrice.

Așadar, „momentul cel mai activ al experienței picassiene“ s-a dovedit a fi fost „bogat în descoperiri, în intenții, în rezultate formale inedite“ (Mario Di Micheli).

Neoclasicismul (1916-1925)

În plin război, dar și după încheierea primei conflagrații mondiale, Picasso, un spirit cu adevărat neliniștit, încearcă noi mijloace de expresie în pictură, studiază cu multă atenție pe marii artiști din muzeele europene. În această perioadă, execută mai mult portrete,

Două femei alergând pe plajă

Olga citind o scrisoare

adesea de mari dimensiuni. Concepe decoruri și costume pentru spectacolul „Parada“ al celebrei trupe ruse de balet ale lui Diaghilev, care a efectuat un turneu strălucitor prin Italia. Cu acest prilej are posibilitatea să o cunoască și pe prim-balerină Olga Kokhlova cu care s-a și căsătorit în anul 1921 („Olga Kokhlova citind o scrisoare“).

Pe timpul șederii sale în peninsula, el ia contact cu realizările artistice ale artei romane pe care avea să le întâlnească atât la Roma, cât și la Napoli sau Pompei. Personajele imortalizate pe pânză sunt viguroase având un caracter sculptural. Deplina stăpânire a desenului îi permite să se integreze ușor neoclasicismului pe care îl practică cu atâta dezinvoltură. Imaginația sa nu cunoaște limite.

Familie la malul mării

Sub influența picturii murale de la Pompei, a sculpturii romane târzii, precum și a lui Michelangelo, el ne prezintă trupurile unor femei uriașe și greoaie („Două femei alergând pe plajă“, „Țărănci odihnindu-se“, „Familie la malul mării“). În același timp, el se arată interesat și de lucrările francezului Nicolas Poussin care redau diverse scene cu caracter mitologic.

Suprarealismul (1925-1934)

În momentul în care, la îndemnul scriitorului André Breton, autorul Manifestului suprarealismului, un grup de tineri încearcă să-i promoveze ideile printr-o expoziție, Picasso se alătură acestora participând la prima lor manifestare din anul 1925.

Bustul unei femei și autoportret

Pe parcurs, el își canalizează toată energia spre realizarea unor creații plastice diverse, experiența acumulată etalându-și-o în suita de tablouri, litografii și desene care au urmat. Se străduie, pe cât posibil, să dea frâu liber instinctului, asocierilor și imaginației din care motiv inventează anatomii insolite și recurge la asamblări iraționale („Bustul unei femei și autoportret“, „Scăldător așezat pe plajă“). Formele curbilinii, încolăcite ori învăluitoare ale corpului uman par să-l obsedeze. Elementele sferice sau cilindrice sunt înghesuite unele în altele, încât sânii femeilor sau ochii cu greu pot fi identificați („Figuri pe malul mării“).

Expoziția retrospectivă, de la Galeria Georges Petit, din anul 1932, marchează apogeul feluritelor sale modalități de exprimare pe care a știut să și le gestioneze într-un mod inspirat. El se înfățișează publicului ca un artist prodigios cu o voință puternică și cu o forță de expresie nemaîntâlnită până atunci.

Figuri pe malul mării

Perioada barbară (1937-1946)

Acest segment de timp se pare că a fost dominat de violență, teamă și moarte. După ocuparea Franței de către trupele germane, Picasso, care s-a văzut dintr-o dată izolat de prietenii săi, a trebuit să se retragă în propriul atelier. Și, totuși, în aceste condiții atât de incerte în care cuceritorii i-au impus restricții, prestigiul său ajunge să se consolideze. În anul 1939, Muzeul de Artă Modernă din New

Portretul unei tinere

Guernica

York îi organizează o mare retrospectivă care va marca nu numai consacarea sa pe plan internațional, ci și impunerea în lumea artistică a unui așa-zis „stil Picasso“.

Picasso caută să realizeze tablouri în care obiectele și membrele corpului uman se întrepătrund, elimină, pe cât posibil, liniile ce redau conturul natural al unei figuri. Acum încearcă să realizeze un compromis între figurativul, pe care l-a practicat în perioada de dinaintea anului 1905, și disocierea atât de specifică cubismului. Noile sale pânze înfățișează creaturi ciudate, prin mijlocirea unor

linii dispuse într-o perspectivă multiplă, doar contururile lor lăsând să se întrevadă oarecari similitudini cu realitatea („Femeie care plânge“, „Femeie coafându-se“, „Puloverul galben“).

Dar lucrarea cea mai reprezentativă și, desigur, cea mai grandioasă din această perioadă este „Guernica“ compoziție care reușește să ilustreze ororile războiului civil din Spania și, mai ales, suferința umană pe care a reușit s-o provoace teribilul bombardament german, din 26 aprilie 1937, asupra pașnicului oraș basc. Această autentică capodoperă a artei universale, realizată în sprijinul guvernului republican spaniol, avea să fie expusă la Expoziția Universală de la Paris din vara aceluiași an. Ea continuă să fie considerată drept cea mai răscolitoare operă a secolului al XX-lea. Formele preluate din cubism „sunt supuse convulsiilor durerii și mâniei“ (Jacques Lassaing).

Compoziția este despoșobită de culori strălucitoare, singurele care subzistă fiind griurile, nuanțele de alb și, în special, culoarea neagră menită să accentueze dramatismul scenei. Sunt scoase în evidență victimele atrocității: oameni, animale, o femeie care își plânge disperată fiul mort din brațe, o alta care imploră ajutor lui Dumnezeu, taurul care rage speriat, tuturor acestora adăugându-li-se, în prim-plan, un soldat cu trupul sfârtecat de bombe. Picasso a recurs la limbajul concis și expresiv al desenelor infantile cu scopul de a simplifica forma de prezentare și de a reda conturul figurilor.

Trebuie să recunoaștem că nimeni până la Picasso nu a mai reușit să înfățișeze

Portret de femeie cu șapcă

consecințele unei agresiuni premeditate ori durerea pricinuită ființelor nevinovate.

Perioada de după război (1946-1954)

Perioada de după război îi resuscitează nostalgiile trecutului, dar el continuă să fie preocupat de deformările corpului.

Celebritatea sa atinge cotele cele mai înalte. În S.U.A. ajunge să fie socotit drept cel mai mare pictor al secolului al XX-lea, iar în Franța devine un personaj extrem de bine cunoscut.

În anul 1949, pentru Congresul Mondial al Păcii, care urma să aibă loc la Paris, concepe o litografie simbol, „Porumbelul păcii”, ce avea să facă înconjurul planetei.

În anul 1948, Picasso se instalează la Vallauris, un binecunoscut centru al ceramicii

din sudul Franței. Ținând cont de faptul că, aici, se stabilise cu cea de a treia soție, Françoise Gilot, și cei doi copii ai lor, el redescoperă lumea

Fauni și capre

Poftă de viață - Pastorală

Porumbelul păcii

infantilă pe care o întâlnim redată în numeroase opere picturale, chiar și în sculptură. Pictura sa cunoaște și ea „o voioasă izbucnire într-o lume mitologică” (Jaques Lassaing) pe care ține s-o etaleze pe simezele Muzeului din Antibes.

Opera de la maturitate (1954-1973)

În ultimii ani, Picasso care, între timp, ajunsese un veritabil star internațional, mai ales după retrospectivile de pe parcursul anului 1955, care au avut loc la Paris, dar și în trei orașe mari din Germania Federală, se decide să se retragă discret din viața publică pariziană. Totodată, el își tot schimbă domiciliile prin zona din sudul Franței.

Căsătoria cu modelul său Jacqueline Roque îl determină să redevină, pe planul creației, la fel de prolific ca altădată, ajungând să picteze și câte cinci tablouri pe zi.

În tot acest timp se arată interesat de motive precum: mascarade, scene de capă și spadă, cupluri de îndrăgostiți, autoportrete, portrete de copii și nuduri. Deși se afla la o vârstă înaintată, el se dovedea tot mai atras de modelele tinere și frumoase. În plus, realizează și copii după operele marilor maeștri în special după Diego Velasquez, idolul său incontestabil.

Artistul închide ochii la 8 aprilie 1973, la vila sa Notre-Dame-de-Vie din localitatea Mougins.

*

Răpirea Sabinelor

Jacuelin Roque cu flori

Acesta a fost Pablo Picasso, „artistul atotputernic și prodigios“, omul care a revoluționat arta secolului al XX-lea și care a cunoscut, datorită talentului și inspirației debordante, curajului, vitalității și tenacității sale, o „celebritate fără margini“ (Jean Cassou).

Lecția pe care ne-a oferit-o cu atâta generozitate marele artist de origine spaniolă, dar revendicat cu atâta mândrie de Franța, nu trebuie niciodată uitată pentru că „Picasso a știut să picteze și sentimentele cele mai umane, a pictat bucuria, aspirația spre dreptate, spre pace, a pictat onoarea omului“ (Mario De Micheli).

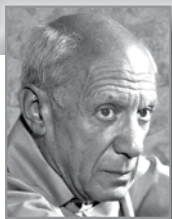
(<https://www.pablo-ruiz-picasso.net/work-120.php>
<https://www.youtube.com/watch?v=tA3z1qyjkag&t=226s>)

Trei muziceni

Picasso în anul 1956 în Vila La Californie

CUGETĂRI

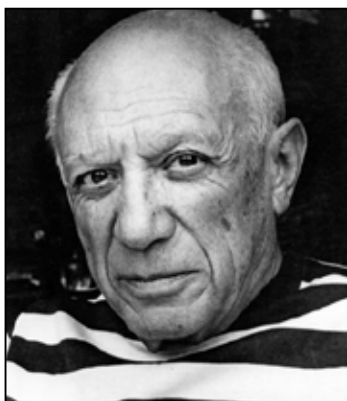
ÎN PICTURĂ, CA ȘI ÎN VIAȚĂ; TREBUIE SĂ ACȚIONĂM DIRECT

► Pablo PICASSO

- Trebuie să pictăm ce se vede pe față, ce este în interiorul feței sau ce se află în spatele ei?
 - Cine vede corect fața umană: fotograful, oglinda sau pictorul?
 - Scopul artei este spălarea prafului vieții de zi cu zi din sufletele noastre.
 - Scopul artei este acela de a crea entuziasm.
 - Arta presupune eliminarea inutilului.
 - Arta nu se înțelege, ea se simte.
 - Fiecare copil este un artist. Problema este cum să rămâi artist pe măsură ce crești.
 - Ucenicii să fie blestemați. Nu sunt interesați. Contează doar maestrul. Cei care creează.
 - Artiști răi copiază. Bunii artiști fură.
 - Tot ce vă puteți imagina este real.
 - Dumnezeu este cu adevărat un alt artist. El a făcut elefantul, girafa și pisica. Nu are un stil real, dar continuă să încerce idei noi.
 - Fac mereu ceea ce nu pot face, pentru a învăța cum să o fac.
 - Fiecare act de creație este mai întâi un act de distrugere.
 - Totul este în noi, opera noastră este un fel de jurnal.
- * * *
- Dă-mi un muzeu și îl voi umple.
 - Mi-au trebuit patru ani să pictez ca Rafael, dar o viață întregă ca să pictez ca un copil.
 - Pictez obiecte așa cum mi le închipui, nu așa cum le văd.
 - Tablourile vechi nu mă mai interesează. Mă interesează mai mult cele pe care nu le-am făcut.
- Arta nu e niciodată neprihănită. Ar trebui interzisă ignoranților inocenți. Să nu fie puși în contact cu ea cei care nu sânt destul de pregătiți.
 - Inspirația există, doar că trebuie să te găsească lucrând.
 - Iau ce-mi trebuie de unde găsesc, exceptând propriile mele opere.
 - Pentru a desena trebuie să închizi ochii și să cânti.
 - Culoarele, precum trăsăturile, redau schimbările emoțiilor.
 - Dacă ar exista doar un singur adevăr, nu ai cum să poți picta o sută de pânze pe aceeași temă.
 - Copierea celorlalți este necesară, dar copierea pe sine este jalnică.
 - Succesul este periculos. Începi să te copiezi pe tine, iar a te copia pe tine este mult mai periculos decât să-i copiezi pe alții. Aceasta duce la sterilitate.
 - Important este să crezi.
 - Inamicul principal al creativității este bunul simț.
 - În pictură, ca și în viață, trebuie să acționăm direct.
 - Artistul este un recipient pentru emoțiile care vin din toate părțile: din cer, de pe pământ, dintr-o bucată de hârtie, dintr-o formă trecătoare, dintr-o pânză de păianjen.
 - Ce este, la urma urmei, un pictor? Un colecționar care vrea să-și alcătuiască o colecție făcând el însuși tablourile pe care le admiră alții.
 - Există pictori care transformă soarele într-o pată galbenă, dar sunt alții care, cu

ajutorul artei și inteligenței lor, transformă o pată galbenă în soare.

- Știm cu toții că arta nu este adevărul, arta este o minciună care ne face să redăm adevărul.
- Artă nu este aplicarea unui canon de frumusețe, ci ceea ce instinctul și creierul concep dincolo de orice canon. Când iubim o femeie, nu începem să îi măsurăm membrele. Artă înseamnă eliminarea inutilului.
- Dacă am putea să ne scoatem creierul și să ne folosim doar ochi.
- Pictura este profesia unui orb. El nu pictează ceea ce vede, ci ceea ce simte, ceea ce își relatează singur despre ceea ce a văzut.
- N-am considerat niciodată pictura drept o artă de simplu agrement, de distracție; am voit prin desen și culoare, pentru că acestea sunt armele mele, să merg mereu mai departe în cunoașterea lumii și a oamenilor.
- Nu lucrez după natură, ci în fața naturii, împreună cu ea.
- Nu există artă abstractă. Trebuie să începi întotdeauna cu ceva. După aceea, poți elimina toate urmele realității.
- Când începeți cu un portret și căutați o formă pură, un volum clar, prin eliminări succesive, ajungeți inevitabil la ou. La fel, începând cu oul și urmând același proces invers, se termină cu portretul.
- Trebuie să aveți o idee despre ceea ce veți face, dar ar trebui să fie o idee vagă.
- Încep cu o idee și apoi aceasta devine altceva.
- O idee este un punct de plecare și nu mai mult. De îndată ce o elaborezi, aceasta se modifică prin gândire.
- Muzica și arta nu reprezintă mici decorațiuni pentru a ne face viața mai frumoasă.
- Sunt necesități foarte profunde, fără de care, noi oamenii, nu putem trăi.
- De ce să termini o lucrare? Ce nonsens! A o termina, înseamnă a fi cu ea, a o ucide, a o lipsi de suflet, a-i da lovitura finală, adică

lovitura de grație atât pentru pictor, cât și pentru tablou.

- Lumea de astăzi nu are sens, așa că de ce ar trebui să pictez imagini care s-o redea?
- Oamenii care fac din artă afacerea lor sunt în mare parte impostori.
- Mama mi-a spus: „Dacă ești soldat, vei deveni general. Dacă ești călugăr, vei deveni papă. În schimb, am ajuns pictor și am devenit Picasso.
- Când voi muri, va fi un naufragiu și, ca și atunci când o navă imensă se scufundă, mulți oameni din jur vor fi aspirați cu ea.

* * *

• Alții au văzut ce este și au întrebat de ce? Eu am văzut ce ar putea fi și am întrebat de ce nu?

• Fac mereu ceea ce nu pot face, pentru a învăța cum să o fac.

• Căutați o situație în care munca să vă ofere la fel de multă fericire ca și timpul liber.

• În viață, munca este seducția supremă.

- Munca este o necesitate pentru om. Omul a inventat ceasul cu alarmă.
- A te face urât este mai dificil decât a te face iubit.
- Iubirea este cea mai mare răcoritoare din viața noastră.
- Tinerețea nu are vârstă.
- Ai nevoie de mult timp pentru a deveni tânăr.
- Nu îmbătrânim, devenim mai maturi.
- Cu cât îmbătrânești, cu atât vântul devine mai puternic și iese întotdeauna în fața ta.
- Fiecare valoare pozitivă are prețul său în termeni negativi... geniul lui Einstein duce la Hiroshima.
- La ce-ți mai folosește să ai bani și mai mulți atunci când ai bani destui?
- Aș vrea să trăiesc ca un om sărac cu mulți bani.
- Nu doresc nimănui, nici măcar dușmanilor mei, celebritatea pe care o am.

Traducere de Șt. ANDRONACHE

ESEU

APRECIERI PRIVIND CONCEPȚIA ESTETICĂ A LUI GEORGE APOSTU

► Ștefan MUNTEANU

La întâlnirea cu sculpturile lui George Apostu privitorul descoperă cu ușurință respectul, răbdarea și dragostea artistului pentru materialul prelucrat. Deși s-a angajat să inoveze limbajul sculpturii în arta contemporană, el nu a urmărit, în perspectivă estetică, raporturile formale stoarse de viață, ci a fost preocupat să redescopere marile teme care trimit la nuclee semantice arhaice, preformale. Sesizând acest aspect al sculpturii lui Apostu, Alexandra Titu notează: „George Apostu nu este artistul unei dispersii a preocupărilor tematice sau formale. Deși participant la mișcarea inovării limbajului sculpturii în arta românească postbelică, el nu este preocupat de problematica relațiilor formale în sine, de substituirile dintre volumul plin și golurile active, de programele constructive ale formei sau de disoluția (destensia, de compunerea) obiectului sculptural în situații spațiale mai complexe. Inovațiile sale țin mai curând de domeniul redescoperirii unor mari teme și a unor soluții formale existente pe diverse planuri ale tradiției culturale locale și tocmai de aceea capabile să slujească un anumit nucleu semantic, a cărui circumscriere precede și determină experiența formală”¹.

Dovedind naturalețe și simplitate, stăpânire de sine și înțelepciune, George Apostu nu se ambiționează să artificializeze, să impună forme străine materiei, ci, prin căutări spirituale, ajută lemnul, piatra sau marmura să-și reliefeze singure esența formelor și volumelor lor. Fără a fi ostentativ, discursul estetic practicat prin sculptură de George Apostu reușește să exprime plinătatea existențială a raporturilor fundamentale de viață. Filtrate de balast anecdotic, formele sculpturii sale slujesc performanța, aparent paradoxală, de a fi misterioase și expresive, în același timp. În întreaga sa carieră s-a situat programatic pe o poziție de valorificare a tradiției populare și a practicat o artă de contemplație, astfel încât marile lui teme de creație l-au urmărit toată viața. Se explică astfel de ce ciclurile lui tematice sunt centrate pe nuclee cu suport simbolic identificabil, precum: „Fluturii”, „Fructul soarelui”, „Maternitate”, „Tată și fiu”, „Crist” ș.a. De aceea s-a spus, pe bună dreptate, că experiența culturală a artistului a crescut în jurul ideii

de înrădăcinare, de situare temeinică într-o filiație a maternității și a paternității. Și, desigur, în strădania sa de a recunoaște un principiu unificator, care să asigure echilibrul concepției și a propriului univers artistic. Reușește astfel să se desprindă de canoanele stilului realist și, printr-un limbaj abstract cu mesaj creștin, contribuie la impunerea în arta contemporană a preocupării pentru redescoperirea subiectelor sacre, arhaice, intuind că tocmai acestea sunt tipologice, adică au deschidere către universalitate. În acest sens, tot Alexandra Titu subliniază: „George Apostu

George Apostu, *Femeie de pescar*

a căutat să fundamenteze înnoirea stilistică pe un patrimoniu cultural – și spiritual – încă activ, datorită conservatorismului specific culturilor dependente de

un fond de sacralitate revelată, sau instaurată într-o originalitate mitică, și pe care imaginea (artistică) îl actualizează, în baza unor exigențe pe care arta modernă/postmodernă le ignoră (programatic), modul său de referință fiind dictat de alte repere funcționale. Apelând la arta populară, produs al unui fond cultural arhaic peste care s-a suprapus, resemantizându-l, cultura creștin-ortodoxă, sculptorul a opus retoricii realismului o formă de abstractizare cu latențe simbolice². Iar Constantin Prut adaugă: „Coborând înspre izvoarele miturilor esențiale din ținuturile carpatine, un mare sculptor român, George Apostu, a surprins, în ciclul «Tată și fiu», inaugurat în simpozionul de la Măgura, clipa miraculoasă când arborele își dăruie ființa omului, iar omul își încheie voiajul terestru, cufundându-se în arbore³».

Având sentimentul răspunderii privind direcțiile de continuitate în cultura română, dar și conștiința misiunii sale în arta contemporană, George Apostu, în mod firesc, s-a raportat la opera lui Constantin Brâncuși, pentru a-și defini propria-i identitate. Și o face cu succes, întrucât prin creația lui Brâncuși a înțeles corect rostul artei în sine și adevărul timpului său în artă. Fapt este că modelul brâncușian este asumat de George Apostu ca instanță mediativă între cultura arhaică, sensibilă la simbolic și mitic, pe de o parte, și concepția abstracționistă modernă, în

care semnul este separat de un conținut determinat, pe de altă parte. Rezultatul este că, asemenea lui Brâncuși, a reușit să aducă inovații în arta secolului trecut pornind de la simbolurile culturii populare, arhaice. Și acest câștig este asumat ca premisă în majoritatea aprecierilor critice privind concepția estetică a sculptorului născut în ținutul băcăuan.

Despre disponibilitatea tânărului George Apostu, Petru Comarnescu, încă din 1962, scria următoarele: „Apostu este un artist interiorizat, concentrat, capabil de mari eforturi. Meditează, citește, visează și își caută cu dârzenie drumul propriu. Pare mai greoi și mai vârstnic decât este în realitate. Când îl cunoști mai bine, descoperi un gânditor, (...) un artist plin de gravitate și seriozitate, ceea ce nu-l privează de o subtilă imaginație și de simțul umorului. Imaginația îi este la fel de puternică și vie ca și munca lui aprigă cu pietrele și arborii, cu lutul și metalele⁴».

Iar în 1968, Octavian Barbosa, într-o interesantă broșurică monografică, aduce lămuriri suplimentare: „Discipol al lui Brâncuși, pe care nu-l imită, ci îl urmează cu o stăruitoare și personală cumpănire, Apostu pare să-și fi făcut un crez din percepțiile creatoare ale celui mai mare sculptor modern. Cred că dacă o anume decență nu l-ar opri, ar scrie cu multă discreție pe frontispiciul atelierului său: «Naturalitatea în sculptură este gândire alegorică, simbol, sacralitate sau căutarea esențelor ascunse în material, și nu reproducerea fotografică a aparențelor exterioare. Sculptorul este gânditor, nu fotograf al unor aparențe derizorii, multiforme și contradictorii». Fără îndoială că artistul a deprins sensul unor asemenea învățăminte și din cuminența pe care i-a transmis-o atavic tradiția clasică a folclorului românesc⁵».

Un an mai târziu, Dan Hăulică, pornind de la aprecierile cuprinse în Catalogul Bienalei de la Sao Paulo, unde George Apostu a expus în 1969, nota: „O știință ingenuă și primordială», stă, deopotrivă, îndărătul acestei creații, susținând-o, - înțelepciunea răbdătoare și inventivă a unei civilizații țărănești, care s-a rostit în lemn, infailibil. E sursa care legitimează, milenar, travaliul – modern pe cât de dificil – ținând a dezvolta, pe urmele lui Brâncuși, «un folclor ce nu datorează nimic pitorescului»; un stil al fundamentelor, scutit de acrobatic zăbateri, impersonal cu vitalitate⁶».

În concepția lui Ion Frunzetti, arta lui Apostu este caracterizată astfel: „George Apostu, din Stănișeștii Bacăului, este un sculptor care și-a extras meșteșugul din experiența multimilenară a civilizației lemnului, dezvoltată aici, pe pământul României, nu pur și simplu ca o oarecare civilizație materială silvestră, ci cu adaosul de sensuri spirituale ce-o face inimitabilă și de neconfundat... Apostu a înțeles așa de mult sensul gândirii colective proprii nouă, românilor, încât și-a dat lemnului întregul său credit: chiar când cioplește marmura imită, în gradula ei fină, împletirile de nuiete și lanțuri, mlădierile gardurilor

George Apostu, *Fluture*

rustice, lătunoaiete șesute printre pari... Apostu este dimensionat interior de un metru al veșniciei care e cercul creșterii concentrice dinspre miez și măduvă existențială, spre în afară, spre scoarța aparentă a ființei”⁷.

Aplecare atentă asupra creației lui George Apostu a dovedit și Ionel Jianu subliniind următoarele: „George Apostu a știut să-și găsească propria sa cale și să-și definească identitatea artistică. Din opera sa se degajă o voință de a fi o remarcabilă forță de creație. El are instinctul și harul sculpturii. Practică cioplirea directă a lemnului și a pietrei ca vechii țărani, realizându-și singur sculpturile. Are o cunoaștere de fond a materialelor pe care le înțelege, le iubește și le domină urmând rațiunea intim înscrisă în structura lor. Această cunoaștere profundă, această facultate de a se identifica cu lemnul sau cu piatra, de a participa întru totul la devenirea lor, implică perfecta unitate între formă și materie care îi definește opera...”⁸.

Un rol important în această analiză îl ocupă și observația lui Sorin Dumitrescu: „A fost și este în mod abuziv comparat cu Brâncuși. Sunt într-adevăr naturi apropiate. Conveniența naturală însă nu poate acoperi totuși contrastul dintre cei doi mari artiști. Formele lui Brâncuși sunt în totalitate obsedate de sacru, în timp ce Apostu este un sculptor religios prin excelență. Brâncuși afirmă toată «indisciplina» sfântă a misticului. Obsesia lui Apostu este din contra conformitatea, situarea smerită în orizontul credinței. S-ar putea spune, nu fără a irita omologările contemporane, că Apostu e un fel de Brâncuși îmbisericit. Sculptorul George Apostu n-a făcut niciodată compromisuri. L-a respectat întotdeauna pe Cel care l-a înzestrat cu har. Nu se cunosc ciubucuri, lucruri de mântuială, sau viziuni «târguite». Artă lui a rămas, ca prin minune, necontaminată de realitatea și toxicitatea devastatoare moral a mediului comunist”⁹.

O voce critică autorizată este și cea a lui Pavel Șușară: „Brâncușian în esență, dar stopat în orizontul arhaic și idolatru al lui Brâncuși, George Apostu a perpetuat, în plină contemporaneitate, vârsta eroică, prometeică și stihială a sculpturii... Deși, în ordine cronologică, cel mai tânăr din marea noastră galerie de sculptori, în perspectiva cronologiei formelor Apostu este cel mai bătrân, este de o vârstă cu materia însăși. Paciurea îi este nepot, Anghel strănepot, iar Brâncuși duce, în special prin «Pasărea în văzduh», până la ultimele consecințe, marele ei gest fecundator. Întocmai ca în reprezentarea simbolică a șarpelui care își înghite coada, brâncușianul Apostu este în același timp marele precursor al lui Brâncuși”¹⁰.

Dar analiza pe care o propun nu poate fi încheiată fără a atenționa și opiniile declarate chiar de George Apostu. Mai întâi, în legătură cu posibilitatea de a-l cunoaște pe Brâncuși, el declară: „Dacă vrei într-adevăr să-l cunoști pe Brâncuși trebuie să cunoști România, iar dacă oamenii care au cam uitat

obiceiul de a șede în tihnă vor dori să șadă laolaltă în adâncă, bogată reculegere, atunci vor trebui să meargă pe malul Jiului. Acolo îi așteaptă scaunele”¹¹. În același sens, cu ocazia unui interviu dat lui Adrian Petringenaru, el adaugă: „Mă întreb ce e mai rău în artă și bănuiesc că răul e lipsa de ritm. Există în acele Sonete un ritm al ideii. Brâncuși are ritm. Un gard românesc are ritm. Crengile pe un brad sunt într-un ritm toate, ferestrele la casă sunt puse într-un ritm”¹². Interesantă este, pentru înțelegerea intenției artistului George Apostu și concepția sa privind arta populară: „Influența populară înseamnă o mare armonie, o mare înțelegere, un Olimp... În sculpturile mele încerc să găsesc calmul grec, calmul balcanic. Căci de acolo ne tragem. Ideea trebuie să fie la nivelul sculpturii, iar sculptura la nivelul ideii. Dacă știi să privești lemnul, piatra, e ca și cum ai merge pe marginea unui râu cu miliarde de pietre și ai alege piatra care-ți cade, care te mângâie pe tine, altul ar alege alta. Materia este atât de generoasă încât te conduce, îți indică parcursul... Dumnezeu ne întinde din când în când mâna”¹³. Pentru că, spune el cu altă ocazie, „O sculptură, indiferent că are sau nu calități monumentale, dușă

George Apostu, *Mamă cu fetiță*

din atelier într-un loc public oarecare, sau înălțată direct acolo, indiferent de istoria locului respectiv, nu devine monument. Pentru un sculptor este decisiv să pătrundă «esențele», caracterul locului pentru care creează ansamblul. E un efort de selecție, de adaptare, de viziune¹⁴.

Pe de altă parte, iată cum își descrie Apostu tehnica sculpturală, sub aspectul intenției și a reprezentării: „Sculptura mea este o neconținută căutare. Plec de la o idee, o schițez, fac un desen și apoi încep să-i caut o formă în care ideea să se concretizeze. Mai întâi sculpez câteva forme în lemn sau încerc o variantă în piatră căutând materia care să corespundă cel mai bine intențiilor mele, o dată terminată cioplirea reîncep să-i dau o mai bună formă, conștient că nu voi atinge niciodată perfecțiunea absolută. Apoi întrezăresc o altă posibilitate, un alt mod de a-mi exprima ideea și, angajat pe această nouă direcție, ajung la o nouă variantă care va deveni, la rândul său, un nou punct de plecare. Astfel, pentru ciclul «Tată și fiu» am făcut deja în douăzeci de ani mai mult de o sută de variante și încă n-am terminat. Nu nutresc speranța că voi ajunge într-o zi la o versiune definitivă, la forma ideală care nici nu există. Numai Brâncuși a reușit să-și apropie absolutul de forma ideală¹⁵.

În concluzie, ipoteza de la care am pornit, privind originalitatea concepției estetice a lui George Apostu se susține. Coordonatele acestei concepții au fost deja sugerate de critica de specialitate și sunt

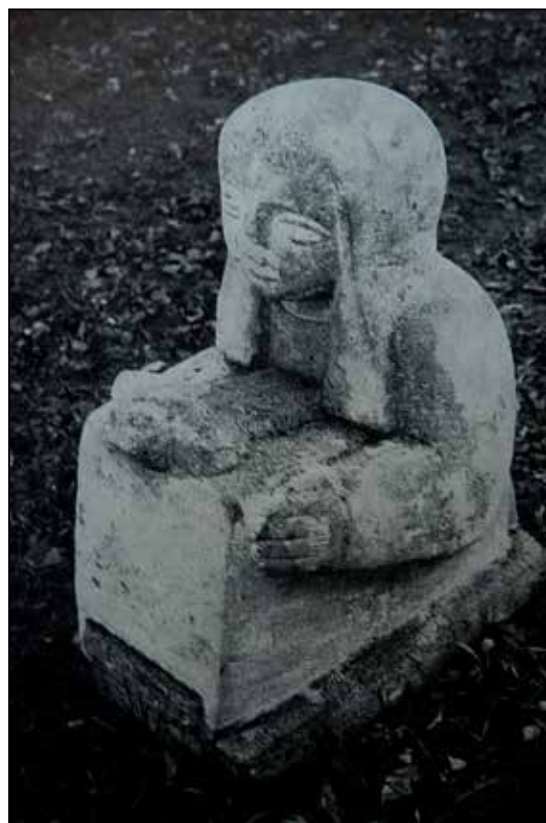
confirmate prin declarațiile artistului. Rămâne ca prin alte studii să fie valorificate aceste idei pentru o eficientă înrâuire a creației artistice românești.

Note:

1. Alexandra Titu, *Conștiința filiației*, în revista „Vitaliu”, anul XII, nr. 3, decembrie 2003.
2. Revista „Vitaliu”, nr. 3-4, noiembrie 2010, p. 14.
3. Constantin Prut, revista „Vitaliu”, nr 3-4, noiembrie 2010, p. 52.
4. Petru Comarnescu, „George Apostu”, în revista „Luceafărul” din 1 decembrie 1962.
5. Octavian Barbosa, în volumul „George Apostu”, Editura Meridiane, București, 1968.
6. Dan Hăulică, *Sculptura și sensul primordialului*, în volumul *George Apostu. Sculptură-desen*, scos de Ministerul Culturii, cu ocazia expoziției comemorative din decembrie 2000, p. 15.
7. Ion Frunzetti, „O sculptură a spațiului silvestru”, în revista „Arta”, nr. 7/ 1970.
8. Ionel Jianu, „George Apostu”, în volumul *George Apostu. Sculptură-desen*, scos de Ministerul Culturii, cu ocazia expoziției comemorative din decembrie 2000, p. 51-52.
9. Sorin Dumitrescu, „Mărturii necenzurate despre George Apostu”, în revista *Memoria*, nr. 1, mai 1990.
10. Pavel Șușară, „Noul exil al lui George Apostu”, în revista *România literară*, nr. 9, din 8-14 martie 2000.
11. George Apostu, „Gânduri despre Brâncuși”, în volumul „George Apostu”, scos de Ministerul Culturii, 2000, p. 70.
12. George Apostu, interviu acordat lui Adrian Petringenaru, publicat în revista *România literară*, nr. 5, februarie, 1969.
13. George Apostu, „Gânduri despre tainele artei”, în volumul „George Apostu”, scos de Ministerul Culturii, 2000, p. 77.
14. *Ideem*, p. 68.
15. „Reflecții despre arta sa”, *Idem*, p. 81-82.

George Apostu, *Tată și fii*

George Apostu, *Fetița cu păpușa*

ESEU

DE LA MESIANISMUL POETULUI OCTAVIAN GOGA, DIMENSIUNEA ROMÂNEASCĂ A FIINȚEI

► Petre ISACHI

Motto:

„Puterile celor ce intră în acest apocalips sunt (ne) numărate. Nimic mai primejdios decât să intri în el naiv și fără să știi ce te așteaptă... Nu trebuie să ne înșelăm. Vremea ce vine nu e o vreme de triumf pentru creștinism... Cum n-a fost nici cea care pleacă. Ci, ca tot veacul, vremea ce vine e o vreme de încercare. O vreme în care se vor număra oile de capre, însă nu se vor despărți, cum nici grâul de neghină!

S-a schimbat numai sensul ispitelor.

Mircea Vulcănescu

Se știe, suferim inexplicabil de stereotipia noului! În plin secol XXI, intelectualii români se lasă aproape instantaneu contaminați – fără nici un discernământ - de mitul progresului, de mode, de tirania noului, de mitul cetății politizate, de toate ispitele Imediatului etc., deși se știe că Noul nu are valabilitate axiologică față de Vechi, prin simplu fapt că îi succede. Așa se face că generații de scriitori, de la Dosoftei, la mesianicul Octavian Goga, Nicolae Iorga, Gala Galaction etc. sunt aruncați în uitare și considerați „depășiți”, înainte de a fi citați și „ajunși”, deși fenomenul literar-artistic este transistoric, inter - și transdisciplinar. Intră în acțiune și tembelă expresie: „generație expirată”, ca și cum spiritul pe care-l figurează o promoție este o legumă oarecare! Orgoliul noilor valuri, care sunt convinse în sine, că predecesorii Homer, Dante, Shakespeare, Eminescu, Eliade, Cioran, Arghezi etc. îi împiedică să se afirme și să se înscrie în prezentul etern al literaturii universale, atinge cote de neimaginat. Se știe, ordinea simultană a valorilor dintr-o literatură este modificată/ schimbată doar odată cu apariția unei/ unor capodopere..., dar cine mai poate scrie un nou **Faust**, fără să-l pastişeze pe Goethe? Predecesorii, în măsura în care au deschis drumuri în Arte, în aceeași măsură le-au închis, încât orice scriitor/ artist trebuie să fie în plan estetic-filosofic, stilistic, un inventator. Adică

să se reinventeze permanent pe sine, spre a putea să se transfigureze firesc corelația vechi - nou.

Eternul sentiment al insuficienței, pe care-l au scriitorii și artiștii autohtoni, nu este alimentat și perpetuat doar de suita complexelor de inferioritate/ superioritate, ci și de credința noastră oarbă în *omul social*, în defavoarea *omului metafizic*, și, nu în ultimul rând, de prejudecata tipică personalismului energetic, că România nu poate deveni un *stat cultural*, în care să primeze înțelepciunea, spiritul, voința de afirmare, meritocrația. Este preferat statul paternalist, în care doar puterea politică poate perpetua supremația culturală a neamului. Este și opinia scepticului de serviciu, Cioran, care afirma tranșant că „*nu există neam care să fi atins universalitatea prin forța spiritului*”. Sugestia este evidentă: doar prin *simbioza spirit – sabie*, un neam atinge universalitatea. Istoria confirmă pe cel ce a scris **Cartea amăgirilor...** Cu certitudine însă, brutalitățile Istoriei pot fi atenuate, unele chiar învinse, printr-o cultură capabilă să perpetueze „dimensiunea românească a existenței” (Mircea Vulcănescu). Profetismul, crezul romantic, viguros mesianic, al autorului vol. **Poezii**, 1905, deschis cu originala elegie eroico-filosofică, **Rugăciune**, - scriitor pe care G. Călinescu îl numea, așezându-l imediat după geniul poetului **Doinei** și al autorului **Noptilor**, Macedonski, „întâiul poet mare din epoca modernă, poet național și pur ca și Eminescu” -

a intuit/ prefigurată că nu ne putem afla în „centrul împărăției românești adevărate, decât justificându-ne prin cultură, prin dreptul de a fi români în fața spiritului pur”. Această viziune îi potențează gândirea poetică de esență eminesciană și harul de a transfigura metafizica de popor străvechi, a românilor eternizați într-o filosofie trăiristă perpetuată de-a lungul veacurilor, fără explicarea sensului.

Alchimia mesianismului poetului Octavian Goga – simultan prozator, dramaturg, jurnalist, traducător - își află rădăcinile în junimism, în sămănătorismul ce a potențat tema deznădăcinării și a (pseudo)conflictului oraș vs. sat, în simbolismul autohton, dar și în monografia satului ardelenesc transfigurată în Opera lui George Coșbuc, pe care autorul volumelor **Ne cheamă pământul** (1909); **Din umbra zidurilor** (1913); **Cântece fără țară** (1916); **Din larg** (1939) o contrazice și o completează nu doar prin structura și muzica tragic-insinuantă a Operei, prin nuanțarea paradigmei poeziei postromantice românești, cât prin transfigurarea simptomatice disoluției a civilizației rurale, prin potențarea durerilor și a revoltelor satului transilvănean, prin „cântarea pătimirii noastre”. Dar, mai bine să-i reamintim și cititorului contemporan, conștiința estetică și sentimentul responsabilității scriitorului Goga, pe care a continuat-o, generația lui Nae Ionescu, aparent „liberă și fără sarcini sociale și naționale”, cum se iluziona Mircea Eliade. Observați, vă rog, incipitul mărturisirii și substanța conștiinței literar-artistice:

„Eu, grație structurii mele sufletești – se confesează, cu sinceritate, autorul poemelor *Acasă, Bătrânii, Casa noastră, Străinul, Toamna* – am crezut întotdeauna că scriitorul trebuie să fie un luptător, un deschizător de drumuri, un mare pedagog al neamului din care face parte, un om care filtrează durerile poporului prin sufletul lui și se transformă într-o trâmbiță de alarmă. (...) Am văzut în scriitor, un sămănător de credință și de biruință. O asemenea atmosferă în care trăiam eu, nu putea să producă o altă conștiință literară decât aceasta...” Într-un

asemenea context, scriitorul ardelean din familia de spirite a lui Coșbuc, Blaga, Agârbiceanu, Rebreanu etc. nu recurge întâmplător la invocarea divinității ca autoritate supremă, singura care ne-ar putea salva din această derută interioară și culminantă disperare (pe care o retrăim, incredibil, și azi?), încât poetul își impune să fie o voce națională a ideilor de libertate, demnitate și pesimism eroic. Lirismul obiectiv devine o constantă a poeziei sale: **„Alungă patimile mele,/ Pe veci strigarea lor o frânge/ Și de durerea altor inimi/ Învață-mă pe mine-a plânge/ Nu rostul meu, de-a pururi pradă/ Ursitei maștere și rele,/ Ci jalea unei lumi, părinte,/ Să plângă-n lacrimile mele”**.

Conștiința literară a scriitorului care-i continuă „cu materie nouă”, pe Eminescu, Coșbuc, Heliade, Alecsandri, Bolintineanu, Vlahuță, Boliac, Grigore Alexandrescu etc., a absolventului Universității din Budapesta, Facultatea de Filosofie (1904) - Octavian Goga - prefigurează, urmărind deliberat câteva idei: definirea spiritualității românești, unirea românilor de pretutindeni, rolul artei și al scriitorului în societate, renașterea satului autohton (viziunea monografică asupra satului românesc este complementară, celor realizate de George Coșbuc, Slavici, Creangă, Agârbiceanu, Rebreanu, Sadoveanu, Marin Preda etc., și unică prin realizarea estetică și limbajul poetic), obiectivitatea glasului tragic al pătimirii noastre, anticipează naționalismul integral, după modelul Franței, Germaniei, Italiei, și posibilitatea eliberării românilor de sub pesimismul eroic și istorismul resemnării. Altfel spus, Octavian Goga continuă spiritul junimist, dar și pe cel al Școlii Ardelene, pe care le conjugă cu ideile sămănătorismului/ poporanismului și ale simbolismului autohton, prefigurând nevoia de *schimbare* „la față a României”, pe care o va sintetiza Cioran, cel disperat de fuga rușinoasă din fața istoriei a neamului românesc și de inexplicabila noastră inapetență pentru voința de a face istorie, nu doar de a o suporta.

Cei doi fii de preoți din Rășinariii Sibiului, Goga și Cioran, au intuit de la părinți, ideea că, deși a apărut în Istorie, creștinismul „a punctat

supraistoric”, cum a observat cândva, Țuțea. Nu întâmplător, autorul vol. **Îndreptar pătimăș** (scris între 1940 – 1944) reiterează o afirmație de substanță: *Istoric este tot ce este supraistoric*. Convins de faptul că istoria e o prezență activă și este guvernată de principiul ireversibilității, poetul ce prevestește „vremuri răzbunătoare” transfigurează în Operă, sub tonul profetic, mesianic și tandru, „cântarea pătimirii noastre”, care-l implică chiar și pe Dumnezeu, în soarta neamului: **„Rătăcitor cu ochii tulburi,/ Cu trupul istovit de cale,/ Eu cad neputincios, stăpâne,/ În fața strălucirii tale...”**, a fost permanent convins că prezentul/ viitorul nu poate să fie decât fiul legitim al trecutului. Inefabilul de origine metafizică al scriiturii este prima dovadă că poetul ardelean, înțelge efectele stranii ale dezrădăcinării, ale înstrăinării și ale căderii în timp, încât intuiește în spiritul lui Mircea Vulcănescu, pe care-l prefigurează, că destinul esențial al românului este transmundan, iar între categoriile conștiinței moderne, care ne guvernează, primează libertatea spirituală și nu - libertatea politică, cum se crede în mod curent. Asemenea lui Eminescu, fiul preotului din Rășinari perpetuează în scriitură tristețea metafizică, „jalea”, care este și fructul devenirii multimilenare și marca unei vechimi imemorabile, ce amintește de Zidul chinezesc.

Farmecul straniu și zguduitor al limbajului, inefabilul de origine metafizică al lirismului specific omului ce se simte „fără țară”, al pribeagului, (auto)exilatului, străinului, sugerează acea „*jale nemotivată, de popor străvechi, îmbătrânit în experiența crudă a vieții, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului*”, cum nota, la p. 540, G. Călinescu, în „**Istoria literaturii române de la origini...**” Convins că neamul românesc, pe care l-a iubit necondiționat, va ființa nici mai mult, dar nici mai puțin decât va dăinui propria noastră spiritualitate românească, autorul vol. **Cântece fără țară** continuă noua spiritualitate ce va bântui Europa anilor 1930. Reamintesc ce nota Ștefan Zweig în **Lumea de ieri**, 1930: „*simțeam că Europa, în starea ei de absolută deraiere, își hotărâse propria condamnare la moarte – cartea noastră sacră, Europa, deopotrivă leagănul și Partenonul civilizației occidentale*.” Tragic mi se pare că această „absolută deraiere” profetită de Goga, Vulcănescu, Ștefan Zweig, Lucian Blaga etc. continuă și astăzi, tot în numele mitului salvator al progresului.

Noua generație a acestor ani de evident avânt cultural (Rădulescu Motru, Gusti, Alice Voinescu, Pârvan; Blaga, Nae Ionescu, Eugen Ionescu, Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Cioran, Vulcănescu,

Nichifor Crainic, Radu Gyr etc.), sincronizată cu filosofia unor personalități europene, precum Italo Svevo, Kierkegaard, Papini, Proust, Gide, Joyce, Heidegger, Nietzsche etc. își află izvoarele nu doar în estetica predecesorilor, ci și în patriotismul sincer al lui Octavian Goga. Noua spiritualitate ia în serios ideea reformării spirituale a societății românești și a construirii unui stat cultural, moral, religios, capabil să creeze omul metafizic, omul românesc, cu rădăcini în spațiile abisale ale sufletului universal. Opinii de acest tip le regăsim configurate și în revista **Gândirea** condusă de Nichifor Crainic. Nu întâmplător, autorul artei poetice, **Rugăciune**, se află într-un război atipic cu ispitele din cele patru puncte cardinale, la care neamul românesc este conectat: **„În pieptul zbuciumat de doruri,/ Eu simt ispitele cum sapă,/ Cum vor să-mi tulbure izvorul/ Din care sufletul s-adapă”**. Românismul lui Goga, ce s-a născut la sat (Blaga: „veșnicia s-a născut la sat”) este o particularitate inalterabilă și imuabilă, care devine vizibilă printr-un fel original de a fi al fiecărui român, în cultura și civilizația neamului/ Europei.

Tipologia locuitorilor satului ardelean, specifică acelor momente istorice: plugarul, clăcașul, dascălul, dascălița, preotul, „moșneag albit de zile negre”, lăutarul, străinul etc., comportamentul acestora anticipează și confirmă teza fenomenologului Mircea Vulcănescu, după care un neam (= fire) nu rezistă în istorie, dacă nu este ancorat simultan în existență și în spirit. Profețiile lui Goga, expresia românismului și a spiritului veacului, păreau simple ficțiuni, în 1905, anul apariției vol. **Poezii**. Transfigurate în „elegia sa eroică” (citește Opera integrală), temele conexe ale disoluției satului românesc, cu efecte malefice devastatoare până în imprezizibila contemporaneitate: dezrădăcinarea, înstrăinarea, pauperizarea, sentimentul de oprimare, proliferarea „formele fără fond”, care smulg spiritualitatea omului din climatul ei organic, nostalgia libertății ca problemă existențială, importanța osmozei om – natură, om – istorie, drama căutării lui Dumnezeu, lipsa de unitate sufletească a românilor, dar și asaltul fără precedent al demonismului romantic și al satanismului simbolic etc. prefigurează vol. **Omul românesc**, publicat de Mircea Vulcănescu în 1937. Neamul românesc, intuiește Goga, înaintea filosofului Vulcănescu, nu este decât ceea ce suntem noi în stare să facem din el. Prezentul îi confirmă viziunea mesianică cu rădăcini vizibile în teoria maioreșciană a formelor fără fond, neasimilată încă în România, dar confirmată în țările de referință ale Europei. Faptul și felul de

a fi al ființei românești intuit de autorul vol. **Ne cheamă pământul** nu se definește numai prin criteriul diferențieri: filtrul rasial, etnic, specific factor ireductibil, reprezentat de limbă, mitologie, mentalități, tradiție, filosofie, ortodoxism, vraja sărbătorilor etc., ci și prin alte categorii ale spiritului: negația românească, înțelesul prefacerii, ideea de **tot**, de singurătate, de trecere, mai ales, de marea trecere, dar și prin miticismul urban transfigurat genial de I. L. Cargiale. Se uită de celebrul Mitică, românul de lângă noi, personaj simbolic al României eterne, care cârtește, tachinează, bagă intrigi, bârfește, este mereu „pentru contra”, câștigă timpul socializând prin cafenele, comentează demagogic fenomenul politic etc., figurează un modus vivendi al românului de tip urban, a felului inconfundabil de a privi existența concretă și de a face vizibilă poziția lui originală în problema alterității...

Continuitatea culturii autohtone i-a permis lui Mircea Vulcănescu să actualizeze în **Dimensiunea românească a existenței**, profetismul și sentimentul urgenței configureate anterior, de O Goga, în **Poezii 1905**, încât acestea să devină ultimative. Credița că „teroarea Istoriei” poate fi învinsă cu prioritate prin cultură este teoretizată și de Mircea Eliade, Constantin Noica etc., dar și de întreaga grupare scriitoricească din jurul revistei **Gândirea** conduse de Nichifor Crainic. Cu îngăduința cititorului, oferim câteva din ideile din „**Dimensiunea românească...**”: **„Tăria spirituală a unui neam se măsoară după gradul în care e în stare să impună altora, perspectiva lui proprie a existenței... să facă pe străin să se incline spre chipul lui de a lua atitudine. Asta înseamnă cucerire spirituală. Nu există contact între culturi, care să nu aibă asemenea consecințe. Și acesta este avantajul, dar și primejdia schimburilor între culturi. Pe planul spiritual, tot ce există are un profil absolut: e efigie imperială sau nu este. Altfel zis, dacă noi existăm într-adevăr nu numai ca o colectivitate biologică, dar și ca o ființă spirituală, nu se poate să nu avem o față a noastră proprie, un chip neasemănat de a răsfrânge lumea aceasta a lui Dumnezeu... Suntem cu aceste gânduri, în centrul împărțirii românești adevărate: împărțirea valorilor românești”...**

Cu un veac și ceva înaintea îndoctrinatelor și controversatelor vremuri pe care le trăim, Octavian Goga și apoi generația lui Mircea Voiculescu au intuit necesitatea de a ne orienta - peste convergența ispitelor: orientală (contemplație, pasivitate, echilibru, scepticism, resemnare etc.) și occidentală(activism, faustianism, organizare,

misticism social, revoltă etc.) – spre spiritul autohton în existență, spre rațiunea divină, prin care ne perpetuăm dreptul de a fi români în fața spiritului pur. Ar fi cea mai eficientă și la îndemână soluție de a ne salva prin noi înșine, de marea manipulare și anarhizare a Lumii. Cu condiția să ne eliberăm, cu inteligență și înțelepciune, de prejudecăți; Cu supracondiția să nu uităm că o inteligență politică, oricât de mare ar fi, nu te poate elibera de prejudecăți. De pildă, de prejudecata de a crede necondiționat în politică, deși știm de la Aristotel: „Omul este un animal politic în cel mai înalt grad”. Crez nefericit și pentru poetul Octavian Goga, cel care a visat maioreșcian, un stat cultural și o idee de Om românesc, deși a trăit, cum și noi acum, într-o „cetate anterioară fiecăruia dintre noi luat în mod individual”(Aristotel). Mă bântuie acum în finalul eseului, aserțiunea lui Simion Mehedinți: „Un om, ca și un popor, atâta prețuiește: cât a înțeles din Evanghelie”. Dar cine mai citește Evangheliile, cum recitea omul portretizat de Goga?

Nu este exclus ca prezentul eseu să fi fost influențat și de lectura anterioară a volumului lui Douglas Murray, **Strania sinucidere a Europei. Imigrație, identitate, islam** (Traducere din limba engleză de Mihnea Gafița. Prefață de Ion M. Ioniță), București, Corint Books, 2019.

George Apostu, *Nud*

EXPRESII CELEBRE

„ZIDUL PLÂNGERII“

„Le Mur des Lamentations“

„The Wall of Sorrow“

► Theodor PARAPIRU

În istoria poporului evreu, momentele de strălucire intensă, orbitoare, alternează cu cele de cumplită restriște. Perioade de mare prosperitate, marcate de construcții impresionante sunt urmate de distrugerii înfricoșătoare, care par să anunțe sfârșitul unei comunități a cărei credință în unicul Dumnezeu înregistrează consecvențe înălțătoare, dar și abateri criminale. Între aceste limite se situează atât strălucirea Templului lui Solomon, cât și ruinele lui.

Lăcașul înălțat de fiul lui David (v. Templul lui S.) a fost distrus întâi de cuceritorii babilonieni (586 î.e.n.). Rezidit de Zorobabel (520 î.e.n.) a fost afectat de asediul lui Pompei (63 î.e.n.). Din anul 19 î.e.n., începe o amplă acțiune de refacere a Templului, îndeosebi din dorința regelui Irod, de a se impune supușilor printr-o faptă memorabilă. Timp de zece ani, aici muncesc aproximativ o mie de preoți instruiți ca zidari pentru a păzi nesmintite dimensiunile locului sfânt și pentru a-i adăuga suprafețe noi prin tăieri în stâncă și prin nivelări de teren. Dar lucrul durează mult peste termenul prevăzut – până în anul 64 e.n. A fost adăugat un zid din blocuri masive de piatră, care înconjoară întreaga zonă a clădirii. Edificiu de o frumusețe magnifică, Sfântul Templu semăna totodată cu o fortăreață invulnerabilă.

Ucenicii admiră înmărmuriți construcția, dar Hristos îi vestește căderea apropiată: „Și plecând el din templu, unul dintre ucenicii săi îi zise: Învățătorule, vezi ce fel de petrii și ce fel de clădiri! Și Iisus răspunzându-i zise: vezi aceste clădiri mari? Nu va fi lăsată piatră peste piatră care să nu fie desfăcută.” (Marcu); „Și vorbind unii despre templu, că este împodobit cu petri frumoase și cu daruri făgăduite, zise: Aceste pe care le priviți, vor veni zile în care nu va fi lăsată aci piatră pe piatră, care nu va fi desfăcută.” (Luca). Profețiile Mântuitorului despre căderea Ierusalimului și despre împrăștierea poporului care l-a crucificat s-au împlinit în războiul cu romanii dintre anii 66-70 e.n., când evreii s-au revoltat din cauza unor interdicții religioase și a impozitelor pretinse de guvernatorul Florus. Războiul civil din statul roman – la a căru

conducere, după Nero, s-au perindat patru împărați, în fatidicul an 69 e.n.: Galba, Otto, Vitellius și, în fine, Vespasian – amână un deznodământ teribil. Fanatismul răsculaților a făcut ca represaliile să atingă forme apocaliptice. Apărătorii s-au împotrivit cu sălbăticie, au suferit de foame până la pierderea rațiunii (înregistrându-se și cazuri de canibalism), au murit crucificați, până când lipsa lemnului a devenit o problemă pentru asediatori, refuzând orice fel de tratative. Chiar dacă viitorul împărat Titus a vrut să evite nimicirea Templului, faptul nu a fost posibil datorită incendiului care a mistuit vestitul Sanctuar. Rezistența înverșunată a fanaticilor evrei a determinat ordinul ca orașul și Templul să fie rase de pe fața pământului. Pierderile umane și materiale au fost uriașe. Pe aceste ruine, împăratul Hadrian (76/117-138) a înființat colonia Aelia Capitolina. Între 132-135 e.n., o nouă revoltă sub conducerea lui Bar-Kokhba desăvârșește dezastrul Israelului și îi risipește supraviețuitorii în lume. Cei ce ar fi îndrăznit să revină în Ierusalim se află sub incidența pedepsei cu moartea. În locul Sfântului Templu este înălțat un sanctuar dedicat lui Jupiter.

Împăratul Constantin (306-337) favorizează situarea Ierusalimului în starea de important centru creștin însă, din anul 637, orașul este cucerit de arabi și, cu excepția perioadei cruciadelor, rămâne cetate mahomedană până în 1917. Pelerinajul la locurile considerate sfinte este un fapt obișnuit pentru credincioșii oricărei religii. Templul a fost dintru început un loc venerat pentru evrei și faptul este consemnat ca atare în Noul Testament. După distrugere, din edificiul martirizat a rămas o parte din zidul de apus, unde pelerinii se roagă lui Dumnezeu, în tulburătorul peisaj al ruinelor. Acesta este Zidul Plângerii, martorul Gloriei și al Deznădejdiei, dar și al Credinței și al Speranței.

Expresia „Zidul Plângerii” a devenit metaforă universală pentru un loc al rememorării, al reculegerii și al reflectării asupra sensurilor unor întâmplări, ale unor evenimente, sau ale unei condiții existențiale greu încercate.

„ZILELE ALCIONULUI“

„*Les journées de l'Alcion*“

„*The Days of the Halcyon*“

Ceyx, fiul Luceafărului și regele pașnic al Trachinei, trăiește o tulburătoare poveste de dragoste cu soția sa, Alcione, fiica lui Eol, stăpânul vânturilor. Fericirea celor doi stârnește invidia zeilor și, de aici, variantele mitologice conduc la destinul lor tragic. În ciuda împotrivirii prevestitoare de nenorocire a reginei sale iubitoare, Ceyx pleacă la oracolul lui Apollo din orașul ionian Claros, ca să-l consulte asupra unor întâmplări cărora nu le găsea răspunsuri mulțumitoare. Corabia este scufundată de o furtună descrisă antologic de Ovidius: „Marea se ridică de parcă e una cu cerul și stropește norii cu spumă. Aci mătură nisipul galben de pe fund și capătă culoarea lui, aci se face mai neagră decât undele Styxului. Uneori se așterne și se albește de spumă șopotitoare. Iar corabia trachiniană urmează aceste mișcări, când pe creasta unui val, de parcă ar privi din vârful unui munte vâle și adâncul Acheronului, când, lăsată în jos și înconjurată de valuri, parcă privește înaltul cerului din vârful genunii...” (Metamorfoze).

Ceyx moare cu numele Alcionei pe buze. Înduioșată de suferința așteptării ei a celui dispărut, Hera/Junona trimite solie prin Morfeu (v. În brațele lui M.), care o anunță inconfundabil pe regină despre destinul împlinit al soțului. Vestea onirică generează durere dizolvantă: „Halcyone nu mai este.”, spune ea, lăsând să se înțeleagă că a murit odată cu Ceyx. Când găsește trupul celui drag în apa de lângă țârm, disperarea sărmanei femei atinge paroxismul și se aruncă în gol după un dig înălțat să înfrunte valurile, dar zeii o proiectează în galeria metamorfozelor memorabile: „De pe acesta a sărit și-a fost de mirare cum s-a putut întâmpla aceasta: zbură și, străbătând aerul cu pene de curând ieșite, devenită pasăre, atinge creasta valurilor și, pe când zbură, din gura ei devenită cioc subțire ieșea un țipăt asemenea strigătelor de durere...” (idem). Este readus la viață Ceyx, dar acum cei doi sunt pescăruși albaștri (Alcedo atthis ispida), semănând cu două bijuterii ale tristeții. La hotarul solstițiului de iarnă, cu îngăduința lui Zeus, Eol potolește valurile pentru cuibăritul alcionilor: „Atunci drumul pe mare e sigur. Eol păzește vânturile închise și le oprește să iasă, iar marea îi adăpostește nepoții. Drama este consacrată

metaforic de Homer, când scrie despre un personaj feminin, cuprins de bezna disperării: „... Înșiși părinții, atunci când ea în palatul lor fuse,/ O poreclir-Alciona, căci mama-i lovită de soarta/ Păsării triste, alcionul, jelea de durere ca dânsa,/ Când a ei fiică fusese răpită de-arcașul Apollo...” (Iliada, IX).

Expresia „Zilele Alcionului” desemnează un interval de neverosimilă acalmie, într-un univers ostil, timp ce trebuie folosit oportun și responsabil. Separat, alcionul constituie un simbol al tristeții coplesitoare.

„ZILELE FACERII (GENEZEI)“

„*Journées de la Genèse*“

„*The Days of the Genesis*“

Enigma apariției vieții pe Pământ și în univers l-a fascinat dintotdeauna pe om, ca făptură gânditoare. Concurența variantei biblice cu teoriile științifice este artificială, pentru că revelația religioasă presupune în aparența ei simplistă o sumă impresionantă de simboluri și semnificații, dimensiuni și procedee inaccesibile gândirii umane, câtă vreme Facerea (Geneza) se revendică dintr-o acțiune divină. Astfel, în logica omenească, există un început și ar trebui să existe și un sfârșit, dar în logica divină, acestea sunt pur și simplu, elemente definitorii ale lui Dumnezeu (v. A fi Alfa și Omega), iar partea de eroare ar putea veni din aspirația modestă a unei specii de a-și înțelege și de a-și imita Creatorul.

Dumnezeu acționează asupra haosului inițial, pregătindu-l pentru om: „La început creă Dumnezeu cerul și pământul. Și fără formă și deșert era pământul; și întunec era peste fața adâncului; și spiritul lui Dumnezeu se purta pe deasupra apei.” (Fa cerea). Din cuvântul poruncit al lui Dumnezeu, în decurs de șase zile, iau formă distinctă realitățile percepute de om.

În prima zi apar lumina și întunericul (ziua și noaptea); în a doua zi este separat Pământul de bolta cerească; în a treia zi este despărțit uscatul de ape și este umplut cu vegetație; în ziua a patra, pe bolta cerească sunt așezați luminătorii (cel mare de zi – soarele, cel mic de noapte – luna și stelele); în ziua a cincea sunt create viețuitoarele apelor și cele zburătoare ale pământului; în ziua a șasea sunt poruncite anima lele de uscat și omul

– căruia îi este menit să stăpânească celelalte făpturi; ziua a șaptea este dedicată odihnei: „Și Dumnezeu binecuvântă ziua a șaptea, și o sfințește pre ea: că într-o această s-a repausat el de toate lucrările sale, pe care Dumnezeu le creă și le făcu.” (Facerea).

Creat „dupre chipul și dupre asemănarea lui Dumnezeu”, omul este deosebit de toate vietățile, cerându-i-se să dea nume tuturor vietăților și alcătuiindu-se pentru el femeia (Eva), o ființă pe potrivă. Locuitori ai Edenului (v. Grădina din Eden) primii oameni – Adam și Eva – calcă porunca divină și mănâncă din fructul pomului cunoștinței binelui și al răului. Neascultarea le aduce izgonirea din paradisul Edenului, cu promisiunea unei ulterioare absolviri. Generațiile se succed, de la copiii lui Adam și Eva – Abel, Cain și Set – până în timpul lui Noe. (v. Ar ca lui N.). După potop, au apărut zorii altei civilizații izvodite din urmașii lui Noe. Dintre aceștia se va ridica Avram (numit de Dumnezeu, Avraam), care va porni întemeie reea poporului lui Israel.

Expresia „Zilele Facerii (Genezei)” constituie un termen comparativ sugestiv pentru perioade de timp (nu neapărat zile!), care conțin schimbări fabuloase, începuturi esențiale, sau evenimente social-istorice de mare importanță.

„ZILELE TERORII“

„Pendant la Terreur“

„The days of (the) Terror“

Formal, Revoluția Franceză a început la 17 iunie 1789, când starea a treia s-a proclamat Adunare Națională, dar, după 14 iulie, ea descoperă realitățile la care trebuia să se adapteze: „Revoluția regală este înlăturată, dar cauza privilegiatilor, care pare să învingă, nu este mai puțin compromisă. De-acum încolo trebuie ținut seama de elementul popular care îi împinge pe membrii Adunării Naționale mult mai departe decât era în intenția lor. Mai ales că revoluția pariziană este urmată de o revoluție rurală, a cărei importanță e cel puțin la fel de mare.” (J. Madaule, Istoria Franței, 2). Evenimentele se derulează amețitor. Adunării Constituante (9 iulie 1789–1 octombrie 1791) îi succede Adunarea Legislativă (1 octombrie 1791–21 septembrie 1792) și apoi Convenția Națională (21 septembrie 1792–26 octombrie 1795). Primele două organisme

au funcționat în cadrul confuziei entuziaste și contradictorii, decelând grupările care vor forma pe cea de a treia. În Convenție există trei formațiuni distincte: Gironda este alcătuită din ele mente moderate care respectă valorile tradiționale și drepturile omului (Brissot, Pétion, Condorcet, Vergniaud etc.), Muntele îi adună pe radicali (Marat, Robespierre, Danton, Saint-Just, Couthon, Carrier, Barras, Fouché, Tallien), iar Mlaștina – cea mai numeroasă, aproximativ, cinci sute de membri – îi cuprinde pe nedeciși, pe influențabili, pe temători. Deși însumau numai câte circa o sută de membri, Gironda și Muntele au determinat activitatea Convenției prin atitudine hotărâtă, violentă, fanatică.

Sub amenințarea montagnarzilor, în aprilie 1793, este constituit Comitetul Salvării Publice (o supracomisie de nouă membri), un organism care concentrează puteri discreționare. La început dirijat de Danton, iar din luna iulie, de Robespierre, Comitetul Salvării Publice declanșează operațiuni de reprimare sălbatică a adversarilor politici. „Teroarea a reprezentat principala metodă de guvernare a Convenției. Începută din septembrie 1793, ea a domnit în Franța timp de zece luni, adică până la moartea lui Robespierre.” (Gustave Le Bon, Revoluția franceză și psihologia revoluțiilor.). Iacobinii își fac crimele cu un fanatism cumplit și cu un total dispreț pentru lege (“Puterea cu care s-au investit ei înșiși era mult superioară celei a monarhiilor care îi precedaseră.” – op. cit.). Ei compensează numărul mic al membrilor prin tonul vio lent al liderilor, prin cruzime inumană și prin manipularea maselor. Timorați, înspăimântați, Mlaștina și Gironda votează moartea regelui, deși nu o doreau și încuviințează formal excese abjecte ale iacobinilor. Psihozei criminale nu-i scapă nici mulți dintre principalii actori. Considerându-se că înclină spre pozițiile Girondei, iacobinii indulgenți (Danton, Camille Desmoulines, Herault de Séchelles) sunt trimiși la eșafod (5 aprilie 1794), ca și hébertiștii ultraradicali, acuzați de Robespierre că, prin extremismul lor, compromit revoluția. La 27 iulie 1794, după aproape cinci luni în care fusese stăpânul Convenției, Robespierre este ghilotinat. Îi împărtășesc soarta Saint-Just și alți douăzeci de adepți ai terorii. Data execuției marchează încheierea cruntei perioade.

Ar fi greșit să se creadă că numai Parisul a suportat această situație – expresie a luptei crâncene pentru putere: „Teroarea a fost condusă de câțiva apostoli fanatici, dar, alături de

un mic număr de prozeți fervenți a căror minte mărginită visa să regenereze universul, se aflau mulți oameni care au văzut în ea exclusiv mijlocul de a se îmbogăți. Mai târziu, aceștia au trecut foarte repede de partea primului general învingător, care le-a promis că-i va lăsa să profite de rezultatul jafurilor lor.” (op. cit.). Întreaga Franță era împânzită de tribunale revoluționare – în a căror dotare, ghilotina constituia elementul esențial – care executau suspjecții fără nici o ezitare. Au fost victime de-a valma din toate categoriile sociale. O armată revoluționară alcătuită din criminali și tâlhari masacra populația anatemită de spaimă. Se înregistrează o sinistră întrecere de atrocități, raportate ca dovezi de devotament revoluționar. Ghilotinarea reprezenta o moarte banală, la care publicul participa ca la un spectacol de teatru. În Vendeea regalistă sunt măcelăriți mai mult de opt sute de oameni, satele și orașele țării sunt devastate și depopulate. Un cârpaci Chalandon extermină locuitorii unor străzi întregi din Paris. Cu entuziasm psihopat, Carrier mitraliază, îngroapă de vii sau îneacă grupuri mari de condamnați – bărbați, femei, copii. Nantes, Lyon, Toulon

sunt martirizate, pierzând un număr enorm de locuitori. Furia imbecilă distruge monumente și opere de artă, statui și manuscrise rare, după principiul lui Robespierre: „Esența Republicii o constituie distrugerea a tot ceea ce-i este potrivnic.”. Pierderile umane și materiale amintesc de sălbaticile devastări barbare, însoțite de aceeași ură irațională pentru care orice încercare de înțelegere devine temerară și insuficientă. Derularea acestor evenimente face ca apariția lui Napoleon pe scena istoriei franceze să fie o consecință logică.

Expresia „Zilele Terorii” are sensul unui interval de timp al nesiguranței, al spaimei paroxistice, al arbitrarului devenit regulă. Ca sentiment cultivat maselor și instituționalizat, „teroarea” a găsit, din păcate, în istoria omenirii, forme înspăimântătoare, pe lângă care marea Teroare a revoluției franceze seamănă cu un exercițiu facil, ce acreditează ideea că, ori oamenii exersează ciclic forme de tragedie colectivă, ori aceasta le este impusă de o instanță divină, ca modalitate de expiere, ori iresponsabilii și fanaticii ajung prea ușor la putere, agitând sloganuri atrăgătoare și promisiuni fără acoperire.

George Apostu, *Fluture*

PRINȚESA PROZEI JUVENILE

VISUL MARIEI

► Cristina LUCA-PARAPIRU

Într-o noapte, Maria văzu la geamul camerei ei un liliac. Mariei îi plăceau liliicii, de fapt, era singura din clasă cu această pasiune!

Maria s-a dus la geam fără frică. Când l-a deschis, liliacul s-a transformat într-un băiat.

- Eu sunt Ethan, zise liliacul-băiat, și sunt un vampir. Pentru că ești singura căreia îi plac liliicii, te voi învăța să zbori.

Îi dădu o mantie neagră. Maria era puțin speriată, dar nu lăsă să se vadă. Urma să zboare!

Când își puse mantia, simți că începe să plutească, îi veni să țipe.

- Dă din mâini! îi zise Ethan.

Maria dădu din mâini și... zum, zbură pe geam. Îi auzi pe Ethan râzând cu răutate.

- Ajutor! zbieră Maria.

Nu putea să controleze direcția în care zbură. Se îndreptă fix spre un copac, în timp ce râsul lui Ethan îi răsună în urechi. Așa că încetă să mai dea din mâni și... nu s-a oprit! Continuă să zboare spre copac.

Maria se agăță la țănc de un cablu suspendat, apoi își scoase pelerina. O aruncă spre Ethan, iar el o prinse și plecă în zbor, râzând în continuare. Și Maria, care era o bună acrobată, merse în echilibru pe cablu până la fereastra camerei ei.

Apoi se trezi. Fusese totul un vis.

Însă niciodată nu i-au mai plăcut liliicii.

LA MALUL MĂRII

Familia lui Sullivan tocmai se mutase la mare. Sora lui, Jessie, era încântată că avea casa chiar pe malul mării, dar lui Sullivan îi era frică de rechini și de tsunami.

Într-o zi, Sullivan și Jessie merseră la malul mării, unde Jessie își imploră fratele să o plimbe cu barca aproape de mal, dar lui Sullivan îi era frică. Așa că fetița urcă singură în barcă.

Sullivan stătea turcește pe mal și se gândea. Când ridică ochii, Jessie nu mai era nicăieri. Ea și barca dispăruseră. Băiatul îngheță de groază. O strigă pe Jessie, dar nu primi niciun răspuns. Nu putea face decât un singur lucru, s-o caute sub apă.

Deși îi era foarte frică, trase aer în piept și sări în valuri.

Sub apă erau mulți pești, nenumărate specii. Însă el nu se uita la ei, deoarece își căuta sora.

Lui Sullivan nu-i mai era frică. Înota vitejește spre necunoscut, se uita în stânga și-n dreapta, doar-doar o va găsi pe Jessie. Dar nu era nici urmă de ea. Tocmai când era gata să se dea bătut, văzu barca surorii lui. Sub ea, Jessie dormea.

Sullivan o luă în brațe și o duse la suprafață. Acolo, minune! Se întâmplă ceva tare ciudat. Se repetau evenimentele dinainte de tot:

- Hai, plimbă-mă cu barca! îi zise Jessie.

Dar Sullivan n-o mai refuză. Voia să vadă ce pățise sora lui, cât stătuse el gânditor pe mal.

► Lucian IONIȚĂ

ESEU

CODUL CULORILOR

Culorile au fascinat omenirea dintotdeauna, dând lumii înconjurătoare armonie și frumusețe, însă abia recent au fost realizate studii psihologice care să evidențieze rolul acestora în viața noastră. Cromatica naturii înconjurătoare, a vestimentației, a spațiilor în care trăim sau muncim ne influențează dispoziția și comportamentul, de cele mai multe ori fără să ne dăm seama.¹

Culoarea roșie afectează modul în care oamenii funcționează: roșu simbolizează pericolul, ne obligă să oprim în trafic sau o asociem cu greșelile și eșecurile la teste (culoarea cu care profesorul corectează). În urma a cinci experimente psihologice, cercetătorii englezi au demonstrat că această culoare îi determină pe bărbați să se simtă mai atenți față de o femeie, nefiind conștienți de rolul pe care această culoare îl joacă în atracția lor. De la roșul ocră, folosit în ritualurile antice, până la inimioarele roșii folosite de Sfântul Valentin, nuanța roșie a fost relaționată cu dragostea romantică în diferite culturi și perioade de timp. Abia în ultimii ani psihologii au luat în vedere în mod sistematic și relația dintre culoare și comportament. E fascinant modul în care ceva atât de omniprezent precum culoarea poate afecta comportamentul nostru în mod inconștient. Deși acest efect al culorii roșii poate fi produsul exclusiv al societății, psihologii susțin că răspunsul bărbaților față de roșu are o rădăcină biologică.²

Pentru cuantificarea acestui efect, bărbații participanți erau supuși unui test în care trebuiau să privească fotografii ale unor femei îmbrăcate în diferite culori. Într-o condiție experimentală, aceeași femeie apărea în mai multe poze, într-una îmbrăcată în roșu, iar în cealaltă în alb, apoi în gri, verde sau albastru. Bărbații alegeau în majoritatea cazurilor îmbrăcămintea roșie, demonstrând faptul că această culoare este asociată cu sănătatea, iar verdele sau culorile pale cu patologicul. Multe echipe sportive își aleg uniforma bazate pe o mascotă, orașul sau țara pe care o reprezintă, și nu la decizia unui arbitru. Însă un nou studiu din 2008 sugerează că alegerea culorii roșii pentru uniforma unei echipe

poate afecta decizia arbitrilor în favoarea acesteia. O echipă de psihologi de la Universitatea din Munster a descoperit că arbitrii tind să acorde mai multe puncte competitorilor îmbrăcați în roșu decât celor în albastru. Psihologii au concluzionat că acei concurenți care purtau roșu erau avantajați într-o proporție de 13% mai mare, deși fiecare atlet era îmbrăcat în ambele culori la un moment dat.³

Culorile exprimă lucruri diferite pentru fiecare om sau cultură în parte. Culorile semnifică sentimente, emoții, tradiții sau țări. Reacția noastră față de o culoare este instantanee și are un impact profund asupra alegerilor pe care le facem în viața de zi cu zi. Deși felul în care fiecare individ percepe culorile are o anumită doză de subiectivism, există câteva culori al căror efect are o semnificație universală. Culorile din zona roșie a spectrului (roșu, portocaliu și galben) sunt cunoscute sub numele de culori calde, ele evocând sentimente dintr-un registru pornind de la căldură și confort până la ostilitate și furie. Culorile din zona albastră a spectrului (albastru, violet și verde) inspiră calmul și relaxarea, dar pot totuși trezi sentimente precum tristețe sau indiferență.⁴

În 1666, omul de știință englez Sir Isaac Newton a descoperit că atunci când lumina pură trece printr-o prismă, se separă în toate culorile vizibile. El a descoperit și faptul că fiecare culoare are o singură lungime de undă și nu poate separa mai departe în mai multe culori. Alte experimente au demonstrat că lumina poate fi combinată pentru a forma alte culori. De exemplu, lumina roșie combinată cu lumina galbenă formează lumina portocalie. Anumite culori, combinate se anulează una pe cealaltă, cum ar fi galben și violet, lumina rezultată fiind lumina albă. Acestea sunt culorile complementare.⁵

Roșu determină asociațiile cu aspectul cel mai personaj dintre toate culorile. Recunoscut a avea o acțiune stimulativă, excitantă, roșul comunică o cantitate de energie direct proporțională cu nivelul sau amplexarea de percepție a acestei culori. Roșul are calitatea de a atrage atenția și o utilizare adecvată a acestei culori poate avea darul

de scoatere în evidență a unui element particular. Semnificația culorii roșu în lume: culoarea doliului (Africa de Sud); noroc, celebrare, nunți (China); puritate, simbol al războinicului (China, India); succes, triumf (indienii Cherokees); alături de alb, culoarea norocului (Japonia); pericol, dragoste, pasiune, Crăciun (Occident); culoarea purtată de mirese (Orient); comunism, bolșevism (Rusia).⁶

Roșul este universal văzut că un semn fundamental al vieții, dar și al agresiunii. În natură, roșul este un semnal de avertizare: diverse boabe sau fructe otrăvitoare, creasta cocoșului, cele mai otrăvitoare ciuperci din lume sunt de regulă roșii (fam. *Amanita*), cel mai otrăvitor amfibian din lume este negru cu dungi roșii (fam. *Dendrobates*).⁷

Pentru bărbați, roșul este, în general, considerat a fi simbolul vânătorii, al victoriei și, pentru femei, al fertilității, al vieții. Avem și roșul sângelui: roșul sângelui arterial (cel bogat în oxigen care alimentează țesuturile) este un roșu aprins, viu pe când roșul sângelui venos (cel secătuit de oxigen care pleacă de la tasuri încărcat cu dioxid de carbon) este un roșu închis. Indiferent la care roșu al sângelui facem referire, conotația este aceea a răni, a deteriorării corpului fizic. Până și roșul menstruației are valențele sale și o întregă cultură sta să o susțină.⁸

Tradiția evreiască susține că numele Adam înseamnă roșu și viu, iar limbile slave utilizează termenul roșu pentru a descrie lucrurile ca fiind vii sau frumoase. În cultura asiatică roșul este culoarea supremației, cea a împăratului, stă în calea morții, a fost culoarea preferată a tinerelor mirese, onorează victoria și triumful vieții asupra morții. Tot în cultura chineză roșul are și valențe funerare.⁹

Considerat pretutindeni ca fiind simbolul fundamental al principiului vital, cu forța, puterea și strălucirea lui, roșul, culoarea focului și a sângelui, prezintă totuși, din punct de vedere simbolic, aceeași ambivalență ca și acestea din urmă – desigur după cum el este, ca nuanță, deschis sau închis. Roșul deschis, exploziv, centrifug, este diurn, masculin, tonic îndemnând la acțiune și aruncându-și strălucirea peste tot, aidoma unui soare, cu o putere uriașă și de neînving. Roșul închis este, dimpotrivă, nocturn, feminin, tainic și, la limită, centripet; el reprezintă nu expresia, ci misterul vieții. Primul însufletește, încurajează, stârnește; așa este roșul drapelului, al firmelor, afișelor și ambalajelor publicitare. Celălalt alertează, reține, îndeamnă la vigilență și, la limită, neliniștește; așa este roșul semafoarelor, becul roșu ce interzice intrarea într-un studio cinematografic sau radiofonic, într-o sală de operații; sau felinarul roșu de la bordelurile de altădată, lucru ce ar putea să pară contradictoriu

– de vreme ce, aici, nu de interzicere ar fi vorba, ci de invitație - , dar nu este, dacă ne gândim că această invitație implică încălcarea celei mai profunde interdicții fixate de epoca respectivă, și anume înfrânarea pulsionilor sexuale, a libidoului, a instinctelor pasionale.¹⁰

Roșu nocturn și centripet este culoare focului central al omului și al pământului, focul din pânțele și din athanorul alchimistilor în care, în faza rubedo, au loc digestia, coacerea, zămislirea ori regenerarea omului sau Operei. Alchimistii occidentali, chinezi sau islamici utilizează în mod identic sensul culorii roșii iar suflul roșu prin care arabii îl desemnează pe omul universal își trage obârșia direct din această etapă rubedo, de gestație în athanor. La fel stau lucrurile și cu orezul roșu de la chinezi – și el foc sau sânge al athanorului, legat de cinabru, în care el se transformă alchimic, simbolizând nemurirea. Subiacent verdelui ce îmbracă pământul, sau culorii negre a Vasului, acest roșu eminent sacru și secret este misterul vieții ascuns în străfundurile beznei și oceanelor primordiale; culoare sufletului, a libidoului, a inimii, Culoare Științei, a Cunoașterii ezoterice, interzisă neinițiaților, și pe care Înțelepții o țin ascunsă sub mantie; pe lamele Tarocului, Pustnicul, Papasa, Împărăteasa poartă robe roșii sub o pelerină sau o mantie de culoare albastră: toți trei reprezintă, în grade diferite, știința secretă.¹¹

Roșul viu, diurn, solar, centrifug îndeamnă, în schimb, la acțiune; el este imaginea înflăcăării și frumuseții, a forței impulsive și generoase, a tinereții, sănătății, bogăției, a Erosului liber și triumfător – lucru ce explică prezența în unele obiceiuri (cum ar fi acel felinar roșu de care aminteam mai sus), a ambelor fațete ale simbolului. Așa, de pildă, vopseaua roșie, diluată de regulă într-un ulei vegetal – menit a-i spori puterea vitalizatoare – cu care, în Africa, se ung pe trup și pe față femeile și fetele, la ieșirea din izolare impusă de prima lor menstruație sau în ajunul căsătoriei sau după ce li se naște primul copil. Sau vopseaua roșie – diluată tot în ulei vegetal – cu care se împodobesc tinerii și tinerele, la indienii din America; se crede că ea stimulează forțele și trezește dorințele trupesti. Această vopsea capătă virtuți medicale și devine un panaceu indispensabil. Acesta este și sensul unor tradiții care, din Rusia până în China și Japonia, asociază culoare roșie cu toate serbările populare prilejuite de venirea primăverii, de căsătorie și de naștere; adeseori, despre un băiat sau o fată se spune că sunt roșii, înțelegându-se prin aceasta că sunt frumoși; expresia există și la celții din Irlanda.¹²

Multe culturi antice considerau că negrul este culoarea misterului, a misticismului religios, a divinității. Și asta deoarece se crede că noaptea,

ca și întunericul, transcende percepția umană în același fel în care înțelepciunea dumnezeiască trece dincolo de capacitatea de înțelegere a omului. Iar dintre toate misterele, moartea pare a fi cel mai mare. Neștiind ce se întâmplă cu ei după moarte, oamenii din Antichitate i-au asociat acesteia negrul, care a rămas și astăzi în multe culturi pentru a simboliza doliul¹³.

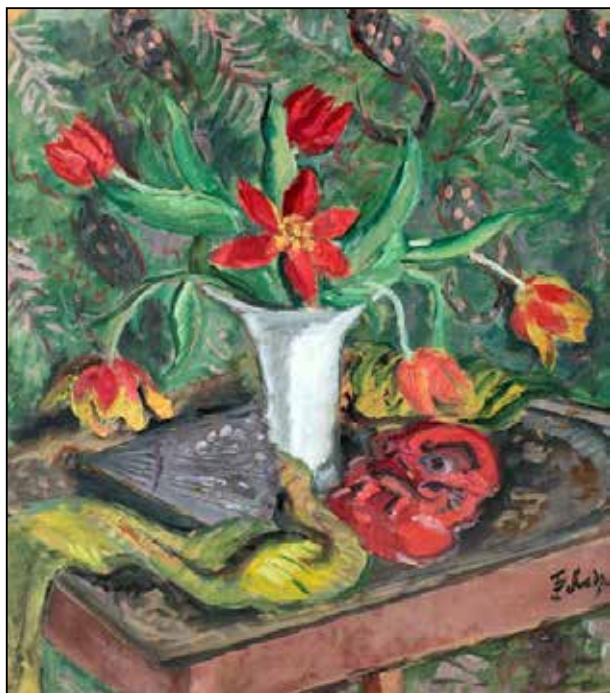
Albastrul este considerat ca fiind cea mai sigură alegere când vine vorba de culori, din întreaga lume, având numeroase asocieri pozitive. De aceea, cel mai adesea, este un simbol al tuturor lucrurilor legate de spiritualitate. Mantia Fecioarei Maria, ca și a Zeului scandinav Odin, este albastră. Și Iisus are reprezentări cu veșminte albastre. Albastrul predispune la meditație, motiv pentru îndeamnă la „relaxare spirituală”. Fiind culoarea cerului, a fost asociată încă din vechime cu Zeul Cerului, Ammon, în Egiptul antic. În America de Nord și în Europa, albastrul este sinonim cu încrederea, securitatea și autoritatea, fiind considerată o culoare pașnică, liniștitoare, a loialității și a lucrurilor misterioase. Poate reprezenta, de asemenea, și depresie, singurătate sau tristețe – de aici vine și cuvântul „blues”. Este fantastic albastrul mării dimineața, strălucitor în lumina soarelui. În unele țări, albastrul simbolizează vindecarea și respingerea răului. Amuletele în formă de ochi albastru, despre care se crede că protejează împotriva ochilor răi, sunt întâlnite în Turcia, Grecia, Iran, Afganistan și Albania. În Iran, albastrul, turcoazul și verdele simbolizează paradisul. De altfel, în culturile orientale, albastrul

simbolizează nemurirea, în timp ce în Ucraina denotă o bună stare de sănătate. În Hinduism, albastrul este puternic asociat cu Krishna, care întruchipează iubirea și bucuria divină. În cultura chinezească unde culorile corespund celor cinci elemente primare, dar și celor patru anotimpuri ori puncte cardinale, albastrul a fost asociat cu lemn, primăvara și estul. În arta tradițională, ființele cu chipul albastru simbolizează însă demonii și strigoii. Inițial chinezii nu au avut un termen pentru această culoare. „Lan”, definește de fapt indigoul. Lucrurile de această culoare sunt considerate aducătoare de nenorociri. În Statele Unite, culoarea a fost asociată cu vestea, motiv pentru care cutiile poștale sunt, de obicei, albastre. În Mexic, albastrul reprezintă culoarea doliului, iar la azteci era a sacrificiului. Era rar folosită în preistorie, de către popoarele care cunoșteau sciarea, pentru că se obținea foarte greu. În zilele noastre însă, ca simbol cromatic politic, albastru este asociat curentului liberal, dar și francmasoneriei - „zidăria albastră”, ierarhia fundamentală a „celor trei grade”.¹⁴

Verdele are multe semnificații. Cel mai des este folosit pentru a simboliza natura. Prin corelație simbolizează și viața, tinerețea, renașterea, speranța și vigoarea. În Evul Mediu miresele purtau verde pentru a simboliza fertilitatea. Este o culoare care are un efect neutru asupra psihicului uman. Semnificația culorii verde în lume: pălăriile verzi sunt un semn că soția unui bărbat îl înșală (China); culoarea Islamului (India); simbolul țării (Irlanda); culoarea sacră (musulmani); primăvara, renaștere, eternitate, armonie, sănătate, pace (Occident).¹⁵

În mod normal, noi percepem culorile cu ajutorul văzului, încântându-ne privirea. Însă, unii oameni aud, miros, gustă sau simt durerea în culori, „gustă” formele, percep cifrele scrise, literele și cuvintele în culori (de exemplu, asociază culoarea roșie cu litera „A” și movul cu „V”) sau fac alte conexiuni neobișnuite între stimul și răspuns. Majoritatea cercetătorilor din domeniu numesc acest proces sinestezie și consideră că ar fi cauzat de intersectarea unor circuite în creierul sinestezicilor, un proces de suprapunere dintre sistemele de reprezentare caracterizate de fenomene precum circuite văz-simț, dar până de curând ei nu au avut nici o metodă pentru a verifica această ipoteză, oricare două modalități senzoriale putând fi conectate. Totuși, cea mai comună formă este cea de „auz în culori”: sunete, muzică sau voci, percepute în culori.

Deși fenomenul sinesteziei a fost îndelung cercetat, nu se știe dacă aceste experiențe raportate ca fiind vii și reale sunt de fapt percepute sau sunt produsul secundar al altor mecanisme psihologice,

Theodor Pallady, *Natură moartă cu lalele*

precum memoria. Sinestezia a fost mult timp explicată greșit, ca fiind un produs al unei imaginații extrem de active sau ca semn de tulburare mintală, dar în cele din urmă, a fost acceptată de oamenii de știință ca un fenomen cu reale baze neurologice.¹⁶

Negrul, cu conotațiile de noapte și de mormânt, din nou nu este simbolul în sine, ci un substituent pe care îl putem înțelege cu toții din cauza universalității a ceea ce reprezintă. Emoțiile legate de ceea ce reprezintă culorile constituie de fapt ceea ce conferă culorilor puterea și semnificația lor, caz în care nu putem vorbi de diverse afinități culturale. Dar dacă simbolismul culorii s-a dovedit a fi universal la nivel de umanitate, de ce occidentalii par să aibă un set separat de simboluri pentru culori decât restul lumii? Răspunsul este surprinzător de simplu. Biserica.¹⁷

Pentru a se distanța de rădăcinile sale păgâne și evreiești, Părinții Bisericii timpurii au schimbat în mod deliberat sensul anumitor culori. Negrul a trecut de la semnele tradiționale de separare și de moarte până la un semn de respect față de hainele preoțești, în măsura în care negrul a devenit cea mai comună culoare pentru hainele monahale, a fost înlocuit în mare parte cu auriul sau cu violetul, iar mai târziu roșul a fost considerat o culoare păgână. Roșul a fost adoptat ca o culoare a păcatului, deși a fost menținut în unele haine ceremoniale. Islamul a urmat Biserica Creștină, adoptând aceleași culori, folosind doar verdele ca simbol al religiei și al profetului, culoarea sfințeniei.¹⁸

În textele literare, unde de altfel referințele la cromatică în sine sunt rare, simbolistica albului, roșului și a negrului este manifestată. Ea servește adeseori pentru a deosebi trei personaje – de pildă, trei frați – și face trimitere la un sistem trifuncțional: funcția productivă (negrul), funcția sacerdotală (albul), funcția războinică (roșul). În povești, spre exemplu, aceeași triadă se regăsește adeseori în sistemul culorilor, dar răspunde unor alte mize. Avem o fetiță îmbrăcată în *roșu* care transportă un obiect *alb* și întâlnește un lup *negru*. Triada colorată se regăsește și în alte povești; o vrăjitoare „rea și neagră” (a se observa cum negrul are aceeași valență negativă, dar este de la sine înțeles motivul în acest caz) oferă un măr roșu otrăvit (deci, roșul simbolizează și pericol, nu doar viață) unei fetițe albe ca zăpadă (puritate, neprihănire); o pasăre *neagră* scapă o bucată de brânză *albă* pe care pune laba o vulpe *roșie* etc.¹⁹

Intens, violent, strident chiar, sau amplu și orbitor ca un șuvoi de metal topit. Galbenul este cea mai caldă, cea mai expansivă, cea mai însuflețită culoare; cea care este greu de stins și care se revarsă mereu din cadrele în care am vrea s-o închidem.

Razele soarelui străbătând azurul ceresc au puterea divinităților din lumea cealaltă; în panteonul aztec, Huitzilopochtli, Războinicul victorios, Zeu al Soarelui de Amiază, este vopsit în culorile albastru și galben. Galbenul, lumină de aur, are o valoare cratofanică, iar cuplul de smalțuri (culori heraldice) Aur-Azur se opune cuplului Roșu-Verde, tot așa cum se opune ceea ce vine de sus cu ceea ce vine de jos. Spațiul înfruntării lor este pielea pământului, pielea noastră, care devine galbenă în apropierea morții.²⁰

Întocmai culorii sale opuse, negrul, albul se poate situa la cele două extremități ale gamei cromatice. Fiind absolut și neavând alte variații decât cele care merg de la mat la strălucitor, el semnifică fie absența, fie suma culorilor. Astfel, el se situează fie la începutul fie la capătul vieții diurne și al lumii manifestate, ceea ce îi conferă o valoare ideală, asimptotică. Sfârșitul vieții – momentul vieții – este, însă, și un moment de tranziție, la granița dintre vizibil și invizibil. Și reprezintă, deci, o altă obârșie. Albul – candidus – este culoarea candidatului, adică a celui care își va schimba condiția (candidații la funcțiile publice se îmbrăcau în alb). Este deci normal ca majoritatea popoarelor, atunci când figurau prin culori punctele cardinale, să fi făcut din alb culoare estului și a vestului, adică a acestor două puncte extreme și misterioase unde soarele – astrul gândirii diurne – se naște și moare în fiecare zi. În amândouă cazurile albul este o valoare limită, întocmai acestor două extremități ale liniei nesfârșite a orizontului. El este o culoare de trecere, în sensul în care se vorbește de rituri de trecere: el reprezintă chiar culoarea privilegiată a acestor rituri prin care se înfăptuiesc mutațiile ființei potrivit schemei clasice a oricărei inițieri: moartea și renașterea. Albul apusului este albul mat al morții, care absoarbe ființa și o introduce în lumea lunară, rece și feminină; el conduce spre absență și vid nocturn, spre dispariția conștiinței și a culorilor diurne.²¹

Violetul este o culoare a măsurii, făcută din roșu și albastru, în proporții identice, din luciditate și acțiune cugetată, echilibru între pământ și cer, simțuri și spirit, patimă și inteligență, iubire și înțelepciune. Violetul este de asemenea o culoare liniștitoare în care ardoarea roșului se îndulcește. În sensul acesta trebuie înțeles veșmântul violet al episcopului. Spre deosebire de mistic, acesta, însărcinat să-și păatorească turma, trebuie să-și tempereze ardoarea pătimășă: de unde culoarea veșmântului său: de unde și faptul că această culoare este emblema măsurii, a cumpătării. Extremul Orient, nu fără multă finețe, interpretează această trecere de la roșu la violet într-un cu totul alt sens, pur carnal, și aceasta va însemna trecerea de la activ la pasiv, de la yang la yin.²²

De la *Roșu și Negru* a lui Stendhal până la romanul postmodernist *Femeia în roșu* scris de Mircea Nedelciu, Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, de la *Lady in red* cunoscuta piesă muzicală a lui Chris de Burg până la *Man in Black*, celebra serie de filme americane, culorile fac parte din viața noastră, ne influențează alegerile, comunică lucruri despre personalitatea noastră și de ce nu au semnificații profunde, arhaice încărcate de simbolism, câteodată pierdute, câteodată regăsite în cele mai variate forme ale vieții contemporane.

Note:

1. <https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/viata-in-culori-42485.html>
2. Ibidem
3. Ibidem
4. <https://infolife.ro/semnificatia-culorilor-in-diferite-culturi-ale-lumii/>
5. Ibidem
6. Ibidem
7. Atila Gombos, Breviarul de estetică: roșul și negru sau rana deschisă sau moartea <https://artasiartistivizuali.ro/simbolistica/rosul-si-negrul-sau-rana-deschisa-si-moartea/>
8. Ibidem
9. Ibidem
10. Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol. III, Ed. Artemis, București, 1993, p. 171
11. Ibidem, p. 172
12. Ibidem, p. 173
13. <https://ziare.com/magazin/inedit/cum-au-ajuns-culorile-sa-aiba-anumite-semnificatii-1172664>

14. https://adevarul.ro/locale/ramnicu-valcea/semnificatiile-culorilor-glob-simbolizeaza-iran-albastrul-turcoazul-verdele-puse-loc-1_5ab5192edf52022f75ef0b73/index.html
15. <https://infolife.ro/semnificatia-culorilor-in-diferite-culturi-ale-lumii/>
16. <https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/viata-in-culori-42485.html>
17. <https://artasiartistivizuali.ro/simbolistica/rosul-si-negrul-sau-rana-deschisa-si-moartea/>
18. Ibidem
19. Ibidem
20. Jean Chevallier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol II, Ed. Artemis, București, 1993, p. 81
21. Jean Chevallier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol. I, Ed. Artemis, București, 1993, p. 75
22. Jean Chevallier, Alain Gheerbrant, Dicționar de simboluri, vol. III, Ed. Artemis, București, 1993, p. 452

Bibliografie:

Chevalier, Jean; Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1993 volumul I, II, III; <https://artasiartistivizuali.ro/simbolistica/rosul-si-negrul-sau-rana-deschisa-si-moartea/> Atila Gombos, Breviarul de estetică: roșul și negru sau rana deschisă și moartea; <https://infolife.ro/semnificatia-culorilor-in-diferite-culturi-ale-lumii/> <https://ziare.com/magazin/inedit/cum-au-ajuns-culorile-sa-aiba-anumite-semnificatii-1172664> https://adevarul.ro/locale/ramnicu-valcea/semnificatiile-culorilor-glob-simbolizeaza-iran-albastrul-turcoazul-verdele-puse-loc-1_5ab5192edf52022f75ef0b73/index.html <https://ziarullumina.ro/societate/religie-si-stiinta/viata-in-culori-42485.html>

George Apostu, *Perechea*

NOTE DE CĂLĂTORIE

LA DÉFENSE,

CEL MAI COSMOPOLIT CARTIER DE LA MARGINEA PARISULUI

► Ștefan ANDRONACHE

În ultimele decenii fusesem de mai multe ori la Paris dar, din cauza programului excesiv de încărcat ce includea cu predilecție vizite la muzeele vestite, descinderi la renumitele monumente de arhitectură sau în parcuri, nu se întâmpla să-mi mai rămână timp pentru a ajunge și în faimosul cartier ultramodern La Défense, situat în extremitatea vestică a Capitalei Franței, între comunele urbane Courbevoie, Nanterre și Puteaux.

Anul acesta, urcându-mă, pentru a treia oară, în turnul Eiffel și văzând, de la cel de al doilea nivel al impresionantei construcții metalice, cum se profila La Défense, dincolo de piața Trocadéro, cu clădirile sale înalte și insolite, care mi s-au părut că se înmulțiseră față de altădată, mi-am propus ca să-i devin neapărat oaspete. Cum văzusem că și vremea de sfârșit de august se făcuse destul de frumoasă, de îndată ce am coborât iarăși pe pământ, am luat metroul din stația Bir-Hakeim și, după doar câteva stații, am coborât la Charles de Gaulle – Etoile, de unde aveam corespondență directă cu trenul ce avea să mă transporte chiar în preajma Marelui Arc (Grande Arche) devenit deja simbolul cartierului de afaceri atât de cosmopolit.

De fapt știam de la bun început motivele pentru care ajunsesem în cartierul La Défense. Doream să-l parcurg, pentru a-l cunoaște cu adevărat, pentru a-i admira arhitectura

neobișnuită, dar și pentru a immortaliza diversele sale ipostaze în ideea realizării unui videoclip (pe care l-am făcut și chiar postat pe *youtube* cu mult înainte așternerii prezentelor însemnări (<https://www.youtube.com/watch?v=9yjiml5Clyc&t=28s>) și, eventual, a unei expoziții viitoare de fotografii. Mărturisesc că am regretat deloc descinderea în această zonă mărginașă a Parisului, dimpotrivă, plăcându-mi atât de mult plimbarea, am simțit nevoia să revin și a doua zi.

Dar pentru ca să înțeleagă și cititorii acestor însemnări despre ce este vorba, în cele ce urmează, consider că s-ar cuveni să fac și o succintă prezentare a cartierului Apărării.

Denumirea La Défense (Apărarea) a fost preluată de la numele statuiei lui Louis-Ernest Barrias, ce a fost ridicată în acest perimetru (unde se păstrează și astăzi), încă din anul 1883, în memoria soldaților francezi care și-au sacrificat viața pentru apărarea Parisului în timpul războiului franco-prusac din 1870. Cartierul se întinde astăzi pe o suprafață de 566 ha., iar primele construcții au apărut, aici, la începutul anilor '60 ai secolului trecut.

De-a lungul timpului s-au succedat mai multe generații de zgârie-nori. Inițial primul, Turnul Nobel, edificat încă din anul 1966, avea doar 100 metri înălțime. Cel mai semeț dintre turnurile finisate este însă Granit cu cei 183 metri ai săi

Marele arc

First tower

ce a fost inaugurat prin 2008. Dar cele care se află, în momentul de față, în plină construcție vor depăși cu mult altitudinea turnului Eiffel. Totodată, La Défense este nu numai primul, ci și cel mai mare centru de afaceri din Europa. Aici au fost create 3,7 milioane mp de spații pentru birourile diverselor firme franceze sau străine în care își desfășoară activitatea 180000 de angajați, dar și 100000 mp de locuințe rezidențiale în care reușesc să trăiască peste 20000 de oameni. Clădirea cu cea mai mare suprafață, care concurează de fapt și Palatul Parlamentului din București, este Coeur Défense ridicată cu două decenii în urmă.

Dar după această introducere necesară, am să-mi depăn impresiile de la fața locului.

De cum am ieșit din stația de metrou, am fost întâmpinat de Marele Arc (Grande Arche), autentic monument al fraternității, a cărui înălțime, lățime și adâncime sunt perfect egale, însumând, fiecare în parte, câte 110 m. Impresionanta construcție din beton, acoperită cu sticlă și marmură adusă tocmai de la Carrara, ce imită forma unui cub, s-a făcut în timpul mandatului președintelui François Mitterand, cel care a și inaugurat-o, în iulie 1989, cu prilejul sărbătoririi bicentenarului Revoluției franceze. Autorii săi sunt danezii: Otto von Spreckelsen, arhitect, și Eric Reitzel, inginer, câștigătorii incontestabili ai concursului internațional de proiecte intitulat „Tête Défense“.

După ce l-am studiat cu atenție, descoperind faptul că el constituie o interpretare modernă a celebrului Arc de Triumf din Piața Charles de Gaulle și că, în interiorul său, ar putea încăpea chiar și celebra catedrală Notre-Dame, m-am deplasat pe laturile-i vizibile. M-am contopit cu mulțimea de oameni de toate vârstele și culorile aciuată pe cele cincizeci de trepte parcă interminabile din cauza lungimii lor. Unele persoane se odihneau după atâta alergătură, altele încercau să-și ostoiască foamea cu vreun sandviș, în timp ce cei mai mulți dintre ei ce se așezaseră comod pe trepte admirau îndelung perspectiva oferită de clădirile uriașe și de diverse configurații geometrice, din prim-plan, încercând să repereze silueta Arcului de Triumf, Champs Elisées-ul ori chiar Muzeul Luvru, aflat la... 10 km distanță. Cei ce acceptaseră să urce toate treptele până în dreptul copertinei suspendat erau însă turiștii străini care își făceau fie selfie-uri, fie fotografii de grup. Așadar, nu aveai cum să treci pe aici fără ca să-ți immortalizezi chipul profilat pe vreuna dintre construcțiile moderne

și armonioase. Pentru a nu mă lăsa nici eu mai prejos, am făcut fotografii atât cu camera, cât și cu telefonul mobil în ideea de a valorifica ulterior din plin ambele oportunități, dar și de a avea de unde alege imagini cât mai reprezentative.

Aflându-mă în acest perimetru, în care oamenii dovedesc că știu să se tolereze și să se iubească, mi-am amintit de evenimentul din seara zilei de 14 iulie 1990, prilejuit de ziua căderii Bastiliei, când celebrul compozitor francez de muzică electronică, Jean-Michel Jarre, la solicitarea Primăriei Parisului și a Ministerului Culturii, a susținut un impresionant concert în fața uriașei piețe dominate de Marele Arc. Atunci s-au strâns, umplând întreaga esplanadă de pe Axa Istorică, peste 2,5 milioane de spectatori, înregistrându-se un record mondial absolut ce nu a mai putut fi depășit nici până astăzi. (https://www.youtube.com/watch?v=NRO2EtDQ_nA)

Privind atent de pe trepte am identificat, pe ambele laturi ale imensei Axe, în fața zgârie-norilor, două malluri distincte. Cel din stânga cu un acoperiș proeminent și excesiv de curbat, care pornește chiar de la nivelul solului, aparține C.N.I.T. (Centrul pentru Industrii și Tehnologii Noi), iar cel de al doilea lui „Westfield Les 4 Temps“. Dacă în primul am intrat doar pentru a vedea cam ce ar putea cuprinde, deci fără vreun scop anume, pătrunzând însă în cel de al doilea, mi-am amintit brusc că trebuie să caut o cartelă SIM pentru a putea beneficia de conexiunea la internet. Plecasem de două zile din România și nu mai aveam niciun fel de legătură cu familia ori cu prietenii. Pentru că nu cunoșteam cum era organizat interiorul marelui centru comercial, adică cum erau dispuse magazinele extrem de diverse, m-am adresat unuia din paznicii de culoare care asigura ordinea și siguranța clienților. Spunându-i că doresc o cartelă pentru telefon care să-mi permită să comunic cu țara de unde proveneam, mare mi-a fost mirarea când mi-a explicat zâmbind în propria-mi limbă. Cu acest prilej am aflat că și el era tot de origine română și că, negăsind de lucru la noi, a fost nevoit să ajungă a-și câștig existența în Franța. Referitor la „Westfield“, trebuie să precizez că este unul dintre cele mai renumite centre comerciale ale districtului autonom nu numai datorită dimensiunilor (peste 100000 mp), ci și din cauza varietății magazinelor care comercializează de la produse cu adevărat exclusiviste, adică de lux, până la mărfuri obișnuite.

Axa istorică

Mall Westerfield

Coeur Defense

Încercând să parcurg o bună parte din cartierul extrem de modern, mi-am dat lesne seama că La Défense etalează o sumedenie de zgârie-nori cu o geometrie de-a dreptul insolită, majoritatea acestora fiind dispuși cu fațada principală spre marea esplanadă General de Gaulle care a fost concepută tocmai pentru a evidenția frumusețea acestora. Ei se integrează decorului dominat de linii simetrice, reflexii, forme armonioase și culori încântându-ți ochii. Designul fiecărei clădiri de aici pare să fie unic pentru că, din câte mi-a fost dat să constat, niciuna dintre fațade nu seamănă una cu cealaltă.

Vreme de mai bine de o oră am reușit, chiar dacă mă simțeam destul de obosit de atâta mers, să fac și un tur al principalelor edificii dispuse în cele cincisprezece sectoare distincte ale cartierului identificând, dinspre răsărit spre apus, pe partea dreaptă, zgârie-nori precum: Hermitage, CB31 AXA, turnul ovoidal D2, gândit ca un copac locuit, cu o „grădină a norilor“ la înălțimea sa de peste 170 metri, Eqho cu 40 etaje, impresionantul Coeur Défense, Areva, CEX, KPMG, Hilton, Société Générale, Nexan, iar pe partea opusă: The Link de 231 metri, Allianz One, Ariane cu ferestrele atât de frumoase, Saint-Gobain terminat recent și placat numai cu sticlă, EDF, Ciné Cité, dinamicul Signal cu un design pe măsura secolului XXI și, desigur, conglomeratul First din care ies puternic în evidență gemenele Chassagne și Alicante, înalte de 159 metri.

Pentru că se făcuse destul de târziu și mă alesesem și cu o ușoară entorsă, după ce parcursesem de-a lungul întregii zilei prin Paris, doar pe jos, peste douăzeci de kilometri, mi-am întrerupt vizita în insolitul cartier, urmând ca să revin.

A doua zi am coborât cu o stație mai înainte, adică chiar la debutul Esplanadei. Deci, am început să cutreier cartierul din partea sa estică având grijă să fotografiez clădirile cu fațadele cât mai bine iluminate de soare.

De această dată mi-am propus să acord o atenție sporită și operelor de artă care decorează Esplanada, ori au fost integrate celor două parcuri importante, cel al Reflexelor cu lungimea cea mai mare și cel, destul de extins, care se află chiar spatele Marelui Arc.

Trebuie să menționez faptul că, anual, patrimoniul artistic expus în aer liber din La Défense se îmbogățește cu noi creații (acesta cuprinde, în prezent, peste 70 de lucrări de sculptură) ce sunt achiziționate de către Primărie

Sfera de aur

din cadrul expoziției de artă contemporană „Les Extatiques“ ce se organizează aici de patru ani. Totodată, se desfășoară și un Festival al culturii de stradă.

Prima creație pe care am întâlnit-o în cadrul Esplanadei înfățișează un cub aurit ce se intitulează „Sfera de Aur“. El a fost realizat chiar la debutul verii acestui an de sculptorul Cyril Lancelin. Creația de factură cinetică reprezintă un ansamblu de sfere metalice reflectorizante fiind inspirată de un arc de triumf. Nu prea departe am descoperit „Reziliența“ menită să dezvăluie fragilitatea naturii în fața catastrofelor ecologice. Lucrarea extrem de simplă a lui Ghyslain Bertholon înfățișează un topor înfipt în trunchiul unui arbore. Am mai remarcat o sculptură din marmură albă pe o temă similară ce avea drept fundal un cilindru ce reproducea culorile curcubeului, dar și un recipient mare din sticlă prin care pluteau neîntrerupt liberi fulgii albi. O impresie deosebită mi-a creat și turnul colorat de 32 metri înălțime al lui Raymond Morette. Acesta a reușit să transforme un banal coș de ventilație într-o autentică operă de artă. 672 tuburi din sticlă vopsită în 19 culori strălucitoare mi-au creat senzația că m-aș afla în preajma unui autentic curcubeu desfășurat pe verticală. În

partea opusă a Esplanadei, a reușit să-mi încante ochii tot un cilindru dar ceva mai scund pe care se desfășoară mozaicul din ceramică al lui Guy-Rache Gratalone. De jur împrejurul acestuia, am identificat numai arbori și crengi ce m-au făcut să mă gândesc la ultima pădure, pe care o parcursesem prin țară, înainte de a ajunge la Paris.

Turnul sculptură

Am reușit să identific și uriașul „Păianjen roșu“ de 15 metri înălțime, datorat sculptorului american Alexandre Calder, ce fusese comandat, în anul 1974, cu scopul de a umaniza spațiul

esplanadei principale. Cele șase panouri verticale au trebuit să fie sudate într-o fabrică din apropiere după care aveau să fie asamblate în spațiul în care continuă să se păstreze și astăzi.

În stânga centrului comercial CNIT, a fost amplasată sculptura „Degetul”, înaltă de patruzeci de picioare, a lui César Baldaccini. Pe partea dreaptă, chiar la intrarea principală a Mallului „Westfield Les 4 Temps”, au fost expuse două personaje fantastice realizate din rășină poliesterică și îmbrăcate în culorile primare: roșu, galben, albastru, pe care le știm preferatele copiilor. Cel care le-a plăsmuit a fost inventivul artist spaniol Joan Miró.

M-am minunat când, la un moment dat, am întâlnit, profilându-se pe fondul albastru al unui edificiu impozant, și transpunerea actualizată a chipului celebrului Icar, personajul mitologic care a cutezat să zboare mânăndu-l, prin gestul său necugetat, pe Helios, cel care avea să-i și topească aripile. Sculptorul polonez Igor Mitoraj, autorul acestui colos din bronz, a reușit să sublinieze frumusețea corpului uman, fragilitatea, dar și imperfecțiunea sa.

Printre curiozitățile artistice insolite de aici am mai remarcat încă două realizări remarcabile

Statuia lui Icar

ce se integrează ambientului urbanistic și arhitectural, ele aflându-se cam în același perimetru. Cea dintâi înfățișează un grupaj de 17 catarge din oțel zincat în vârful cărora au fost atașate niște giruete acoperite cu șosete gigantice, vârgate și lungi de câțiva metri. Acestea se rotesc la fiecare adiere a vântului, creându-ne o senzație extrem de plăcută. Observ că un grup de tinere țin neapărat să se fotografieze în preajma lor.

Celelalte lucrări, rodul imaginației sculptoriței japoneze Miyawaki Aiko, și împrăștiate pe o suprafață generoasă, m-a determinat să fac peste douăzeci de fotografii numai cu ele profilate pe fațadele zgârie-norilor din preajmă. „Desenele din aer”, cum în mod inspirat fuseseră botezate, sunt de fapt niște sârme de diverse forme ce se află suspendate prin aer, dar care se sprijină pe cei 25 stâlpi-lumânări din oțel, acoperiți, la rândul lor, cu un strat de sticlă cristalizată. Am privit îndelung perimetrul ocupat de creațiile, de-a dreptul insolite, prin care oamenii chiar vroiau să se strecoare printre ele devenind, dintr-odată, binedispuși.

Această autentică vitrină deschisă în care mi-a fost dat să constat cu bucurie că sunt etalate cu atâta generozitate, dar și cu responsabilitate, unele din realizările notabile ale sculpturii contemporane, mărturisesc că a reușit să-mi completeze lacunele din domeniu, chiar să mă determine să iubesc și mai mult acest gen artistic, din care motiv, într-alta din zilele petrecute la Paris, m-am dus să-mi desfăt ochii și sufletul cu capodoperele găzduite de Muzeul de Artă Modernă din cadrul Centrului Național de Cultură „Georges Pompidou”.

Nu-mi închipuiam că voi descoperi, tot în acest cartier, în care au fost amenajate mai bine de 10 km de piste, o porțiune distinctă de drum dedicată traficului pietonilor și bicicliștilor. Pe o distanță de vreo 200 metri, Catherine Fezz a dat frâu liber viselor din propria-i copilărie creând o frescă, de-a lungul unui perete, pe care a intitulat-o „Familia biciclistă” și prin mijlocirea căreia care ne invită la o călătorie imaginară dar și poetică prin natura atât de binefăcătoare.

Am lăsat ceva mai la urmă prezentarea a două elemente importante ce se integrează atât de inspirat și de armonios ansamblului urbanistic marca La Défense. Cum era și firesc, ținând cont de spațiile verzi atât de generoase, de zilele toride din timpul verii, precum și de fațadele zgârie-norilor predominant, peisagiștii și arhitecții s-au gândit să introducă și câteva fântâni sau bazine capabile

să înfrumusețeze și, desigur, să primenească continuu mediul ambiant.

Bazinul cu apă de 50 metri pe fiecare din laturi, de pe mijlocul Esplanadei, conceput de grecul Takis, deține pe suprafața sa cam tot atâtea catarge-lumânări de diferite înălțimi. Formele geometrice ale acestora se leagă ziua angajându-se într-un fel de balet jucăuș, iar noaptea licăresc permanent în hârjoana lor temperată. În plus, luciul de apă, atunci când este complet liniștit, oferă nenumărate reflexii ale edificiilor din jur.

Lângă ansamblul arhitectural Coeur Défense, mi-a sărit în ochi fântâna monumentală de factură cinetică, „Sculptura de apă”, a celebrului pictor și sculptor israeliano-francez Yaacov Agam, care poate fi considerată, la rândul ei, o spectaculoasă operă de artă. Pe fundul acesteia, dar și pe cascada îndreptată cu fața spre Marele Arc, au fost introduse benzi cu zeci de nuanțe cromatice din sticlă emailată de proveniență venețiană ce permit evidențierea jeturilor de apă ce curg de la o oarecare înălțime ele fiind puse în mișcare de un vibrator.

Parcurile, esplanadele, fântânile și toate operele de artă de aici, alături de clădirile atât de îndrăznețe și de semețe sunt menite să

înfrumusețeze cartierul rezidențial La Défense și să le facă oamenilor, care lucrează ori locuiesc aici, viața cât mai plăcută și mai confortabilă.

Am mai remarcat, în același timp, încă un alt lucru extrem de îmbucurător, edilii de aici par să fie interesați permanent de implementarea unor noi proiecte urbanistice și de renovare a clădirilor considerate depășite.

Așadar, nu regret deloc faptul că mi-am făcut timp să văd acest faimos centru de afaceri cu care francezii, pe bună dreptate, se mândresc, cartierul lor insolit constituind un model demn de luat în seamă de către toți cei preocupați de configurarea orașelor viitorului.

Desenele din aer

Sculptură de apă

ISTORIE ȘI MEMORIE

SAINTES-MARIES-DE-LA-MER, CAMARGUE, 20-26 MAI 2017 (2)

► Mirel BĂNICĂ

Enigma numită „Sfânta Sara”

Cred că a sosit momentul să detaliez ceea ce numeroși autori care s-au aplecat asupra istoriei acestui pelerinaj și a legăturilor sale cu lumea gitanilor și romilor au numit „enigma Sfintei Sara”. Este ea o sfântă recunoscută ca atare de Biserica Catolică sau nu? A avut o existență reală, istorică, atestată prin documente credibile sau ne găsim pe tărâmul purelor fabulații, așa cum s-a întâmplat de atâtea ori în istoria sfinților? Întrebarea dacă „sfințenia” Sarei îi preocupă pe pelerini, romi și gagii deopotrivă nu are prea mare relevanță printre aceștia. Și totuși... În enciclopedia catolicismului, editată de Baudry și Mathon, cu titlul *Catholicisme: hier, aujourd'hui, demain* (referință solidă, apărută în 18 volume între 1948 și 2000), în tomul numărul XIII, coloana 654, anul 1993, găsim următoarele precizări:

Despre Sfânta Sara nu știm de fapt nimic exact. Prezența *rămășițelor sale* [s.m.] este atestată în procesul-verbal al săpăturilor regale din secolul al XV-lea, dar este menționată separat de cele două Sfinte Marii. Nu a făcut obiectul unui cult oficial, chiar dacă s-a mai întâmplat ca euharistia să fie săvârșită în capela joasă, acolo unde este ea depusă. Prezența din ce în ce mai numeroasă a gitanilor veniți special pentru Sfânta Sara, patroana și protectoarea lor, este un fenomen ce a început să se manifeste masiv spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Abia în anul 1935 s-a instaurat obiceiul ca în timpul pelerinajului din 24 și 25 mai statuia Sfintei Sara să fie purtată până în apele Mării Mediterane, în timp ce raclele [*les chasses* – n.m.] Sfintelor Marii sunt doar coborâte din capela înaltă în biserică. (...) Acest comportament special al pelerinilor față de relicvele Sfintei Sara este legat de vechile culte de fecunditate și ne duce cu gândul la un echivalent și o reminiscență a cultului *fecioarelor negre*, despre care știm că fusese răspândit în întreaga Europă creștină medievală; singura diferență este că aici, la Saintes-Maries, locul rezervat Mariei era déjà ocupat! (Baudry, Mathon, 1993: 654).

Fecioarele Negre (*Vierges Noires, Black Madonnas*) sunt efigii feminine aparținând Evului Mediu european. În general, fac referire la Fecioara Maria, dar unele dintre ele pot reprezenta și alte figuri feminine, cum ar fi Sfânta Sara, de care este vorba aici, sau Sfânta Ana, mama Fecioarei Maria. Atenție, deși Fecioarele Negre sunt în imensa lor majoritate reprezentări ale Fecioarei Maria, nu se întrebuițează niciodată formula „Maria cea Neagră” – cu alte cuvinte, simbolul depășește persoana (Wirth, 2009: 13). Cea mai mare parte a acestora sunt statui (sculpturi) realizate în secolele X-XV, dar specialiștii în domeniu fac referire și la diverse icoane care ar putea fi asimilate acestei categorii, cum ar fi, de pildă, celebra icoană de la CzÖstochowa (Silezia), datând din secolul al XV-lea. De-a lungul timpului au fost oferite mai multe explicații cu privire la apariția și semnificația acestora, de la cele legate de perpetuarea cultului păgân al zeiței Isis până la cele mai fanteziste, legate de alchimia sau secretele constructorilor de catedrale. În acest context, mi s-a părut util să prezint „constantele” care apar atunci când avem de-a face cu o Fecioară Neagră, pentru a situa și a înțelege mai bine cazul Sfintei Sara. „Inventarul” acestora se găsește în volumul lui Thierry Wirth, citat puțin mai sus, inventar pe care îl reproducem ca atare. Sanctuarul: este așezat pe locul unui mai vechi lăcaș de cult sau al unui templu păgân, dominat de o pădure monumentală, posedând un izvor sau o fântână (ca la Saintes-Maries-de-la-Mer) ori îngropat în pământ (cum este cazul la catedrala din Chartres, dar și la Saintes-Maries-de-la-Mer). Arhitectura: în cea mai mare parte a cazurilor este vorba de o Fecioară așezată pe un scaun, care ține copilul (pruncul) Iisus pe genunchi. Originea lor este concentrată în secolele X-XI, adesea însoțită de o legendă fondatoare, relatarea unui miracol etc.

În cazul Sfintei Sara, originea statuii este necunoscută și nu se poate preciza cu exactitate vechimea sa, dar în niciun caz nu datează de la începutul Evului Mediu. Proporțiile arată un raport aritmetic constant, marea lor majoritate având

în jur de 70 cm înălțime – ceea ce se verifică și pentru Sfânta Sara. Materialul din care sunt realizate este lemnul de esență tare (nuc, stejar, castan etc.). În cazul statuii Sfintei Sara avem de-a face cu un corp din lemn, pe care este fixat un cap realizat dintr-un amestec de ipsos cu un alt material mineral (posibil marmură) și cu pigment de culoare închisă. Capul a fost schimbat de mai multe ori de-a lungul vremii, mărturie stau fotografiile și probele scrise. „Codul culorilor” utilizat este destul de restrictiv și include doar patru culori acceptate: negru, roșu, verde, bleu (negrul fiind rezervat întotdeauna feței și mâinilor). Iarăși, Sfânta Sara se înscrie parțial în această regulă, deoarece capul are într-adevăr o culoare maro-închis, lucioasă, dar corpul îi este acoperit cu o mulțime de mantii și hlamide colorate, o explozie de culori, care-i sunt așezate pe umeri, una peste cealaltă, de pelerini. „Fecioarele Negre” inspiră un sentiment de putere, de fecunditate, atât materială, cât și spirituală. Aici se găsește legătura cea mai evidentă cu vechile divinități păgâne, evident și în cazul Sfintei Sara, impresie amplificată de grotă („cavitatea”) în care se află aceasta. În fine, Fecioarelor Negre le sunt atribuite vindecări miraculoase (Wirth, 2009: 20). Statui și icoane ale Fecioarelor Negre se găsesc cam peste tot în lume, pe toate continentele. Printre cele mai cunoscute se numără cele de la catedrala din Chartres, din Le Puy-en-Velay (unde se poate vedea, splendidă alegorie, capul încoronat al Fiului care-și face apariția la nivelul ombilicului), Rocamadour, Toledo (Spania), Regensburg (Germania) – iar lista poate continua. De notat că multe dintre Fecioarele Negre din Franța au fost arse în piața publică, în numele „Rațiunii”, în timpul Revoluției Franceze. Ceea ce putem vedea astăzi sunt doar copii mai mult sau mai puțin fidele ale originalelor pe veci pierdute. Faptul că Sara nu este recunoscută totuși oficial ca sfântă de

Biserica Catolică este menționat și de cercetătorul francez Michel Praneuf. Într-un studiu foarte elaborat asupra „reperelor culturale” ale romilor, destinat publicului larg, dar de un excelent nivel științific, acesta arată clar că Sara nu a fost niciodată canonizată și nu figurează în hagiografia vaticană. Cu toate acestea, țigani o cinstesc ca pe o sfântă adevărată. O consideră pe această „egipteancă” cu pielea mai închisă la culoare una de-a lor. Fără nicio îndoială, țigani înșiși au introdus acest cult în decursul secolului al XV-lea, asociindu-l cu cel al celor două Marii, pentru un plus de autenticitate (Praneuf, 2017: 3). Michel Praneuf merge și mai departe, pe o linie de interpretare modernă, legată de reindianizarea romilor din Europa, prezentă, așa cum am văzut, și la alți autori. Recunoscând că este vorba de un exemplu de sincretism religios, așa cum

sunt atâtea în istoria religiilor, cercetătorul francez avansează cu prudență ideea că Sara ar putea fi avatarul „creștinizat” al unei zeiță hinduse, al cărei cult s-ar fi păstrat în cursul exodului lor. Ar putea fi vorba de redutabila zeiță Kali-cea-Neagră, soția lui Shiva, reprezentată cu un aspect malefic, cu fața neagră, însetată de sânge. Sau poate fi vorba de Saraswati, soția lui Brahma, reprezentată adesea urcată pe o lebedă, lebedă care ar fi devenit mai târziu barca Sfintei Sara (*ibidem*). Nu de aceeași prudență dau dovadă Kaplan și Taylor, doi autori care văd în cultul Sarei o reminiscență clară a cultului dedicat zeiței Parvati. Argumentele lor sunt legate de apa Mediteranei, care s-a substituit apei Gangelui, precum și de faptul că „ambele poartă pe cap o coroană și au fețele strălucitoare, pictate în negru” (Taylor, Kaplan, 2008-II: 1414). Ceea ce omit cei doi să spună este că fizionomia statuii Sfintei Sara din grotă-subsol (capul acesteia, mai exact) a suferit mai multe modificări de-a lungul timpului. Mărturie stau fotografiile realizate de la începutul secolului XX și până astăzi, care arată clar că statuia are același corp de-a lungul timpului, dar capete schimbate. Din păcate, nu am găsit informații clare în literatură disponibilă despre acest proces și motivele care au stat la baza lui. Se pare că înfățișarea actuală datează de la sfârșitul anilor 1980, când statuia a fost refăcută în urma unui accident survenit în timpul unei procesiuni, după cum mi-a spus unul dintre pelerinii gitani, martor la eveniment. Căutând pe internet o eventuală legătură între Sfânta Sara și o zeitate indiană, am găsit mai multe site-uri și bloguri care menționează o posibilă moștenire asiatică. Nu am fost deloc surprins să constat că imensa majoritate a acestora aparțin unor amatori „îndrăgostiți” iremediabil fie de cultura romă, fie de cea indiană sau de mistere-exotisme de consum curent, marca Dan Brown. Atât de îndrăgostiți, încât orice distanță critică este anulată. Și totuși, printre acestea am putut găsi un blog erudit botezat *Palagret*, al cărui autor (anonim) pare să aibă cunoștințe solide de istoria religiilor, etnologie, etnografie, istoria artei. Într-o postare datând din 10 iunie 2009, intitulată „Sara, Sainte Patronne des Gitans, et Saraswati aux Saintes-Maries-de-la-Mer”, putem vedea o fotografie aparent banală, dacă nu ar fi plină de semnificații. Fotografia reprezintă o imagine de ansamblu a locului în care se află statuia Sfintei Sara, înconjurată de o mulțime de mici obiecte personale, haine, medalii etc. Printre acestea se observă clar o imagine foarte colorată a zeiței Saraswati, plasată chiar lângă statuie. O întâmplare? Un *ex-voto* comun, ca și celelalte obiecte din zonă? O punere în scenă stângace a autorului? Poate câte puțin din toate? Nu vom ști

niciodată adevărul. Considerațiile pe marginea acestei întâmplări sunt seducătoare și voi reda o parte dintre ele mai departe:

Ce căuta oare acolo o imagine a zeiței Saraswati, zeița indiană a cunoașterii absolute? Sara/Saraswati, numele lor sunt apropiate, dar există oare o legătură între ele? (...) După un lung periplu prin lume, să fi devenit Saraswati Sara în Camargue? Mijlocul de locomoție cu care se deplasează Saraswati este o lebădă; să fi devenit lebăda o barcă? În timpul ceremoniilor dedicate lui Saraswati, statuia zeiței este plimbată prin orașele Indiei înainte de a fi cufundată în apa unui râu sau a oceanului, așa cum se întâmplă și cu numeroase alte zeități hinduse (Ganesh, Durga etc.). Procesiunea către mare a celor trei sfinte camargheze (Maria Salomeea, Maria lui Iacob, Sara) este un rit pe care-l regăsim în numeroase culturi. O altă ipoteză afirmă că Sara cea cu fața întunecată, *Sara-e-Khali*, Sara cea Neagră, este derivată din zeița Kali. Kali încarnează violența, creația și distrugerea, puterea destinului. Este terifiantă (...). Iconografia sa nu are nimic de-a face cu cea a blândeii Sara, o ființă atât de miloasă. Sara cea Neagră este una dintre numeroasele *Fecioare Negre* pe care le găsim în bisericile romanice, cum ar fi cea de la Puy-en-Velay, care nu au nicio legătură cu India (palagret.eklablog.com, consultat în data de 18 mai 2017). În hagiografia creștină o găsim pe Sara, soția patriarhului biblic Avraam, dar găsim și o „Sfântă Cuvioasă Sara”, pe care Biserica Ortodoxă o prăznuiește în ziua de 13 iulie (*Amma Sarah*). Aceasta din urmă a trăit undeva în pustiul Egiptului în secolul al V-lea sau al VI-lea și a devenit un simbol al războiului neîncetat purtat împotriva tentațiilor trupești (*Patericul*, 2003: 347). Nu apare însă nicăieri vreo mențiune referitoare la o „Sfântă Sara” a gitanilor, țiganilor, „egiptenilor” sau alte nume care le-au fost atribuite romilor de-a lungul timpului. În tradiția locală din Camargue s-au păstrat mai multe variante cu privire la Sfânta Sara, la locul și rolul acesteia pe lângă Mariile mironosițe. Astfel, o primă variantă arată că Sara ar fi fost o slujnică foarte apropiată a celor două și s-ar fi găsit în ambarcațiunea cu care acestea au traversat Marea Mediterană în tentativa lor de a scăpa de cei care le persecutau. A doua variantă spune că Sara se găsea împreună cu „tribul” său pe malul mării și le-a ajutat pe cele două sfinte să debarce, să se instaleze etc., formând mai târziu, prin convertirea la creștinism, unul dintre primele nuclee creștine de pe teritoriul Franței de astăzi (Delage, 1956: 13). Această variantă se regăsește într-un dicționar recent de „mitologie a țiganilor”, cu un detaliu suplimentar interesant: viitoarea Sfânta Sara, văzând ambarcațiunea sfințelor la țarmul

mării, gata să se scufunde, își aruncă mantia pe valuri și pășește pe apă pentru a le culege vii și nevătămate (Lecouteux, 2016: 121). Este greu de aflat de la gitanii și participanții romi la pelerinajul de la SMM ce cred ei înșiși despre *sfîntenia Sfintei Sara*. În timpul pe care l-am petrecut acolo, am vizitat o expoziție documentară foarte bine realizată, care reunea o selecție de fotografii, cărți și articole de presă dedicate pelerinajului, publicate de-a lungul timpului. Dintre acestea, mi-a atras atenția un titlu extrem de atrăgător în situația dată: „Sara est-elle belle et bien une Sainte?” („Este Sara sfântă cu adevărat?”). Era vorba de un articol publicat într-o foaie locală, efemeră, mi-ar fi fost imposibil să-l găsesc în alte condiții. Autorul era un anume D. Charmaison, „Președinte al Asociației Prietenilor Pelerinajului”, gitan el însuși, după cum afirma în text. Acesta construia o cuceritoare pledoarie, argumentată istoric, în favoarea sfînteniei Sarei. Urma o critică fină la adresa celor care afirmă că *țiganii au impus-o pe Sfânta Sara* Bisericii Catolice, aducând-o în spațiul public în lipsa unor probe clare în favoarea sfînteniei. Trebuie precizat că lumea catolică, spre deosebire de cea ortodoxă, este mult mai riguroasă și, așa zice eu, mai „sceptică” în legătură cu analiza și administrarea probelor sfînteniei. Dintre argumentele autorului rețineau atenția cele legate de momentul zero al descoperirii rămășițelor, în secolul al XV-lea. Rămășițele sfintei au rămas în biserica din SMM și nu au fost mutate în altă parte, ceea ce, credea el, este o probă tacită de sfîntenie, căci riguroasa biserică nu ar fi acceptat așa ceva în lipsa „certificatului divin”. Un alt argument împotriva celor care scot în evidență faptul că locul în care este depusă Sfânta Sara nu este *consacrat* (recunoscut ca loc de cult, de slujire liturgică) era legat de existența mai multor mese solemne, oficiate din momentul descoperirii celor două Marii, cripta fiind astfel consacrată de la sine. În fine, într-o scrisoare trimisă de papa Ioan Paul al II-lea organizatorilor pelerinajului de la SMM cu ocazia marelui jubileu din anul 2000, Sara apare ca „sfântă” și este așezată pe aceeași poziție cu cele două Marii, nefiind vorba deci de o situație de inferioritate istorică, teologică sau devoțională (Charmaison, 2000). Pentru plăcerea lecturii și comemorarea simbolică a acestui papă atât de special care a fost Ioan Paul al II-lea, reproduc, la rândul meu, o parte din textul telegrammei cu pricina, așa cum am găsit-o într-o casetă distinctă, poziționată la finalul articolului: Sfântul Părinte participă, prin gândul cel bun și rugăciunea Sa, la acest eveniment. Se bucură să vadă, în acest an al Jubileului, prezența a numeroși țigani, nomazi și călători (*gens du voyage*), fideli evenimentului, veniți din toate zărilor pentru a

efectua acest pelerinaj tradițional și procesiunea mării, care le este atât de dragă. Sfântul Părinte îi salută cordial și îi încurajează să-L caute și să-L slujească mereu pe Dumnezeu. Fie ca *Sfânta Sara* să-i ocrotească mereu de-a lungul călătoriilor pe care le întreprind! Sfânta Sara are deci o istorie destul de incertă în Biserica Occidentală. Din fericire, după cum se exprima foarte direct și sincer o cercetătoare canadiană care a studiat fenomenul religiei populare în legătură cu pelerinajele, „religiozitatea țiganilor nu are nimic de-a face cu expunerile haotice de argumente teologice sau dogmatice. În centrul sacralului popular ce-i caracterizează, avem de-a face în primul rând cu primatul emoției, limbajul corpului și căutarea autenticității” (Lamontagne, 2012: 130). Delia Grigore furnizează o informație extrem de interesantă, pe care eu nu am reușit (încă) să o și verific pe teren: „Sfânta Sara a fost pictată pentru prima oară într-o biserică ortodoxă din răsăritul Europei în anul 2000, în Biserica Sfânta Paraschiva din localitatea Segarcea Vale, județul Teleorman, la inițiativa profesorului Gheorghe Sarău. (...) ea este considerată protectoarea romilor, prea puțin recunoscută de Biserică, dar tolerată” (Grigore, 200: 36). În căutările mele pe internet am găsit mai multe referințe la această neobișnuită temă iconografică. Printre acestea, o monografie a bisericilor din zona Segarcea, pe care o menționez ca atare, în speranța că, într-o bună zi, ea va constitui o referință utilă în bibliografia cuiva pasionat de cultura romilor. Este vorba, așadar, de *Segarcea de Teleorman. Monografia așezărilor Segarcea Vale, Segarcea Deal și Olteanca*, autor Gheorghe Sarău, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2016.

Pelerinajul „gitanilor” versus pelerinajul „Mariilor”. Plus pelerinajul turiștilor

Trebuie precizat de la bun început, pentru cititorul mai puțin familiarizat cu formele concrete de manifestare a spiritualității occidentale, că pelerinajul de la SMM se înscrie în logica de desfășurare specifică pelerinajelor occidentale, în care racla cu moaștele (relicvele) sfinților sau reprezentări ale acestora (statui, efigii) sunt plimbate pe străzile orașelor, într-un ritm mai mult sau mai puțin alert, potrivit tradiției și cutumelor locale. Spre deosebire de România și lumea ortodoxă, nu există un rând lung de așteptare, iar scopul ultim al pelerinajelor nu este atât *atingerea*, contactul fizic cu racla/relicvariile conținând rămășițe ale sfinților, cât însoțirea acestora pe străzi, în procesiuni. Cu alte cuvinte, pelerinajul „ortodox” este unul static și concentrat în timpul de așteptare, pe când cel „catolic” este cinetic, cu

detentă mai lungă, ambele având însă aceeași logică internă de funcționare: favorizarea apropierei dintre credincioși și sacru, proiectarea acestuia din urmă în spațiul public. Nu avem urme și detalii clare, documentate, despre începuturile pelerinajului de la SMM. Dincolo de mici pelerinaje informale la începutul Evului Mediu, bazate pe legendele legate de prezența celor două Marii, se poate spune că „adevăratele” pelerinaje încep să se producă odată cu oficializarea relicvelor, urmare a săpăturilor din secolul al XV-lea. Primul pelerinaj demn de acest nume este cel din 4 decembrie 1448, la care a participat însuși René d'Anjou. Trebuie menționat însă că actualul „pelerinaj al țiganilor”, care dă savoarea și culoarea specifice evenimentului, individualizându-l față de alte pelerinaje europene, este o „invenție” relativ recentă, datând de la jumătatea secolului al XIX-lea; încă nu se știe prea bine cum s-a produs întâlnirea dintre „gitanii” și Sfânta Sara, nici cum s-a pus pe picioare un cult (*dévotion*) al acesteia, independent de cel al Mariilor. Încă o observație, care ține de geografia pelerinajului, *locul* punându-și amprenta asupra faptelor. Până târziu, la sfârșitul secolului al XIX-lea, SMM a fost un sat de pescari izolat, foarte greu accesibil, pierdut în extremitatea sudică a unor mlaștini deltaice greu de străbătut. „Asanarea treptată a zonei și construirea unei căi ferate cu fir îngust în 1892, între orașul Arles și Saintes-Maries, vor scoate această mică localitate din starea de izolare istorică, aducând-o în atenția lumii.” (Colinon, 1975: 151) Apariția unui mijloc de transport fiabil a însemnat mereu, în istoria oricărui pelerinaj, indiferent de religie și geografie, mai mulți pelerini, dar și turiști, bani, faimă, glorie, aglomerație, dificultăți de cazare, mass-media. Cel care pecetluiește prezența „gitanilor” la pelerinaj este un notabil local, marchizul Folco de Baroncelli-Javon (1869-1943). El face parte dintr-o mișcare de renaștere spirituală și identitară a regiunii Provence, fiind ceea ce am numi astăzi „omul de marketing” al acesteia. Are două idei geniale: fondează „Nacioun Gardiano” (1909), un fel de gardă călare cu alură de cowboy din Vestul Sălbatic, compusă din văcarii care au grijă de cirezile de tauri risipite pe teritoriul deltei locale. Apoi, pe baza unor teorii care ne fac să zâmbim acum, dar în epocă erau foarte la modă (gitanii sunt supraviețuitorii vechii Atlantide, fiind și primii locuitori ai regiunii Camargue, iar Sara, reprezentanta lor, ar fi asistat la sosirea celor două Marii cu corabia și le-ar fi ajutat), le acordă acestora un rol foarte important în ceea ce am putea numi „scenografia” pelerinajului. Și, poate cel mai important lucru pentru evoluția ulterioară a pelerinajului, obține pentru ei dreptul de a purta „barca” sfințelor (cu statuile acestora în interior) la procesiunea din luna

mai. 1921 este anul care marchează debutul acestui obicei. De atunci, pelerinajul din mai este numit generic și *Pčlerinage des gitans* și are loc în zilele de 24 și 25 ale lunii. În ziua de 24 mai se coboară racla Sfințelor Marii din „capela înaltă”, unde sunt păstrate în mijlocul bisericii (procesul seamănă oarecum, ca logică și stil de derulare, cu coborârea icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Nicula, Cluj). După-amiaza are loc procesiunea cu statuia Sfintei Sara pe străzile orașului, urmată de „imersiunea” acesteia (convoiu ce o poartă intră în apa mării, până ce apa atinge scările de la șeile cailor, după cum spune tradiția locală). A doua zi, pe 25 mai, dimineața, are loc procesiunea cu barca în care sunt așezate statuile celor două Marii, iar la sfârșitul după-amiezii cele două racle cu prețioasele relicve sunt duse înapoi la locul lor, în „capela înaltă”. Raclele (*relicvariile* este denumirea exactă, dacă ținem seama de spațiul catolic unde se găsesc) sunt coborâte din nou în mijlocul bisericii în octombrie și decembrie. Atunci au loc alte două pelerinaje, dar de dimensiuni foarte reduse, rezervate exclusiv locuitorilor din SMM și din împrejurimi. Eu am

participat la pelerinajul din luna mai, „pelerinajul gitanilor”. Povestea acestui „teren” va fi relatată deci în paginile următoare. O precizare importantă: de-a lungul celor cinci zile în care am fost efectiv prezent la pelerinaj, am înnopțat în Arles, și nu în Saintes-Maries-de-la-Mer. Motivele au fost legate de „logistica” deplasării în Franța și de bugetul limitat pe care l-am avut, în perioada propriu-zisă a pelerinajului cazarea *in situ* atingând prețuri astronomice. Sunt pe deplin conștient că în acest fel am pierdut o parte importantă din pelerinaj, *pelerinajul de noapte*, cu farmecul său inefabil, și unele dintre interacțiunile sale cu lumea înconjurătoare. Dar această lipsă, carență, imperfecțiune... se datorează în mare parte condiției mele de *chercheur de l'Est*, cum ar spune francezii oarecum distant și puțin ironic, condamnat veșnic să inventeze și să bricoleze soluții din cauza lipsei cronice de finanțare. Trebuie să mă opresc aici, simt că devin patetic. Așadar, începe pelerinajul.

Fragment din volumul „Bafta, Devla si Haramul. Studii despre cultura si religia romilor”, Editura Polirom, Iași, 2019

George Apostu, *Tată și fiu*

POESIS

IONUȚ CARAGEA

Sunt doar un om

Sunt doar un om care se-nchină vieții,
Călătorind cu gândul printre stele,
Scriind poeme aspre și rebele;
Sunt doar un strop din roua dimineții.

Sunt doar un om care tăcând vorbește,
Slăvind lumina-n jocul plin de umbre,
Urmându-și muza-n labirinturi sumbre;
Sunt doar un strop de sânge ce iubește.

Sunt doar un om care prin vers cutează,
Jertfind pe-altarul cărții tinerețea,
Rememorând mai amplu frumusețea;
Sunt doar un strop de mare ce visează.

Sunt doar un om, precum o floare ruptă
Ce lăcrimează rime-îmbrățișate
Născute din destine-încrucișate;
Sunt doar un strop de dor nestins ce luptă.

Sunt doar un om care ar vrea să zboare
Ca un Icar, dar fără să mai cadă,
Pe Dumnezeu din ceruri să îl vadă;
Sunt doar un strop de suflet ce nu moare...

O luptă e viața

o luptă e viața, cu tot ce ne doare,
o luptă cu timpul, cu fricile minții,
o luptă cu boala ce nu-i trecătoare,
o luptă în care ne pierdem părinții.

o luptă e viața, cu-atâtea depresii,
o luptă în care recurgem la vicii,
o luptă prea plină de false impresii,
o luptă în care ne pierdem amicii.

o luptă e viața, mereu inegală,
o luptă în care conduc ageamii,
o luptă cu snobii în haine de gală,

o luptă în care ne pierdem copiii.

o luptă e viața, cu deșertăciunea,
o luptă în care ucidem emoții,
o luptă în care nu știm rugăciunea,
o luptă în care ne pierdem cu toții.

o luptă e viața, cu nefericirea,
o luptă în care slăvim neputința,
o luptă în care uităm ce-i iubirea,
o luptă în care ne pierdem credința.

Sunt obosit

sunt obosit, iubito, să scrii nu e ușor,
tăcută curge viața pe foaia de hârtie,
doar sângele se-ntoarce în vechiul lui izvor,
vopsindu-mi toți pereții cu dor de apă vie.

sunt obosit, iubito, dar nu mă dau bătut,
la mine scrisul este a doua meserie,
n-am timp de alte vicii, nu-mi arde de băut,
mă-mbăt cu o durere mustind de ironie.

sunt obosit, iubito, să dorm nu îndrăznesc,
căci pot rămâne veșnic captiv în agonie,
menirea mea pe lume-i pe toți să îi trezesc,
chiar dacă insomnia m-aruncă-n nebunie.

sunt obosit, iubito, sunt foarte obosit,
dar scrisul meu încearcă să curme-o erezie,
credința mea-i cuvântul pe care l-am iubit,
primește-n dar, iubito, această poezie.

Geamuri fumurii

Îmi place să văd lumea prin geamuri fumurii,
Să nu mai știe alții c-am inima zdrobită,
Să nu-mi pândească clipa în care voi muri,
Să nu-mi grăbească soarta cu mintea lor grăbită.

Astfel de geamuri au și unele poeme,
Dar las și o intrare prin sticla lor obscură,
Să poată cei atenți să scape de probleme,
Și fără să primească răspunsul mură-n gură.

Vedeți, voi, poezia, nu e un simplu moft,
Compus de dragul rimei, de dragul frumuseții,
Cu-n scop este creată, lucrează ca un soft,
Să vă aducă-n suflet lumina dimineții.

Strada de hârtie

un zid îmi cheamă umbra, pentru-a deschide-o
poartă,
eu rătăcesc bezmetic, pe strada de hârtie,
un val încă trăiește, desprins din marea moartă,
și luptă cu o haită de urme-n agonie.

o inimă nebună, la vâsle grele trage,
eu pipăi nemurirea, cu degetele boante,
un suflet vrea să aibă un tânăr trup și rage,
o neagră balerină se-apropie pe poante.

din depărtări celeste, o rază jucăușă
mi-aduce la timpane un ton de melodie,
aș vrea să pot renaște din propria-mi cenușă,
să cânt într-o pădure, nu într-o colivie.

o ploaie se pornește, din ochii ca de piatră,
și curge ca o boală albastră-sângerie,
o inimă nebună, la luna mută latră,
un suflet se jertfește pe strada de hârtie.

Înviere

omul plecase la drum,
dar revenise acasă,
focul se-ntoarse din fum,
pâinea se-ntoarse pe masă.

ploaia se-ntoarse în nori,
valul se-ntoarse în mare,
omule, tu dacă mori,
te vei întoarce-n visare.

vorba se-ntoarse în gând,
raza se-ntoarse în soare,
dorul se-ntoarse plângând,
umbra culese o floare.

omul se-ntoarse-n pământ,
rogu-te, ține-mă minte,
morțile nu m-au înfrânt,
viii se-ntorc din morminte.

mărul se-ntoarse în pom,
șarpele într-o genune,
viața se-ntoarse în om,
dumnezeiască minune.

Floare de nu mă uita

în dimineața aceasta
toamna plânge fără cuvinte
în zadar își aruncă pe stradă
chinta royală de cupă
soarele stă ca o pasăre tristă
într-o colivie de nori

în dimineața aceasta niciun cântec
în zadar își caută arborii viorile-n aer
clopotul și-a înghițit limba
inima latră la propriul sânge
râul curge tăcut
precum șarpele fără gură
umbrele au dispărut
și nimeni nu mai linge
rana pământului

în dimineața aceasta
o floare, o floare de nu mă uita
îmi înflorește-n privire
doar hârtia, doar hârtia
își întinde mâna
culegând-o

POESIS

CARMEN SECERE

//litiu//

aud lucruri care nu sunt
în somn găsesc ce pierd

la sala de forță simplific idei
după calculul algebric
al lui descartes

înghit litiu
picăturile mă fac să-i îmbrățișez
pe toți

o clarvăzătoare îmi dezgroapă
morții

ce fericită sunt
și cât de tristă

//continent alb//

în templul soarelui ascund
un continent alb

focul aprinde foc
sub pământ revărs
toate apele

o ursitoare îmi închide
ochiul de aer

trag destinul
pe sfoară

sunt piatra
din cub

//cuțitul din inimă//

nu mai am nimic
de plâns

mi s-a îmbolnăvit cuțitul
din inimă

peste tot îngrop frânghii
peste tot dezgrop
spânzurați

sunt o tăcere
bătrână

sub pleoapa mea
întunericul intră
în baston

//indii despre tine//

nu m-am oprit
de multă vreme

din pleoapa vie hrănesc
păsări metamorfozate

într-o celulă conspirativă
distrug adeneul unei minciuni

memorez faptele
mă târăsc afară

cu șorț de cauciuc
amestec indii despre tine

visez să râd în timp ce dorm
sub ochii tăi

//galben//

păstrez liniștea în coșul
cu mere

galbenul încălzește
ce a mai ramas

oamenii nu rămân
prea mult
fierăriile ruginesc

mușc înfometată
din fructul ăsta zemos

împletesc nuiiele
într-o parte a zâmbetului

în haine noi
stau cu spatele

//numere de îngerii//

fabrica de frânghii
are acoperișul smuls

răstorn gălețile cu toarta în jos
/reușita primește recompensă/

învăț discursuri
schimb verbul dominant

creez un spațiu deschis
/dimensiunea e reglabilă/

ieri a fost acum câțiva ani
mă întorc definitiv

scad numere
de îngerii

//șoc//

umplu vidul cu broderii
pun puncte în aer

închin o jertfă de foc
nebunia este un principiu

scriu anunțuri despre otrava
care vindecă
/împart șocul în lovituri mici/

mână
pată
con

banalitatea unui model repetat
la dantelărie

George Apostu, *Christ*

POESIS

VIOLETA CRAIU

Sărbători

Solstițiul de iarnă îmi acoperă inima

Frământ energic coca din făină albă
cu unt, ouă, nuci și mirodenii
în toate colțurile casei,
curând, va mirosi a cozonac copt

Privesc peste dealuri și meditez
tu și eu, atât de aproape,
cu buzele, degetele și inima
*tu e eu, tão perto,
com os lábios, dedos e coração*

Reuniți după multe așteptări
Reunidos depois de muitas expectativas

Zâmbetele ne trezesc speranțele,
fericirea ne copleșește,
am traversat împreună o viață frumoasă

Sfârșitul de an pe pământ portughez
se așază prietenește sub bradul verde,
împodobit cu panglici multicolore

Colindătorii ne bat la geam
amintirile ne răscolesc copilăria și nopțile de nesomn:
feciorii costumați în *Caretos* aleargă pe ulițele satului

Țipă, bat pământul cu bâtele,
poartă măști păgâne să alunge frigul

Fulgii de nea capătă forme fantastice
literele înflorite ne gravează numele
pe un geam aburit,
într-o inimă argintie

Pe coasta vestică a Europei,
românii și portughezii sărbătoresc Crăciunul
cu preparate specifice, pline de creativitate

prăjitura festivă *Bolo Rei*, (Tortul Regelui),
domină sărbătoarea creștină

Românii cântă veseli,
savurează plăcinta cu răvașe,
stropită din belșug, la cumpăna dintre ani,
cu vin de *Madeira* și *Murfatlar*

Sâmbătă

Depărtări și tăceri

Nu ți-am spus cât am suferit când te-ai așezat la ca-
păt de lume

Ai plecat dincolo de ocean fără un zâmbet.
Atunci, îmi pierdusem mințile,
nu mă regăseam în oglinda spartă, respirația
înghețase

Mă prăbușeam zi de zi peste orașe imaginare și
speram.

„Cuibărite într-o piatră”, dragostea și așteptarea mi-
au adâncit amarul

*Aninhados em uma pedra,
o amor e a expectativa aprofundaram minha
amargura*

Strigătul meu disperat nu l-ai auzit,
visurile nu au mai prins viață,
iar presimțirea s-a pierdut nicăieri.
Chipul tău, chemarea mea șlefuiesc un timp ireal,
dureros, fără lumină, fără ideal.

În cetatea întunecată, peste lacrimi uscate,
pe ziduri diforme, fragile,
trupurile noastre mai ard și mai ard...

Fără sclipire, privirea ta
Pălește pe sufletul meu.

În ce îndepărtări te mai duci?
Quão longe vais?

Triumf

Un oraș modern, un fagure cu ferestre din sticlă,
în mișcare pe ochelarii de soare

Pierd numărătoarea etajelor
firme străine, grandioase își etalează numele

Atrag privirile și clientela
lacomă de cumpărături avantajoase

Străzi largi, aerisite, pastelate
dezmiardă gloria Lisboei

Prezentul triumfă în zare
O presente triunfa no horizonte

cel mai mare pod suspendat din Europa
Vasco da Gama traversează elegant râul *Tagos*
un mare colos al contemporaneității

Murmur un wow prelungit
telegondola suspendată pe cabluri
trece încet, legănându-se peste inima mea
ca o damigeană umplută cu licoarea lui Bahun

Călătorind pe spinarea anilor

Poezia rămâne totuși poezie
în această lume nebună și bolnavă
Poesia ainda permanece poesia
nesto mundo louco e doente

Cupola din sticlă

Lumi neștiute, pline de secrete –
Mundos desconhecidos, cheios de segredos

Oceanariul de la Lisboa, din *Parque das Nacoes*
trezește emoții, încântare, uimire
pe culoare impresionantă explorăm
fără echipament adecvat și fără submarin

Verdeața din pădurile tropicale se mișcă amețitor
ascunde specii de pești viu colorați și corali.
Stele de mare stau nemișcate sau migrează pe
stânci
anemonele completând tabloul încântător
Pisicile de mare țin la distanță de păsările de apă,
iar vidrele se opresc să ne admire

Culorile impresionante distorsionează privirea
și corpurile noastre, subțiri sau frânte
de atâta alergătură

Dansăm printre pinguinii cu moț,
rechinii înoată amenințători lângă noi
și tu-mi zâmbești

Totul pare acoperit de un cer transparent
prin care pătrunde lumina artificială

Sub cupola din sticlă
ancorați în porturi legendare

Ne regăsim în poemele nescrise ale oceanelor
Nos encontramos nos poemas não escritos dos oceanos

Malasadas

Temperatura zilei, apăsătoare,
se-ncolăcește pe trupul meu
ca un șarpe,
dar cui îi pasă de zăpușeală!

Cu brațele deschise te întâmpin
într-o țară frumoasă,

când Mileniul trei se clatină
O terceiro milênio se cambaleia

din cauza unui virus ucigaș,
un asasin venit din altă lume
por causa de um vírus mortal,
um assassino como se fosse de outro mundo

atât de spectaculoase *Carnaval do Funca*
și *Cortejo Trapalhão* din Madeira
cu mască sau fără mască de protecție

Dornici să provoace extazul
cursanții Școlilor de Samba ne întâmpină
cu melodii de dans încântătoare

Picioare musculoase și fese bombate
încing mișcările trupului,
învârtind șoldurile late

Tăiată mult sus de genunchi,
rochia verde, *degradé*,
saltă sub șalul roșu, cu franjuri albe

Pierduți printre dansatori, figuranți
și carele alegorice
ne alăturăm *Paradei Neîndemânicilor*

Pe marginea drumului, distanțați,
spectatorii ocazionali flutură mâinile

Surzând, un vânzător ne-ntâmpină cu *Malasadas*
pudrate din belșug cu zahăr

Ne potolim foamea și setea
savourând un pahar de *Vinho Verde*

Chef și amintiri

Îți amintești?
Te lembras?

Te-am sărbătorit cândva, cu fast, la *berăria Gambrinus*,
pe bulevardul Regina Elisabeta (București)
cu muzică lăutărească și mâncare românească
chelnerii roiau în jurul nostru amețiți de fericire
simțiseră oamenii cu bani.

Emoționați cântam împreună
Lume, lume!
Ne legănam ca niște idioți pe scaune
uitând de regimul comunist

Hei! Dar cheful nu s-a încheiat aici

A continuat după mulți ani la restaurantul *Gambrinus*
pe *Rua das Portas de Santo Antao* (Lisboa),
un local cu pereții placați din lemn,
mesele curate, farfurii cu măslina afumate
ne întâmpină la intrare

În berăria mică, servim specialități portugheze
scoici la abur și supă cremă de homar
udate din belșug cu bere și vin portughez

M-ai prins de umeri,
muzica fado și-acoperea intermitent glasul
dorul eliberat, suspin ascuns în suflor
fado cobria tua voz intermitente
saudade liberada, suspiro escondido na alma

Seara s-a încheiat fredonând
O s-o facem și mai lată,
altădată.

Vârtej sentimental

Toamna
ne-aruncă accidental într-un vârtej sentimental

Prieteni pe pasarela timpului
fără amintiri și fără regrete
sau singuri cu propriile noastre gânduri
ne lăsăm purtați de valul
înstrăinării-n masă

emigrarea
a emigração

Nunțile mixte cu translator bilingv,
adunătură de stresați
dau buzna să dezbată afaceri de familie prăbușite
pe o ploaie torențială, la un pahar de vorbă

Alegăm de colo, colo pe malul râului Duero
urmăriți de scânteii albastre-verzui

Chirciți în stufărișuri, camuflaj spectaculos
ne-acoperim trupurile goale cu frunze ude

În depărtare răsună glasuri de cheflii
cineva în apropiere gesticulează cu mâinile,
arătând o barcă plutind pe râu

Mirele și mireasa aruncă buchetul:
Ce bairam!

Traducere în limba portugheza Andra Dălcăran

POESIS

STAN M. ANDREI

Pâine și conștiință

Toamna aceasta,
când anii rotunjesc o poveste de viață,
inima să-mi răsune de frumusețea vârstei,
uau!
vine și ea cu un basm
scris pentru mine
și despre mine,
împărțit și reîmpărțit și lumii
filă cu filă,
sclipire cu sclipire –
sufletele să cunoască
o făptură de pâine
și o frunză de conștiință.

Foi pereche la sufletu-mi atins,
desprinse din basm
și scrise cu roșu, cu galben, cu verde,
wow!, în palmele mele se opresc.
Metaforele bat în geam să le citească,
lacrima , n-am știut că lacrima e arcada
dintre Cuvânt și cuvânt
și face drumul de la cerință la faptă.
Gândul agațat de cuvinte
a timp îndoielnic freamătă.
Simțirea că rănile se umflă
zbârcește zâmbetul. Vine și ploaia.
Nu, nu țip durerea,
nu-i drept
să murdăresc pământul cu vocalele
din cuvântul
la vreme de toamnă
rostit sau scris.

În sfințenia tăcerii

Tăcere, în sfințenia ta mă-nlumin,
Tu mă-nveți să mă aprind ca și un paltin
Iar lumina din candelă un veac s-o țin,
Îmbrăcându-mă cum un templu bizantin.

Cuvântul mare-n taină mi se zidește
Pe dealul înalt al uimirilor nude

Și umbra lui pe unde se răstignește
Aduce rouă pe luturile crude.

Tăcere, îmi pui în limbă verbul a fi
Iar prezentul mi-l pune în gânduri altar.
Retina salvează lumina în priviri
Ca luminii să-i fiu slujitor voluntar.

Spuneți, tăcerea cum să nu binecuvânt
Când numai ea mă înflorește într-un cânt?

Omule!

Nisipul în clepsidră se răscoală
Cerând întoarceri la normalitate.
Omule, te scoală din somn, din boală!
Mai știi ce-i aceea realitate?

Marea cu pâclă nu-i bună ție:
Închide-n grabă drumul visat mai ieri.
N-auzi zgomot greu de nimicnicie?
Nu simți că pasul duce spre nicăieri?

la seama la bătaia de clopote!
Stridența limbii lor îmbărbătează,
Inimile împrumută clocote
Și sunt destui români ce se-ncordează.

Hai, lasă păsările-n zbor spre stele
Și dă-i mării catargul și velele!

Apropierea de toamnă

Frunzele venite pe nepusă masă,
La mine în ogradă, o taină aduc:
De lumina toamnei încet să mă apuc,
Că-n jocul nou îmi dă cea mai bună pasă.

Apropierea de toamnă e un curaj
Și un îndemn și o binecuvântare.
Pe trunchi și pe cap, pe tot ce ai pui gaj
Numai să-ți întindă o lungă cărare.

Promisul dar înspre mine se îndreaptă,
Așezându-se la răsărit icoană.
Sarea-nchinării se zidește-n coloană.
N-am crezut, toamnă, că ești așa de dreaptă!

Cu brațe de lumină de tine mă țin,
Clepsidră, că nisipul tău este divin!

Toamna - doamna

Cât ești de frumoasă, toamnă! O poveste!
Îi glăsuiesc și-i ofer un zâmbet de-al meu.
Să mă creadă, mă jur pe tot, pe Dumnezeu,
Iar ea îmi spune să îi dau altă veste.

Mă chinui cu minte, inimă și plămâni
Chiar să intru în punctul ei de vedere.
Nu, nu o dau pe spate și nici nu pierd.
La frumusețea ei râvnesc și alți hapsâni.

Lasă că vine o vreme când pleci sigur,
Cu temele făcute sau nefăcute!
Nu vrei? Crezi că la noi este pe nevrute?
Ei! Se pregătesc topoare, te asigur.

Auzisem că este perfidă toamna.
Îți dă într-o frunză rază de culoare
Și-ți chelește pomii ca producătoare
De război. Păi, așa este Toamna – doamna?

De toamnă zic să ne ferească Dumnezeu,
Mai ales de una, știi, capricioasă.
Nu vreau nici crizantemă și nici vântoasă.
Doar cu luna sau singur în bârlogul meu.

Armonii amare

Știi ce bun este Dumnezeu cu toamna?
O, îi dă de sete apă bună de ploi,
Iar de foame o mulțime de poame.
Doamne, când bucuri toamna, bucuri și pe noi?

Să știți, voi sunteți cei binecuvântați,
Răspunde Dumnezeu cu iubire în grai.
Și, de știți împărțirea și zidirea,
Vă dau și-acum și-atunci când mușcați adânc din rai.

Dar îndrăznesc, Doamne, a spune un gând
Potrivnic milei Tale și iertare cer:
Nu-i dreaptă treaba. Cei din rai, favoruri,
Cei din iad pâinea osândeii și apoi ger?!

Spusa mea-i un cânt de luat-aminte:
Lumea-i croită în armonii amare.
La unii, pomeni și care de minte,
La alții, eclipsă care nu mai moare.

Cartea de citire

Mamă, ți-ai zidit în carnea mea altarul,
Știindu-mă cuvânt, sfeșnic, lumânare...
Și fântâna care-și dăruiește clarul
Ierbii din câmpii, să-ți facă sărbătoare.

Mirări! Azi, toți văd în mine oglinda
Și mă-mpresoară ca pe o icoană
Ca să-ți simtă inteligența cât grinda
Și demnitatea ta cât cerul – coroană.

Păcat! Cercul tainei n-am putut cuprinde.
Prea multe coduri la privire și la gest,
Iar alergarea inimii nu o prinde
Orișicine și nu-ți dă rod util un rest.

Acum, târziul, uimit, crește căințe
Că n-am zidit până ieri altar iubirii,
Că n-am respirat multele neputințe
Din bătătura-ncinsă nădăjduirii.

Acum, depărtarea-i cartea de citire
În care te descopăr așa cum erai...
După raze și frunze-n rostogolire,
Doamne, mă bucur că mi-ai așezat-o-n rai!

POESIS

PETRUȘ ANDREI*Un dor nestins de nemurire***Starea de grație**

Din bătaia vântului
Și taina cuvântului,

Din mireasma florilor
Și zborul cocorilor,

În plânsul izvorului
Din fântâna dorului,

Din farmecul zilelor
Și somnul copiilor,

Din suspinul doinelor
Și din taina tainelor,

Din adâncul codrilor
Și din drumul lotrilor,

Din macii aprinși în mine
Și din nopțile senine,

Și din vinuri tămâioase
Rămân cântece duioase

Și m-aplec pe masa ninsă
Lângă candela aprinsă

Și adorm ca într-un vis
Cu capul pe manuscris.

ce o dă numai iubirea.

Mă-nfioară
c-o vioară
ca o rană să mă doară.

Doar o clipă
fii aripă,
primul zbor ce se-nfiripă.

Pentr-o noapte
și o moarte
ia-mi pe celelalte toate.

O oră de iubire

Ia-mi din noapte
cât se poate
și, din suflet, jumătate.

Fă-mi zi plină
de lumină
luciferică și lină.

Umple-mi firea
cu simțirea

Dorița...

Mi-i dor să stau
un ceas la cafeana,
Într-un exces
de fericire mută,
Să uit cum este
lumea concepută,
Ascuns de ea
sub o perdea de nea.

Când clipe de

eternitate curg,
În timp ce-aștept
în tihnă soarta oarbă,
Să sorb
cu voluptate un amurg
Și-apoi și el
pe mine să mă soarbă.

Și a inimii bătaie
Și a focului văpaie
Să nu poți dormi de somn
Că nici eu nu pot să dorm.

Dor de cale nebătută
Și de apă ne-ncepută –
Zbor de aripă căzută.

Doină de dor

Cineva stinsese luna
Numai nu pe totdeauna.

Fără-o geană de lumină,
Noaptea la ce bun să vină?

Pe cărări diamantine
Mă ducea drumul spre tine

Ori pe jos, ori de-a călare,
Nimeream ca-n ziua mare.

Cât urca pe culme calul
Stins se tânguia cavatul

Și, ajuns în dreptul stâniei,
Mă știau, de-acum, și câinii.

Azi îmi pare lungă valea
Ori nu-mi știe calul calea,

Ori o fi alta pricina
De s-a stins, în cer, lumina,

Că, pe veci, dacă s-ar stinge
Tot am suspina și-am plânge.

Ruga mea nu-i numai una:
Să se-aprindă iarăși luna

Iar în macii din coline
Dragostea mea pentru tine

Să păstrăm iubirea noastră
Ca pe-o candelă-n fereastră.

Dor

De-ar vrea Domnul să-ți dea ție
Ce mi-a dat, de-o vreme, mie
Și să-ți dea și ție-un dor –
Neodihna apelor
Din nesațiuil ochilor

Doruri

De s-ar face azi ca ieri
Și toamnele primăveri,
De s-ar face iadul rai
Și tu iarăși cum erai,
De-ar vrea Bunul Dumnezeu,
Aș întineri și eu.
Și-n însângerat apus
Nu te-ai duce, cum te-ai dus.

Însă azi e-așa cum e
Ca o apă repede
Ce nu trece înapoi
Să fim iarăși amândoi.
Numai un pârdașnic dor
Tot mai vine în pridvor –
Nu știu cine l-a trimis,
De-i aievea sau e vis –

Și-l întreb, nu-mi dă răspuns
Și îl cert dar nu-ndeajuns.

George Apostu, *Fata cu fata*

POESIS

MELANIA RUSU CARAGIOIU*Toamna în rime și cadențe (sonete)***TOAMNĂ TÂRZIE**

Plâng spaimetele în bradul din grădină,
 Ulucile bătrâne strâng din umeri;
 Sunt știrbe, de nu poți ca să le numeri,
 Dar se ascund sub streșini de cătină...

Un corb întreabă zarea de rășină:
 De ce-a trimis rugina peste lume ?
 Dar geamătul uiiind dinspre genune ?
 Și când veni-va iarăși tihna plină ?

Din ramurile grele de-alumină
 Se scutură semințe de tăciune
 Și-n graiul lor s-ar zice că enumeri

Secunde fără cântec, în surdină
 Când gongul bate a amărăciune
 Și bradu-și zboară acele în pulberi...

FILM ÎN ALB ȘI NEGRU

E iarăși poezie în sfera de lumină
 Ce înconjoară malul prea jos ca să-l ating,
 Doar dacă se dilată pădurea, sau e plină
 De scânteieri și jerbe ce-n ape se preling.

S-a răsucit un curpen peste un șarpe mort;
 O pasăre privește cu capul într-o parte:
 Să-l creadă ? Ori, mai sare ? Că are același port !
 Sau dureros, să-și plângă dușmanul după moarte ?

În scorburi seculare se zvârcolesc fantome
 Ce-și cheamă întuneric peste-nroșiții ochi
 Si-ncalecă fantasme din plăsmuiri de forme...

Când plouă de sus ziua și noaptea, uniforme
 Figuri de geometrie, carbune de deochi,
 Tot mai arar se-arată a versului simptome...

CAMELEONUL VIEȚII

Vreau să mai croiesc un sonet, dacă știu,
 Numărând bobii din păstăile ploii,
 Ascultând argintarea săgeților Troiei
 Sub curcubeul ce bate-n arămiu.

Zboară și acum fluturi mari de sophora
 Cu stropi de antere în clinchet, pe vânt;
 Ce greu mi se pare: Eu astăzi mai sânt
 Cu tolba-mi de oase, doldora...

Și iar mă întreabă: Ce-i mort și ce-i viu,
 Stereotip, refrenul uitat din vreun cânt
 Dedicat lui Osiris și Ra, în pustiu...

Balans sinuos spre pânza de pământ,
 Fac faldurile-mi seci din pardesiu:
 Mi-a mai rămas doar lutul, să-l frământ...

LUMEA MEA DE VISE

Unde-i lumea mea de vise ?
Mă întreb cu glasul stins,
Unde-s florile ucise ?
Unde-i lacrima din plâns ?

Au zburat cu frunza..., toamna,
Și cu ghiociei în păr...
Numai luna, numai doamna
Le-a văzut într-adevăr ...

'Cerc să le găsec, zadarnic;
Ele s-au ascuns în neant,
Sub al brumelor zăbranic,
Al temutului Garant.

Pleacă lumea mea de vise
Cum pier florile ucise...

CREPUSCUL

Ca un vis, printr-ale lumii
Falduri, izvorât din nori,
Cupă, fără ghimpi, din flori.
Plăsmuit din vâlul lunii...

Doruri lungi purtând din larg,
Spume-creste, peste plajă,
Fin năvod de alge-mreajă;
Albatros alb, pe catarg...

Oglindiri de smalt, fugare,
Lunecări aprinse-n zări,
Peste faruri solitare.

Ton de gri-delfin; balaur,
Cu aripi de val răsfrânt,
Pe întinsul Corn de aur ...

SCRIE TOAMNA RUGINIU

Scrie toamna ruginiu
Peste frunze, peste flori;
Un mesteacăn arămiu
A furat din raft culori.

Primii zimți mărunți de brumă
Taie, fără teamă, tot
Și-n seninul de sub lună
Ies dinți ascuțiți din bot !

Cozi – fuioare roșcovane
Se strecoară-n vizuini;
Fumegă dinspre gorgane,

Zvâcnesc iepuri prin grădini,
De sub clăile bălane;
Sunt vedenii sau... ciulini ?

TABLŌU VIVANT

Ciorchinii mari, de poamă ruginie
Râd din arome-n boabe bucălate ;
Când graurii în pene-aluminate,
Șuieră răgușit, a lăcomie...

S-a lăsat norul plumburiu pe vie;
Meticulos, se-nfruptă din „bucate”
Foșnesc, a toamnă, frunzele brumate,
Și-n perle, curge mierea aurie...

Semințele se răspândesc pe glie,
Făpturile cu ciocuri înțepate,
Stau la ospăț, până când seara „bate “ ...

.....
Doar lanurile-n toamnă sunt brumate;
De „lăcomia” -n stoluri- păclă vie:
„Cărbuni” zburând în stol de vijelie !

UNDE-I VARA ?

Fuge toamna despletită pe cărări,
Caravanele de frunze fac vârtej,
Chicotește-n ciudă, vântul, din gâtleej;
Nori neliniștiți se plimbă-n zări.

E sonor ca gongul, lutul din manej,
Murgul mă întreabă, fremătând din nări;
Sufletu-mi dorește cocori, peste mări,
Halloween-ul fură dovlecii, din vrej.

Plin este paharul de nectar din vară,
Plesnește butoiul, strâns în cercul lui,
Se-nvârtește-ntr-una teascu, de afară,

Funigei se-ncură și plutesc hai-hui;
Moșul umple cada, cu bruma de seară,
Murmurând refrenul -, Unde-i vara ? Nu-i !”

POESIS

GABRIEL DRAGNEA

Poem în trei acte

Actul 1

Actorii intră în scenă mirați,
 Martori la cearta fluturilor părăsiți de culori,
 Cu zborul interzis la ferestrele îngerilor.
 Cu priviri încețoșate, agitați
 Își împart ultimele flori pe care vor sta
 În ultimul tablou în care se vorbește
 Despre iertare și renașterea lumii.

Actul 2

Pe fereastra înghețată a ultimilor poeți
 Îngerii orbi din tura de noapte
 Sculptează flori și petale, ape și păsări -
 Inspirație și mister pentru un ultim poem.

Actul 3

Trenurile goale își curăță șinele ruginite
 Și se vor întâlni pentru un ultim drum
 În găurile prăfuite în care ceasul își numără minutele.
 Tăcerile cuceresc străzile, lumânările se sting.
 În acordurile lui Wagner îmi aprind ultima țigară
 Și zâmbesc din rândul întâi actorilor mei,
 Decupați din ultimul meu vis despre viață.

Din spatele ușii închise

Am încercat de multe ori să-ți spun
 Că pe un drum comun
 Doar pașii noi, mărunți
 Schițați în umbră de glezne înfrunzite
 Se pot fotografia scăpând voit
 Un ultim bănuț în Fontana di Trevi.
 Am vrut să știi, din spatele ușii închise
 Că nu există vise interzise!
 Zilnic te înconjoară voci ce-ți vând aceeași știre
 Și te învață cum să-ți îngropi în suflet
 Vechiul bocet și dorul și privirea
 În nevăzute, secrete cimitire.
 Atât am vrut! Pe-același drum comun
 Să te port și-n palme să-ți pun
 Petale proaspete de glezne înflorite
 Și un ultim bănuț pe care să-l scapi voit
 În Fontana di Trevi.

Ea, regizor pe scena lumii

Ține minte! Floarea aceasta în culori adormite
 Este împrumutată din grădinile frumoasei Amytis!
 Când va cădea prima rouă peste omul nou
 Se vor trezi culorile pentru un ultim tablou
 În care îți vei picta gândurile neadormite
 Pe cele mai ascuțite pietre cu vârful spre cer.
 Vei pași stingher ieșind din culise
 Și vei împrăștia uitate vise printre spectatori.
 Sunt doar niște triști și rătăciți călători
 Într-un teatru mut cu actori-păsări
 Care-și caută zări în tabloul tău desenat târziu
 Sub prima rouă ce scaldă brațele omului nou.
 După ultimul oftat al celor ce plâng,
 Cu brațul stâng să tragi cortina dorului,
 A fiorului peste cimitirul vechi al poezilor,
 Al aezilor ce-și legănau cândva glasul și pasul
 La marginea cetăților închise,
 Dincolo de Porțile Promise Celor Vii.
 Vei îngenunchea în fața clepsidrei tăcute
 Și te vei înălța pe aripi de înger înjunghiate,
 Dincolo de scenă, afară din cetate
 În tabloul în care renaște o lume
 Cu tine aproape și totuși departe.

La porți sculptate-n fluturi

Când se deschide-ncet, misterios cortina
Și fluturi decupați vor tresări-n lumină
Vei intra pe scenă c-o rătăcită umbră
În seara sumbră cu stele cusute pe-un cer abandonat
De vise, de zei, de oameni și secunde,
De păsări cărunte cu zbor resuscitat.

O vei purta pe brațe când tot orașul doarme
Și-i vei păstra tăcerea ca pe un secret
Ținut discret la pieptul primului anotimp al florilor,
Al mirărilor crescute în Paradisul gol.
În acest rol al nopții ce-alungă orice vină
Vei împărți culori, priviri și zboruri noi
Și-n lacrimă-mbrăcat vreau să te bucuri
La fiecare poartă sculptată-n frunze, flori și fluturi.

O ultimă întâlnire cu Cehov

Toată noaptea am vorbit despre vișini...
Eu i-aș fi vrut albaștri, cu rădăcini adânci
În păsări, în gânduri și prunci!
După îndelungi dezbateri am hotărât
Să-i lăsăm să crească printre spectatori,
Îmbrăcați într-un alb însângerat ca o iarnă rănită.
Spre dimineață am găsit și finalul acestei piese
Despre nemulțumirea culorilor și resemnarea florilor:
Învelim anotimpurile cu priviri de copil
Și, când uităm că doar în ochii lor mai plouă
Le spălăm cu roua căzută cândva pe brațe de iederă
crudă.

Dragă Cehov, pentru piesa în care zilnic mor vise,
Prăbușite la picioarele îngerilor adormiți,
Părăsiți în rănile lumii, pe fronturi încă deschise
Ajută-mă să redesenez pasul omului
Și să transform soldații în copaci vii pe marginea
drumului.

Theodor Pallady, *Biserica din Bucium*

POESIS

DORINA STOICA

Doisprezece copaci

Număr copacii de pe strada mea. Sunt doisprezece.
Atât de înalți și drepti par a fi cei
doisprezece Apostoli ai Mântuitorului Hristos.
Le voi citi fiecare frunză ca pe paginile Scripturii
cu post și rugăciune, cu tăcere și cu iertare.

Voi îngenunchia, în dreptul fiecăruia în parte
căutând răspunsuri, la o mie de întrebări despre viață,
despre moarte, despre viața de dincolo de moarte.
Astfel voi sărbători sfârșitul de an și poate de lume.

La miezul nopții voi privi artificiile,
voi bea un singur pahar cu apă îndoită cu vin
apoi, lin voi trece dintr-un an într-altul.

De la un timp nu mai sunt nici soție, nici fiică,
nici mama, nici bunică, ci mai degrabă un copil
rătăcit într-o parcare subterană dintr-o țară străină,
care strig:

“Doamne, al cărui nume îl rostesc în fiecare clipă
și de care voi avea nevoie din ce în ce mai mult
în întunericul acestui secol bolnav și stupid,
miluiește-mă.”

Între mine și tine

o mulțime de cuvinte atârdate
și bulinele de pe rochia galbenă
pe care am cumpărat-o special
pentru vizita la părinții tăi. Îți amintești?
M-am așezat pe linia ferată
și am promis că voi rămâne acolo,
până ce o să treacă trenul, peste mine?
Să iubești e ca și cum ai fărâmița întunericul,
ca și cum ai fi martor la moartea ta și te-ai plânge.
Iubirea e întotdeauna atât de dureroasă
când se termină, de fiecare dată,
unul din cei doi va pleca,
unul va iubi și altul va suferi.

Te-aș fi iertat dacă ai fi ținut minte
ziua celui nenăscut. Nu era decât un future
așezat pe obrazul timpului!
Ar fi trebuit să te iert atunci când steaua ta,
tânguind s-a stins. Pașaportul tău,
eu și el vom fi spre un “după” nefast,
ori Puntea sub care pitiță a stat umbra.
Nu, n-am să te iert niciodată.

Spitalul de urgență

Gândul femeii aleargă pe holurile lungi
ale Spitalului de urgență.
Nu mai recunoaște nici scările, nici asistentele,
nici medicii, nici liftul în care urca targa
cu pacientele până la sala de naștere.
Mică și slabă muncea din greu cât zece.
Avea picioarele strâmbe de atâta alergat,
cărat bolnavi, truse sterile,
cărucioare cu mâncare, lenjerii, tărgi.
Asistentele și medicii se mirau cum
o femeie cu picioarele atât de strâmbe
poate avea trei fete la facultate, stupi, crini
imperiali,
trandafiri urcători, pomi fructiferi găini ouătoare

și doi purcei ca să le trimită săptămânal pachet
studentelor ei care își vindeau cartela
ca să-și cumpere ciorapi subțiri,
ojă și pantofi cu tocuri înalte.
Femeia era, atât de obosită încât
niciodată nu se uita în oglindă
și habar nu avea cât de frumoasă era,
dar nu adormea niciodată mai înainte
de a spune cu voce tare Rugăciunile de seara
și Psalmul 50.

La camera de gardă e mereu târziu, dureros de
târziu.

Întinsi pe targi, în spatele ușilor, cu gândul la
Înviere
între bulina albastră și cea galbenă
pacienții își trăiesc fiecare în parte,
apocalipsa lor.

Luna plină

Umblam cu picioarele goale precum o
Evă nebună, printre brazii drepti
cu vârfuri ascuțite și lungi,
înfipite în lună.
Purtam în suflet o lumină alba,
strălucitoare.
Nu aveam casă, nu aveam nume,
umblam, umblam precum o Evă
văduvă, despletită, prin lume.
Căutam zi și noapte întruna
un loc în care să-mi torc în versuri
niște tăceri lungi, tămăduitoare,
un loc uscat, ferit de ochii lumii,
de răutate și de soare.
L-am găsit, dar acolo mai era cineva,
nu-mi era foarte clar: om, sau arătare.
După ce mi-a stins din suflet
lumină aceea mare, s-a stârnit un vânt rece
și a coborât peste mine
mirare.

M-a îmbrăcat în zdrențele murdare,
ale acestei lumi, apoi mi-a dat să mănânc
o felie mare, de zare.

Am căzut cu fruntea la pământ
și în gând înainte de plecare
am spus o rugăcină scurtă, de copil.
Tiptil, ca un fur m-a luat strâns de mână
și-am simțit că nu mai pot respira
de atâta rotund, din plinul de lună.

Timpul ce îmbătrânește în mine

Peste amintiri se întinde noaptea,
mă învelesc în pătura veche.
Prin găuri făcute de molii
privesc luna. Adorm.

Mama începe de la un metru cincizeci
și crește, tot crește până mă întrece.
Ochii ei înverzesc în fiecare primăvară.
Noi două nu ne-am înțeles niciodată!
M-am făcut mare, mamă!
În mine îmbătrânește timpul,
picioarele învață pantofii noi să meargă.
Supărată plec întotdeauna prima.
Cu plânsul în bagaj călătoresc.
Poposesc la câte o mănăstire.
Mă rog pentru iertare. El mă iartă
” Precum și noi iertăm greșităților noștri.”

Când moștenești o casă
Camerile se strâng în jurul tău,
noaptea apasă peste tine grea.
Ai vrea să dormi, să se trezească
noapte de noapte
în locul tău altcineva.
Seara, la tihna orei când vitele-s sătule,
femeile își caută iubiți și nu le pare rău
că nu le pare rău de nimic,
privești stelele și atunci parcă,
parcă îl simți pe Dumnezeu
privindu-te cu milă.
Faci rost de un vis colorat,
din care să lipsească patul
în care stă ghemuit și veșnic
nemulțumit, un trup chinuit de boală.
Când strada e mută,
iar telefonul mobil își formează singur
numerele favorite, plictisite
de atâta așteptare, rochiile
așezate frumos pe umerase în șifonier,
oftează.
Când moștenești o casă, doar când adormi
grijile se fac din ce în ce mai mici, dar nu dispar.

Rugul acesta de vie
Se uită pe geam,
rugul acesta de vie
și vede guri strâmbate
de ceartă, de râs, de ură,
de somn, de sete, de plans, de boală.
Își spune rugul acesta de vie:
Când mă voi face vie

o să fac struguri,
strugurii se vor face vin,
vinul Euharistie.
Oare, gurile acestea
le voi împărtăși?
Unde sunt ochii acestor guri?
Unde sunt gurile acestor ochi?
Aici sunt!
Dincolo fi-vor?

Noiembrie
Din gânduri triste
împletesc tăceri,
în prag de iarnă
zgribulită-n ploi.
S-a ofilit în frunza
ce-a sărutat pământul,
tot verdele și seva
din noi.
Se-mpodobește codrul
cu strai-autumnale
și ne zâmbește luna
făcându-ne cu mâna,
până la primăvară.
Se-ntinde rece timpul,
în muguri doarme iarna,
sub așternut de frunze
se zămislesc, iubiri.
Au amorțit toți greierii.
E toamna, e noiembrie.
In vatră arde focul.
In inimă e frig!

Am început să semăn cu o ploaie
Timpul meu și-al tău vor încolți
pe-un câmp cu maci, o mare de visări.
În vreme ce alții se nasc pentru-a muri,
noi vom muri mereu spre a ne naște
din apa ploii și apoi din Duh.
În nopțile fierbinți de vară
prin iarba neagr-a nopților de vară
fără de număr stele și-n iarbă licurici.
Înmiresmată linistea-i rotunda...
Puși la uscat pe colțul lunii, nori.
Am început să semăn cu o ploaie,
lăsând în urmă vara, curcubeu.
Timpul îmi curge lin și monoton
dintr-un capăt în cealalt al zilei.
Al tău dinspre zi înspre noapte,
al meu dinspre noapte spre zi.
Ne vom găsi în curgerea-mpreună
pârâu umflat după nebune ploi.

Anotimpuri
În fiecare noapte
caut locul unde am plans.
În fiecare noapte
caut locul unde am râs,
unde am iubit, m-am rugat.

Mă culc vară,
mă trezesc toamnă.
Îmi cad frunzele,
mă fac iarnă.
Sparg între dinți tăcerea.

În palmele mele
înfloresc și se trec
ghioceii, trandafirii,
regina nopții, crinii,
crăițele și crizantemele.

E atâta viață
și atâta moarte
înlăuntrul meu!

Ambele lumi
De la prima clipire a ochilor
te-am văzut mama, te-am văzut tată.
Te-am gustat pâine de la
prima mușcătură a dinților,
te-am băut apă de la prima sete
a gurii mele.
Te-am văzut cerule atât de
adânc, ca umbra lui Dumnezeu
așternută peste mine,
ca un semn uriaș de întrebare.
Te-am simțit soare de la prima
rază intrată pe fereastra dinspre răsărit,
te-am auzit pasăre cântând
pe o floare de magnolie
în primăvara vieții. În lacrimi durere
a curs, timp după timp.
Miere din adâncul grădinilor te-am gustat,
iar apoi durere peste durere,
ca o repetabila alungare din Rai.
Târziu, am primit Cuvântul
și nu l-am depărțit în silabe
ca să-mi fie punte, între bine și rău,
între afirmație, negație,
trecut, prezent, viitor.
Înnoptândă va fi ultima zi
începută în lumea aceasta
și sfârșită în cealaltă,
ambele lumi!

140 DE ANI DE LA NAȘTERE

POEZII INSPirate DE CREAȚIA LUI PICASSO

► Identificare și selecție Gh. POPA

Lui Picasso

Gheorghe GRIGURCU

M-apropii de tine, zeu odihnitor ca o după-amiază
 în care lumea tace uimită de ea însăși,
 tace parcă reținându-și răsuflarea puternică,
 tace-adunându-se,
 deși lumina-i de-abia pregătită,
 pentru marele urcuș al nopții.

Nu știu cum să-ncep, ce rază să-ți dăru
 pentru scutul tău plin de sclipiri,
 ca un râu într-o tunică de soare, ca un ochi
 deschis pentru totdeauna, care nu mai simte
 nevoia
 omenească de-a clipi.

În mușchii artei tale se contopesc, se destramă
 fluviile forței, văpăi ce curgând
 prin arterele monștrilor izbucnesc în paradisiace
 izvoare
 dăruindu-ne pe pământ stâncos
 apa vie, angelică.

Ce tauri solemni coboară pe pânză
 ca pe-o pajiște largă,
 dornici de luptă, cu nări dilatate,
 ce sânge-ncepe acolo unde-acesta,
 roșu, negru, galben, își încetează zvâcnirea
 zilnică?

Picasso, tată-ncununat
 de porumbelul alb al nașterii,
 te caut printre monștrii care pun în primejdie rutina,
 în gospodăria ta fabuloasă,
 printre nouri și munți, printre-oceane de aur
 care-amenință echilibrul durerii.

Mă uit cum treci nevătămat
 prin desfătare și moarte,

prin dragoste și prin ură, prin flacăra
 și prin obscuritate-nveșmântat
 doar în văzduhul limpede: o goliciune antică,
 bărbătească, cu sclipiri astrale.

Tot copil ai rămas, un veșnic copil
 învățând alfabetul culorii, al unicei clipe
 care țâșnește dintr-însa
 atent la conturul formelor moarte
 care-o secundă învie și iarăși se sting
 în candoarea lor fără țintă.

Ai și uitat să vorbești. Te-apleci ca un arbore
 albicios care strânge în sine lumina,
 pirat al vântului, îndrăzneț și ursuz
 încordat fără voie, care simte-uneori
 că bucuria de-a crește
 e mai mare decât bucuria de-a fi.

(În: „Familia“, III, nr. 2, februarie 1967, p. 11.)

Picasso

George DEMETRU PAN

Sub soarele conceptului
 statornicit de Comună, el stă
 de vorbă cu Andaluzia lui minunată,
 cu Rembrandt, fiul morarului, prietenul
 celor săraci, îngropatul cu talerul – privind
 scurgerea Senei împușcată în inima
 nepieritorului maquis.

Prietenii săi dragi,
 toți cei ce iubesc și cântă, dansând zorongo,
 Franța, visul, porumbelul-nufăr
 cu aripi, omenirea, speranța
 pururi în flux, Lorca ucisul și cosmosul. Cu ei,
 cu prietenii buni,
 e în arena timpului dând o corrida
 victorioasă. Mereu alți monștri

sunt scoși din arena
lucidității.

Lângă tâmple de platină-i sunt
Diego Velásquez, Madridul nefrânt, Goya
înfierând monștrii Inchiziției
(eternele caprichos), și Masareel, și
Lorca viul, și Guadarrama în beznă, Käthe Kollwitz
și omenirea, și Siqueiros.
Estompe, gânduri, culori ...

Departate, departate moartea să-și frângă
coasa-n mânie;
să fie
veșnic în mijlocul nostru
bătrânul cel tânăr – flăcăul. Și-n primele,
gingașe linii: demiurgul mulțimilor simple
ce desăvârșesc Arta și Visul.

(George Demetru Pan, „Umanitas“, București,
Editura pentru Literatură, 1962, p. 81-82.)

Ochii lui Picasso

Rafael ALBERTI

E totdeauna numai ochi.
Nu te slăbește din ochi.
Vorbele ți le mănâncă din ochi.
El are șapte ochi.
El are o sută de mii de ochi din doi ochi.
El e marele privitor
cu un fel de nasture maro
și încă unul.
El e gaura cheii
prin care se vede pictura.
Bagă de seamă
când se sfredelește cu ochii.
El niciodată nu te privește cu coada ochiului.
El e urechea acului
care nu coase decât când pictează.
El te pironeste cu ochii
cât ai clipi din ochi.

El e ochiul pânditor,
agresor,
pârjolitor,
cercetător.
Ochiul iubitor.

Ochiul ce veghează
straja

pinten,
lumânare,
cel care se revoltă
și cel care se revelează.

El nu-nchide ochii.
Nu coboară ochii.
Îți scoate ochii.
Îți fură ochii
și te lasă ciung
sau te lasă șchiop.

Apoi te compune,
și te descompune,
îți scoate nasul,
apoi și-l pune,
apoi iar ți-l scoate,
și-ți pune în loc două.

Ochi animalii,
letalii,
mortalii,
ombilicali.

Ochi cataclism,
tremur,
cutremur,
furtună,
genuie,
floare.

Ochi taur albastru
ochi taur negru,
ochi taur roșu,
ochi.

.....

Acești ochi-stră-ochi-răs-ochi
Bălțați,
Amăgitori,
Sunt ucigători.

Aici e măcelul,
aici e speranța,
împușcătura,
revărsarea,
împăcarea.

.....

Trăiască acești ochi!
Lumina-acestor ochi!
Linii și culori
pentru acești doi ochi!

Lumea-ntreagă pentru acești ochi.
 Cerul întreg pentru acești ochi.
 Marea-ntreagă pentru acești ochi.
 Veșnicia-ntreagă pentru acești ochi.

Guernica**Ivan DRACI**

În românește de Domnița Dumitrescu
 (În: Secolul 20, nr. 10-12, 1971, p. 504-506.)

Picasso**Ioana Călina Marcu**

Uimire, strigăt; sunt pe-aproape clovni;
 Nebunul înțelept, încovoia în ironii dibace,
 Naiv și muzical, nebunul înțelept se-adapă
 Din chinul surd și-mpungător
 De la marginea râsului.

O pânză, chiar fără modelul ei,
 E îmblânzită pentru-o vreme de-o colombă –
 O mască asudând în lunecări viclene.

Un gest – o pelerină neagră!
 Și gulerul cu jocul nebuliei ...
 Umorul e-n costum de gală:
 Nefericit, entuziast sau mut.

(Ioana Călina Marcu, „Umbra interioară a lucrurilor“, București, Editura Eminescu, 1994.)

El se trage din Cezánne, Monet și Manet
 Și-n Odessa cu „Walkiria“ s-a înecat.
 Totul s-a sfârșit. Și El mă va pierde pe mine,
 Ori eu îl voi pierde undeva.
 Prorocii de duzină cleveau pe la colțuri:
 „El este schizofrenic, fugiți din calea sa!“
 Pe el toate chinurile poetice
 Îl speriau și-l deocheau.
 Dar în ochii lumii acest ocnaș
 Este un drac împelițat
 Ce zi și noapte modelează lutul și forjează fierul.
 Fața-și acoperă cu vâlul negru,
 Iar buzunarul hainei poartă zodiacul lumii.
 Lacrimi atomice șiroiesc din ochii ceții
 Pe pensula-i curată ca un adevărat sărut.
 Picasso este lacrima genială a Pământului
 Și poartă pantaloni de culoarea curcubeului.

În românește de Alexandru Pintescu

(Din „Poezia sovietică modernă și contemporană“. Antologie, traduceri, prefață și note biobibliografice de Alexandru Pintescu, Cluj-Napoca, Dacia, 1988, p. 95-96.)

Paleta lui Picasso**Jannis RITSOS**

Culorile lui Pablo sunt nouă și douăsprezece. Și cealaltă culoare, cea imensă
 îndărătul pânzei: nemuritor e omul, în fiecare mișcare și-n orice ținută.
 și cealaltă culoare, gâfâită (încât surâsul de-abia se mai ține pe buze):
 nicio clipă, într-adevăr nicio clipă să nu fie distrusă din pricina asta.

Și porumbelul, Pablo – cu prețul lumii – , care se așează pe umărul tău
 și pătează un turn aurit de biserică, are trei mii de clopote?
 Sunt nouă și douăsprezece: cosmosul. Cifre pare și impare. Și nu-i un calcul,
 ci o ființă în sine, care plânge de bucurie că totuși trăim
 de bucurie, că știm: există, și noi o facem posibilă.

Scaun și perete roșu. Chitară pe genunchiul gol.
 Lampă, mână luminată. Profilul unei femei cu patru ochi.
 Joc de șah încheiat în cercuri cvadrate. Calul de lemn
 rămase afară în fața porții, în noapte; de partea lunii și a șervetului alb.

Taurul scormoni pământul cu picioarele cerului.

În românește de Petre Stoica
 (În „Steaua“, XXI, nr. 9, septembrie 1970, p. 63.)

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

„UMBRELE NU FAC ZGOMOT”

► Marilena APOSTU

Traducere în catalană de Pere BESSÓ

Aseară ți-ai ținut pașii pentru a-mi arăta orașul

cred că am înnebunit.
 Felinarele nu ne mai dăruie firul subțire de lumină
 gălbuie
 nu mă pot apăra în acest strigăt
 dincolo se ridică grădini în formă de inimă.
 Noaptea prin trupuri îmbrăcate,
 trenul e gol... acolo s-a oprit ca o neînțelegere.
 Privește-mi ochii și voi adormi,
 femeii se vor trezi să sară în apă,
 la răsărit grăbesc pereții plini de griji.
 Voiam să-ți aduc veselie așa am prins trenul ce
 înghițea șinele înșorite,
 o așteptare privește cum ploaia îmi cumpără
 fotografii.
 Mi-aș dori trupul din copilărie, era subțire, era prea
 trist
 somnul întoarce tandre respirații,
 rotundă și șlefuită e piatra.
 Un pas înfloresce,
 surâsul leagănă sângele nostru.
 Visez poeme într-o singură culoare fără margini
 genunchii mi-i ascult
 respiră riduri și o iubire adusă într-o joi.

Liniște în oasele adormite

ora de dor stă agățată de stâlpi.
 Citesc în Braille sonete de Shakespeare,
 citește-l și tu dar mai insistent "A fi sau a nu fi" rege
 Citește-i cuvintele rodite în grădini,
 a supraviețuit amintindu-și de îndrăgostiții ce-au
 adormit
 înfloriți în inimile noastre.
 O singură zi e mai mult decât toate
 de vei vedea violete înflorite strâmb să nu râzi
 frumusețea lor cuprinde sânge și surâs de copilă.
 Laudă ție, somn rămas în privirea ta!

Anit has fet els teus passos per a mostrar-me la ciutat

crec que hem embogit.
 Els fanalets ja no ens donen el fil prim de llum
 groguenca
 Ja no em puc protegir en aquest crit
 Més enllà s'alcen jardins amb forma de cor.
 A la nit pels cossos vestits,
 el tren està buit... allà s'ha aturat com un malentès.
 Mira'm als ulls i m'adormiré,
 les dones es despertaran per saltar a l'aigua,
 a l'horitzó s'apressen murs plens de
 preocupacions.
 Volia dur-te alegria, així que he agafat el tren que
 s'engolia els rails assolellats,
 Una espera mira com la pluja em compra
 fotografies.
 Voldria el cos de xiquet, era prim, era massa trist
 la son entendreix les respiracions,
 rodona i polida és la pedra.
 Floreix un pas,
 el somriure bressola la nostra sang.
 Somie poemes d'un sol color sense marges
 M'escolte els genolls
 respirar arrugues i un amor dut en dijous.

Pau als ossos adormits

l'hora de l'enyor està penjada de columnes.
 Llig en Braille sonets de Shakespeare,
 llig-los també tu però més insistent " Ser o no ser"
 rei
 Llig les seues paraules fructíferes als jardins,
 He sobreviscut recordant els amants que s'han
 adormit
 florits en els nostres cors.
 Un sol dia és més que tots
 de veure violetes florides tortes no et rigues
 la seua bellesa abasta la sang i el somris dels
 infants.
 Lloa a tu, somni romàs en la teua mirada!

Poetul clătina turcoazul

Îmbrăcat într-o haină sură avea mersul întristat de dorințe.
Ademenea seara povestind despre tăceri așezate în arbori îndrăgostiți.
Mă voi întoarce și vom înflori povești cu corăbieri înghețați de dor.
Aceeși fată de pe cutia de bomboane cu miere îți va zâmbi.
Trecerea spre târziu va fi mai frumoasă cu imaginea unui bărbat
ce-a călătorit în sufletul meu.

Nu știi nimic despre tine

fotografii apar foarte des pe unde ai trecut.
Realitatea sângerează.
Trădarea e o târfă fără aripi dimineața.
Ploaia spală scândura unde se așezau porumbeii,
pereții te știu până mâine.
Mâine frunzele vor deschide ferestre.
Străzi acoperite cu iarbă întrebă
de ce ai împărțit risipirea noastră?
Te voi striga.

În seara asta am să plec să mă plimb

nu e nevoie să știu ce voi găsi,
goale îmi sunt acum palmele atunci n-or să mai fie.
Am să strâng pumnul încet pentru că nu vreau să aud
cum mi-ai vorbit ca un sfârșit.
Îmi voi lăsa gândurile să plece unde vor cât mai departe.
Acolo, deasupra lumii îmi vor vorbi despre ploii și ochi blânzi.
De mult nu caut nimic.
Voi merge în liniște. N-am să fac gălăgie,
n-am să strig, n-am să plâng.

M-am întors să iau umbrela sigur o să plouă

Miroase a praf care nu rabdă să fie strivit.
Aerul e prins în colivie,
trebuie să inventez o preafericită risipă,
mâine o voi purta ca o mângâiere.
La noapte poate va ploua mai mult.
Vântul se urâtește,
ca un covor de sare uitarea ne desparte.
Iluzii cad pe de mine ca o tencuială.

El poeta sachsà el blau turquesa

vestit amb una americana grisa tenia la marxa entristida de desitjos.
Temptava la vesprada parlant de silencis assentats en arbres enamorats.
Tornaré i florirem històries de vaixells gelats d'anhel.
La mateixa noia de la caixa de bombons amb mel et somriurà.
El pas del capvespre serà més formós amb la imatge d'un home
que ha viatjat en la meua ànima.

No sé res de tu

Les fotos apareixen molt sovint per on has passat.
Sagna la realitat.
La traïció és una gossa sense ales al dematí.
La pluja renta el tauler on s'assenten les colomes,
Les parets et coneixen fins demà.
Demà les fulles obriran les finestres.
Els carrers coberts d'herba pregunten
Per què has compartit les nostres sobralles?
Et cridaré.

Aquesta nit he d'anar a fer un passeig

no em cal saber què vaig a trobar,
buides estan ara les meues palmes llavors no ho estaran més.
He de saccar el meu puny lentament perquè no vull sentir-lo,
quan m'has parlat com un final.
Deixaré que els meus pensaments se'n vagen onsevulga com més lluny millor.
Allà, damunt del món em parlaran de la pluja i d'ulls blans.
De molt de temps no busque res.
Caminaré en silenci. No he de fer soroll,
ni cridar, ni plorar.

He tornat pel paraigües, segur que plourà

Oi a pols que duu malament ser aplastat.
L'aire és dins de la gàbia,
He d'inventar un balafiament feliç,
Demà el portaré com una carícia.
A la nit potser plourà més.
El vent s'enfurisma,
Com una catifa de sal, l'oblit ens allunya.
Les il·lusions cauen de mi com un emblanquinat.

Privirea numără urmele și tâmplele asudate.
Poezia e totuși un scaun de tortură și vă implor,
să nu-mi reparați niciun ceas!

În fiecare clipă moare cineva

drumurile plâng, nu e nimeni pe afară, sfârșitul
s-a ridicat să fiarbă pe la uși.
Un copil așteaptă prima înflorire. Bucurii se dau
doar pomilor fugiți din livadă.
Cuvintele sunt bătute de vânt, se usucă de sete,
lumina îmbătrânește, va închiria amurgul.
Moartea lipită nu mai vrea să plece
ne roagă să-i dăm drumul în casă,
acum e pe-o bancă din parc și cântă.
Flacăra rătăcește, tu din cântec uiți să mai cobori.
Un bătrân se apropie și îmi spune că nori grei
se adună deasupra orașului.
Șoaptele miros amețitor.

Toamna se strecoară peste cămașa mângâiată de tine

În spatele oglinzii s-au strâns amintiri și tăceri
pașii desenează foșnetul ploii.
Ca un corset iarba a putrezit
în galbenul ce nu poate minți coaja de nucă,
secunde tremură visele în podea.
Ziua nu-și amintește de ieri,
cocoșul nu a mai cântat de trei ori, s-a lepădat
rostind cântece de lecuit tăceri
poemele au adormit în cer, e un loc de întâlnire
dincolo de fereastra oarbă.
Se rostogolesc cuvinte multe.
Ploaia s-a ridicat să fiarbă pe la uși.
Încă mai tresar în somn.
Asfaltul a desenat în dezordine un loc de odihnă

Cuvinte agățate în cerc

orașul așteaptă să-mi desenezi părul lung,
rădăcinile împletesc destine.
Aș vrea să am veștminte de iarbă.
Mâine vom fi chemați să locuim pe planeta
îmblânzită de vulpi.
Seamănă a sânge împietrit...totdeauna albastru,
suntem atât de singuri, zilele ne sunt vulnerabile.

La mirada conta les empremtes i les temples
sudades.
La poesia és però una cadira de torment i implorà
Que no em repares cap rellotge!

A cada moment mor algu

Els camins ploren, no hi ha ningú a fora, el final
s'ha alçat per bullir a les portes.
Un nen espera la primera floració. Les alegries es
donen
només als arbres fugits de l'hort.
Les paraules són batudes pel vent, s'assequen de
set,
La llum envelleix, llogarà el crepuscle.
La mort enganxada ja no vol marxar
ens prega donar-li entrada a casa,
ara es troba en un banc del parc i canta.
La flama vagareja, del cant ja t'oblides de baixar.
Un vell s'acosta i em diu que núvols pesats
s'ajunten al damunt de la ciutat.
Els xiuxeigs oloren que embriaguen.

La tardor s'escola a la camisa acaronada per tu

Darrere de l'espill s'han strâns els records i els
silencis
els passos dibuixen la remor de la pluja.
Com un corsè l'herba s'ha pudrit
en el groc que no pot mentir la closca d'anou,
els segons tremen somnis en terra.
El dia no es recorda d'ahir,
el gall mai no ha cantat tres vegades, ha renunciat
A fer cançons de guarits silencis
els poemes s'han adormit en el cel, és un lloc
d'encontre
enllà de la finestra orba.

Roden moltes paraules.
La pluja s'ha ridicat per a bullir en les portes.
Encara més em sobresalte en somnis.
L'asfalt ha dissenyat en el desordre un lloc de
descans.

Paraules penjades d'un cercle

La ciutat espera que em dibuixes el cabell llarg,
les arrels entrellacen destins.
Voldria tindre vestimenta d'herba.
Demà serem cridats a viure en el planeta
amansit per guineus.
Sembla de sang endureda... sempre blau,
estem tan sols, els nostres dies són vulnerables.

Întunericul va veni poate altă dată.
Rănilile tale plus rănilile mele dorm cu ochii deschiși.
Să nu tresari în somn dimineața, mă vei întrista.
Mi-e dor de lumina palidă din camera
unde nectarul scilpea ca un ban.
Corăbii duc provizii în alt secol.
Vom odihni flori.

Flori uitate în oraș trezesc îngerii

ploaia imită creștini din medalioane
trăim până când ne vor spune
să trecem alte praguri umplute cu spaimă.
Privirea urcă pe scara cu semn de întoarcere.
Voi plânge și râde ca un fluture sechestrat.
Mi-ai șoptit cândva că mă iubești precum ceasul în
zbatere.
De ce tot ce ating se decojește?
Nu te mai gândi la întrebare
un cântec din Ardeal își așază sufletul să locuiască
în el.
Măinile dăruiesc aerului așchii,
Dorințe se prăbușesc pe-o coală de hârtie.
Firul de iarbă și firul de mătase are același cer.
Păsări se bucură de noapte când dispar subțiate de
umbre.
Albastrul curge spre odihnă.

Din volumul de versuri „Umbrele nu fac zgomot”
(în pregătire)

La foscor vindră potser en un altre moment.
Les teues ferides més les meues ferides dormen
amb els ulls oberts.
No et despertes de la son pel matí, m'entristiràs.
M'enyore de la pàlida llum de la cambra
on el nèctar llua com un centè.
Els vaixells duen provisions en un altre segle.
Reposarem flors.

Flors oblidades en la ciutat desperten els àngels

La pluja imita els cristians dels medallons
Vivim fins que ens diguen
de creuar altres llindars plens de por.
La mirada puja per l'escala amb signes de retorn.
Ploraré i riuré com una papallona segrestada.
Una vegada m'has xiuxiuejat que em volies
com el rellotge debatent-se.
Per què tot el que toque s'esporga?
No penses més en la pregunta
una cançó d'Ardeal assenta l'ànima per habitar-hi.
Les mans ofereixen estelles d'aire,
Els disigs s'enrunen en una fulla de paper.
La fulla d'herba i el fil de seda tenen el mateix cel.
Els ocells gaudeixen de nit quan desapareixen
subtils per les ombres.
El blau corre al descans.

Del volum de lletres „Les ombres
no fan soroll! (En preparació)

Pere BESSÓ

Theodor Pallady, *Femeie în negru*

SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

CONSTANTIN GALERIU

► Pr. Ionel RUSU

„Și, în timp ce eram la pușcărie, socru-meu lucra în serviciu cu ginerele lui Gala Galaction. Și i-a spus lui Gala. Și Gala i-a trimis scrisoare lui Petru Groza, pentru mine: „Dragă Petrică, mă grăbesc. Cât de repede”. Adică e la bătrânețe – o figură de stil... Și apoi, după ce am venit din închisoare, mi-am dat seama, nu știam că el a intervenit pentru mine, dar mă aflam la Patriarhie, la Tipografia cărților bisericești și el m-a văzut și m-a luat de braț. Și-am mers de acolo, pe jos, până către Piața Victoriei, și m-a întrebat cum era în închisoare și așa mai departe, și i-am povestit un fapt. Eu am muncit oriunde și de aceea directorul închisorii a început să mă prețuiască, întrucât mă vedea, pe schele, că se făceau clădiri mari – acolo s-a făcut o fabrică de mobilă, dar de către noi, deținuții. Și, la un moment dat, era unul Bucevschi sau Bucescu, așa ceva, care era directorul șantierului, dar civil. Și, în discuțiile pe care le aveam, el spunea: „Ei, ei, ei, dar dacă dumneavoastră ați fi la putere, ce-ați face, cum v-ați purta?” Și-atunci i-am spus: «Domnule, uite cum ne-am purta: dumneavoastră sunteți comuniști și vă purtați ca niște comuniști. Noi suntem creștini și în orice perioadă m-aș purta ca un creștin». Replica simplă. Și Bucescu i-a spus-o directorului închisorii. Iar ăla a zis: «Ăla-i un popă deștept». Iar într-o noapte stăteam așa, în capul oaselor, nu dormeam, mă gândeam și eu. Și trece directorul cu politrucul, cu politicul, și mă vede. «Ce faci dumneata acolo?» Mă gândesc. «A! ăsta gândește!» Eu nu mi-am dat seama ce a vrut să spună cu «Ăsta gândește!» Deci n-aveai voie să gândești”.

„Așa am biruit toate, așa le-am biruit. Cu prezența Mântuitorului, cu credința vie în El, cu această conștiință apostolică: Hristos este viața mea”.

(Extrase din *Viața părintelui profesor Constantin Galeriu*)

Y mientras estaba en prisión, mi suegro estaba de servicio con el yerno de Gala Galaction. Y se lo dije a Gala. Y Gala le envió la carta a Petru Groza, para mí: “Querido Petrica”, tengo prisa. Cuanto antes”. Es decir, está envejeciendo – una figura con estilo... Después, al salir de la prisión, me he dado cuenta, yo no sabía que él había intervenido por mí, pero me encontraba en el Patriarcado, dentro de la Tipografía de los libros de la iglesia y él me vio y me cogió del brazo. He ido caminando hacia la Plaza Victoria, y me preguntaba cómo estaba en prisión y demás, y le he contado algo. He trabajado en cualquier lugar, y fue por este motivo, por el que el director de la prisión empezó a valorarme, él me veía, subido en los andamios, se construían edificios altos – allí se construyó una fábrica de muebles,

por nosotros, los detenidos. De repente, había uno Buceveschi o Bucescu, algo así, que era el director de la construcción, pero un civil. Y en una de las conversaciones que tenía con él, decía: “¡Ay!, ¿Qué haríais vosotros si estuvierais al mando de esto? ¿Cómo os comportaríais?” Y entonces yo le contesté: “Señor, mire cómo nos comportaríamos: ustedes sois comunistas y os comportáis como unos comunistas. Nosotros somos creyentes, y en cualquier momento me comportaría como un creyente”. Simple observación. Entonces Bucescu se lo dijo al director de la prisión. Y ese dijo: “Ese es un cura listo”. En una noche me encontraba acurrucado, sin poder dormir. Pensaba. Y pasa el director con el comisario, el político, y me ve. “¿Qué hace allí?” Pensar. “¡Ah, éste piensa!” Yo no me di cuenta que quiso decir con esa afirmación. “No tenías derecho a pensar”.

“Así fue como superé todo, así lo superé. Con la presencia de nuestro Salvador, con creencia viva en Él, con esta conciencia apostólica: Cristo está presente en mi vida.”

(Extractos de la vida del profesor- sacerdote Constantin Galeriu)

ESEU

EL CAMINO SANTIAGO - DIMENSIUNE SPAȚIO-TEMPORALĂ A PATRIMONIULUI CULTURAL CREȘTIN

► Elena MOCANU

Factorul religios, sub diversele sale forme de manifestare, coroborat cu cel cultural, rămâne, în timp, poate cea mai importantă energie care motivează și mobilizează oamenii. El Camino reprezintă, pentru pelerin sau turist, o unică ocazie de a descoperi veritabile monumente ale credinței și puterii omului, unele dintre cele mai reprezentative realizări ale culturii religioase și ale civilizației europene milenare.

După tradiție, Apostolul Iacob, fiul lui Zevedeu, a venit în Hispania, extremitatea de apus a lumii romane, pentru a predica Evanghelia, ajungând, în misiunea sa, până la gurile râului Ulla. La întoarcerea în Palestina, a fost decapitat, în anul 44 d. Hr., din ordinul regelui Iudeii, Irod Agrippa I (41-44 d. Hr.). Discipolii săi, Atanasio și Teodoro, i-au transportat trupul, pe o corabie, până la Iria Flavia, cel mai important port al Gallaeciei romane, și l-au îngropat într-o pădure apropiată, unde i-au ridicat un altar, Arca Marmórea. Din cauza persecuțiilor și a ordinului care interzicea vizitarea mormântului, locul a fost dat uitării aproape opt secole, până în anul 813, când pustnicul Pelayo observând, așa cum spune legenda, lumini strălucitoare în preajma locului, a mărturisit episcopului din Iria Flavia, Teodomir. Acesta a dat ordin să se cerceteze pădurea Libredón și, astfel, au fost găsite rămășițe pământești care, identificate după piatra mortuară ce le acoperea, s-au dovedit a fi ale apostolului. Informat asupra minunatei descoperiri, regele asturian Alfonso al II-lea (791-842) a ridicat un altar pe locul mormântului, unde, mai târziu, se va înălța celebra catedrală compostelană, și a pus sub protecția Sfântului Iacob micile regate creștine din peninsulă, ocupată atunci, în cea mai mare parte, de către mauri. Vestea descoperirii moaștelor s-a făcut cunoscută și la Aachen, capitala Imperiului Carolingian, în vremea aceea condus de împăratul Carol cel Mare, figura

*„Un pelerin în rugi sfioase,
La o răspântie de drumuri,
Vă-nalță imnuri dureroase
Ca o tortură de parfumuri.”*

(Cântecul toamnei XI - Ștefan Petică (1877-1904), primul poet simbolist al literaturii române)

reformatoare a unității Occidentului, unitate atât de necesară în fața expansiunii musulmane.

Începând cu jumătatea secolului al IX-lea, creștinătatea europeană își va îndrepta atenția asupra cetății apostolului martir, Santiago de Compostela. Este perioada de debut a istoriei peregrinărilor. Cetatea devine centrul de atracție al lumii creștine medievale și loc de pelerinaj pentru regi și principii, sfinți și prelați, ca și pentru cohortele de pelerini obișnuiți. De sute de ani, toți se înfățișează în fața mormântului patronului spiritual al Spaniei, așa cum și l-au imaginat pe predicatorul Domnului: cu pălărie-sombrero, toiag cu scoici și tighă de dovieac atârnată în vârf, pelerină, tolbă – toate devenind treptat, încă din Evul Mediu, simboluri ale relativei unități de cultură europeană. S-au reactivat vechile drumuri romane, porțiuni ale acestora ajungând intacte până în zilele noastre, au apărut orașe, călugării benedictini au construit mănăstiri și locuri de primire pentru cei care se îndreptau spre sau reveneau de la Santiago de Compostela, cavalerii templieri s-au îngrijit de protecția sutelor de mii de pelerini, care, nu de puține ori, erau ținte ale răufăcătorilor. Atât de profund a pătruns în identitatea culturală occidentală acest drum spre capitala Galiciei, încât Dante Alighieri (1265-1321) afirmă, în lucrarea sa, Vita Nova (cap. XL), că, în sens restrâns, sunt numiți pelerini numai cei care merg la Santiago de Compostela.

Drumul apostolului Iacob, în misiunea sa evanghelistă, a avut două componente, una maritimă și o alta terestră. Cel mai probabil, cea

maritimă a fost una de rutină, străbătută de secole de nave comerciale și militare. Astfel, Iacob a pornit din Jaffa (Palestina), a traversat Mare Nostrum/Marea Mediterană, a trecut prin Columnas Herculis/strâmtoarea Gibraltar și a debarcat la Gades/Cádiz, cel mai vechi centru urban din Europa, fondat de fenicieni în urmă cu mai bine de 3000 de ani. Aici începe componenta terestră a traseului predicării în spațiul iberic paleocreștin. Din portul Cádiz, Iacob a urmat Via Augusta, principalul drum roman din Peninsula Iberică, pe secțiunea Gades – Hispalis/Sevilla, apoi s-a îndreptat spre Tartessos/Camas, Italica, Augusta Emerita/Mérida și Norba Caesarina/Cáceres, toate localități aflate astăzi pe celebrul drum de pelerinaj Camino de la Plata, cea mai importantă arteră de circulație din vestul peninsulei în perioada romană. De aici, a urmat un drum ce traversa provincia romană Lusitania în direcția Conimbriga (lângă Coimbra de azi), iar apoi, un alt drum spre Braccara Augusta/Braga, capitala Gallaeciei romane, de unde s-a îndreptat spre Iria Flavia/Padrón. Alte puncte de intrare acreditate pentru misiunea apostolică a Sf. Iacob pe teritoriul hispanic sunt Cartagena, Almería, Tarragona, și, direct, Iria Flavia, cel mai important port roman al Gallaeciei. Astăzi, se încearcă revitalizarea traseului Cáceres – Braga sub numele Via/Camino de Estrella, variantă a Camino de la Plata, făcând legătura între această rută de pelerinaj și Camino Portugués. Pelerinajul către Santiago de Compostela a reprezentat, în preajma anului 1000, un moment de reactualizare a vechilor *calzadas romanas* din nordul Peninsulei Iberice.

După descoperirea moaștelor Sf. Ap. Iacob, Santiago de Compostela a însemnat, pentru întreaga Europă, fortăreața ce trebuia să țină piept invaziei islamice, care, pas cu pas, câștiga teren, amenințând continuu existența creștinismului. „Este de netăgăduit că acest cult al apostolului Iacob a fost un element puternic mobilizator al rezistenței creștinătății din nord-vestul hispanic în fața Islamului, între secolele IX-XII ... credeau peninsularii și a crezut-o creștinătatea și vântul credinței a suflat în pânzele corăbioarei Occidentului și adevăratul miracol s-a produs.” (ist. Claudio Sánchez-Albornoz (1893-1984)

Sămânța evanghelică adusă de apostol și discipolii săi s-a răspândit lent, dar sigur în societatea galiciană. Galicia și-a păstrat, în ciuda vicisitudinilor vremii, nealterată identitatea de cultură și limbă. Interesant este faptul că parohiile mai vechi, având ca patron pe Sf. Iacob, sunt răspândite în întreaga provincie, fără nicio legătură cu drumul de pelerinaj de mai târziu. Mai mult, se observă apariția timpurie a unor astfel de parohii în Bretania franceză și în

Anglia, regiuni celtice aflate în strânse legături cu Galicia în perioada romană târzie. Întrucât, conform tradiției, Sf. Fecioară Maria însăși a venit în sprijinul activității misionare a apostolului, evidențiindu-se astfel dificultatea acestei acțiuni temerare, devine logică înființarea în sec. I, la Iria Flavia, a primei biserici dedicate Maicii Domnului. În jurul acesteia, se va contura, mai târziu, unul dintre primele episcopate, cel de Iria Flavia, al cărui sediu a fost preluat, în anul 1095, de Santiago de Compostela. În plus, partea dinspre Atlantic a Galiciei a avut avantajul de a nu fi ocupată de puterea islamică, instaurată în spațiul iberic în primele decenii ale sec. al VIII-lea, după bătălia de la Guadalete (712), astfel putând ființa aici neîntrerupt dioceza de Iria Flavia, unica din întreg teritoriul peninsular.

Însemnătatea cultului Sf. Ap. Iacob excede spațiul iberic. Odată finalizat îndelungatul proces al Reconquistei (2 ian. 1492, cucerirea Granadei), de altfel, inițiat de micul regat creștin al Asturiei, primul pus sub protecție santiaghistă, apostolul a continuat să îi însoțească pe spanioli în acțiunea de cucerire, colonizare și evanghelizare a Lumii Noi. Mărturie în acest sens stau numeroasele așezări din teritoriile de peste mări ale Spaniei care îi poartă numele, cel mai cunoscut fiind cazul orașului Santiago, capitala statului Chile. Prima localitate din colonii, care a primit numele apostolului, este Santiago de los Caballeros, Republica Dominicană, fondată de Cristofor Columb, în anul 1495, astăzi al doilea centru economic al țării.

Semnificația pentru creștinătatea occidentală a sporit pe măsura trecerii timpului și, evident, a intensificării pelerinajului. După ce, în a doua jumătate a secolului al IX-lea, papa Nicolae I (858-867) recunoaște Compostela drept loc apostolic, la începutul secolului al XII-lea (1122), Papa Calixt al II-lea stabilește ca anii în care data de 25 iulie, sărbătoarea catolică a Sf. Iacob, cade într-o zi de duminică, să fie considerați Ani Sfinți/Jubiliari, primul asemenea an fiind 1226; cadența acestor ani este 6-5-6-11, următorul fiind anul 2021. Se consideră că, în acești ani, iertarea divină, mijlocită de Sf. Iacob, este mai puternică, fapt ce a generat o dinamică deosebită a fluxului de pelerini din întreaga Europă medievală. Se apreciază că, în secolele al XII-lea și al XIII-lea, s-a înregistrat amploarea maximă a pelerinajului, numărul celor ajunși la Compostela situându-se în jurul a 400-500 000 de persoane anual. În sprijinul acestui aspect stă recunoașterea arabă, cu acoperire într-o însemnare de la începutul secolului al XII-lea, legată de deplasarea unei ambasade a emirului almoravid Ali ibn Yusuf (1106-1143) la regina Urraca I de León y Castilla (1109-1126): «¿Quién es ese personaje tan grande e

ilustre, para que los cristianos se dirijen a él, para hacer oración, desde detrás de los Pirineos y desde más lejos? Es tan grande la multitud los que van y vuelven, que apenas deja libre la calzada hacia Occidente.» (José Antonio Ullate Fabio, *Guía católica para el Camino de Santiago*)

De-a lungul timpului, semnificația religioasă s-a diminuat. Odată cu sciziunea în sânul bisericii catolice, adusă de secolul al XVI-lea, având ca rezultat apariția protestantismului, apoi, cu instalarea iluminismului și diminuarea rolului bisericii în viața socială, are loc o restrângere a pelerinajului până aproape de extincție. La 1589, cetatea Compostelei este amenințată de invazia corsarului englez Francis Drake (~1540-1596), pornit să distrugă cuibul de superstiție papistașă, arhiepiscopul Juan de Sanclemente Torquemada (1587–1602) ascunzând moaștele apostolului și ale celor doi discipoli ai săi, San Teodoro și San Atanasio. Moaștele vor fi redescoperite după aproape trei secole, prilej cu care are loc autentificarea lor și reamenajarea mormântului rămas gol în tot acest timp. Redescoperirea și autentificarea moaștelor nu a condus, însă, imediat la o revigorare a pelerinajului. În secolul al XIX-lea, pelerinajul devenise o romantică și inutilă concesie făcută trecutului, un fenomen superstițios pe care progresul și știința îl condamnaseră la dispariție. Iar realitatea părea să confirme această aserțiune – la 25 iulie 1867, se aflau, în imensa catedrală din Santiago de Compostela, doar 40 de pelerini. Au urmat decenii întregi în care volumul fluxului pelerinistic s-a păstrat la cote minime. Prin bula „Deus Omnipotens” (nov. 1884), Papa Leon al XIII-lea (1878-1903) invita creștinătatea la pelerinaj către mormântul apostolului. La nivelul secolului trecut, în anul 1970, au fost înregistrați 68 de pelerini, iar, în 1978, doar 13. În curgerea vremii, între cei ce au purtat mantia și toiagul de pelerin, s-au numărat și personalități importante ale Europei și ale lumii.

Personalitatea care a jucat un rol decisiv în revigorarea pelerinajului dedicat Sf. Ap. Iacob a fost cea a Papei Ioan Paul al II-lea (1978-2005). Renașterea pelerinajului milenar este legată de mesajul său, exprimat în catedrală, la 9 nov. 1982, în fața unei audiențe extrem de selecte, incluzând, în afara reprezentanților religioși, oficiali ai organismelor europene și mondiale. Mesajul a fost focalizat pe semnificația creștinismului în conturarea continentului european, sub raport cultural și civilizațional: „Eu, Episcop al Romei și Păstorul Bisericii universale, din Santiago, îți adresez, bătrână Europă, un strigăt plin de dragoste: Fii din nou unită. Fii tu însăși. Descoperă-ți originile. Însuflește-ți rădăcinile. Fă să renască acele valori autentice, ce

au dat glorie istoriei tale și au făcut benefică prezența ta pe celelalte continente. Reconstruiește unitatea ta spirituală într-un climat de respect deplin față de celelalte religii și față de libertățile fundamentale.”

Pe aceeași direcție, proclamarea de către Consiliul European, în 1987, a rutelor de pelerinaj către Santiago de Compostela drept Itinerar Cultural European (primul dintr-o rețea de trasee cu valoare culturală aparte) a demarat implementarea unor fonduri europene în bugetele comunităților autonome din lungul său spre a configura o infrastructură de primire, care să o înlocuiască pe cea inițială, medievală, desființată, între altele, prin secularizarea din prima parte a secolului al XIX-lea, și care să se adauge serviciilor de asistență religioasă asigurate de biserici și mănăstiri. Răspunsul cel mai consistent a venit din partea administrației locale galiciene, al cărei președinte, în persoana lui Manuel Fraga Iribarne (1990-2005), a inițiat și supervizat realizarea unei rețele de adăposturi dedicate pelerinilor, sumum în acest sens fiind marele complex de cazare, și nu numai, de pe Monte do Gozo, în apropiere de Compostela. Din poziția de ministru al Informației și Turismului (1962-1969), a reușit deschiderea țării, aflată sub conducerea autoritară a generalului Francisco Franco (1939-1975), turismului internațional, sub sloganul “Spain is different!”.

De asemenea, s-a constituit o rețea de asociații dedicate promovării acestui drum de pelerinaj, unele fiind anterioare anului 1982, precum cea din Estella, Navarra, prima din Spania, înființată la 27 martie 1962. Membrii acestei asociații au jucat un rol important în revitalizarea pelerinajului, inclusiv prin marcarea traseului, conform indicilor cuprinse în Codex Calixtinus, pe secțiunea navareză, între Roncesvalles și Viana. Aceste asociații furnizează un număr însemnat de voluntari, cunoscuți sub numele de *hospitaleros*, ce gestionează o bună parte dintre albergurile de pe traseu, altele decât cele aflate sub jurisdicția autorităților laice și religioase. Astăzi, asemenea organizații există nu numai în Spania, ci și în alte țări europene, prima dintre ele, și din lume, fiind înființată la Paris, la 25 iulie 1950. Această asociație franceză a avut, de la început, trei obiective, pe care și le urmărește: 1. «*Étudier les faits historiques et religieux, les créations artistiques et littéraires, inspirés par le culte de Saint Jacques le Majeur et le pèlerinage de Compostelle, et assurer à cette fin la préservation du patrimoine jacquaire.*»; 2. «*Aider les futurs pèlerins à préparer leur pèlerinage, à développer et maintenir la culture et l'esprit du pèlerinage.*»; 3. «*Contribuer à regrouper organismes et associations intéressés à la promotion du pèlerinage, en vue d'assurer leur*

représentativité et leur coordination, nationales et internationales.»

Se cere menționată și o altă personalitate, cea a preotului Elías Valiña Sampedro (1929-1989), de la O Cebreiro, care a contribuit, practic, la marcarea traseului cu *flecha amarilla*, și de o manieră semnificativă la popularizarea Camino de Santiago, atât în Spania, cât și în afara acesteia, ghidul său, publicat în 1985, bucurându-se de un mare succes. În acest sens, revelatoare este o situație descrisă de una dintre nepoatele sale – marcând, în anii '80, drumul pelerinilor în munții Navarrei, a fost chestionat, de poliția locală, asupra acțiunilor sale, preotul răspunzând premonitoriu că „pregătește o mare invazie!"; el nu a mai apucat, însă, această invazie (a pelerinilor), trecând la cele veșnice în 1989, an în care numărul pelerinilor ajunși în capitala Galiciei a fost de 5 760 oameni. Mai mult, el a subliniat rolul pe care l-a avut pelerinajul în făurirea Europei: „Pelerinajul la Santiago de Compostela este, fără îndoială, unul dintre evenimentele care au contribuit cel mai mult la unirea diferitelor națiuni, popoare europene într-o singură sau asemănătoare ideologie, la europenizarea tuturor națiunilor.”

Din perspectiva impactului avut de pelerinajul *ad limina Sancti Jacobi* în conturarea bătrânului continent, ar mai fi de adăugat un fragment al mesajului pontifical din acel noiembrie 1982: „Europa întregă s-a întâlnit cu ea însăși, în jurul memoriei Sfântului Iacob, în acele secole în care ea se făcea drept continent omogen și unit spiritual. De aceea, însuși Goethe va sublinia un fapt, și anume – conștiința Europei s-a născut grație pelerinajului.” Esența ideilor acestui mesaj se regăsește în Recomandarea nr. 987/28.06.1984, aprobată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, în partea introductivă, paragraful al 4-lea menționându-se: „... contactele religioase și culturale rezultate ale acestei considerabile mișcări a pelerinilor de-a lungul întregii Europe au reprezentat o primă etapă spre interculturalism și unitate europeană”.

În ultimele două decenii, asistăm la o renaștere a pelerinajului către Santiago de Compostela, pe coordonate sensibil diferite, cu o încărcătură cultural-spirituală tot mai evidentă și cu vârful ale fluxurilor antrenate în anii sacri, trendul general menținându-se unul crescător. Renașterea sa are motivații diverse, cele mai multe de ordin cultural, inclusiv religios, iar structura pe grupe de vârstă a celor ce se îndreaptă, uneori de acasă, de la sute și chiar mii de kilometri distanță, spre capitala Galiciei arată un fapt interesant, și anume prevalența vârstei tinere, și nu invers, cum s-ar putea crede. De interes este faptul că, pe măsura desacralizării Europei, apar tot mai multe dovezi ce confirmă

tradiția compostelană, ceea ce s-ar putea încadra între motivele regenerării mișcării pelerinistice. De asemenea, asimilarea parțială a pelerinajului cu mișcarea turistică se poate constitui într-un element favorabil acestui nou dinamism.

Din Evul Mediu timpuriu și până astăzi, numeroasele drumuri care străbat Europa spre „capătul lumii” se constituie în tot atâtea canale prin care se face schimb de cultură europeană. El Camino de Santiago a devenit echivalent, la nivel european și mondial, cu circulația oamenilor, bunurilor și ideilor. Santiago de Compostela își demonstrează în fiecare zi, cu fiecare pelerin ajuns la porțile sale, valoarea sa universală și caracterul său de oraș-gază pentru milioanele de oameni din toată lumea, aflați în căutarea sinelui. AICI, cuvintele Mântuitorului, „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”, capătă înțeles.

Notă:

*Aceasta este paradigma avansată în lucrarea „Ciocnirea civilizațiilor” (1996), ce poartă semnătura lui Samuel P. Huntington (1927-2008), profesor la prestigioasa Universitate Harvard, supranumit „un Machiavelli al vremurilor noastre”.

Theodor Pallady, *Lectura*

INTERVIU IN MEMORIAM

MIRCEA SÂNTIMBREANU

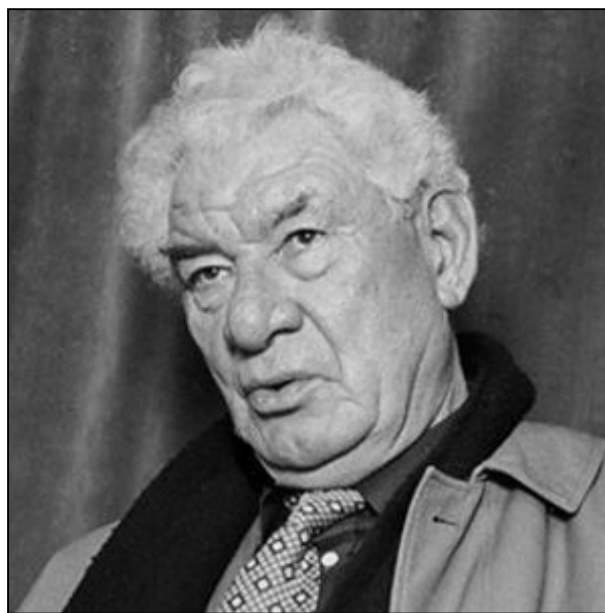
► Angela BACIU

- ... Singura libertate pe care mi-o recunosc a fost aceea de a nu fi folosit limba de lemn.
- ... Am scris de-a lungul vieții, cred, vreo 600 de schițe și povestiri, vreo 60 le mai pot citi, vreo 30 mă încântă încă. Pentru celelalte sunt gata să cer scuze...

Sunt un apolitic de stânga

A.B.- Domnule Mircea Sântimbreanu, vă invit să privim puțin înapoi, spre Editura „Albatros” și perioada în care ați fost acolo director: cu mânie sau cu duioșie, nu-mi dau bine seama...

– Într-adevăr, am fost director la Editura Albatros până la data memorabilă de 7 ianuarie 1986. Desfacerea contractului de muncă a fost „cadoul” pentru ziua mea de naștere. Aceasta, după 12 ani în care, ca și corăbiile genoveze, Albatrosul se putea lăuda: Fluctuat nec mergitur. Amintiri? Prea multe, din păcate, consemnate toate la zi și „la cald”, în cele 120 de carnete-manuscrise care îmi căptușesc un raft în biblioteca de acasă. Se află, acolo, în note de confesional, tot ceea ce am citit, am gândit, acceptat sau respins, toate ambuscadele, confruntările „toate văzutele și nevăzutele”, puse în mișcare pentru a edita sau eluda o carte, pentru a salva o colecție, pentru a da chip și nume unui necunoscut, totul cu sinceritatea necruțătoare și cu reflexele dintr-un ring de box... Ei bine, pare de necrezut, nu am mai deschis niciodată sarcofagul cu stenograma acestor 12 ani, ani de galeră pe submarinul Albatros. E un film pe care nu sunt pregătit să-l revăd încă și cu atât mai mult să-l montez! Totul mi se pare pe cât de grotesc, pe atât de aleatoriu: scenariu, distribuție, regie și, mai ales, zic eu, interpretarea personală, mult prea cabotină ca sămi amăgească amorul propriu. În plus, mă tem că nici nu prea există amintiri, ci numai versiuni. La ce bun să ne scoatem la lumină... umbrele?

A.B.- Observăm cu toții polaritatea fenomenului de cultură, sufocantă. Scriitori „de dreapta” sau „de stânga”? „Pictor de dreapta” și „pictor de stânga”? (râde) Dumneavoastră unde vă înscrieți în aceste extreme?

– Sunt un apolitic de stânga.

A.B.- Mai există cenzură?

– Da. Cea mai teribilă cu putință: prin anonimatul cărților și revistelor. Tiraje mici, prost difuzate, cu returnări incredibile, uneori până la 95% din exemplarele tipărite. Ce alte „foarfece” mai nesimțitoare ca acestea au funcționat vreodată?

A.B.- Cum credeți că recepționează, astăzi, cititorul opera Dumneavoastră?

– Huliganic, aș fi ispitit să spun, dacă m-aș călăuzi după înfățișarea cărților mele în bibliotecile publice: decopertate, julite, până la limita mutilării. Este tributul plătit de toate cărțile de cursă lungă, semnul particular al grației populare, semn pe cât de disprețuit, pe atât de invidiat de toți hierofanții. Firește, se poate spune – s-a și spus – că la vârsta de 9-14 ani cititorii sunt neformați, ba chiar netoți, că „bun-rău copiii mănâncă”, cu alte cuvinte succesul unei cărți pentru copii ar fi neconcludent

dacă acestea nu plac și adulților. Idee mai degrabă retrogradă, izvorând neîndoiește din tradiția monitorială a lui *Deminutio capitis*, atât de la îndemână și de dragă, de două mii de ani încoace, oricărui *pater familias*, încrezător doar în autoritatea și suficiența sa. E adevărat, sunt numeroși adulți care iubesc cărțile pentru copii. De fapt, lăsându-se seduși de ele, ei nu fac decât să-și ratifice propria copilărie cu vraja și ispitele sale, de neuitat. Este o ștafetă care funcționează fără greș, cel puțin răstimp de două, trei generații. Swift, Twain, Dumas, Kipling, Sadoveanu ș.a.m.d. au trecut acest test în fața bunicilor noștri – copii la începutul veacului, apoi a părinților, copii prin anii '50, care, la rândul lor, și-au întemeiat opțiunea spre... „Micul Prinț” de astăzi. Și care... Ca să nu mai vorbesc de mitologii, de basme și legende, de întreg acel epos transmis din gură în gură secole, milenii, într-o mișcare succesorală inexorabilă, legat sacru și talisman totodată. Și, astfel, leagănul nu se răcește niciodată...

Mă tem că literatura pentru copii a început să fie suspectată abia când și-a fabricat breslașii și proprii meseriași. Artizanatul, mica forjă a kitschului, jucăriile și turtele colorate, sporesc până la evidență prezumția de impostură literară. Se clamează abuzul, se cere fierul roșu și, ca întotdeauna în stări de urgență, întâi se taie...

E adevărat, zilieri și flotanți sunt mulți pe acest domeniu. Numai că unii chiar au descoperit acel Eldorado al literaturii pentru copii, cu filoanele sale de neînlocuit, cu neputință de plastografiat: humorul, gingășia, fantasticul, ludicul, eroul memorabil, peripeția... Iar câțiva dintre ei chiar s-au „clasicizat”: un Gianni Rodari, Octav Pănuș, Astrid Lindgren. Un noroc fabulos, întâlnirea cu Octav Pănuș, director al emisiunilor radio pentru copii, m-a pus în contact cu comanda adevărată, adică urgentă și bine plătită: sketch, scenetă, reportaj. Eram profesor – deci avizat; eram sărac – deci motivat. Testul a reușit... În mai puțin de un an făceam translația spre revistele pentru copii, editorial apoi, și după vagi tentative adulterine (vezi *Un Gulliver în Țara Chiticilor*) am rămas încheiat în monogamia acestui mariaj. Genul pare ușor, deoarece, ca orice extravilan, lipsit de vigilența edililor, este parcă hărăzit uzurpării, fredonării după ureche, gângăvelii și piticizării de către orice mămăiță. Și, poate că genul este cu adevărat ușor, dacă ai talentul specific, dacă ai izbutit să pui cap-compas spre categoriile estetice proprii acestei literaturi: culoarea, hiperbola, ritmul, verva și fantezia, accentul patetic, adică să deții

vizele universal-valabile pe pașaportul literaturii pentru copii – epică densă până la suspans, humorul până la grotesc, melodramatismul până la lacrimă, fantezia până la fabulos și absurd, gingășia, tandrețea ș.a.

Cum comunic cu contemporanii mei, copiii? Cu vervă, dar nu o dată cu prețul autoridiculizării, predându-mă bunăvoinței acestor Magellani încă din pampers și care fac zilnic înconjurul lumii la televizor, cu abonament la computer, rapp, videocasetă etc. Desigur, o stratagemă, căci umilindu-mă în exordiu ca moșneag și ca „băsmuitor”, copiii aceștia se lasă totuși seduși de discursul decomplexat și cult al „magistrului”. Sufletul infantil nu s-a schimbat (un copil își va iubi oricând mai pățimaș cățelul decât computerul), codurile de comunicare, da!

A.B.- Ați scris vreo carte pe care acum să regretați că ați tipărit-o?

– Deși în biografia mea figurează 18 titluri, consider că eu n-am scris cărți, ci „bucăți”, așa cum unii sparg butuci și-i fac stive de lemne pentru foc. Recreația mare, de exemplu, cea mai ilustrată și mai ilustrativă dintre cărțile mele, nu este – de la ediție la ediție – decât o antologie de proză umoristică pentru școlari, cu sumarul nu adăugit, ci mereu primenit, șlefuit. Am scris de-a lungul vieții, cred, vreo 600 de schițe și povestiri. Vreo 60 le mai pot citi, vreo 30 mă încântă încă. Pentru celelalte sunt gata să cer scuze...

A.B.- Dacă ați defini viața?

– „Viața” – spunea filosoful Mircea Sântimbreanu – „este o expresie calendaristică nu a instinctului de conservare, ci a poftei noastre de viață...”. Există și o viață strict vegetativă, lipsită de bucuria de a trăi, asemănătoare perioadei placentare. Am fi, probabil, toți, cu mult mai tineri... Biografia fiecăruia este aleatorie, putem trăi cu același aplomb, zeci de alte variante. Aceasta deoarece dispecerul fiecărui destin este hazardul, începând cu faptul hotărâtor că nu ne putem alege părinții. Dar soția noastră nu putea fi alta? Dar meseria? Dar orașul în care trăim, strada, casa etc.? Te și îngrozești când te gândești câte alte proiecte... trecute ai ratat, de câte alte curriculum vitae fundamental deosebite te-a despărțit un dram de nenoroc, o întâlnire inoportună, un argument în minus, un pahar în plus... Sunt la vârsta când suspenzi întrecerea cu alții și când nici ție nu-ți mai vrei decât o singură performanță: să fii sănătos, nu prea singur și nu prea sărac. Și, dacă peste acest hot-dog presari mirodeniile

libertății de spirit, putem trăi ca regii, dar în regate mici, cu unul-două locuri...

Ca scriitor, singura libertate pe care mi-o recunosc a fost aceea de a nu fi folosit limba de lemn, prefabricatul și ponciful altora. Și, poate, nu modestia, ci mândria de a-mi fi cunoscut limitele. Hic rodos, hic salta! Poate că n-am fost pe cerul literelor decât un avion de hârtie ce a demonstrat din când în când volta grațioasă. N-am amăgit pasageri „în fabuloase” cargouri literare pe care să le duc la prabușire.

A.B. - Sunteți originar din Băița, Hunedoara. Ce legături aveți cu locurile natale?

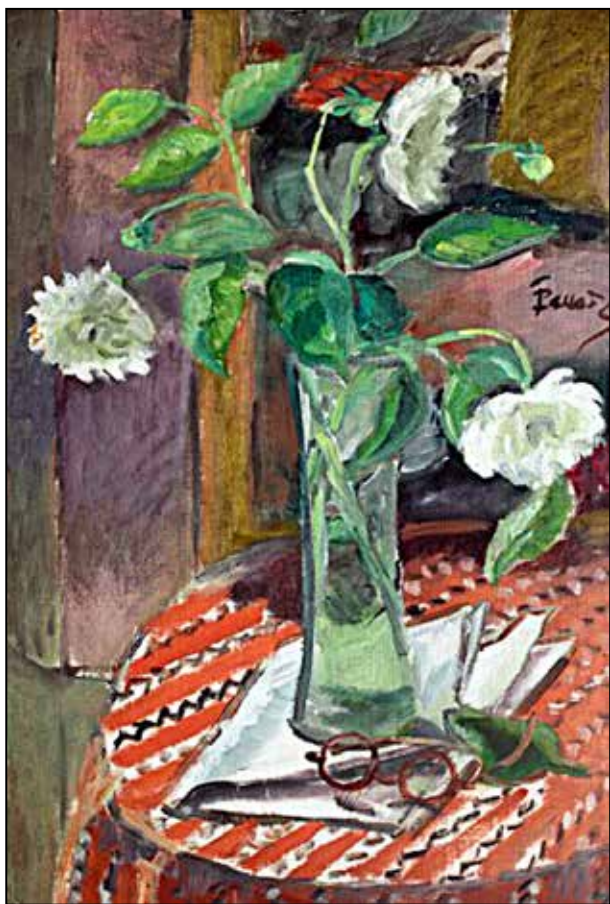
– La Băița am văzut lumina zilei, m-am ridicat copăcel și am plecat! Fără să mă mai întorc... 70 de ani, când am pășit sub „arcul triumfal” al cetățeniei de onoare! Nu mă destărasem, mă aflam tot în Țara Zarandului, la Brad, dar la Băița – inexplicabil – n-am mai călcat. A fost Atlantida mea...

Ca literator, de inspirație aproape exclusiv citadină, m-am îndatorat de asemenea foarte puțin toposului baștinei, fiorului tragic al istoriei moștești sau vieții băieșilor din „Băile” și „Băițele” patruleterului aurifer – Brad, Abrud, Sâcărâmb, Roșia Montană, pe care totuși le știam pe față și pe dos. Ușor masochist cum sunt, mă gândesc dacă nu cumva este acesta semnul cel mai relevant că sunt totuși un scriitor minor.

A.B. - La ce lucrați astăzi?

– La ce se nimerește, cu o evidentă aplecare spre retorică: cuvântări, conferințe, lansări de carte, intervenții, interviuri, șuetă mai ales. Adevărul este însă de neocolit. „Maestrul” lucrează puțin, cam în silă și din ce în ce mai prost. Se pare că este o „criză de creștere” destul de răspândită între 71 și 91 de ani, ascunsă cu pudoare. Ca orice neputință...

(Din volumul „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă”, Editura „Junimea”)

Theodor Pallady, *Natură statică cu flori*

Theodor Pallady, *Femeie cu evantai*

NOUTĂȚI EDITORIALE!

A apărut volumul de poezie **“Spiegel scrie peste tot”** de **Angela Baci** la Editura Charmides, 2021. “Nu este o carte-lecție, nu se citește doar sâmbăta, *nu e o carte despre covid, nici despre medicină și foame, e despre noi*. O călătorie-roman într-un an sabatic (întâmplător început în pandemie) făcută într-o cameră cu cinci pereți, care nu e colivie cu ușa închisă, ci viață trăită între real și imaginar. Se dezvoltă auzul, mirosul, văzul. Apoi gustul. Obişnuința cu propria locuință, descoperirea și întoarcerea în sine, cotidianul. Zilele se împart între cafele pe balcon, reclame tv, filme vechi și seriale polițiste, zeci de feluri de mâncare și alte nimicuri. Noaptea (ca în “O mie și una de nopți”) **Șeherezada** se dezvăluie misterios în vise scurte și intense. În viața de zi cu zi întâlnim potcoave de cai morți, orașe pustii, criză de medicamente, teama zilei de mâine, sirene de ambulanțe și, mai ales...o oglindă ce ne însoțește peste tot. Aflăm și că în Toronto au apărut coioți și vulpi, iar un african pe nume Anikulapo cu șireturile legate la încheietura mâinii, întâlnit în tren, apare obsesiv peste tot, chiar și în vise. Căci visele înseamnă călătoriile de dincolo de cei cinci pereți. O carte despre cunoaștere, reîntoarcerea în normalitate, un dialog sincer despre viața de aici, de oriunde și, în final, despre moarte...” (*fragment din carte*).

Editor de carte: Gavril Țărmure

DTP și copertă, domnului Francis Baja

Lucrare coperta: Iulia Șchiopu, pictor

„O culegere de fragmente literare din atelierul sau budoarul unei foarte înzestrare scriitoare care lasă frazele - adesea superbe - să-și încerce sau revele magnetismul și misterele, într-o destinsă joacă a destinului. De Angela vom mai auzi elogii nu puține!” (*Norman Manea, text coperta IV*)

“spiegel scrie peste tot. spartă în mii de cioburi nu îmi pasă vreau doar să îmi fac sprâncenele dar creionul nu merge pe linia știută de mine ci după cioburi un colț mai sus unul mai jos o mică acoladă un semn întrebării un punct ca o aluniță creionul dermatograf tot desenează forma cioburilor pe sprânceană arcadă obraz nu mai văd bine parcă e un caleidoscop sau o pictură cubista zice T., nici nu mă pot opri până unde voi ajunge asta nu mai e machiaj și pe fruntea mea scrie spiegel și în tavan și în farfuria goală rămasă de la prânz (a fost supă de roșii) începe să mă usture litera s că doar n-oi fi apăsât prea tare cu vârful proaspăt ascuțit. nu e decât un simplu machiaj asta fac în fiecare dimineață totul pare să fie la locul lui sprâncenele genele părul dar din litera p începe să curgă un firicel de sânge n-am cu ce să mă șterg nu-i nimic se va usca de căldură totul e aburit chiar nu mai văd nimic nici fața mea nici oglinda spartă nici literele, oricum s-au amestecat e peste l, g peste i... ești egipteană? ești egipteană? masca bărbatului așezată pe speteaza sca- unului spiegel spiegel spectacolul a ajuns la final nu mai pot să-mi desenez sprâncenele au dispărut dracului cu totul.” (*fragment din carte*)

FRAGMENTE

ANGELA BACIU

a) nu mai #stămacasă, spunem #poartămască #euteprotejezpetine #tunăprotejezipemine când am împlinit 50 a venit coronavirusul nu, nu glumesc! am ieșit cu Tiberiu la o cafea (cine știa atunci) și la două zile s-a dat stare de urgență, adică toată lumea a stat în casă să se protejeze cât a trecut de atunci? un an și ceva dar...să fim noi sănătoși! În fiecare zi aud sirenele unei ambulanțe semn că e cineva în mare necaz și acum sirenele îmi intră direct în carne

b) în primele săptămâni m-am obișnuit mai mult cu casa am început s-o cunosc bine să ne împrietenim cu fiecare colțon colțișor parcă devenea mai mare și mai mare sau mi se părea? stau izolată într-o cameră cu 5 pereți nu 4 așa a gândit arhitectul (nu, nu fabulez!) asta mă ajută să îmi imaginez că având un perete în plus am și spațiu mai mare n-am știut până acum că un perete îți poate da atâta încredere și nu mai vorbesc de uși! mai am trei la celelalte am renunțat! poate să vină cutremurul. a, și câteva oglinzi.

mi-am făcut casă-cerc și astfel mă protejez, nu? să nu intrați în cercul meu, e doar al meu! aici îmi pot trăi primăvara vara pun răsaduri vorbesc cu trandafirul de ierihon îmi povestește cum e în deșert...

am descoperit în sertare lucruri uitate bijuterii și accesorii cumpărate și nepurtate haine cu etichetele pe ele am început să arunc ce nu îmi trebuie lucrurile astea inutile care nu folosesc nimănui: nasturi spărți brățări rupte tricouri cu mărimea M (nu râdeți, am purtat și eu mări- mea asta!), șosete desperecheate (chiar așa, unde or fi perechile lor?!) cutii cu medicamente

expirate un degetar găurit cuțite fără mânere o grămadă de pungi (și la voi se adună pungi în sertarele din bucătărie ce faceți cu ele? o să scriu mai tarziu și despre asta) becuri arse – de ce nu le-oi fi aruncat? – tot felul de notițe un capsator stricat o sticlă goală de Carmel – brandy 777 de la emil trandafiri și frezii uscate folii de algocalmin o oglindă de buzunar (iar vorbesc de oglinzi) și, firește, lista continuă. nici nu știam că se pot aduna atât de multe lucruri într-o casă. cât spațiu a rămas! asta îmi aduce aminte de bancul ăla haios cu evreul și rabinul, îl știți? sigur că îl știți!15

c) de fapt, unde doream să ajung? că vine o vreme când trebuie să scăpăm de lucrurile inutile apăsătoare care ne încarcă în fiecare zi fără să ne dăm seama s a s c a p a m!!!

în altă zi m-am apucat să împletesc fularul lui Tiberiu început acum doi ani. voiam să fie cadoul lui de Crăciun, dar a apărut mereu altceva și altceva și l-am

uitat într-un coș pe care scrie home nu am uitat să împletesc am niște andrele vechi de la bunica primul pas este monta- rea ochiurilor nu uita să alegi cu atenție grosimea andrelor și firele apoi alegi ce metodă vrei: clasică ochiuri tricotate pe față pe dos cio- răpeasca și așa mai departe pentru a încheia trebuie să împletești pri- mele două ochiuri apoi să iei primul ochi și să îl treci peste al doilea apoi tricotezi al doilea ochi și îl treci peste al treilea și repeți mișcarea. nu știu dacă am explicat bine dar nu e greu pe vremea când făceam naveta la țară am tot împletit noroc că nu se uită e ca mersul pe bici- cletă (dar eu nu mă pot lăuda că nu știu să merg decât pe bicicleta cu trei roți)

d) cer roșu. bărbatul cu mustață și chipiu negru cară într-un soi de roabă cutii pe care scrie butter cookies. trenul vechi tocmai intră în gară e verde aproape nu se vede de aburi femeia cu pălărie și mânuși albe își strânge în brațe băiatul. ăsta e un tren? pare mirat băiatul. Anna Karenina zâmbește. citesc pe tren numărul 61333 lumea se urcă gră- bită. contele Vronski nu a venit încă. nu, nu e o amintire. e imaginea de pe cutia cu biscuiți primită. Anna nu o să moară azi. Anna nu

e) Detrical – întărește-ți imunitatea. Lenor – te bucuri de mirosul proaspăt al așternuturilor timp de o săptămână. Persedon – pentru un somn ușor. cred că n-am văzut în viața mea atât de multe reclame. nu mă uit prea des la televizor, sunt zile când nici nu îl deschid, dar în perioada asta de izolare am redescoperit bucuria de a vedea un film bun cu o cutie mare de floricele în brațe: filme de dragoste, psihologice, polițiste, comedii, seriale englezești, Detectivul Murdoch, Crimele din Midsomer, Sherlock, dar ce vă tot plictisesc eu cu astea...nu vă mai spun că în timpul ăsta am citit lista aia de cărți făcută de curând, mi-a plăcut Strania viață a unui poștaș singuratic, Povestea cafelei turcesti, Strigă-mă pe numele tău, Torcătoarea de vise și Sfârșit de sezon. am timp și de scris. și de stat pe facebook. cel mai mult îmi plac diminețile când ne bem cafeaua pe balcon. îmi imaginez în fiecare zi că o beau altundeva. o reclamă pe

facebook sună cam așa: după izolare fă-ți vacanța în România celor o mie de lumi...

f) far fado față faun fapt faur fașă facil faclă fagot faimă falus facil (am mai zis!) faimos faleză falnic fals fantomă facsimile fabrică fantastic fastuos fatidic faimos falangă... zi și tu cu fa fazan

(Fragmente din volumul „Spiegel scrie peste tot”, Editura Charmides 2021)

► Vladimir RADU

INTERVIU

FASCINAȚIA LUMII COLORATE DIN VITRALII

Vitraliile – sticle colorate divers, folosite în fabricarea ferestrelor decorative și a altor obiecte transparente la lumină. În Enciclopedia Universală Britanică, vol.16, pag.146, definirea acestei noțiuni continuă prin câteva detalieri: „Vitraliile alcătuiesc de obicei panouri mari, cu detalii bogate, asamblate într-un cadru de plumb”.

Tehnica vitraliului se bazează pe refracția luminii care creează efecte strălucitoare, impresionante. Prin combinarea cu elemente ale arhitecturii gotice, vitraliul a apărut ca formă decorativă în bisericile creștine începând din secolele XII-XIII și a continuat cu extindere spre zona locuințelor și a clădirilor somptuoase, a galeriilor din perioada stilului Art Nouveau.

Promiteam cititorilor revistei noastre detalii despre „**Vitraliile de Tecuci**” – o adevărată provocare pentru iubitorii de artă vizuală veritabilă dar și pentru admiratorii manifestărilor cultural-estetice în general. Îl avem alături pe profesorul de filozofie Cristian Călugăru, director al Casei Municipale de Cultură Tecuci, un inițiat în lucrările livrești referitoare la artele plastice.

Eroul acestui interviu, invitatul nostru de astăzi, este domnul **Dănuț Damache**, tecucean get-beget, creatorul acestor fermecătoare lucrări artistice.

V.R.: - Regăsim în orașul acesta al nostru, o uimitoare densitate de artiști, scriitori și oameni de cultură, personalități

și talente cu care istoria, destinul ori pământul acesta ne-au dăruit. Dar de un „vitralist” nu aveam cunoștință până în anii din urmă, când „produsele” dumneavoastră artistice au început să vă facă mai cunoscut aici, acasă, dar și în țară. De unde îndemnul, ideea și determinarea de a vă dedica acestei pasiuni, domnule Damache?

D.D.: - Îmboldul a venit de la un meșter-pictor local, vecin al nostru, nea Aurică Buhuș, care m-ar fi dorit ucenic. M-a încurajat să desenez, să combin culorile, să potențez rolul culorii și al luminii. Din cariera mea de ofițer al armatei române, cu gradul de căpitan, am lunecat spre slujirea Artei. Vizam

ceva cu totul deosebit, prea puțin cunoscut în comunitatea noastră. M-au fascinat vitraliile. Le văzusem prin excursiile din țară la unele biserici monumentale, le-am admirat îndelung în două albume dăruite de un englez venit la noi cu ajutoare prin 1998. Am consultat apoi lucrări de specialitate în domeniu (deși sunt foarte puține editate), am dedicat timp efort, imaginație și bani unor încercări de tehnică adecvată acestei arte, inclusiv mecanisme inovative.

V.R.: - E numai artă sau și meșteșug?

D.D.: - Nu pot face o delimitare netă. Pornește și se finalizează ca artă, dar etapele cel mai greu de realizat sunt legate de execuția migăloasă care presupune tenacitate,

gust rafinat, tehnici speciale, adică „meșteșug” cum îi spuneți dumneavoastră.

V.R.: - *Ne aflăm, iată, într-o hală imensă, cu mașini de sablat, cuptor de fuziune, utilaje de șlefuit sticlă prin procesul de bizotare/fazetare... Se lucrează aici cu diamante de tăiere ondulantă, plottere pentru decupaje. Cum vă descurcați între atâtea tipuri de sticlă?*

D.D.: - Poate părea dificil să lucrezi simultan cu sticlă ornament translucidă de diferite texturi, cu o sticlă colorată în masă, trasă pe valțuri, alteleori cu o sticlă pictată cu diverși coloranți și introdusă în cuptoare la temperaturi de 600-700 grade Celsius; mai lucrăm și cu sticlă fuzionată obținută printr-o tehnică asemănătoare mozaicului sau cu sticlă sablată. Aici, maeștri absoluți, stăpâni pe tehnica decupajului și apoi a asamblării, sunt **Anișoara Liciu** și **Costel Constandache**, colaboratori apropiați și prieteni, tineri cu un simț estetic uluitor și abilități ce amintesc de „meșterii” care au dat strălucire unor asemenea tablouri din Evul Mediu.

V.R.: - *Am urmărit atenți cum lucrează: folosesc structuri metalice din plumb sau cositor (tehnica Tiffany) pentru fixarea sticlei și realizarea unui ansamblu compact, rigid și rezistent. E o muncă mișăloasă însă fascinantă. Dar de fapt, la începutul începutului stau cele două elemente de natură pur artistică: ideea/conceptul și desenul*

executat de dumneavoastră pentru care aveți acum în ajutor și calculatorul.

D.D.: - Desenul propriu-zis este precedat de „comanda” beneficiarului (oficialitate, responsabil de proiect, preot, patron, proprietar de locuință, director de instituție publică, agent de publicitate ș.a.) Obligativu îmi va arăta locul de amplasare a vitraliului. Tematica de ansamblu sau subiectul desenului/modelului îl stabilim împreună, adesea după lungi expuneri și depășirea unor controverse (chiar dacă „de gustibus non disputandi”/gusturile nu se dispută). Pentru biserici ortodoxe ori catolice, canoanele trebuie respectate cu strictețe în realizarea unor vitralii cu subiecte biblice caracterizate de multe portrete de sfinți, peisaje, simboluri, grupuri în acțiune etc., fapt ce ne ușurează abordarea artistică a tematicii religioase.

V.R.: - *Ne vorbești despre mai multe categorii de tablouri/desene proiectate.*

D.D. – Pentru că diferă de oricare alt tip de artă plastică vizuală (tablou, grafică, pictură pe suporturi diverse etc.) vitraliul ține de o condiționare „sine qua non” – **lumina** care vine din spate. *Vitrăliul comercial* (uși, ferestre, plafoane, panouri etc.) presupune un oarecare lucru de rutină, datorat dimensiunilor standard și cerințelor cu un anumit grad de uniformizare chiar dacă se asigură unicitatea lucrării. Mai dificil este *vitraliul de creație*. Noi venim în întâmpinarea dorințelor beneficiarului de locuință, armonizând ideile acestuia cu exigențele unor perspective estetice și concepte artistice.

V.R.: - *Ce loc ocupă cromatică în desenul dumneavoastră inițial?*

D.D.: - Aici e o întreagă problemă: asigurarea expresivității în funcție de locul de amplasare. Utilizez o cromatică estompată, prin culori armonizate sau una „tare”, contrastantă, folosind soluții diverse de combinare a culorilor și tonurilor. Un vitraliu cu o cromatică foarte palidă nu poate fi așezat în fața unui spațiu întunecos; o scară de interior bine luminată din lateral poate fi perfect compatibilă cu un ansamblu floral vesel sau geometric în culori estompate sau mai puternice în funcție de unghiurile de lumină care îl vor pune în valoare în diverse momente ale zilei prin acel efect de „contre jour”.

V.R.: - *Domnule Damache, vă considerați un artist plastic deși nu utilizați în totalitate instrumentele specifice: pensule, vopsele, creioane, acuarele, cărbune, șevaletul, perspectiva de umbre și lumini?*

D.D.: - Îndrăznesc să spun că lucrările mele, lucrările noastre, (multe, foarte multe la număr, găzduite de biserici celebre din partea de nord a Moldovei, la Craiova, la București sau Oituz, de instituții și clădiri somptuoase din zona orașului Tecuci dar și din alte localități precum Constanța ori București) trezesc admirație, declanșează stări sufletești deosebite și determină aprecieri estetice ale unor cunoscători într-ale artei. Acestea înseamnă pentru mine, de peste 20 ani de la debut, recunoaștere și imboldul de a continua să bucur oamenii prin vitraliile mele. Poate că și denumirea noastră simplă, de „**COLORART**” nu a fost aleasă întâmplător. În țară suntem tot mai puțini producători de asemenea rafinate artistice veritabile (nu aș avea curajul să includ alături de noi pe „realizatorii de vitralii în serie” cu vopsele și silicon aplicate peste sticlă obișnuită!).

Un vitraliu autentic necesită costuri, efort și mai ales talent prin care oferim celor care știu să le aprecieze lucrări rezistente și de calitate indiscutabilă.

V.R.: - *Mentori, susținere, aprecieri ale confrăților, inițiere, perfecționare...?*

D.D.: - Le rămân recunoscători artiștilor plastici tecuceni afirmați în plan național Ștefan Buțurcă și Dan Mateescu. M-au susținut pentru parcurgerea unor stagii de pregătire la facultatea de Arte Plastice din București unde am învățat multe sub îndrumarea prof.univ. Vladimir Florea,

tecucean de al nostru. Deși sunt absolvent al facultății de Finanțe-Bănci din Iași, mai puternică

a fost chemarea către implicarea artistică. Familia, soția mea Paula, un librar înăscut din familia sa și fiica mea Irina, masterand în psihologie, prietenii și mulți cunoscuți m-au susținut în demersurile mele artistice.

V.R.: - *Acestora li se alătură, iată!, și revista Tecuciul literar-artistic, o publicație intrată în circuitul cultural național ca susținătoare a faptelor de cultură, literatură și artă autentice.*

Vă adresăm felicitări pentru împlinirile dumneavoastră artistice și vă dorim cât mai prezent în manifestările organizate cu publicul larg care merită să se bucure și să admire frumusețea acestor compoziții extraordinare dintre care am ales câteva pentru a ilustra acest număr de revistă.

DEBUT ABSOLUT

PROZĂ ȘI POEZIE

► Nona Maria NISTOR

FEBRA TOAMNEI

Toamna... metamorfoza naturii, preschim-barea înfățișării lumii, interiorizarea umană, toate alcătuind sistemul intern vital, mereu același, al unei perioade măcinate de schimbări. Oare unde îți poți găsi oaza de liniște, de conexiune cu propriile trăiri, cu propriile transformări, dacă nu tot într-un anotimp în schimbare, al schimbărilor?! Ce bob de mazăre nu-și poate arunca în aer ființa ruginită, împietrită și solzoasă, dar totuși nouă și neconformistă?! Ce pasăre străvezie nu poate, oare, să păteze bolta cerească în drumul ei spre necunoscut?! Ce frunze moarte nu pot oare, să impulsioneze încă o dată jocul morții toamnei, joc atât de puternic înfipt în mădularele ei?! Ce om, oare, nu poate lua sau aduce farmecul timid, și totuși îndrăzneț, învăluit în eternitatea amintirilor ce se suspendă în mintea umană, reproducând la nesfârșit aceleași râsete copilăroase și totuși mereu diferite, aceleași plânsete zbciumate și totuși întotdeauna altfel?!

Știu, cutremurul propriei ființe mă stăpânește, mă omoară și mă-nvie, mă sugrumă, și-apoi mă lasă să-mi respir aerul...uit, și-mi aduc aminte, mă înec și mă salvez, mă cufund în singurătatea toamnei, și-apoi mă ridic la suprafața iernii...toate se clatină în mine, toate se rup și apoi se lipesc la loc, sub dirijarea atentă a Ei. Plutesc în încolăcirea dansului abstract al frunzelor, al culorilor sumbre, dar vii, al umbrelor întunecate, dar luminoase, ce mă fac să tresar din ființa mea fragilă, necoaptă...

Ascultă murmurul naturii care se dezbracă în văzul lumii dezvăluindu-și nuditatea; privește perfecta armonie a picăturilor de ploaie, ce suspină doar ca să le-auzi; contemplă-ți omul din tine, îmbânzește-l, plămădește-l de jos ca să se ridice sus. Of! Încă o frunză, luată în valsul nebun al vântului zburdalnic, se alătură unei alte picături reci, stinghere de ploaie...

Frunza e omul – se naște, trăiește și-apoi moare, picătura de ploaie e natura – se naște, trăiește și-apoi se pierde în eternitate doar de dragul omului; rămâne uneori singură, fără admiratorii

care s-o încante, fără coloritul care s-o picteze, fără păsările care s-o dezmierde; rămâne singură și plânge cu picături reci de ploaie, care totuși încălzesc pământul. Ea rămâne liantul, echilibrul și regăsirea neconținută a omului cu propria sa ființă lăuntrică, creând din viața oricărui muritor care o prețuiește, o taină a existenței. Câte un stol numeros taie cerul, coboară, urcă, se joacă, dansează, se caută, însuflețind marea infinită, cu valuri spumoase, spre care obișnuim adesea să ne îndreptăm privirea încrețită și inima încăruntită, căutând răspunsuri... răspunsuri care ne caută, ne însoțesc prin viață, dar nu întotdeauna ne sunt și de folos.

Ah! Câtă gingășie neînțeleasă, câtă explozie de parfum și culoare înglobează toamna în ea, împrăștiind din aceste daruri întregii naturi! Ce ar fi oamenii fără toamnă?! Am avea doar lumină și întuneric; ar fi prea multă lumină pentru rațiune și prea mult întuneric pentru inimă. Atâtea bucurii și tristeți încap în ea laolaltă, atâtea contrase făurește, încât toate o cheamă: viile și dealurile o strigă, codrii o caută, frunzele o urmăresc, dar ea tot omului deznădăjduit i se alătură, tot lui îi duce dorul, tot de el se bucură, tot cu el se mândrește. Ah! Cu câtă bogăție vine regina toamnei peste o lume săracă, lipsită de farmec, de eleganță...vine să ne lumineze întunericul, vine să ne prindă din căderea noastră, vine să ne înfrumusețeze urâtul, vine...doar ea vine, noi stăm, rămânem muți, surzi, orbi și neputincioși în fața unui spectacol indescritibil, care preschimbă orice așteptare, orice prejudecată...Trupu-i mlădios se-ncolăcește în jurul timpului, rugându-l s-o mai lase să înnoiască acest corp veșted, putred al pământului, rugându-l s-o mai lase să răvășească niște trăiri, niște amintiri,...Oare unde își înfing zborul copilăros staturile ce străbat zilnic bolta cerească? Oare unde pleacă gândirea după ce a străbătut creierul?! Oare unde se duc emoțiile vibrante după ce trec de inimă?! Oare unde pleacă marea după ce a umplut întreg pământul?! Oare unde pleacă țărâna după ce ne-a uscat tălpile?! Oare cum se preschimbă această fiică a naturii după

ce, aparent, și-a irosit toate bogățiile, împrăștiindu-le acestei lumi vestejite, ostenite și efemere?!

Câte mistere nedezlegate năvălesc deodată peste o porțiță stingheră, nepregătită niciodată să se deschidă?! Și totuși, câte toamne au dezrădăcinat din noi acea ființă sedusă, vrăjită de otrava molipsitoare a acestei lumi?! Câte toamne nu au plămădit de jos, din apă și țărână, lutul care suntem astăzi?! Câte toamne nu au clădit catapeteasma sanctuarului inimii, spre care alergăm cu atâta disperare doar la amărăciune, nevoie și disperare, când locașul sufletului este tocmai locul mântuirii propriilor frământări, locul tămăduirii propriilor boli și, mai ales, locul în care viața își recapătă esența, culoarea, forma și dimensiunea?!

Ah! Un tremur și o febră acute îmi chinuie trupul, mi-l descompun în suflet și gândire, mi-l pun din nou în fața irealului, a urâtului și a abstractului, mi-l poartă prin inelarea nesfârșită de drumuri necunoscute, nestrăbătute...Câte începuturi naște un singur sfârșit?! Câte culori împrăstie un singur curcubeu?! Câte gânduri trec printr-o singură minte?! Câți pași străbat un singur drum?! Câte zâmbete și riduri poate produce un singur chip?!... Răspunsurile nu le-am avut, nu le am și nici nu le voi avea vreodată, dar un singur lucru aș putea avea: trecutul, prezentul și viitorul toamnei. Ele îmi sustrag esența vieții păstrate într-un anotimp ruginit, palid și lipsit de întâiul fior al bucuriei umane, reușind totuși să deschidă noi începuturi printr-un sfârșit, să aprindă prima licărire de lumină în oceanul întunericului și al umbrelor. Unde mi-aș putea, oare, întregi ființa incompletă, spulberată, frântă, dacă nu în paradisul culorilor, al întregului și al bucuriilor simple, neforțate, nemascate?... Vântul aruncă departe ploaia, ia cu el cerul și frunzele, lăsând în urmă trupurile goale, fumegânde ale copacilor... Mândria străpunge mădularele omenești, ia cu ea tot ce i se alătură și rămân în urmă, stinghere și neobservate puținele trăiri intense, ce se adăpostesc sub frunzele moarte, în vârtoarea vieții, ieșind la suprafață în preajma morții.

Unde pleacă frunzele după ce părăsesc copacii?! Unde dispare întâiul fior după ce a străbătut locașul inimii?! Unde se suspendă durerea după ce a fost simțită?! Unde dispare frumosul din viața fiecăruia, după ce a apărut întâia oară în ea?! De unde și când vor veni răspunsurile la niște simple întrebări aruncate în necunoscut?

Toamna este însăși artista...ea-și creează propriul repertoriu, propriul scenariu, propria simfonie în mii de culori, începând simplu - de la alb și negru...Ea își înrobește sufletul, prin apelul ei silențios, tainic la compătimire față de stingerea ei. Câte valuri încărcate vin să spulbere bruma de

„artistic” din noi...și totuși câte oceane nimicitoare vin să spulbere abundența artisticului, eleganței și a supleței naturii?! Cu ce rămâne oare, Ea, cea care ne dă de toate, ne acoperă, ne păzește, ne veghează?! Se mulțumește mereu să contemple imaginea panoramică a regatului ei, pe care îl făurește cu multă strădanie, cu multe sacrificii, dar care imediat pierе în eternitatea iernii...Ea reușește să-și privească descoaserea, jupuirea și separarea de acoperământul ce-i încălzise trupul, depopularea, părăsirea tuturor viețuitoarelor care se adăpostiseră sub aripile-i ocrotitoare. Ea, doar Ea, reușește să-și privească moartea-n față, s-o înfrunte, s-o îndure, și, în final, s-o învingă...An după an, zi după zi, oră după oră, rămâne neputincioasă în fața venirii iernii, rămâne doar cu o putere: aceea de a se gândi că dintr-un sfârșit dureros încolțesc întotdeauna începuturi calde, blajine, ce planează către sufletul omului. Rămâne neputincioasă în fața pustietății, a singurătății, a dezolantului, care-i sfâșie pelerina, care o îngroapă în străfundurile întunericului, nelăsându-i nici măcar mângâierea soarelui s-o întâlnească... Stă și plânge cu lacrimi amare, reci și uscate, ce împietresc și mai mult țărâna din juru-i, stă și își varsă durerea morbidă ce zguduie pământul, emoțiile febrile, sufletul măcinat de infinita iarnă ce-i stăpânește inima... Nici frunzele nu o mai pot vindeca, nici pământul nu o mai poate încălzi, nici păsările nu o mai pot bucura, nici marea nu o mai poate acoperi...toate-i sunt sordide, lipsite de viață, abjecte...totul i se pare o scenă cu mulți spectatori, cu o priveliște încântătoare, însă lipsită de actorii care s-o pună în valoare, lipsită de posibilitatea transmiterii emoțiilor, lipsită de adevăr - ca esență, ca scop și ca reușită....Totul îi e mohorât, alterat, putred, plecându-și ochii vineți în josul neputinței, în labirintul deznădejdiei, în care singura-i alinare rămâne amintirea, speranța...

Theodor Pallady, *Casa grădinarului*

Mă cuprinde o trăire, mă apucă o amintire, mă sugrumă un sentiment, mă îneacă un adevăr și mă salvează Ea...Ea, ce vine în lumina mea din decăderea, bezna și urâtul ei, și mă păzește de insensibila lume, de palmele dure ale oamenilor, de sufletul răzvrătit și sfâșiat, cu care adesea ne mândrim...vine, nu stă, nu se sfiește, nu se răzgândește, nu pleacă, nu mă părăsește, vine și rămâne acolo, în iadul ploilor amare, în crunta suferință ce ne încearcă, vine și mai plânge o dată, vine și-și mai rupe o bucată din sufletul-infinit...

Oare unde poți găsi o astfel de persoană, de spirit sau de ajutor?! Oare de unde poate veni ea?! Oare cine e dispus să cadă în prăpastia altuia?! Oare, de ce tocmai Ea, totul la un loc-și cald și frig, și ploaie și soare, și frunze și fructe, și curcubeu și nori învolburăți?! Unde este Ea acum să-mi liniștească oceanul spumos de întrebări, de neștiință? Oare unde, și în ce întuneric o sălășlui, în ce iad, în ce grotă, în ce pustietate, de nu aude țipetele ființei mele, de nu trimite măcar o petală uscată, o floare vestejită, măcar un vânt leneș să-mi alunge ceața din ochi, durerea din suflet și miile de gânduri din minte?

Și deodată munții se cutremură, apele se desfac, păsările se agită, frunzele se răstoarnă, praful se învolburează, răsunând din toate un glas zguduitoare: „Trebuie să treci printr-un sfârșit, ca să cunoști un nou început!” Și o ultimă frunză își dezlipi trupul plâpând de crenguța pe care se adăpostise...

OMUL...

Ce e oare omul?! Un maldăr de oase prin care trece totul și nu rămâne nimic? Un maldăr de sentimente care completează „suprafața”, lăsând incomplet „interiorul”? Un maldăr de gânduri

Theodor Pallady, *Natură moartă cu flori*

perfecționiste, care străbat imperfecționismul uman? Un maldăr de fețe, prejudecăți și reputații, ce vin să despoaie și ultima fărâmă de transparență și sinceritate? Un maldăr de nimicuri în care credem haotic, zi și noapte, că ne vor aduce scăparea din propriul supliciu? Un maldăr de necunoscute, care ne fac și mai necunoscuți? Un maldăr de neputințe pe care le sfințim nebunește, crezând că ne vor aduce scăparea din labirintul nevoilor și al încercărilor?

Ah! Oare de unde poate veni un simplu răspuns aruncat în încolăcirea vântului, în văpaia apelor, în frigul focului, în bezna luminii, în simplitatea greutăților?! Oare cine-și poate arunca corvoada propriilor păcate, luând-o de la început pe drumul sfârșitului? Când, unde, cum, de ce s-au născut aceste întrebări care mă macină din străfundul inimii, până în exteriorul stâncos al ființei mele? Ce putere neomenească poate zace într-o simplă întrebare, într-o melodie, într-un sfat, în orice-i mic și puțin, dar totuși nemăsurat pentru sărăcia lucie din noi...din fiecare dintre noi...

Știu, ar trebui să râd când plâng pentru a-mi delimita trupul de suflet, ar trebui să mă corectez când greșesc, ar trebui să mă bucur când sunt ca mine, nu ca ceilalți, ar trebui să tresar când nu e nimic de tresărit, pentru a arăta lumii întregi că eu sunt OM, cu trup și suflet, cu oase și inimă, cu sânge și febră, cu gânduri și plăsmuiri, cu carne și apă de care doar El se poate atinge, cu mâinile sale fierbinți de dragoste, pe stânca rece și stingheră a existenței mele. Eu sunt propria mea copie, propriul timp irosit, propria mea plăsmuire a imaginației, propriul neadevăr, propriul invers într-o lume aparent normală, propriul ecou străin, neînțeles de nimeni...eu sunt singură în fața mulțimii, singură în fața singurătății, nepricepută în fața frumosului, neatentă în fața neadevărului, nedumerită în fața clarității, dar receptivă în fața irealului, a diversității, unde adesea planez din zborul către necunoscut. Și, totuși, omul pentru cine să plângă, pentru cine să se bucure, pentru cine să tresară, pentru cine să se jertfească, pentru cine să tremure, pentru cine să se frământă...pentru cine?! Pentru el, sau pentru cei din jurul lui? Dacă am conta cu adevărat, atunci nu am mai fi adoptați de societate, de mulțimea în care ne pierdem și mai mult. Totul stă ascuns sub masca manipulării, a minciunii, a prostiei, doar că totul este transformat de actanții principali într-un adevăr mascat perfect de născocirea lumii, încât realitatea se amestecă în scena teatrală, „omogenizându-se” complet și creând astfel, aparența imaculată și interiorul alterat. Spunem „Timpul le rezolvă pe toate!” când noi de fapt, rostim: „Timpul le încâlcește pe toate, le înnoadă și le capturează acolo, în eternitate, nemaiputând fi rezolvate niciodată „

Trăim mereu cu impresia perfecțiunii, a adevărului, a izbândeii, însă nu ne dăm seama că totul e de fapt, o iluzie a propriului sentiment, trait acut și de marele poet Radu Gyr în „Victorii negre” („Dar noi, în inimi, dac-am strâns/izbânda unei zile vii,/zâmbim c-am mai învins o zi,/în loc să izbucnim în plâns.”), o eroare cauzată de noi toți la un loc, însă, în care trăim și ne complacem. Ah! Cât de falși, de diferiți, și totuși la fel suntem unii cu alții, cât de vrăjiți suntem de această pânză deasă, dincolo de care stă și-așteaptă plânsă, adevărata viață...! Cât de departe suntem de Ea, cât de mulți suntem cei care ne aflăm în această pierdere, cât de neumblată e Ea acolo, în singurătatea de necuprins, în neajunsul neatins... stăm și rătăcim, mulțumiți de nemulțumirea altora, bucuroși de suferința lor, stingheri de abundența care-i înconjoară...stăm și orbecăm într-o reeditare a urâtului, a neajunsului și a abstractului, care-și prelungește la nesfârșit efectul veninos, ce ne soarbe și ultima suflare, și ultima zvâcnire, și ultima licărire de lumină ce stă să umple paharul întunericului, și ultima frântură de dragoste ce stă să cadă pradă oceanului de ură...

Unde să plecăm, unde să ne ascundem când totul e plin de noi, de vrajba dintre noi, invidia și egoismul uman, care e invizibil, indigerabil și totuși singurul supraviețuitor al tuturor veacurilor?! Râdem și ne mândrim când auzim de spaima unui om față de sine, însă nu ne gândim că, de fapt, râdem și ne mândrim pentru că știm că suntem la fel fiecare, născuți diferiți și împreună identici... Suntem aidoma unei diversiuni, unei iluzii optice, unui plan meschin conceput încă de la începutul existenței noastre, pe care înaintăm mereu cu fruntea sus, însă cu ochii plecați...De ce?! Pentru că fruntea ne reprezintă înfățișarea-crudă, falsă, aidoma tuturor, însă ochii, oglinda sufletului, trădează prea mult din ceea ce, încă mai numim interior- o încâlcitură a binelui și răului, sub care ne ordonăm viața, sub care ne ucidem zilnic, apelând mereu la ușurința răului... însă nu ne gândim că greutatea binelui este cea care va izbândi în luptă...uităm, și ne place să uităm, ne mândrim și adorăm să ne mândrim, dar prea puțin se smeresc pentru a se urî cu adevărat pe dinafară, și a se iubi nebunește pe dinăuntru. De ce?! De ce toate astea, de ce să scriu atâtea rânduri, să-mi usuc ochii și mâinile de lacrimi, când oamenii doar admiră, iubesc, dar nu rămân niciodată loiali unui adevăr, unei consecințe nemiloase... privesc din afară cum se stinge și ultima suflare omenească, ce a încercat neconținut și nezdruncinată să schimbe totul pentru nimic, să îndure totul pentru nimic, dar să convertească nimicul în tot. De ce continuăm în răutate, de ce alergăm mereu spre aceeași

prăpastie, de ce ne învârtim în gol, în adâncul fără margini?

Uită-te în jur, contemplă nevinovăția Naturii, farmecul simplității, atracția puținului, și vei găsi Lumea de Dincolo, ce stă în spatele cortinei, în spatele scenariului, ce stă pierdută și ezitantă, suferindă și bolnavă, dar niciodată înfrântă și descurajată... stă, privește, plânge, rabdă, iartă, ajută, mângâie și iubește necondiționată, neatrăsă de nimeni și nimic din ce a creat. De ce ne place să ne iubim pentru căderile în propriile prăpăstii, pentru mersul în golul preexistent, pentru teatrul perfect pus în scenă tot de NOI?! De ce? Și totuși, prin câte vieți ar trebui să trecem pentru a înțelege măcar o fărâma din ceea ce rostim cu frică „viață”, de câte măști avem oare nevoie pentru a ne ascunde pe deplin, nuditatea descărcărilor propriului suflet? De ce cad oare frunzele? De ce ne albește părul, de ce ni se încovoiază spatele, de ce ni se împleticesc cuvintele, de ce uităm viața, de ce nu mai vedem, auzim, simțim sau ascultăm? Toate vin ca o contradicție, ca un nonsens de care viața noastră se lovește zilnic- de ce cădem pradă propriilor neputințe, când noi mereu ne-am considerat în puțință, de ce toate se pliază după voia altuia și nu după rănile spirituale, ce sângerează zilnic?!

Mă distrug zilnic, mă rup zilnic, mă descos zilnic, fără nicio milă, fără niciun motiv, fără să am nimic, fără să ofer nimic...sunt doar spectatorul propriei prăbușiri, admiratoarea propriei stingeri, sunt acolo, cu inima în nucleul sfârșitului și cu trupul în afara lui, stau zilnic și-mi umplu existența cu întrebări fără niciun sens sau conotație...de ce ne place să fim la fel, când în esență, fiecare e diferit?! De ce suntem atât de îngăduitori și nu aducem nimic interesant, dinamic, formalismului în care ne învârtim? De ce ne place să știm, și totuși nu știm nimic, de ce ne iubim defectele, în loc să le urâm, de ce facem totul sub masca aparenței, a reputației, când noi nu putem evada din jocul perfid al minciunii, precum își sfātuia Vlahuță fiica, pe Margareta, „ceartă-te de câte ori te simți egoistă, de câte ori te mușcă de inimă șarpele răutății, al invidiei și al minciunii”.

Spun „om” și mă gândesc la sute de definiții, de concepte și prejudecăți, de posibilități sau falsuri, când OMUL este cea mai singură și nenorocită persoană, cea mai afectată de sine și lume la un loc, cea mai stăpână dintre toți, și totuși cea mai instabilă și climatizată ființă...vrea să schimbe ce știe că nu mai poate schimba, vrea să părăsească ce știe că nu mai poate fi părăsit, vrea să simtă oamenii, însă a ieșit mult prea devreme din această sferă, a umanului, vrea prea multe pentru puținul din fiecare, se destramă prea multe pentru a mai rămâne ceva

din noi, ne dorim prea frivol ca ceva să se schimbe în noi..

Omul este mereu prezent în trecut, absent în prezent și întotdeauna cu un pas înaintea viitorului... el este suma tuturor diferențelor, el este câte puțin din tot ceea ce a trăit la un loc, fără să-și dea măcar seama, tot el nu-și caută răspunsurile la întrebări, alegând să suprapună frământări peste frământări. În umbra marilor copaci rămâne lumea, iar în lumina întunericului creștem noi, cu lipsuri, cu greul ce ia forma unei lupte crâncene, cu ezitarea ce devine tot mai viabilă...ne complacem în virtutea neputinței, a nevoilor, suntem fricoși în fața curajului timpului, care se aruncă peste noi, în noi, răpind astfel, tot ceea ce crede că nu iubim, că nu sfințim, toată hrana sufletului, tot cheagul trupului, tot...

Ce ne mai generează oare primul fior vibrant acestei epave umane?! Cine și ce mai este încă, cu noi, în noi, cu ce rămânem după această moarte ineluctabilă? Unde vrem oare să plecăm, să fugim, să evadăm, când noi parcurgem mereu aceeași încâlcitură blestemată a propriei sorți?!

Poate sunt un NIMENI, nu știu nimic și nu vreau nimic, dar aștern aceste rânduri pentru a putea răspunde oricărui OM,: NIMIC! acesta este răspunsul interogării noastre cu propriul suflet, o dezlegare scurtă a nonsensurilor, care ne scapă de duritatea exactă a adevărului.

„Ființa este suma tuturor înființărilor”, ea e căutătoarea poftelor, palpăirea străvezie în fața vântorii vântului, răceala pătrunzătoare în fața căldurii, ea e inversul pe care-l caută viața, însă de care noi vrem să scăpăm, e picătura de lucire, ce stă să afunde paharul neafundării, e unicul nemaîntâlnit ce stă să dispară în nonsensul de unde a venit... toate sunt pe cale să apună în minimalismul esenței, în pulberea prafului des, unde chiar și VIAȚA își pierde măiestria.

OMUL nu e decât plăsmuirea propriei imaginații, și-atât...

Cine mai suntem?

Piele uscată și arsă de soare, prăfuită și mânjită și totuși un copil fericit...Haine murdare și rupte, coate julate și genunchi zdreliți și totuși un etern zâmbet nevinovat...Înconjurat de familie, de prieteni sau de niciun om, cu jucării nenumărate sau fără acoperiș deasupra capului, copilul se ivește oriunde în această lume printr-o taină negrăită a lui Dumnezeu. Și totuși, ce e copilul? Un maldăr de oase mici, de carne și sânge, de zâmbete fără sfârșit, de idei fără capăt, de vise fără număr, de bucurii fără îngrădire, de sinceritate fără limite, de libertate fără margini? Copilul e făptura care se mulțumește

cu puțin, oferă mult, nu cere nimic, iubește total și dezinteresat, nu se leagă de nimic și totuși le are pe toate...E aruncat în brațele sorții, unele mai calde și mai primitoare, altele mai reci și mai neprimitoare! Și peste tot sunt copii, firavi și vulnerabili, însă înzestrați cu o neostoită putere de a răzbi prin viață oriunde s-ar afla...N-au fost toți oamenii cândva copii? Și unde s-a pierdut copilul din ei? Cine l-a alungat din ei, din noi? Ne e cumva rușine să mai fim copii? E o țară? O batjocură, o imaturitate? Și totuși, copilul e buturuga mică ce răstoarnă carul mare al timpului când acesta trece prea repede și am vrea ca toți să redevenim copii...În frenezia timpului, în nebunia lumii în care trăim, copilul acela, alungat cândva în ungherele sufletului, se mai vede în zarea adâncurilor firii noastre, înoată, se zbate, se scufundă și-o ia de la capăt cu îndârjire, se bucură și se rănește deopotrivă. Chipul lui ascuns răzbește câteodată la lumină, uneori plângând, alteori răsând, murind și înviind odată cu reîntoarcerea adultului la nevinovăția pruncului de odinioară! Tuturor ni se face dor de copilărie și de copilul din noi, dar nu toți conștientizăm sau recunoaștem acest lucru! Copilăria nu va muri nicicând și nici oamenii care vor să rămână mereu copii! Copilăria nu va muri atâta timp cât îi vom da aripi să zboare spre infinit, să atingă culmile visărilor și ale împlinirilor! Ce lume tristă fără copii și fără copilărie! V-ați imagina o astfel de viață? O viață în care inocența, farmecul nevinovat, curăția, ghidușia, râsul cristalin ar dispărea? Și ce putem pune în loc? Disimularea, ermetismul, seriozitate rece, severitatea? Nu cumva realitatea dură, gândirea materialistă dislocă din noi copilul de odinioară? Nu tot noi acceptăm să fie gonit, uneori fără putința de întoarcere, angelicul din noi?

Adolescența! Cuvânt rostit cu admirație și cu teamă deopotrivă! Adolescența, vârsta întrebărilor, a îndoielilor, a zbuciumului interior! Și în adolescenții de azi zace copilul de ieri, chiar dacă autosuficiența nu ne lasă câteodată să vedem limpede acest lucru! Unii, mai timizi, își ascund cât mai în adânc copilul din ei, alții, îndrăzneți, îl lasă să răzbată deseori!Și ce-i împiedică pe tinerii de azi să fie copii? Tehnologia, internetul, distracțiile, prietenii? Dar nu suferă și în ei pruncul de altădată? Chiar își găsește liniștea adolescentul în spatele emoticoanelor, a telefoanelor, a tabletelor? Mai cred oare tinerii în întâlnirile și îmbrățișările calde, în zâmbetele și râsetele zgomotoase, în jocurile copilărești, în plimbările distractive? Cred că lumea e definită încă și de frumusețea, simplitatea și prietenia adolescenților!

Pandemia!...O epidemie extinsă pandemic! O mască sufocantă, o izolare a oamenilor de lume și

de ei înșiși, de lucrurile firești! Reguli dure impuse tuturor, orașe pustii, oameni deprimați, dezorientați, bolnavi sau suspecti, aruncați deodată într-un urât fără margini, fără formă, fără nume! A apărut de nicăieri, s-a ridicat deodată cu colbul drumului și ne-a deformat prezentul într-o hidoasă arătare. Ce contur mai poate avea viitorul? Mai putem da contur copilului din nou? Se mai poate împlini adolescentul de azi în tânărul plin de vise de mâine? Greu de zis! Și-a meritat omenirea această palmă aspră pe obrazului ei? Cine a îngăduit-o? Nu tot noi, oamenii, mai mari sau mici am provocat-o? Nu setea noastră de putere, goana după împlinirea dorințelor celor mai năstrușnice au grăbit venirea ei? Ne-am înțeleș noi lecția? Un mic virus și lumea se oprește din mișcare ei înnebunitoare! Un mic virus și timpul stă în loc! Pentru un timp, mecanismul de veacuri al timpului și-a slăbit articulația și alunecă lent, dezarmonios. Ecurile lui răzbat de un an în catedrala pustiiță a lumii, înfiorând cu teamă inima oamenilor de pretutindeni! Când se va sfârși? Și mai ales cum? Pandemia ne fură tuturor fărăma de viață cu care fusesem înzestrați de la naștere de Creatorul nostru! Pandemia ne urâtește ființa, ne schimonosește sufletul, ne modifică firea, ne face necunoscuți nouă înșine! Ne șterge trecutul, ne alungă prezentul și ne întunecă viitorul! Ne înstrăinează unii de alții, ne orbește, ne încarcă de patimi! E invizibilă și totuși mai prezentă chiar decât noi, oamenii! Ne frânge aripile zborului spre înalt și ne taie din îndrăzneala avântului! Ce scăpare mai are omenirea în fața tăvălugului care o răsucește neîncetat și o macină între dinții ei metalici și neiertători? Cred că speranța nu a murit și lumina nu s-a stins, cred că omenirea se poate ridica din genunea degradării în care a căzut!

Și mai cred că doar copiii și adolescenții sunt cele două mâini cu care putem atinge cerul!...

Visul...

I. Visam adânc, cutremurat,
cum cade frunza și pălește,
cum rândunica puii și-i zorește,
cum strigă viața când ne vede
în umbra marilor dileme.

II. Și frig, și-ntunecat,
și rob de mult uitat,
rugat-am doar o poartă mare
să se deschidă în uitare,
să scârțâie un țipăt lung
îngenuncheat în nori de plumb.

III. Și frunze tot cădeau grăbite
în capul unor așteptări ivite.
Nenumăratele uitări,
zăcând acuma în sforțări,
așteaptă-nfrigate-n ploaie
să se deschidă poarta mare.

IV. Și dintr-odată, din adânc,
o umbră-alunecă în vânt
și se apropie-ngânând
un cântec surd și mohorât,
ce-mi seacă mintea de putere
și inima de sentimente.

V. Un trup uscat și deformat,
împins de rău și destrămat,
deschise ochii doar o clipă
ca să mi-i soarbă de lumină,
să rupă lanțurile grele,
cu tot ce-i adevăr în ele.

VI. Bătut-am în negru și-n urât,
în lemnul dârz și hotărât,
să frângă aripile-aprinse
de raza stelelor nestinse.
Și m-am trezit cutremurat din vis,
și era noapte și închis..

Nona Maria Nistor

are 16 ani, este elevă în clasa a X-a la Colegiul Național „Calistrat Hogaș” Tecuci

Theodor Pallady, *Natură statică cu mătîșori*

► Violeta IONESCU

FRAGMENT DE ROMAN ISTORIC

VERZELE LUI IOVIS

Religia concepe reguli de conviețuire, apoi le impune.

Pentru că stelele bolții sunt prea reci, iar Dionysos, fiul lui Zeus și al pământenei Semele, dorea o certitudine, el s-a gândit să dea patriei sale, Theba, o nouă religie. A naturii și a descătușării. Să fie mai umană, și-a zis, celebrată în sunet de flaut, dans și beție orgiastic... Și, cu *tirsul* încununat cu frunze de viță de vie, Dionysos coborî grațios printre butoaiile adeptilor săi...

Ca niciodată până la el, respectul față de sacru se pogorî atunci spre veselia pământeană. Un respect mai apropiat de firea omenească. La vremea aceea, Pentheu, regele Thebei, a considerat periculoasă această invenție. Totuși, Dionysos nu s-a lăsat, și-a creat adepti, a prins rădăcini și până la urmă a reușit să se înalțe în apoteoză, triumfător.

Ei bine, creștinii îl contestă până și pe Dionysos! De altfel, ei contestă toate bucuriile acestei vieți, care nu țin de religia lor. Vin cu un model nou, născut tot din unirea zeului lor suprem cu o pământeană, dar care s-a impus prin forța unei morale imaculate.

Cu toată împotrivirea oficialilor, părerea mea este că și Hristos al lor va triumfa într-o zi. Și asta pentru că omul trezit din beție e prea singur, iar natura umană trebuie să mai fie, din când în când, și strunită.

Am cunoscut mulți ucenici ai galileianului în palatul imperial de la Nicomedia. Erau cu duimul, oameni de încredere, cu care puteai juca *mora* pe întuneric... Nu li se putea reproșa decât că erau prea aproape de divinul împărat și poate că tocmai ocuparea acestei poziții mult râvnite, zic eu, i-a pierdut. Sunt oameni urâți când fac binele. Ce, nu credeți? Am văzut cum cinstea poate deveni un defect în ochii celor care nu o practică. A văzut și Diocletianus. Dar tăvălugul era prea mare, iar el prea atașat „mașinării” pe care o crease cu prețul atâtor sacrificii, ca să se opună avalanșei, fără a pierde dreptul de a se mai opune.

Am ajuns în a 7-a zi a Calendelor lui Martie (**23 februarie**) la Terminalia, ziua lui Terminus – „*Zeul ce cu-al lui semn pune la țărini hotar*” (**Ovidius, Fastele II, 639**). Terminus, din vechime, este sfântul apărător al sfântului drept de proprietate, o *terma* (**bornă de hotar, graniță sau un stâlp plantat în cadrul unei ceremonii**) care personifică orice sfârșit. Este semnul pe care nimeni nu-l mai poate scoate sau muta, decât comițând un sacrilegiu ce merită pedepsit. Este și sfârșitul vechiului an roman, celebrat prin serbări cu ofrande de grâne, miere, prăjituri

și vin, iezi, purcei de lapte și imne închinare acestei divinități pofticioase.

Poate că nu întâmplător a fost aleasă această zi, pentru pune capăt toleranței religioase pe care Diocletian a menținut-o în Imperiu timp de 18 ani.

Este ziua în care Augustul Diocletianus a semnat edictul de interzicere a cultului creștin, neuitând să adauge dedesubt: „Fără vărsare de sânge”.

Dar cine a mai citit sub semnătură?

Gubernurul Bithiniei l-a așteptat pe Caesarul Galerius să iasă din cabinet și l-a întrebat scurt:

– A semnat?

– A semnat.

– Foarte bine, de acum știm ce avem de făcut!

Încă din acea zi, biserica episcopului Anthymus din Nicomedia a fost prădată de mobilier, cărți și obiecte sacre, parțial demolată și închisă. Pe episcop și pe diaconi nu i-au găsit, se pare că fuseseră avertizați și s-au ascuns la timp. Dar personalul inferior al bisericii, rămas pe dinafară: șapte subdiaconi, 42 paracliseri, 52 exorciști, ca și lectorii și portarii, nu aveau altă cale decât să se lepede de credință sau să suporte rigorile legii.

În ziua următoare, în piața mare din Nicomedia, foarte circulată, a fost afișat edictul care prevedea interzicerea adunărilor creștine, dărâmarea lăcașurilor de cult, arderea cărților sacre și a arhivelor creștine, înlăturarea creștinilor din serviciile de stat, armată, administrație, curte imperială. Și consecințele nesupunerii: patricienii își pierd privilegiile și vor fi supuși torturilor; cei din administrație sau din clasa de jos sunt reduși la sclavie, iar sclavii își pierd șansa de a mai fi eliberați.

– Măsuri mai grave decât ale lui Valerianus și Decius!, murmura mulțimea, uimită de ce se întâmpla așa, dintr-o dată.

Evetios, unul din patricienii de vază ai urbei a trecut pe acolo, a citit afișul și, indignat peste măsură, l-a smuls, l-a rupt în bucăți și l-a călcat în picioare, strigând:

– Asta vă este, împăraților, victoria asupra perșilor, a goților și a sarmaților?!

Să rupi și să calci în picioare hotărârea împăraților, ce curaj nesăbuit! Așa ceva nu s-a mai pomenit!

Gestul său a fost imediat etichetat ca ultragiul adus majestăților imperiale. Evetios a fost acuzat de lezmajestate comisă public, prin spusă și faptă, și arestat pe loc. Aluzia batjocoritoare la titlurile de Persicus, Gothicus și Sarmaticus, obținute de Tetrarhi, era un

reproș politic, un blam la adresa suveranilor, care nu putea fi tolerat!

- Destul de prost inspirat!, comentau creștinii din public.

- Trimite contra noastră pe toți slăbănogii care nu-s în stare să se bată cu barbarii!

- Îi atinge mai mult pe Diocletianus și pe Galerius!

- Ba ne atinge pe toți creștinii! Se vor năpusti asupra noastră!

În virtutea dreptului comun, indiferent de rang sau origine, pentru un asemenea delict se impunea tortura. Evetios a fost torturat, să spună care-i sunt complicii, al cui instrument este, din ce clică face parte și tot așa. Un proces sumar i-a stabilit în decurs de câteva ore vinovăția:

- Evetios a săvârșit delictul de lezmajestate, pentru care există o singură pedeapsă: moartea!

După lege, *humiliores* sunt aruncați la fiare sau arși de vii, iar *honestiores* sunt decapitați. Galerius a obținut semnătura lui Diocletianus pentru condamnarea lui la moarte și, în aceeași zi - a 7-a a Calendelor lui Martie 1056* (***24 februarie 303, după Actele martirice siriace**), Evetios, cu toată demnitatea sa, nobil cu numai o zi înainte, decăzut la condiția de „*humilior*”, a fost condus la rug. A ars de viu, dar toți cei care erau de față au putut observa cu o mereu înnoită mirare, bucuria și liniștea de pe fața sa, care au persistat până la ultimul suspin.

Creștinii au reacționat după tăria credinței sau a caracterului lor: cei slabi prin consternare și stupeoare; cei tari, cu hotărâre fermă de a nu-și încălca jurământul dat lui Hristos și chiar cu o pioasă veselie; tinerii cu temperament arzător: cu indignare manifestă:

- Bravo! A fost un act de mare curaj!

- Care ne pune pe toți în pericol...

- Dar edictul ăsta e o mare nedreptate care ni se face, o nelegiuire!

- Nu despre conținutul actului e vorba. Faptul că un creștin distins prin naștere și funcții nu a putut citi cu calm textul acela ipocrit, nu ne va aduce nici o admirație.

- Bine, dar el a văzut ceea ce am văzut cu toții: un atentat la privilegiile noastre, o amenințare la libertate!

- Un act incorect, față de rigoarea regulilor Bisericii noastre, care ne interzice să stărnim mânia autorităților, printr-o opoziție fățișă. Acum, toți frații noștri de credință vor deveni suspecti, prin fapta unuia singur.

Deși dușmanii galileenilor n-ar fi vrut să scape o asemenea ocazie, procesul încheiat prin această execuție nu ar fi atras nici o consecință asupra creștinilor, dacă... nu ar fi urmat și altele.

În a 3-a zi a Calendelor lui Martie (**27 februarie**) când a avut loc Equirria (***equi-curria* = alergare de cai**), sărbătoare ce data tocmai din vremea lui Romulus, s-au organizat curse de cai, dar fără entuziasm. O amenințare plutea în aer.

La Calendele lui Martie, când în acel an, în Gallia, la Augusta Treverorum se celebra Decennalia Caesarului Chlorus, colegul lui din Răsărit, Caesarul Galerius, avea cu totul alte preocupări - ținea sfaturi de taină cu guvernatorul Hierocles, cu care se vedea mai

des decât cu nevastă-sa în ultima vreme, cum să rezolve mai repede problema care-l frământa:

- Purificarea trebuie să înceapă cu „armata” domesticilor!

- Așa este, mărite Caesar, ai gândit bine. Au prea mare influență asupra bătrânului. Trebuie înlăturată în primul rând toți creștinii care dețin, pe nedrept, funcții publice. Ce e asta, unde s-a mai văzut să slujești statul și să nu slujești zeilor? Să beneficiezi de cele mai mari privilegii și să nu mulțumești zeilor pentru ce ți-au dat? Cei aflați în slujbe particulare să fie destituiți, iar dacă persistă în credința lor, să fie făcuți robi! Să se învețe minte!

Și oamenii Caesarului începură a căuta creștinii, ca pe iepuri. Nu le-a fost greu să-i găsească, erau pretutindeni.

În a 6-a zi a nonelor lui Martie (2 martie), fără prea multă tăgădnare, căzu capul lui Isihus, primul din apropierea lui Diocletianus. Doar edictul spune clar: tuturor creștinilor din armată să li se ia centurile! Pentru că persista în a mărturisi o credință interzisă de lege, a fost dezbrăcat de hainele de mare preț pe care le purta cu mândrie și îmbrăcat în haină proastă, de păr.

- Nu te rușinezi în hainele astea, Isihus?

- Cinstea de aici e vremelnică, nu are de ce să-mi fie rușine, fiindcă eu mi-am ales o alta.

Drept pedeapsă, a fost dus la Antiohia și aruncat, cu o piatră de gât, în apele Orontes-ului.

Petrus, slujbaș în garda persoanelor a împăratului, a fost silit și el să abjure, fără rezultat, însă. Cât de tare se poate împietri inima unui om, să osândească pe cineva care l-a slujit cu credință atâția ani? Dar, zicea Galerius, pentru a reuși, trebuia să se înceapă de undeva. Și de unde, dacă un chiar din apropierea Augustului? Să i se smulgă lui inima! Asta au și făcut.

Petrus a fost adus înaintea împăraților. I s-a poruncit să jertfească zeilor și, pentru că a refuzat, a fost dezbrăcat gol, legat de un stâlp, bătut și chinuit, până și-a dat sufletul, ca un biruitoare. Era a 4-a zi a Idelor lui Martie (**12 martie**).

Gorgonius și Migdonius, domestici și ei ai Primului August, au avut aceeași soartă.

M-am întrebat atunci de ce nu-i apăra, de ce i-a lăsat pradă furiei publice? Cum se face că oameni care i-au fost ani de zile credincioși și nu i-au ieșit niciodată din cuvânt, pot să dispară așa, fără niciun motiv credibil?

Orientul a dat atunci cele mai multe victime. În regiunile aflate sub autoritatea lui Galerius, creștinii - majoritatea soldați sau clerici din: Dalmația - Salonae, Pannonia, Macedonia, Scythia Minor - au fost tratați cu toată severitatea impusă de lege. Casele de rugăciuni au fost dărâmate, scripturile sfinte și cărțile de cult date focului, în mijlocul piețelor... Unii preoți, fie se ascundeau, rușinos, fie erau arestați în mod nedemn și insultați. Mulți mureau, dar au fost și unii care au cedat, apostaziind, salvându-și pielea și ratându-și astfel nemurirea, după spusele adeptilor lor.

(Fragment din „Dioclețian între apoteoză și blestem” - roman istoric în curs de apariție)

DEZBATERI ETICE ȘI CULTURALE CONTEMPORANE

BIOETICĂ ȘI PERSOANĂ ÎN LUMEA DE AZI

► Cristian Gabriel CĂLUGĂRU

Dacă *Etica* se ocupă cu studiul liniilor de comportament și cu cercetarea sistematică a moralei, odată cu avansul extraordinar al medicinei, chiar cu riscul arderii etapelor, a apărut o nouă disciplină care, bazându-se pe principiile altor ramuri științifice, pe tradițiile locale sau pe contextul socio-cultural, clarifică dacă alegerile actului medical dar și activitățile din genetică sau biologie, sunt etice. Numele acestei noi ramuri științifice, încă neincluse în DEX ori în DOOM2, însă având o recentă circulație internațională ascendentă, este *Bioetica*, având în componența lui un element de compunere/pseudoprefix cu sensul evident „referitor la viață”. Regăsim o definiție mai aplicată în Dicționarul francez Hachette, pag.169: „studiu al preceptelor morale care trebuie să prezideze practicile medicale și biologice privind ființa umană”.

Era inevitabil ca avansul tehnologic să nu creeze probleme morale căci lumea occidentală încă împărtășește filonul iudeo-creștin. Clonarea, prelevarea de organe, mamele surrogat, transplantul etc. sunt realități medicale care au generat disputa între două sisteme antropologice opuse: unul care vede omul în dimensiunea sa de creatură îndumnezeită și altul care-l plasează pe scara evoluției darwiniste. Animalul superior al celor din urmă e dotat cu autonomie absolută și în afara oricăror sisteme etice ceea ce îi permite medicinei orice tipuri de experimente căci acțiunile

nu mai pot fi bune sau rele la modul absolut. Această libertate (și ea absolută) nu poate fi în aceste condiții decât una profund distructivă.

De fapt, aceste idei pornesc de la etica utilitaristă – o etică a eficienței și în care valoarea morală a unei acțiuni este dată de rezultatul său. *Calitatea vieții* e denumirea unui concept în care se recunoaște demnitatea de persoană umană unui subiect ce posedă calitatea de a raționa sau un anumit standard de viață decis de membrii comunității. Dacă o persoană nu îndeplinește una dintre aceste condiții este considerat exclus și decăzut din drepturile avute până atunci, pentru că nu mai întrunește unul dintre standardele *calității vieții*.

Dacă ceea ce numim *suflet* nu este decât o funcție a neuronilor și ovulul fecundat nu devine om ca atare decât cu trecerea timpului, atunci este perfect justificată cercetarea făcută pe embrionii umani sau pe linii de celule provenite din aceștia. Și totuși, terapia genică prin celule germinale este extrem de periculoasă, deoarece implică o schimbare a genomului (setul de caracteristici ereditare) în succesiunea de generații, ceea ce poate duce la consecințe imprevizibile care pot lua forma unor mutații noi, conducând la perturbarea echilibrului dintre comunitatea umană și mediu. (Bioetica - bazele concepției sociale)

Bioetica creștină crede, însă, că știința în sine nu este nici rea și nici bună ci, în funcție de cercetător, ea poate proteja sau leza demnitatea umană căci trupul nu este un obiect ce poate fi ușor manipulat ci este parte a persoanei umane. Chiar dacă scopul final este unul bun, mijloacele prin care se ajunge la acesta, în viziunea bioeticii, nu trebuie să încalce principiile binelui integral (al celui înfăptuit prin instrumente morale).

Viața umană are o valoare intrinsecă iar relațiile pe care le are pe verticală cu Dumnezeu și pe orizontală cu semenii îi conferă omului statutul de „persoană” și nu pe acela de „individ”,

FRAGMENT

PRIMĂVARA FEMEII ÎN GALBEN

► Katia NANU

Făptura din fața mea are părul cleios, nespălat de cine știe câte zile. Niște lațe atârinate peste frunte, prea lungi pentru o față de bărbat și prea scurte pentru ca posesorul să se numească femeie. Așa îmbrăcat într-un trening larg, de culoare incertă, ceva între lila și cenușiu, din cauza uzurii sau pur și simplu a murdăriei, ar putea fi orice. Corpul aproape nu i se ghicește sub hainele lălâi, ascunzând straturi de alte țoale lipsite de un șifonier unde ar fi stat mai bine.

Pare gras, dar poate că nu este, pare o femeie deghizată în bărbat, fiind de fapt un bărbat mărunțel, chiar slăbuț, încotoșmănat în toate trențele pe care le dobândise în existența sa de hoinar pe străzile orașului. Mă așez lângă el să-l ascult. Vorbește repede, înghițind cuvintele, mulțumit de atenția mea.

El dormea pe unde apuca, prin scări de bloc, pe bănci în parc, în boscheții din fața gării sau ascuns printre ruinele de pe bulevardele unde se dărâmau sau dimpotrivă, se construiau imobile. În ultima vreme era alungat de peste tot, măturat ca un gunoi din fața marilor magazine, tras noaptea jos de pe bănci de polițiști, bătut de golani tineri sau de drogații nebuni în căutarea unor bani de încă o doză.

De frică sau de lehamite se mutase din centru în cartiere, rătăcind printre blocuri și scotocind în ghețele de gunoi pentru a găsi ceva de mâncare. Achiziționase nu mai știe de unde o sacoșă pe roți, grenă cu dungi negre, zdrențuită și peticită la fund, în care aduna resturi de pâine, cartoane, sticle goale, fructe pe jumătate stricate sau conserve cu termenul de valabilitate expirat.

Mă uit după obiectul descris și nu văd nimic. Însă el continuă hotărât.

Deasupra, peste troler, pusese o pătură roasă, străvezie și un fular deșirat. Își plimba averea prin scările de bloc, primea de pomană în fața vreunei biserici sau hrănea câinii rătăciți prin cartier. Devenise prietenul lor și noaptea

îl acopereau mai bine decât pătura firavă sau cartoanele jilave. Luase obiceiul să tragă pe nas, ca aurolacii, de la niște țânci învățase, da-i plăcea că se trezea deodată sus, plutind deasupra orașului cu coatele pe câte un nor pufos. Când trezirea dădea cu el de pământ, i se făcea o sete cumplită și alerga de bezmetic din ușă în ușă cerând apă. Sau fugea zdrăngănind roțile sacoșei până la prima arteziană să-și vâre capul în ea.

Oamenii îl ocoleau, treceau pe cealaltă parte a străzii când îl vedeau... Doar la biserică se mai milostivea câte unul să-i lase un ban în podul palmei sau să-i dea un blid de mâncare de pomană. Unii dintre locatarii scării de bloc unde înnopta îl urmăreau cu mătura sau cu gura să-l alunge cât mai departe. Ca să intre pe undeva, se uita atent, mai întâi pe băncile din fața scării, să nu fie nimeni la vorbă, în balcoanele de la etajul unu, unde stăteau babele la bârfă și priveală, la geamurile de la parter, de unde răsăreau printre draperii glasuri ridicate alungându-i pe nepoftiți și amenințând cu poliția.

Uneori, se strecura nevăzut, ca o umbră, până la ultimul etaj, sus, la uscător, să nu deranjeze pe nimeni și avea o noapte liniștită, cu aurolac sau nu. După cum avea sau nu cu ce umple punga. Alteori se lua după el, îl împingeau înapoi afară, îl batjocoreau, îl loveau, vai de viața asta de câine!

Multe blocuri își pusese interfon, așa că nu mai putea intra, opțiunile erau din ce în ce mai puține și mai periculoase. Vara, buruienile din parcuri sau căsuțele de la locurile de joacă ale copiilor, câinii și aurolacul îi făceau viața mai ușoară, iarna însă trebuia să ajungă uneori și la un adăpost ca să nu degere, sau să găsească ceva de mâncare măcar o singură dată în zi. Și, de când a dat carcalacul peste lume, nu mai găsea loc niciunde, era alungat de peste tot, nu mai era de trăit...

În fine, cu Sticlescu s-a luat în bețe de mai multe ori. Era un moș uscat, pliat în două

de un început de cocoașă, cu fața numai șanțuri plumburii și cu o tăietură uscată în loc de gură. Nici dinți nu mai avea, însă vorbea într-una. Și-l ocăra, îl înjura, striga la el doar ce-i trecea prin față. Odată, chiar l-a întrebat ce are cu el. Țsta, Sticlescu, l-a trimis la muncă. Și să se spele. De parcă el nu s-ar fi dus, dacă ar avea unde. Dar nimeni nu-l primea. Și uitase de când n-a mai văzut o baie și un săpun, o haină curată și un pat cald. Parcă Sticlescu știa ce-i aia milă? Nu îl lăsa niciodată în pace. Umplea cartierul cu strigătele lui de câte ori îl vedea. Amenința, înjura, arunca cu pietre după el. Un bătrân nebun, și-a zis de fiecare dată, un descrieriat care nu avea loc de o biată umbră. El așa se considera, o umbră nenorocită alunecând prin lume.

De la o vreme nici ca umbra nu mai arăta, se scurgeau hainele de pe el, îi cădeau lucrurile din mână, tremura tot cu gândul la aurolac și poftea mai mereu să tragă din pungă. Însă n-avea bani nici pentru nenorocitul ăla de lac. Ar fi furat, dar de la cine? ar fi dat la lopată pentru niște mărunțiș, dar nu îl primea nimeni. Știa că devenise dependent, însă nu se mai putea lipsi de norii lui pufoși, de clipele alea puține și rare în care trupul nu i se mai părea o povară și viața avea aripi cât cerul.

- Până azi!

Când a spus asta, cerșetorul a ridicat ochii către mine, căutând înțelegere.

Se târa disperat pe aleea dintre blocuri când l-a văzut în față pe Sticlescu. Venea din complex cu o sacoșă din care se ițea capătul unei franzele. Direct către el venea. Nu mai avea cum să-l evite, așa că a lăsat capul în pământ, dornic să treacă pe lângă dușman cât mai repede și să se facă nevăzut. Numai că moșul i s-a proptit în față, ridicând amenințător capul, îndreptat mai mult către pământ din cauza cocoașei. Zbiera dinainte să ajungă în fața lui. Drăcuia cu patimă, cu ardoare, făcând spume în colțul gurii și ridicând sacoșă în aer. Îl amenința cu sacoșă aia goală, în care pâinea se clătina, amenințând să cadă în praful drumului. Ar fi putut să-l ocolească pur și simplu, să-l dea la o parte, dar ceva din glasul răutăcios al bătrânului l-a oprit. I s-a uitat în ochi și i-a văzut răutatea. N-a mai putut să rabde. Furia se ridica în el ca o flacăra, cotropindu-l.

S-a trezit că-l apucă pe Sticlescu de reverele unei scurte matlasate cu care își acoperea trupul împușinat de ani și dă cu el de pământ, că-l buzunărește apoi luându-i singura hârtie pe care o avea moșul la el și îl lasă acolo, căzut într-o rână, uimit și înfricoșat, cu sacoșă lângă el.

- Am fugit vreo trei stații de autobuz până să-mi treacă nebunia și spaima, mi se spovedea înfrigurat necunoscutul. N-am mai lovit pe nimeni în viața mea! Eu am încasat cât cuprinde, dar de dat înapoi n-am dat niciodată. Însă, moșul o cerea! Înțelegi? O cerea...

Îmi tot spunea asta, înspăimântat și trist, amintindu-și cum și-a pierdut și sacoșă pe roți în goana lui nebună de după întâmplare. Toată agoniseala i-a rămas lângă Sticlescu. La noapte nu va mai avea nicio pătură să se învelească. Nu se mai putea întoarce după ea. Și nici în cartier. Îi era frică. Lumea lui devenise mai mică.

Ajuns aici cu povestea, a plecat ochii, a coborât unul dintre pumni de la tâmplă și l-a strecurat în buzunar. De acolo a scos bancnota pe care i-o furase lui Sticlescu. Cu fereală, încet, abia îndrăznind să se uite, și-a desfăcut palma sub ochi, apropiind-o tare. Era o bancnotă mototolită de cinci lei. Mi-a arătat-o și mie, uimit de existența ei și tresărind la atingere.

- Am furat cinci lei! Pentru cinci lei? Ce-o fi cu mine?

Lacrimi murdare îi alunecau pe obraji.

- Pentru cinci lei?

Nu aveam un răspuns și Dumnezeu îmi luase graiul, lăsându-mă goală de vorbe în fața lacrimilor lui. M-am reîntors la banca mea, unde aveam o geantă plină cu de toate. Am scotocit în

Theodor Pallady, *Femeie în galben*

adâncul ei și am dat peste niște bancnote pe care i le-am întins. Mi-a zâmbit strâmb, printre suspine, și le-a luat.

- Mă cheamă Simion...

-Sticlescu nici nu există, am reușit să rostesc, cu efort, căutând sprijin împrejur. Însă grădina era goală, verde și nepăsătoare. Doar niște vrăbii vociferau strident într-un tufiș și i le-am arătat, lăsându-l cu ele.

*Nu-mi mai plăcea de oameni
deloc.*

*M-am căutat prin buzunare
după puțină îngăduință, compasiune...*

*Prin toate cotloanele am căutat
ceva*

*care să mă ajute să-i mai suport
și nici c-am găsit.*

*Și cu mine însămi aveam ceva conflicte
nerezolvate în ultima vreme.*

M-am spovedit mie

și zău dacă nu aveam și câteva fapte bune la activ!

*Însă nicio faptă bună nu rămâne nepedepsită,
așa că m-am hotărât să mă dedic semințelor*

și să aștept

împreună cu o pisică

să dea vreodată colțul ierbii

în urma lăsată de umbra mea pe pământ.

Acum sunt foarte grăbită. Îmi strâng mărunțișurile răsfărânte din geantă, mă adun pe mine în lucrurile mele, îmi netezesc fusta, caut sticla cu apă să beau puțin și mă gândesc cât am întârziat.

Femeia în galben e iar dispărută, iar absența ei mă neliniștește. Îi fac portretul robot, ca și cum aș vrea să o dau în urmărire generală. Are pantaloni negri, drepti, pantofi din piele cu talpa plată, părul îi flutură pe umeri și poartă uneori, când nu vreau să-i văd privirea, ochelarii negri, de soare. Înălțimea? Peste 1,70. Greutatea? Habar nu am, dar sigur nu o depășește pe cea recomandată de medic. Nu-i știu vârsta, fac doar presupuneri. La început mi se părea de vârsta a treia, matură, bătrână chiar. Acum, după ce m-a alergat prin tot orașul, mă îndoiesc și de vârsta mea, cu atât mai puțin aș putea fi sigură de a ei. Ca semne particulare, rețin ușoara nesiguranță a piciorului drept. Ajută? A, uitasem grija ei de a-și ascunde mâinile în mănușile din piele moale. Și mirosul, parfumul acela aiuritor, care întoarce nu doar capete, ci și destine din drumul lor. Are un farmec molipsitor, dar rece, de care mi se face deodată frică. Îi consemnez absența și mă scutur de amintirea ei ca de un giulgiu.

George Apostu, *Nud*

► Ion MANEA

PROZĂ SCURTĂ

UN FOCHIST ADUS DE BARZĂ

În acea dimineață de aprilie, barza zbura cu o viteză medie pe deasupra blocurilor, purtând în cioc un bătrânel extrem de simpatic, socotind după gesturile precipitate și disarmonice pe care le desena în aer cu mâinile și picioarele. Cine ar fi avut destulă vreme să analizeze tabloul acela bizar și l-ar fi cunoscut în prealabil pe domnul Vasilescu de la Blocul Bistrița 1Y, l-ar fi identificat de îndată și s-ar fi mirat nespus.

- Ce să caute domnul Vasilescu în ciocul berzei? ar fi exclamat cu fața schimonosită destul de serios de briza parșivă a uimirii.

După câteva minute de zbor lin, în partea cealaltă a orașului, barza căraușă intră planând ușor pe una dintre ferestrele larg deschise ale noului Cămin de Bătrâni de 6 stele și-și depuse prețiosul bagaj fix pe scaunul din fața biroului directorului.

- Care va să zică, Vasilescu I. Serafim, bloc Bistrița 1Y, scara 14, etaj 29, apartament 97, fost fochist la Fabrica „Apollo”, stelist, fără apartenență politică, heterosexual, citi directorul, cu glas baritonal, fila principală din dosarul pe care îl avea în față.

În timpul acesta, noul adus tăcea mâlc, aprobând cu mișcări sfioase ale capului toate informațiile emise.

- Domnule, reluă directorul, fiți bine-venit în azilul nostru de lux, în care veți beneficia de un apartament cu o cameră, baie, bucătărie, terasă și mini-piscină, restaurant all-inclusive la fiecare etaj, săli de sport și masaj erotic cu finalizare, cinematograful 3D la ultimul etaj, delfinarium, curte cu terenuri de sport, inclusiv de ski și înot, cizmărie și muzeu de aeronautică!

- Dar eu nu am avut nicio cerere în acest sens! sări de pe scaun bătrânelul gata-gata să dărâme veioza portocalie de pe masa directorială.

- Nici nu era nevoie, dumneavoastră, domnule, ați câștigat la loteria avizelor, fiindu-vă rezervat unul din cele 1534 de locuri de care dispunem. Țin să vă avertizez cu această ocazie că noi nu suntem împotriva băuturilor alcoolice și nici a filmelor deochete, care se pot proiecta în săli

special amenajate, însă vă cerem discreție și mai ales cumpătare, multă cumpătare, domnule.

- Bibliotecă aveți?

- La ce ne-ar folosi așa ceva, când există laptopuri în fiecare cameră?

- Voiam doar să-mi scriu memoriile într-o atmosferă prielnică...Știți, în activitatea mea de fochist am trecut prin multe experiențe extrem de interesante și de palpitate.

- Nu mă interesează intențiile dumneavoastră personale, iată aveți aici cheia de la 332, camera dumneavoastră, precum și cartela de acces la toate serviciile noastre.

- Totuși, domnule, barza dumneavoastră m-a luat direct din parc și țin să vă avertizez că alte haine decât acestea nu am!

- Nicio problemă, în cameră veți găsi un dulap întreg cu toate cele necesare, comandate după măsurile dumneavoastră și în culorile pe care le-ați preferat în viața de dinainte.

Aranjând-și hârtiile din față, directorul apăsă pe un buton și imediat își făcu apariția o domnișoară în minihalat albăstrui. Aceasta îl lua de mâna dreaptă pe domnul Vasilescu și îi șopti cu cel mai dulce glas din lume:

- Să vă conduc, domnule, poftiți după mine!

În drum spre destinație, domnul Serafim Vasilescu admiră frumusețea și pufetea covoarelor persane, atât de fin lucrate, încât îi venea să se descalțe și să facă două sau chiar trei piruete pe atrăgătoarea postfață țesută de mâini harnice și pricepute.

- Să nu vă împiedicați, domnule! îi atrase, grijulie și plină de grație, atenția însoțitoarea.

Ajuns în camera rezervată, noul locatar se trânti frânt de emoții pe patul bine întins, dominat de o imensă pernă mov. Răsufle adânc și încercă să-și adune gândurile, să înțeleagă noua situație în care se afla. Știa cum ajunsese aici, dar nu și de ce.

În acea clipă, pe pervazul ferestrei deschise spre terasă își făcu apariția, după un planat insesizabil, barza aducătoare.

- Ei, domnule Vasilescu, eu mi-am făcut datoria, dar mai am o sarcină de îndeplinit. Aveți la dispoziție cinci minute pentru a-mi răspunde la o întrebare: Vreți să rămâneți aici, sau doriți să vă duc înapoi la Blocul Bistrița 1Y, în parcul de unde v-am luat?

Uluit de această întrebare, bătrânul fochist inspiră adânc și șuieră zgomotos aerul, precum făceau cazanele lui, pe vremea când muncea cu entuziasm, se ridică apoi în picioare, deschise dulapul care era, într-adevăr, plin cu lucruri de măsura lui, alese un slip verzui cu care se echipă după ce-si scosese și aruncase cât acolo șortul ce îi ajungea până la genunchi, fără a se rușina de zburătoarea de la geam, se îndreptă spre ușă și, fără a mai întoarce măcar capul spre zburătoarea care aștepta un răspuns, coborî spre piscina interioară, aruncându-se cu voluptate în valurile albăstrui.

Viața lui se schimbase fundamental.

Mai târziu, mult mai târziu, o vină ascunsă începu să-i macine liniștea interioară și regretul că nu-i oferise un răspuns civilizată berzei îl făcea să se înroșească tot mai des de rușine, numai la gândul la modul de-a dreptul oribil în care se comportase la despărțire. Dacă s-ar fi dus măcar spre ea, dacă ar fi mângâiat-o pe aripile care-l aduseseră în raiul all inclusive, dacă măcar i-ar fi atins în trecere, cu tandrețe, ciocul rozaliu, ce fericit s-ar fi simțit acum!

- O. ce greu te mai găsește omul în căminul acesta nenorocit, bunicule! Se auzi un glas cristalin în încăperea ticsită de paturi, papuci și halate aruncate aiurea.

- Tu ești, nepoată? Vai, ce-ai mai crescut de anul trecut!

Domnul Serafim Vasilescu se ridică cu greu de pe pătura roasă de molii și-și sărută cu drag nepoata.

- Ia spune, scumpo, n-ai văzut pe-afara o barză? Întrebă el cu glas șoptit, am eu ceva special să-i spun...

VIITOR STRĂLUCIT

Ninel, cel mai bun prieten al meu din clasa a cincea, primise cadou din partea nașului lui de botez o pușculiță.

Era un porcușor roșiatic, dolofan și lucitor, din ceramică, desigur, iar crăpătura delicată din coamă era așa de bine concepută, încât parcă cerșea lumii întregi monedă după monedă. Abia m-am abținut să nu bag eu însumi banul pe care-l pipăiam cu mare

bucurie, de vreo trei zile, în buzunarul stâng de la pantalonii mei scurți.

Țin minte că m-au impresionat tare mult ochii creaturii și parcă-i văd și acum sclipind din capătul celălalt al timpului.

Porcul lui Ninel m-a fascinat atât de mult, încât, zile în șir, gândul mi-a fost numai la el, iar nopțile erau pline de vise în care Ghiță apărea, roșiatic și dolofan, din toate părțile, împresurându-mă și poruncindu-mi cu glas gros și dogit:

- Bagă-ți bănuțul în mine! Chiar acum!

Simțind cum tot lucrează cu spor prin mine viermele gras al invidiei, nu mai stăteam să mă joc pe uliță cu stăpânul pușculiței de dimineață până seara târziu, cum făceam de obicei, și mă tot gândeam cum să fac să mă scutur de invidie și de dorința de a avea și eu un porcușor întocmai ca al prietenului meu, sau poate și mai frumos..

În ziua aceea istorică, tocmai jucam cu Ninel și cu alții poarca, un joc uitat deja, dar atât de căutat în vremea copilăriei mele îndepărtate, când, privind, într-o pauză spre cer, am văzut cum, repede și cu mare precizie, ca și cum s-ar fi lucrat după o schiță bine întocmită, un noruleț diform și alb ca făina de la moara din sat, se transforma într-un porc ce plutea calm deasupra mea, grohăind cu înțeleș:

- Sâc, tu n-ai așa ceva!

N-am mai suportat provocarea și, chiar în acel moment, m-am ridicat și am zbughit-o aproape fugind spre casă, care, din fericire, se afla la doar șapte porți distanță. Planul încolțise deja în mintea mea și nu-mi mai rămăsese decât să trec grabnic la aplicarea lui.

Conjunctura îmi era și ea favorabilă. Trebuia să profit de faptul că tata era la serviciu, iar mama după cumpărături, așa că m-am apucat imediat și nestingherit de treabă.

Șunculiță dormea liniștit în partea cu umbră a cotețului.

Șunculiță era porculețul nostru de trei luni cumpărat de la obor cu patru zile în urmă. Așa îl botezasem eu.

N-a simțit cum m-am apropiat cu cuțitul de pâine șterpelit din bucătărie, iar când i l-am înfipt cu sete în gât, era prea târziu. Am așteptat să moară și i-am scos toate măruntaiele, spălând sângele cu furtunul de la pompă. Toate pisicile din vecini, precum și trei cățeluși au venit repede. Devorau tot ceea ce le aruncam cu toata dărnicia de care puteam da dovadă.

După ultima spălare, cu ajutorul unei sârme ascuțite și al unei sfori din dotare, i-am cusut burta. Pe urmă, cu o daltă, i-am crestat o nișă în spate și l-am așezat apoi pe masa de sub cireș, în aceeași

poziție în care văzusem că stă în așteptarea bănuților și porcul lui Ninel.

- Să vedeți ce de bani voi băga eu în bietul Șunculiță! m-am auzit strigând în bătătură.

Am și scos iute bănuțul din buzunar și, ca într-un ritual de inițiere, l-am strecurat în tăcere și cu multă evlavie în crăpătură. Am șoptit:

- Dumnezeu să te ierte, Șunculiță!

Tocmai atunci a scârțâit poarta de la intrare. Era tata.

Când l-a văzut pe Șunculiță încremenit pe masa de sub cireș, m-am simțit obligat să-i dau o explicație. I-am spus despre pușculița lui Ninel, despre dorința mea de a-l întrece și despre modul în care operasem pentru îndeplinirea scopului.

- Bravo, fiule! mi-a zis el după ce m-a ascultat cu atenție, ești un băiat plin de idei, cu mari perspective de viitor. Ține-o așa și vei ajunge mare!

Mama a avut o părere asemănătoare, numai că a ținut să nuanțeze:

- Latura creativă a personalității tale trebuie încurajată în viitor cu experiențe și mai interesante...

În semn de apreciere pentru isprava mea, au introdus amândoi în Șunculiță tot măruntul pe care-l aveau prin buzunare și portofele.

Fericit la culme, am dat fuga la Ninel. I-am spus toata povestea, dar nu m-a crezut:

- Fugi, mă, de-aici, vrei să zici că ți-ai făcut pușculiță dintr-un porc viu, din Șunculiță al vostru?

- Da, vino să vezi! E o minune, mă! Și tata și mama m-au felicitat și mi-au zis că o să am un viitor strălucit.

Ninel l-a înconjurat pe Șunculiță pe toate părțile, i-a și pipăit părul alb și fin, s-a uitat adânc în ochii reci și imobili, a scos un bănuț și l-a introdus, nu cu prea multa convingere, în creștătura făcută de mine și a plecat fără niciun cuvânt și aproape fugind. Mie mi s-a părut că devenise dintr-o dată foarte abătut și extrem de îngândurat.

Peste ceva vreme, un grohăit isteric va sparge liniștea uliței. Lumea ieșită la porți avea să vadă un porc mare, de peste 150 de kilograme, alergând pe stradă cu un cuțit în gât și cu sângele șiroindu-i. La câteva minute, se auzi și sirena unei salvări care se opri în fața casei lui Ninel.

Spre seară, m-am dus la spital. Prietenul meu era un pachet de bandaje. Dar, de sub albul perfect, ochii lui albaștri radiau:

- Dacă reușeam, prietene, aș fi avut cea mai mare pușculiță din lume! Te băteam, mă, cu tot cu Șunculiță al tău...

- Lasă, Ninele, eu cred că și tu vei avea un viitor strălucit!

► Elena NETCU

FRAGMENT DE ROMAN

SEMINȚILE DOBROGEI

Cap I
Ecouri peste timp

O vreme s-a numit Paristrion! Și nu e o ființă care să se fi născut vreodată și căreia să-i vină rândul să moară. Nici numele nu-i este de împrumut. Îl are din vechime și adună în el apele, pădurile, câmpiile, canaralele, dar și nesfârșitele drumuri prăfuite unde colbul se ridică în vârtejuri pe timp de furtună, transformându-se în coloane răvășitoare, aducătoare de dezastre! Cu toate astea, pământul acesta a fost aici, într-un colț, așezându-se cuminte între Dunăre și mare. Este un pământ frământat de tălpile popoarelor vremelnice, de caravanele negustorilor, de copitele cailor, bătuit de împărații lumii, de conducători cu ambiția măririi, dar cu prăbușirea în deșert a orgoliului și lăcomiei lor, provincie cu multe nume măturate de apele învolburate ale șerpuitorului Danubiu. Iată cel mai râvnit pământ! Să fi fost aici mâna nevăzută a Celui Atotputernic? Să fi fost întruchiparea unei prințese îndărătnice? Cu forma ei maiestuoasă pare a fi fost femeie.

Au trecut vijelios pe drumurile ei prăfuite vânturi nemiloase, călători scormonitori ai depărtărilor?

Documente vechi atestă cât de râvnită a fost această formă de femeie învăluită în apele de început, unde se presupune că ar fi fost Grădina Domnului. Ea este străjuită de canarale, de stânci ale căror siluete par a fi statornice fecioare părăsite în pustie. Și câți învățați n-au trecut pe aci! Și câți nu s-au avântat pe cărările singuratice, sub căldura toropitoare a verii, amatori să-i descopere frumusețea! Unul este Evliya Celebi, care zăbovind printre dealurile unduitoare ale acestei jertfite și împământenite fecioare milenare, a scris cum că pe aici au trecut și au trăit vremelnice cele mai multe popoare turanice. Le mai știm oare numele? Noi, cei care am ajuns în secolul XXI cu aceleași enigme, cu aceleași întrebări fără

răspuns, căutăm și tot căutăm adevărul. Știm doar că odată ea era acoperită de voalul statornic al femeilor musulmane, hijab-ul. Între timp căpatase numele de Dobrogea. Nu mai așteaptă musafiri nepoftiții, ci doar pe cei care vor să-i cunoască trecutul îndepărtat, nu mai așteaptă să vină Sultanul măreț să-i ofere cununa diamantină ca să facă din ea triumful statorniciei, al credinței, al bunătății și mărinimiei lui. A primit la sânul ei neamuri aduse de tăvălugul nemilos, tocmai din adâncul Asiei Centrale, a ascultat, sfâșâindu-și sufletul de durere, toate dramele celor învinși și apoi izgoniți din Raiul ei!

Când neamurile s-au mai statornicit, s-a numit pe rând Țara tătărească, apoi Țara turcească, până când și-a căpătat faimosul nume al unui voievod, iar bucata asta de pământ s-a numit până în vremurile pe care el trăim acum, Dobrogea, căci a ajuns bătrână și înțeleaptă încât neamuri multe atinse de duhul armoniei și înțelegerii, căutându-se și sfătuindu-se, aduc echilibrul naturii misterioase și hărăzite de Dumnezeu întru împăcare și rugăciune.

Și au fost multe seminții, cât se poate de multe de nu le mai încăpeau pământul, plecau și veneau împinse de furiile oarbe ale altora care izvorau de pretutundeni, aduși de valurile mării, de albastrul cerului și de imensitatea pădurilor. Toate acestea au dat forme voluptuoase acestei milenare femei, încremenită în timp, Dobrogea!

*

De ce port numele de Kagân? De ce sunt altfel decât ceilalți români? Cu siguranță trebuie să-mi cunosc originile. Nu am nici un reper, dar voi afla. Orice are un început, eu de ce n-aș avea?

Printre rândurile documentelor adunate pe masa mea de lucru, vedeam cum năvălesc uzii, nemiloși și înverșunați, măturând totul în cale, prin secolele IX-X, purtându-și mai departe neastâmpărul de războinici. Au împânzit Balcanii atâtea popoare turanice, încât ulahii trăiau

neștiuți de nimeni, căci își vedeau de treburile lor și se bucurau pentru ceea ce au, nerâvnind și neîmpărțind nimic cu nimeni. Apoi au venit pecenegii, la fel de înverșunați ca să-i măture pe uzi. Semănau sau nu, ei se căutau și se încăierau care pe care până când pecenegii i-au învins. Cumanii i-au urmărit până la unul pe acești războinici pecinegi, devenind, la rândul lor, ei cei mai puternici, împânzindu-se o o arie din ce în ce mai mare în urma pecenegilor. Si exemplele pot continua. Bulgarii, dominatori și acaparatori, încet-încet, s-au devorat unii pe alții, cuprinși de oarba putere. Paristrionul și-a pierdut identitatea, a rămas o bucată de pământ al nimănui, doar bizantinii aveau oarecare puteri asupra acestei fâșii de pământ dintre Dunăre și mare, dar cu slabe speranțe de a-l stăpâni definitiv. Cu timpul, fâșia asta de pământ ascunsă parcă între ape, a luat forma voluptuoasă de femeie sfântă, blândă și primitoare, privind totul cu nepăsare. Știa că trupu-i se va umple de sânge, că va fi spălat de ploii, va fi ars de secetă, bătuit de boli, dar aștepta răbdătoare să-și înceapă din nou înflorirea succesivă asemenea anotimpurilor.

Trăiesc în Dobrogea de astăzi, într-un orașel de pe malul Dunării. Fac parte din familia Baltazar, cu mulți copii, mai ales, băieți, ajunși oameni maturi, învățați, cunoscători în ale istoriei, unii cu doctorate. Cu toate acestea, când ne întâlneam, se nășteau dispute asupra numelor pe care părinții ni le-au pus, păstrând tradiția, atât cât mai rămăsese din ea. Ne știam musulmani din tată în fiu, dar credința ne era creștină. Nici un vecin nu știa că rădăcinile noastre se află în Asia, că suntem din neam turanic, că am fost populație de stepă și că am vorbit cândva o turcă stricată. Era știut faptul că, din generație în generație, primeam informația sigură și adevărată că unul dintre străbunicii noștri a fost găgăuz. Din cei patru frați, unul avea ochii lunguiți, pomeții obrajilor ridicați și sprâncenele unite la mijloc. Acesta eram eu. Din cauza sprâncenelor împreunate păream mereu încrunțat. Eu, Kagân, sunt istoric și am ajuns în floarea vârstei.

Pasionat de poveștile din trecut pe care le auzisem la gura sobei de mic copil, îmi veneram bunicul pentru că îmi inoculase ideea că, deși am altă origine ca neam, sunt cetățean român.

De multe ori, bunicul meu căruia îi spuneam *deado*, așa cum am apucat de mic, dar avea și el un nume neobișnuit, Ceangan, ajuns la venerabila vârstă de nouăzeci de ani, îmi amintea de anii petrecuți de el în lagăr și de câte îndurase prin

tranșee în Cel de-al doilea Război mondial. La rândul meu, îi dezvăluam lui *deado* ce proiecte am și că voi scrie despre Dobrogea ceea ce nu se știe decât în documente răzlețe, voi așterne pe hârtie povești închegate și neștiute despre neamurile acestea care au trăit ascunse printre coline, la poalele pădurilor, pe malul Dunării, voi scrie despre dramele lor, despre tradiții și mai ales, despre cine a trecut pe aici, cine a venit și cine a mai rămas.

*

— De când am început să pricep și eu ce e cu lumea, de unde venim și încotro ne ducem, eram déjà stăpân pe viața mea, terminasem studiile, deși cu prea multe nu rămăsese. Plecasem de pe băncile școlilor cu mii de întrebări.

Bătrânul meu străbunic mă asculta, dând ușor din cap, privindu-mă pe sub sprâncene, cu ochii mici, lunguiți și ascunși de pomeții obrajilor.

— Dragul meu *deado*, dacă ne-am uita amândoi în oglindă, ai vedea că eu sunt un fel de clonă nereușită a ta. Ai fost renumit istoric găgăuz, te întreb acum, știi totul despre neamul nostru? Eu vreau, *deado*, să știi.

— Nu știu atât cât aș putea face lumină, fie în originea noastră, fie în evoluția noastră de-a lungul secolelor, dar nu cred că am fost un popor vreodată. Am dus la începuturi o viață tribală, dar dacă te uiți la noi, atât cât am mai rămas, pe ici pe colo, nici nu-ți vine a crede că am fost tribali, rătăcitori ai stepei asiatice, la început. Am dus cu noi frica în sânge de când ne știm!

— Eu cred, *deado*, că nici ca rasă nu mai suntem ce-am fost!

— De ce crezi asta Kagân? Ai doar pielea mai albă, poate pentru că aici bate prea mult lumina, poate te-o fi albit apa, cine știe, sau poate prin mimesis, te-ai alăturat altor nații venite și ele din Asia. Aici Kagân, s-au adunat toate neamurile pământului și, pentru că suntem atât de puțini, nu ne-am mai sinchisit să ne împărțim pământul. Cu o bucățică și fără ea, mare scofală nu e. Așa că paștem turmele la grămadă. Apoi să-ți mai spun ceva. Noi, neamul nostru găgăuz, n-am fost aici de la început. Erau alții înaintea noastră. Noi n-am ajuns aici cu gânduri de a pune piciorul în prag și a ne face stăpâni. Ne-am așezat aici în valuri succesive și n-am râvnit pășunile, ci ne-am așezat în cetăți, acolo ne plăcea cel mai mult, printre negustori și meșteșugari. Eram harnici. Nu ne plăcea să huzurim la soare. Cuminiți și harnici, până am ajuns supuși. Nu ne plăcea să ne certăm și nici nu intram în conflicte, dar pentru această

supușenie a noastră am fost ținuți pe de margine și hărțuiți.

— *Deado*, nu-mi place ce aud. Chiar așa am fost sau așa scriu despre noi cei care nu ne-au iubit?

— Kagân băiete, cât te revolți, ești războinic, nu pleci capul, ai parcă mai mult respect din partea dușmanului, îi crezi neliniște, îi dai bătaie de cap, dar dacă au avut puterea în mână, tot i-au învins, oricât s-ar fi răzvrătit. Dar noi, blânzi cum am fost, i-a fost foarte ușor dușmanului să ne strivească. Ne-a dus de colo colo ca pe niște pionii. Am fost jucăriile lor. Am înghițit și am tăcut!

— Într-un fel, poate a fost mai bine, că nu aveau cu cine se lupta. Căutau victorii prin lupte crâncene ca să se bată cu pumnul în piept că au câștigat cu mari sacrificii.

— Pe de altă parte, am fost atât de liberi și de pașnici, că nu ni se auzea nici piuitul. Cum să ceri cu forța ceva care nu e al tău? Înaintea noastră au fost selgiucii care erau pe picior de plecare, îi împingeau turcii din urmă. Au ajuns aici grație împăratului Bizanțului. N-am crezut niciodată că vom împărăți lumea. Selgiuc al lor asta a crezut, de aceea Dumnezeu le-a sfărâmat Împărăția în federații. Dar și șefii lor de trib s-au războit între ei. Până la urmă s-au autodizolvat, pentru că se mâcau între ei precum câinii.

— Am învățat regula asta barbară a dezbinării, nici un conducător selgiucid și nici cei care au venit după aceea n-au înțeles asta, căci nebunia puterii era mai mare. Când te credeai mare, atunci te lovea Dumnezeu în moalele capului, ca să-ți amintească cât de firav ești.

— Așa este Kagân, băiete! Neamul nostru găgăuz a fost cel mai supus neam. N-am ridicat pretenții niciodată. Poate nu e o onoare pentru noi că nu ne-am luptat cu disperare pentru supremație. Nu ne-am războit cu nimeni, Kagân! Ne-au îngenunchiat turcii și-am tăcut. Nu ceream să stăm moț în frunte. Unde ne-au trimis acolo ne-am dus. Chiar când plecau în expediții. Unde crezi că ne așezau pe noi, găgăuzii? În urma lor, încheiam coloana, eram un fel de coada de umplutură a unei falnice armate. De aceea, nimeni nu punea preț pe noi.

— Asta nu e de bine! Falnici n-am fost, ne-am mulțumit cu ce le-au prisosit turcilor. Învățasem doar să răbdăm, să suferim să tăcem și să ne supunem.

— Așa este fătul meu! De aceea, noi, găgăuzii, n-am cunoscut nici mărirea și nici căderea, dar am avut o mare meteahnă: nu știam

să ne orientăm. Ne plăcea să ne spună alții ce avem de făcut. Aveam așa o frică în noi, frică de alcătuirea strâmbă a lumii, neputința de a ne ridica deasupra tuturor, pentru că eram mereu răzleți. Așa am rămas. Știi cum e fătul meu? E ca și cum ai fi azvârlit în ultima bancă și lăsat de izbeliște. Istoria a uitat mereu de noi. Era ca și cum ne-am fi răsfirat pe câmpul de luptă, am fi mers năuci, fără țință. Când am ajuns la capăt, deși nu știam că ăla e capătul, ne odihneam câte unul, câte unul, fără putința de a ne organiza. N-avem cuceriri, dar nici înfrângerii. Am trăit mereu în umbra altora. Am fost cel mai hărțuit neam.

— Una e să te războiești, să nu accepți supunerea, să ai pentru ce te bate, chiar dacă ai mâinile goale, și alta e să-ți simți frica și să aibă dușmanul plăcerea aia sadică de a te hărțui, precum pisica cu șoarecele. Cam așa am fost noi, găgăuzii! De muncit, am muncit cât șapte!

LECTURI

DAN PLĂEȘU ȘI „GARSONIERA LU' ĂL BĂTRÂN”

► Katia NANU

Cea mai recentă apariție editorială a scriitorului Dan Plăeșu este „Garsoniera lu' Ăl Bătrân”, apărută recent la Editura InfoRapArt, Galați, 2021. Autorul, un cunoscut dramaturg, romancier, jurnalist, cronicar literar, dar și umorist cu state vechi își subtitrează volumul drept o culegere de „șapte proze ciudate”.

Și, la prima vedere, poate părea ciudată aplecarea cunoscutului scriitor către balansul între două lumi, una palpabilă, recognoscibilă și relativ ușor de digerat, cu toate neajunsurile ei, și alta rarefiată, calmă, plutind deasupra primei și totuși atât de asemănătoare. Însă, baleiajul între cele două lumi, de Aici și de Dincolo, este savuros, cald, uman și chiar amuzant. Impresia generală este de coexistență de la sine înțeleasă. Oamenii lui Dan Plăeșu știu dincotro vin și încotro se duc sau, dacă încă nu au aflat, se vor lămuri pe parcurs prin întâmplări savuroase, emoționante, cum stau lucrurile și ce trebuie să facă pentru a le schimba cursul. O „Reîntâlnire cu actorul Mișu” sau o privire aruncată la „Cealaltă viață a Bărbatului haios” deschid perspective nebănuite pentru cei curioși asupra viitorului nostru continuu.

Dan Plăeșu ne pune în față o alternativă: „Uneori viața ne este croită din întâmplări. Iar ele au și nu au legătură cu persoanele implicate, sunt de fapt potrivite în altă parte, de către altcineva. Adunate ghem ele se cheamă soartă.” („Aici și Dincolo”). Și o face atât de atractiv încât discuțiile noastre prețioase și pretențioase asupra lumii de Dincolo se transformă în conversații plăcute, antrenante și ușor de suportat. Până și autoritatea supremă, cel căruia ne rugăm pentru cealaltă viață este umanizat, coborât la nivelul nostru de înțelegere și acceptare.

„Ăl Bătrân” nu tună, nu fulgeră și nu poate fi, eventual, vecin de palier: „Așa mi se pare normal: să aibă măcar o garsonieră. Cu tot confortul, cu balcon. Uite, poate fi de tipul ăstora de s-au construit la blocul nostru, la mansardă. Au de

toate, sunt luminoase, spațioase... Iar din când în când la ușa lui să mai bată Fiul sau Maica Fiului, ca să-l întrebe de una, de alta, să vadă de ce mai are nevoie un bătrân singur în casa lui.” („Garsoniera lu' Ăl Bătrân”) Raiul este balconul cu flori sau, măcar, continuarea acestuia undeva pe aproape, oamenii vin și se duc dintr-un și într-un spațiu familiar, coborând unii din ceilalți, într-o continuare de viață perpetuă.

Toate prozele în care scriitorul se călătorește către lumi paralele sunt de o duiosie și o sensibilitate aparte. Și se citesc teribil de ușor datorită talentului incontestabil de dramaturg al autorului. Practic le vezi în fața ochilor.

Dan Plăeșu are arta dramaturgiei în sânge. Replicile sale curg, se întretaie, sunt potrivite personajelor, dezvăluindu-le așa cum

noi, oamenii, ne dezvăluim vorbind. Vocabularul, modul de exprimare, adresare, accentele dau de gol personajele, punându-le pe fiecare la locul lor. E un meșteșug pe care nu orice condeier îl deține și face din prozele lui Dan Plăeșu adevărate scenete ușor de vizualizat dincolo de cortina ridicată a unui teatru.

Ultima proză din volum are un caracter aparte. Este vorba despre confesiuni legate de anii copilăriei și casa părintească. Se numește "Bulevardul cu amintiri" și povestește nu doar anii petrecuți pe fostul bulevard Take Ionescu, astăzi George Coșbuc, ci și lumea anilor '40,'50,'60, cu toate ale ei, viața de școlar, pionier, prietenii cu vecinii și treburile din curtea unei case care are propria sa istorie. Casa, existentă și astăzi, poartă cu ea amintirea bunicilor și părinților, a tuturor celor care i-au trecut pragul. Frumuseții acestor amintiri, de o sinceritate senină, i se adaugă o memorie de invidiat. Sunt nume, întâmplări, date

cu caracter de document. Poate, cândva, autorul le va alătura unor imagini din acea perioadă, într-o carte de sine stătătoare. În proza aceasta stă un crîmpei din istoria Galaților așa cum a fost orașul acesta într-o epocă oarecum ocolită de "memorialiștii" locali.

"Bulevardul Coșbuc începe în Brăilei și se întinde până hăt, dincolo de cimitir. Acum știm exact până unde. Atunci, nu. Cimitirul era considerat deja un punct foarte îndepărtat de casă. Mai departe de așezarea asta, "locuită" de morții noștri dragi, se aflau repere greu de atins." ("Bulevardul cu amintiri")

„Garsoniera lu' Ți Bătrân" este o carte de maturitate. Un semn inteligent, discret, dar valoros pe care Dan Plăeșu îl pune pe propria biografie literară. Într-un an în care viața i se rotunjește numărând încă o toamnă, cunoscutul scriitor ne dăruiește această carte. Pe care o primim cu brațele deschise. Ca pe o aniversare.

Theodor Pallady, *Femeie pe gânduri*

O CARTE DE REFERINȚĂ

„CONFESIUNI JURNALISTICE. MEMORIA HÂRTIEI II” – VIOREL BURLACU

► Tase DĂNĂILĂ

Nu poate fi conceput un dicționar, oricât de selectiv, al personalităților care și-au lăsat pecetea în spațiul cultural tecucean, fără ca activistul cultural și jurnalistul Viorel Burlacu să nu fie încăput în el cu binemeritate și luminoase pagini.

Experiența și maturitatea sa de gândire, deținător de informații atât în extensie cât și în adâncime, factura sa umanistă, l-au ridicat la altitudinea de a fi nu doar un purtător de cultură ci și un răspânditor de fapte culturale cu impact în social și cu îndelungată durată sub patina timpului.

S-a implicat și s-a dizolvat sub variante forme pe panoplia culturii tecucene. Organizator și incitator de activități culturale, inițiator de evenimente cu extensie națională, director al Casei de Cultură, mulți considerându-l ca fiind cel mai eficient manager din istoria acestei instituții, director al Muzeului de istorie *Theodor Cincu* sunt funcții binemeritate obținute prin distincția personalității sale. Ca om de cultură și-a asumat responsabilități nu doar pentru a le bifa în palmares, ci pentru a aduce un plus de elevație și destindere spirituală în ambientul social. Și ceea ce este important și semnificativ nu a căutat să se pună doar pe sine în valoare, ci a coagulat colaboratori și a invitat comunitatea la ospăț spiritual.

Nu mi-am propus un medalion **Viorel Burlacu** în proiecție umană și culturală, ar fi prea extins; am punctat doar câteva repere care îi definesc personalitatea. Nici nu încerc să fac o gradație privind impactul în comunitate ale multiplelor fapte de cultură comise în cariera sa. Dar, subiectiv apreciind, se pare că pasiunea cea mai înflăcărată a fost, și iată, a rămas jurnalismul.. Dacă aș aminti doar că este inițiatorul Festivalului interjudețean de jurnalism, care s-a dovedit un ferment, un podium de lansare a tinerilor învăluți de vraja cuvintelor, oferindu-le șansa de a-și transforma visul în realitate este justificată

aprecierea. El însuși fiind un profesionist în înțelesul total al cuvântului, cu antenele larg orientate în social care, conștientizând responsabilitatea profesiei, a îndeplinit cu pasiune nobila misiune, *de a scrie istoria clipei*.

Prin recenta sa carte *Confesiuni jurnalistice II*, Editura Studis, 2021 ce cuprinde un snop din lungul evantai tematic al scrierilor sale risipite prin diverse publicații este luată temperatura liniștii și neliniștii timpului pe care l-a trăit.

O carte incitantă, instructivă și necesară oricărui cititor avid de informație, de cultură, de inedit.

Iată cum apreciază scriitorul și jurnalistul cu multe carate în contextul breslei, Dan Plăieșu, prefațatorul volumului: *Să zic mai întâi că autorul*

a conceput această scriere drept o cronică a Tecuciului. O cronică așezată pe multiple paliere, cu întâmplări, fapte (de istorie sau legate de contemporaneitate), cu persoane și personaje știute sau nu prea. Îi previn pe cititori că vor întâlni subiecte și eroi de articole care îi vor surprinde. De unde vin surprizele? Din chiar faptele ori existențele despre care scrie.

Într-adevăr, cartea înmănușează un important conținut de aspecte necunoscute publicului larg, cu o largă extensie tematică. Structurată pe capitole tematice ajută cititorul să se orienteze cu ușurință pe teme de interes. În capitolul *Interviuri* cu personalități din lumea artei, științei, culturii în genere, autorul stăpânește cu măiestrie și simț al măsurii, știința de a-și provoca cu eleganță interlocutorii la savuroase confesiuni, cu întrebări bine dozate. Actorul Emil Coșeru, savantul Anghel Rugină, baritonul Marius Mitrofan, tenorul Ionel Arghire, prof. univ. Aglaia Gugui, studenta olimpică de aur a României, Simona Diaconu, care a uimit lumea matematicienilor, scriitorul Ioan D. Goia, politicianul Victor Ciorbea sunt doar o parte din personalitățile extrase aleatoriu din capitolul *interviuri*.

Bine documentate și elevat argumentate cronicile dedicate artiștilor plastici Ștefan Buțurcă și Mircea Cojocaru, muzicianului Valeriu Gâdei, reportaje sociale, analize politice, evocări de personalități ale teologiei ca Alexandru Mironescu, Andrei Scrima, filozoful Ion Petrovici, cronicile de carte ale scriitorilor Constantin Oancă, Virgil Pavel sunt doar o parte din ampla cuprindere ale volumului.

Confesiunile autorului sunt etalate într-o proiecție a prezentului, ca o prelungire a trecutului se constituie în documente, după care generațiile ce vor veni își vor cristaliza o imagine critică sau evocatoare a timpului nostru. Temperatura și zburciunile actuale ale societății vor fi pentru viitorime o verigă din lanțul fără de margini ale istoriei. Jurnalistul Viorel Burlacu nu se risipește în banalități în aspecte nesemnificative, are un simț al ideilor de esență extrăgând trăiri tainice ale oamenilor de valoare ce reprezintă interes în contextul istoric.

Nu a eludat însă nici aspectele de viață ale oamenilor comuni, aducând în atenția publică suferințele semenilor săi, starea de precaritate socială ale unei categorii defavorizate. Și o face nu cu detașare, ca un spectator neutru față de

necazurile și nedreptățile care înjosec condiția oamenilor aflați la limita între a fi și a nu fi. În sensul acestor considerații nu are cum să nu te emoționeze reportajul sub genericul *Sărăcia la Tecuci – casa de la marginea lumii*, privind destinul potrivit al unor semeni năpăstuiți, victime ale propriului destin, victime ale indiferenței vinovate ale societății: *Undeva, la marginea Tecuciului, era să zic a civilizației, există un loc în care, în doar câteva camere, sunt peste 30 de persoane, majoritatea copii care trăiesc în afara celor mai elementare condiții de existență socială.*

Jurnalistul consimte la suferințele lor, se confundă temperamental cu stările oamenilor despre care scrie, le supune atenției autorităților și societății emițând un SOS, o invitație la o atitudine umană, morală. Ne face să conștientizăm că datoria unui om nu se limitează la a trăi doar pentru sine, ci și pentru semenii tăi.

Viorel Burlacu nu practică o jurnalistică rece, trufașă, lipsită de empatie, de umanism și, îndrăznesc să spun, în afara sensului biblic.

El nu și-a ales eroii doar din *lumea bună*, a oamenilor *de vază* ci s-a constituit într-o suveică între toate categoriile sociale. Scrierile sale sunt în consens cu conștiința marelui Brunea Fox care a intrat definitiv ca un reper de moralitate și profesionalism în conștiința posterității: *Temele realității le găsim pretutindeni.*

Trebuie doar să știi să te apropii de ele în mod firesc, să le descoperi, să nu le scoți din mânecă. Du-te și vezi! Subiectele nu sunt, par doar a fi insignifiante. E ușor să impresionezi cu subiecte elefantice. Dar trebuie să știi să scrii și despre un ac. Ochiul reporterului e ca un ochi de muscă: cu ochi multipli. Cât de departe este jurnalistică de astăzi de acest concept, de acest crez, de viața reală.

Confesiuni jurnalstice este o carte plină de viață într-o alcătuire stilistică elevată, cu participare afectivă. O carte ce înnobilează scrisului jurnalistic, formator de opinii constructive, un antidot împotriva uitării.

Viorel Burlacu acum este *capitalist*, în sensul că locuiește în capitală unde s-a așezat după o viață trăită frumos. Nu a părăsit Tecuciul, ci l-a luat în sufletul său și ne restituie ca pe o ofrandă, aceste savuroase *Confesiuni jurnalstice*.

GÂND DE DECEMBRIE

MAGIA COLINDEI

► Marin NĂSTASE

După toate încrâncenările anului, acum, în decembrie, sufletele noastre atârnă grele, ca o manta purtată prin zloată. Acum, oamenii simt nevoia curățirii și încălzirii sufletelor, prea mult tăvălite în mocirla anului.

De aceea, la răscrucea anilor, când vin sărbătorile de iarnă, sufletele oamenilor încep să vibreze misterios, deschizându-se larg spre Lumină și Iubire. Sunt surprins cât de mult se bucură să le primească și, în același timp, să le dăruiască prin cântecele care ne unesc cu Dumnezeu.

Când vin colindele, picurii divini purifică și înalță, țes straie albe pentru sufletele care încep să radieze bunătațe și fericire. Sunt fascinat de această magie, uimitoare forță de atracție în luminoasele sfere! Pentru că, la răscruce de timp, Dumnezeu revarsă asupra noastră Netimpul, prin

starea de colind a cântecelor noastre, pentru a ne apropia de El.

Este momentul cel mai potrivit să ne deschidem sufletul, să primim și să cântăm colinde, ca prin acest efect de dăruire-primire, să primim Netimpul oferit de Dumnezeu, să-l sorbim cu nesaț și să ne umplem sufletul cu el. Cu sufletele purificate și regenerate astfel, vom fi mai puternici, imuni la vitregiile Vieții care ne viscolesc mereu. Dar... să nu-l risipim în întinarea trăirilor! Cu Netimpul primit de la Dumnezeu în starea de colindă să plutim deasupra murdărilor cotidiene, până când, la o nouă răscruce de timp magia colindei va țese pentru sufletul nostru noi veșminte de fericire.

Așa vom rămâne copii colindători înveșmântați în misterioasa magie.

LECȚIA FRUNZEI

O frunză cu filigran argintiu de brumă, mângâiată de lacrima soarelui, sărută în tremurul căderii, pentru ultima oară, trunchiul copacului din care s-a desprins. Luându-și adio, îi dăruiește galbenul din ultimul său zâmbet, pentru speranța viitorului verde. Nu-i este teamă nici de neant, nici de întunericul timpului în care a intrat; resemnată, se dă vântului, care o poartă spre haosul întâmplării.

Privind-o acum, când cobor treaptă cu treaptă spre finalul acestui an, încerc să învăț lecția frunzei. Să aflu de la ea tainele căderii „line și tăcute”, un abandon misterios al vieții pentru o nouă viață.

Să-mi învăț sufletul galben cum să dăruiască din aureola sa de brumă eternului copac al vieții, verdele speranței.

Să exercez plutirea liniștită peste răscrucea anilor, purtat de vântul destinului pe calea fără de întoarcere.

Să învăț de la trunchiul vieții, lăsat mereu singur de către frunze, cu speranța reînverzirii veșnice, speranță care ține de cald în iarna aspră a singurătății.

Totuși...mă întreb, la lecția de frunză voi afla toate tainele nemuritoarei păduri?

ESEU

ZEUL TRANSUMANIST

► Daniel MAZILU

FRONDA CELOR TREI UMANISME

În anul 2007, Peter Sloterdijk publică *Zelul față de Dumnezeu. Despre lupta celor 3 monoteisme*. Ideea centrală a cărții este că în manifestarea istorică și publică a monoteismelor (iudaismul, creștinismul și mahomedanismul) putem găsi momente și comportamente foarte dure. Monoteismele, mai spune Sloterdijk, „în zelul lor față de Dumnezeu”, se luptă între ele și, în percepția istorică a generațiilor de astăzi, toate pierd adepți, lăsând loc iluminismului, ateismului (inclusiv umanismului ateu), comunismului și mai nou, din punctul meu de vedere, transumanismului. Concluzia cărții lui Sloterdijk pare a fi o rețetă de împăcare a monoteismelor, prin renunțarea, spune el, „la partea fanatică a universalismului și prin transformarea în religii culturale nefanatică”. Ca să nu fie răstălmăcit, autorul sfârșește cartea cu aceste cuvinte: „Globalizare înseamnă: culturile se civilizează reciproc. Călea civilizatoare este singura care mai este deschisă”. Titlul cărții lui Sloterdijk mi-a inspirat această analiză a transumanismului. Într-o variantă în oglindă, textul acesta s-ar putea numi: Zelul transumanist. Despre fronda celor trei umanisme.

CE ESTE TRANSUMANISMUL?

În studiile sale (“The Transhumanist FAQ”, Oxford, 2003 și „A history of Transhumanist Thought”, Oxford, 2005), filosoful suedez Nick Bostrom arată că transumanismul este un elitism care țintește depășirea limitelor umanului și care vizează obținerea fericirii. Transumanismul, spune el, “derivă din umanism și este o extensie a acestuia”. Zelului transumanist care îl animă pe Bostrom îi promite omului de azi că, prin mijloace tehnologice, îl poate trece dincolo de propria sa umanitate. Bostrom arată că transumanismul este un trend care cucerește astăzi numeroase domenii, personalități științifice și culturale, dar mai ales

fonduri substanțiale pentru cercetare și promovare. Și are dreptate! Cărți despre transumanism apar zilnic în toate limbile la care putem avea acces. Există o adevărată bursă a ideilor transumaniste. Zelul afirmării transumanismului se hrănește din fiecare succes editorial. E foarte bine că filosofii, teologii și oamenii de știință români dau atenție acestui fenomen! Apar noi traduceri și au loc dezbateri îndrăznețe. Miza lor nu poate fi una neutră. În măsura în care vizunea/ideologia transumanistă dobândește acces și putere în agenda guvernamentală națională/globală, raportarea noastră la oferta transumanistă trebuie să fie una matură și plină de discernământ. Sunt necesare perspective multiple de analiză, pentru că și consecințele unor alegeri eronate pot fi foarte grave! Mai ales în acest context pandemic, în care dinamica soluțiilor de augmentare/întărire/

reziliență a trupului nostru pare că eludează vechea paradigmă a autorizărilor medicale, mizând pe convigerea evoluționistă că omul se va adapta și la o posibilă viață hibridă, într-un trup hibridizat. Dacă umanismul poate fi înțeles ca un cult al omului, adeseori bântuit de ideea unui destin creator fără un Dumnezeu, transumanismul promite o uriașă alinare a suferințelor noastre și a spaimelor generate de moarte. Se vorbește chiar despre “moartea morții” (Dr. Laurent Alexandre, *La mort de la mort*, 2011).

Dar cine poate garanta că această promisă/iluzorie alinare a transumanismului (vorba lui Bertrand Vergely din *Transhumanisme: la grande illusion*, Le Passeur, Paris, 2019) nu va conduce la o nouă alienare sau (de)cădere a omului, după cum scrie Caroline Helmus în *Transhumanismus – der neue (Unter)gang der Menschen?*. Super-omul pe care îl imaginează transumanismul - prin inginerie genetică (și aici vorbim despre modificarea genomului uman și/sau reprogramarea rasei umane), prin conlucrarea cu IA (ca șefi?, ca parteneri?, ca subordonați?, cine poate ști!), precum și prin acceptarea unei transcendențe-în-imanent (care este realitatea virtuală/metaversul/pluriversul) - va mai fi omul creat de Dumnezeu? Omul care are nevoie de Dumnezeu pentru a fi cu adevărat om va cădea într-o tehnolatrie teribilă, după cum avertiza Alexandru Mironescu în anii '70? Omul care vrea să fie veșnic prin El și alături de El își va trăi nemuirea într-un server uriaș? Dacă răspunsul transumanismului la prima întrebare este “nu” și „da” la celelalte două, atunci, mergând înapoi pe firul celor 3 umanisme (transumanismul, postumanismul și umanismul ateu), nu greșim dacă afirmăm că ele reprezintă o frondă la adresa Creatorului nostru și proniei Sale. Mai mult, în mod paradoxal, transumanismul este o frondă și la adresa omului, pe care pretinde că vrea să-l îmbunătățească.

Privit în esența lui, transumanismul poate fi văzut ca un ateism tehnologic incipient, care poate împinge omenirea către o schizofrenie generalizată. Toate aceste promisiuni incredibile ale transumanismului (care încep cu soluțiile medicale și care presupun “mici concesii morale”), ne atrag și ne distrag în același timp, vorba lui Blaise Pascal din *Cugetări*, 19. De la ce ne distrag? De la înțelegerea originară a condiției noastre. Către ce ne atrag? Către un evoluționism tehnologic, apt să genereze un veritabil amurg al tuturor umanismelor. Teza lui Vergely din cartea *La tentation de l'homme-Dieu* trebuie să ne dea de

gândit. Acest om al transumanismului, care vrea să fie un dumnezeu fără Dumnezeu, nu va mai fi atras de prezența semenului “de carne y hueso” (Unamuno), de soarta omenirii și a generațiilor apărute în istorie pe cale naturală, ci își va propune să umanizeze roboții până într-acolo încât această viitoare societate hibridă să poată deveni un loc al fericirii fără suferințe, al “tineretii fără bătrânețe și al vieții fără de moarte” (după cum scria odinioară Petre Ispirescu).

Când vorbim despre transumanism și despre zelul transumanist, vorbim despre o mentalitate pe cale să ia în stăpânire lumea. Ea se manifestă acum, foarte evident, în zona medicală, dar următoarea secvență va viza zona macro-ecologică. Acest om (de azi) - responsabil de “vlăguirea planetei” - trebuie reprogramat, fapt esențial de care va ține viitoarea lui evoluție hibridă pe Terra.

Privind toate acestea, am impresia că cineva resuscitează pe cale tehnologică un evoluționism aflat în moarte clinică. Pe de altă parte, omul neafectat de zelul transumanist caută și el o cale de a fi mai bun. “Evoluționismul” lui nu țintește supraviețuirea în metavers, o creație a Inteligenței Artificiale, ci “evoluția spre Creator”. Sfințenie sau alienare – iată cele două fețe ale viitorului!

Theodor Pallady, *Nud cu ciorap negru*

NICOREȘTI, PLAI CU DOR

NICOREȘTIUL, DRAG CÂNTEC AL COPILĂRIEI MELE

► Bianca-Mădălina PARTENIE

Fiecare loc își spune povestea prin oamenii pe care îi crește și îi dă lumii mai departe, ca pe o doină veche, culeasă de un rapsod neobosit și reînviată de glasul fiecărei generații. Povestea se duce departe în timp, uită număratoarea anilor, dar nu moare niciodată, căci locurile au glasurile lor.

Copil al Nicoreștiului, am crescut cunoscând frumusețea copilăriei la țară, fără a duce lipsa beneficiilor de care generația mea s-a bucurat. Am copilărit într-o grădină imensă, așa îmi vine să spun când mă gândesc la satul meu. O poveste, care se povestește încă prin mine și prin toți cei care plimbă numele Nicoreștiului prin colțurile de lume unde îi poartă viața. Dealurile nicoreștene, ca niște titani păduroși, ascunzând la poalele lor lanuri de răsărită, grâu sau maci mi-au purtat visele și pașii pe cărărușe îngredite de flori albastre și violet, din care ne făceam cununițe, până la malurile nisipoase ale Siretului, care curgea cu vuiet dincolo de granițele orizontului meu. Și atunci libertatea avea alte definiții, la fel ca viața. Trăiau oameni buni în Nicoreștiul copilăriei mele. Văd cu ochii minții chipul blând și alb al unui moș Gheorghe din alte timpuri, trăgând duios clopotele de la biserica mică, văruiată curat și cu crizanteme galbene la icoana veche a Sfintei Parascheva. Glasul meu îngâna nume de oameni buni în Ajun de Crăciun, iar în mâini înghețate, palme calde și încrețite de ani strecurau mere roșii și turte mai bune decât voi mânca vreodată în viața mea. Cum răsuna atunci Nicoreștiul de voci mici de copii voioși, de clopoței și de cai bătând din copite nerăbdători, trăgând la sâni mari și grele! Și fumul creștea deasupra hornurilor ca un duh, încolăcinduse printre fulgii de zăpadă amețiți de fluieratul vântului. Satul mirosea a cald, a bun, a iubire. În primăvară, Nicoreștiul căpăta un suflu nou. Prin curți de biserici vechi, îmbrăcate în istorie, ardeau făclii la creștetul crucilor de lemn care păzeau bunici fără nume, de veacuri. Viile întinereau umplând lumea de verde crud, ca mai în toamnă, să plângă cu vinul cel mai dulce și mai spumos, mai aromat și mai bun. În drumul meu către școală, treceam

pe rând pe lângă butuci de vie darnici, meri aplecați de povara poamelor, pe lângă casa bunului moș Gheorghe, care-mi strecura pere în ghiozdan. Alergam zburdalnici, fete blonde cu cozi împletite și băieți pistruiți; ne întreceam cu timpul și nu o știam. Școala, cu ferestre mari și trandafiri în curte era însăși fereastra mea spre povești. Profesorii mei îmi sunt și acum călăuze ale minții, dar mai ales ale sufletului, pentru că m-au învățat să privesc lumea prin ochii mei de copil, mereu curioși, mereu în căutare de basme.

În casa bunicilor mei, am crescut mare. Mă întorc la Nicorești mereu, cu sufletul la fel de plin. Îmi amintesc legende despre Ștefan Voievod și stejari arhaici, despre ziduri bătrâne de când lumea, biserici și oameni cu har. Nicoreștiul dezmiardă în brațele sale atâta poezie și cântec! Din trupul de pământ al locului meu drag au crescut scriitori cu condeie ascuțite, minți limpezi care au răspândit lumină și oameni buni. În ei îmi găsesc liniștea, inspirația.

Mă întorc la Nicorești cu dor. Nicoreștiul meu, copilăria mea. Mereu mă întorc acasă.

Dor de acasă

Ce timpuri bune am trăit
Acum aproape-o veșnicie,
În satul meu, pământ iubit,
Uitat, parcă-n copilărie.

Demult nu am venit acasă,
Și multe-n sat azi s-au schimbat,
Nu mai e salcia pletoasă,
Și câinii glasul mi-au uitat.

Mă latră ca pe un străin,
Lângă troița-ngenuncheată,
În fața căreia mă-nchin
Cu inima îndurerată.

În mintea mea apar pe rând,
Frânturi din timpuri mult mai vii
Și chipuri dragi îmi vin în gând,
Din vremea când eram copii.

Stafii cu ochii de bunici
Glas de copii și râs și larmă
Mă tot aduc mereu aici,
Acasă tot mereu mă cheamă.

Bat clopotele ruginite,
Ale bisericii din sat,

Dar nu mai urcă-n deal, smerite,
Bunici cernite la-nchinat,

Nu mai aduc azi, la icoane
Crăițe cu miros de rouă.
Sunt scânduri puse la obloane,
Și e tăcere, frig și plouă.

Ce timpuri bune am trăit
Acum parcă o veșnicie
În satul meu, împodobit
Cu glasuri din copilărie.

ȘCOALA GIMNAZIALĂ „GABRIEL DRĂGAN” - ACTIVITĂȚI CULTURALE MARCANTE

► Nicuța ȚUCHEL

Din anul 1998, școala coordonatoare din Nicorești poartă numele scriitorului Gabriel Drăgan, prețuind astfel memoria unui fiu al satului, scriitorul Gabriel Drăgan, născut în satul Nicorești la începutul secolului al XX-lea.

În anul școlar 2007-2008, se aprobă înființarea a 0,50 normă bibliotecar, directorul școlii fiind prof. limba română, Cusiac Daniela. Postul este ocupat de către prof. inv. primar. Andronic Gina, la data de 25 ianuarie 2008 înființându-se Centrul de Documentare și Informare „Luceafărul” Nicorești. La eveniment au participat mai multe personalități ale culturii gălățene, printre invitații speciali numărându-se directorul CCD Galați din acea perioadă, Ghiță Năzare și profesorul gălățean de limba și literatura română, Melu State.

Din anul 2008, CDI „Luceafărul” Nicorești găzduiește și organizează o mare parte dintre activitățile cultural-artistice ale școlii și ale comunei, adresându-se unui public larg, format din elevi, cadre didactice, părinți, reprezentanți ai comunității locale și ai altor instituții de cultură din vecinătate.

În anul școlar 2013-2014, la inițiativa profesorilor de limba română și istorie și a bibliotecarei școlii, ia naștere Cercul de Literatură și Istorie, care își propune atât promovarea valorilor culturale autohtone- personalități și evenimente de seamă, cât și descoperirea și valorificarea potențialului

creator al elevilor școlii. La activitățile cercului participă cu multă dăruire și eleva Partenie Mădălina- Bianca, înzestrată cu pasiune pentru lectură, cu vădite veleități scriitoricești.

Astfel, va participa la multe dintre concursurile de profil, obținând premii importante, promovând imaginea școlii și a localității natale. În anul 2014, școala popularizează activitatea literară a tinerei talentate prin publicarea unei broșuri – *Emoții de primăvară*, un grupaj de versuri, povestiri și eseuri literare. Broșura apare sub coordonarea directorului școlii, profesorul Andronic Cezar- Ionuț și a profesorului de limba și literatura română, Țuchel Nicuța, care salută cu mari așteptări nașterea unui nou talent în ținutul Nicoreștilor: *Ca o evadare în lumea viselor și a copilăriei, scrierile elevei Bianca Partenie antrenează cititorul într-un univers magic, prsonificat prin întoarcerea la izvorul prim al existenței- sufletul pur și candid al copilului de pretutindeni.*

În anul 2016, sub coordonarea reprezentanților Cercului de Literatură și Istorie al școlii și cu sprijinul financiar al Primăriei Nicorești, are loc debutul literar al tinerei scriitoare cu volumul *Alergând printre gânduri*, cu o prefață semnată de poeta tecuceană Eleonora Stamate. Evenimentul, găzduit de Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci, a adunat personalitățile culturii tecucene, reprezentanți ai

primăriei și ai școlii din Nicorești care au impulsionat urcușul literar al Biancăi încă de la primele manifestări în domeniu, membri ai Cenaclului literar tecucean și presa locală.

Prezentarea volumului *Alergând printre gânduri* a fost realizată de poeta Eleonora Stamate, membru al Uniunii Scriitorilor din România, președinte al Cenaclului pentru Copii și Tineret „Ștefan Petică” 2007- Tecuci, evidențiind că *tânăra poetă bate la porțile LUMINII, hărăzită de Dumnezeu cu un talent aparte, se dăruiește ca un*

prunc pe altarul poeziei, înzestrată cu o excepțională forță de materializare a fiorului liric. Jurnalistul Viorel Burlacu, director al Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci în acea perioadă, prevăzuse încă din 2013 o evoluție literară incontestabilă a tinerei talentate: *Sunt convins că numele ei se va regăsi pe viitor în paginile unor reviste de cultură națională.*

Un alt eveniment important organizat în cadrul Centului de Documentare și Informare al Școlii Nicorești în toamna anului 2017, cu sprijinul reprezentanților primăriei din localitate a fost și lansarea monografiei romanțate a scriitorului, matematicianului și editorului Petre Rău – *Născut în zodia Nicorești*. Activitatea a adunat personalități ale domeniului literar, invitați de seamă, precum și reprezentanți ai comunității locale care au așteptat lansarea cărții cu mult entuziasm și interes, fiind prima monografie, bine documentată a comunei Nicorești. Scriitorul, fiul satului, născut la Fântâni în anul 1951, acoperă toate domeniile de referință ale ținutului nicoreștean, de la primele atestări documentare până în prezent. Parfumul copilăriei, dorul neostoit față de plaiurile natale romanțează scrierea, făcând-o accesibilă tuturor categoriilor de cititori: „Verde vale de rai/ Nepăscută de cai/ Undeva tu erai/ Doar a mea.” *Am înțeles că dorul meu nu se va sfârși decât odată cu mine. Dar, oricât ar părea de bizar, dorul e cel care mă readuce la viață,* se confesează tulburător scriitorul monografiei.

În spiritul prețuirii și valorificării fiecărui fiu al satului care a făcut sau face cinste ținutului natal, Școala Gimnazială „Gabriel Drăgan” a lansat în anul 2018 un proiect educațional intitulat *Personalități marcante ale comunei Nicorești*. Astfel, prima ediție a avut loc pe data de 26 martie 2018 prin omagierea scriitorului Gabriel Drăgan, patronul școlii noastre- *Gabriel Drăgan- personalitate*

marcantă a literaturii române. Invitat de onoare, fiul scriitorului, compozitorul și muzicologul Mircea Drăgan a însuflețit atmosfera, povestind despre imaginea tatălui conturată în viziunea sa de copil, precum și de primele amintiri într-un Nicorești din alte vremuri, unde obișnuia să își petreacă vacanțele. Acesta a vorbit, cuprins de emoție, despre valorile transmise de scriitor, despre sfaturile pe care le-a primit și despre recunoștința pe care o resimte față de tatăl său, pentru educația primită și pentru ceea ce

este astăzi.

Prin cuvinte alese a fost descris și dascălul Gabriel Drăgan, amintit de doamna înv. Rodica Druță, pr. Constantin Velicu, dl Eduard Lambrino, dl Dediu Ion, foști elevi ai acestuia.

Domnul prof. Ștefan Andronache, coleg de catedră al scriitorului, a întregit activitatea prin prezentarea unor aspecte inedite din viața scriitorului omagiat, anunțând inițiativa de a redacta un material care să cuprindă detalii despre viața și opera acestuia. Cuprinzător a fost și discursul poetei Eleonora Stamate, care a pus la dispoziția școlii articole de ziar despre scriitor, păstrate în arhiva personală.

Elevii și-au adus aportul la conturarea imaginii scriitorului omagiat, prezentând date biobibliografice, dar și poeme reprezentative din opera lui. De asemenea, profesorul de istorie, Ovidiu Vrabie, a evidențiat nota patriotică a operei lui Gabriel Drăgan și valoarea istorico-literară a romanului *Pe frontul Mărășești învie morții*. Astfel, elevi și părinți au participat la o lecție de istorie și de cultură a locurilor natale, prin cultivarea sentimentului de mândrie față de înaintașii lor- modele de oameni demni, cu iubire de sat, de țară și de cultură.

Activitățile cultural- artistice ale școlii au continuat și în perioada 2019-2021, constrânse în manifestare de contextul pandemic și de restricțiile impuse, fiind popularizate doar la nivel local: promovarea tinerelor talente, Ziua Școlii și omagierea personalităților care au fost plămădite de spațiul cultural nicoreștean.

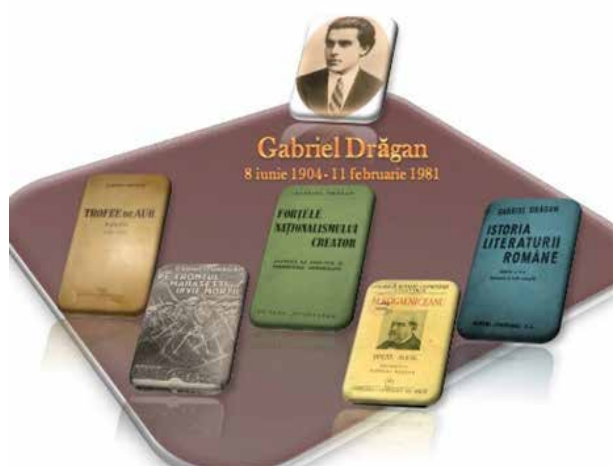
Bibliografie:

Țuchel Nicuța, *Școala Nicoreșteană de ieri de ieri și de azi- micromonografie-* în volumul STUDII ȘI ARTICOLE- Istorie. Educație.Cultură- Asociația profesională Școala Gălățeană, editura Axis Libri, nr. 4, 2019.

ȘCOALA NICOREȘTEANĂ SUB EMBLEMA SCRITORULUI GABRIEL DRĂGAN

► Nicuța ȚUCHEL

În anul 1998, Școala Generală cu clasele I-VIII, comuna Nicorești devine Școala Gimnazială cu clasele I-VIII „Gabriel Drăgan” Nicorești, denumirea actuală fiind Școala

Gimnazială „Gabriel Drăgan” Nicorești. Este școala coordonatoare a unităților de învățământ din comună, purtând numele scriitorului Gabriel Drăgan, născut în satul Nicorești la începutul secolului al XX-lea.

Părinții scriitorului, Panaite și Sultana, au fost oameni ai gliei, gospodari din satul Nicorești care au crescut 5 copii. Gabriel Drăgan frecventează școala primară la Nicorești, iar liceul la Focșani și Piatra Neamț. După terminarea liceului, urmează Facultatea de Litere și Filozofie la București. A fost un student eminent, terminând facultatea cu *Magna cum laudae*. A fost profesor suplinitor în Dicosânmartin, Dumbrăveni și Aiud și funcționar în Ministerul de Externe, condus de Nicolae Titulescu.

În 1923, debuta cu versuri în ziarul „Reformatorul” din Piatra Neamț; aici este redactor la „Telegraful” (1923-1924) și director al revistei literare „Freamătul” (1925, 1927). Colaborează cu

poezie, cronică literară, fragmente din monografiile pe care le începuse despre Ștefan Petică și Artur Enășescu la „Tribuna nouă”, „Floarea soarelui”, „Târnava”, „Universul literar”, „Universul”, „România literară”, „Convorbiri literare”, „Provincia literară” (Sibiu), „Foaia interesantă”, „Izbânda”, „Luceafărul literar și critic”, „Munca literară”, „Cuget clar”, „Îndreptar”, „Frământări”, „Banatul literar”, „Propășirea”, „Preocupări literare”, „Basarabia”, „Provincia”, etc. Între 1933 și 1935 a scos, la București, „Reacțiunea literară”. A semnat și cu pseudonimul Petru Șoltuz sau Savel Bornar. Părăsește Bucureștiul și se retrage în satul său natal, ca profesor de limba română și limba franceză între anii 1962-1967.

Ca scriitor s-a remarcat prin volumul de versuri *Trofee de aur* și romanul social-istoric *Pe frontul Mărășești învie morții*. Imaginea comunei prinde contur în scrierea lui Gabriel Drăgan, în contrast cu tragicul tablou al Primului Război Mondial. Marea Unire devine astfel un prilej de aducere aminte pentru cei care la Mărășești și nu numai, au apărat patria și și-au jertfit viața pentru libertate. Romanul oglindește sacrificiul soldaților români și marea contribuție pe care au adus-o, conduși de idealul unității, pentru ca evenimentele desfășurate la 1 decembrie 1918 să devină realizabile. Ecoul romanului în epocă este elocvent. Astfel, la 21 decembrie 1934, în „Naționalul Nou”, criticul Calotă I. Constantin nota: *Fondul real omenesc, de o puternică originalitate, susținut de o formă de expresie de mare artă, străbătut de accente până la paroxism liric, fac din romanul prezent o capodoperă a genului în literatura românească!*

Nicolae Iorga, în revista „Cuget clar”, din 26 august 1936, scria: *Romanul dlui Gabriel Drăgan, „Pe frontul Mărășești învie morții...” e în adevăr o carte bună. Prezentarea războiului e ca într-o*

excelentă carte de istorie, cu un frumos avânt. (...) E chiar de mirare atâta maturitate la un autor, care pare a fi un profesor tânăr.

O mare parte dintre scrierile sale nu a văzut lumina tiparului, rămânând pierdute odată cu trecerea timpului, după cum mărturisește fiul scriitorului: *Fantoma străzilor, (Roman); Aspectele literaturii contemporane. (Studii de orientare critică); Colonnade albe, (Eseuri); Evoluția poeziei moderne. Studii de interpretare critică, 1830-1930; Considerații critice; Viața și opera lui Ștefan Petică; Negrița, (Roman); Paradisul magic, (Roman); Pribegii și evocări, (Schițe); Prințul Singurățății, roman; Istoria literaturii române (De la origini până în zilele noastre); Istoria critică a politicii contemporane; Concepția Statului modern; Filosofia creației de artă; Inscricții în bazalt, 1944-1966, etc.*

S-a stins din viață tot la Nicorești, la 6 februarie 1981 și este înmormântat în cimitirul satului, la biserica Nașterea Domnului, zisă Negustori, alături de strămoșii săi răzeși.

Gabriel Drăgan a simțit, cum numai un artist ar putea, glasul țării, pe care a apărât-o la rândul său prin principiile puternic naționaliste și prin purtarea ireproșabilă despre care mulți își amintesc cu drag.

Din discuțiile cu rudele și sătenii din Nicorești, au fost descoperite înclinațiile literare ale celor doi frați ai scriitorului – Panaite Drăgan și Neculai Drăgan.

Panaite, mort la 28 de ani, are traduceri în limba franceză: romanul „Climate”, de Andre Maurois și un tratat de franceză pentru candidații

de bacalaureat. Iată ce spune Gabriel Drăgan despre fratele său: *Era în toamna anului 1929 când, în izolarea de la Nicorești, sub acoperișul casei părintești, fratele meu Panaite Drăgan, începu a cerceta și transcrie materialul acestui tratat de franceză, când tot în același timp, în altă cameră, eu începusem a redacta **Manualul de istorie a literaturii române**. Amândoi frați și prieteni, făuream idealuri, voiam să dăm niște cărți destinate în primul rând tineretului din școli.*

Nicolae Sultana Drăgan a fost profesor de limba română la Tecuci, publicând și el poezii la diferite reviste. Este fascinat de frumusețea meleagurilor natale, oglindită în poeziile *Întoarcere și Toamna*.

Sensibilitatea artistică a familiei continuă cu muzicologul și compozitorul Mircea Drăgan, fiul scriitorului Gabriel Drăgan. Bunicul din partea mamei era violinist, iar bunica profesoară de muzică și autoare de manuale școlare de muzică. Crescut într-un mediu artistic deosebit, înconjurat fiind de instrumente muzicale era firesc să se implice el însuși în „melosul” familial. La 20 de ani cânta deja în **Sideral**. După ce a învățat abc-ul integrării și armonizării într-o trupă, a continuat cu **Mondial**, a urmat perioada **Romanticii**, iar din 1969 începe să compună. Din postura de compozitor, piesele sale au fost cântate de Angela Similea, Loredana Groza, Daniel Iordăchioaie, Silvia Dumitrescu, Mihai Constantinescu, Monica Anghel, Mirabela Dauer, etc. Foarte activ în cadrul Uniunii Compozitorilor, Mircea Drăgan a făcut parte din comisia pentru elaborarea noii legi a Dreptului de autor, a fost director executiv al Festivalului Internațional al muzicii noi- patru ediții, 2000-2004, din acest ultim an preluând directoratul Editurii Muzicale a Uniunii până în 2005. În paralel, din 1978, s-a dedicat celei de-a doua profesii a sa, aceea de regizor muzical, ieșind la pensie din televiziunea română chiar din această funcție. După 1990, pune bazele societății **Drăgan Music**, ce are ca obiect, printre altele, înregistrarea și producția muzicală.

Ca instituție școlară, ne bucurăm că elevii noștri cresc pe pământ prolific, din înaintași de seamă, pe care îi onorăm cu cinste pentru a nu fi dați uitării și care trebuie să rezoneze în sufletele tinere ca modele de oameni demni, cu iubire de sat, de țară și de cultură.

PRIMUL RĂZBOI ÎN MĂRTURII LITERARE: OAMENI, LOCURI ȘI LUPTE ÎN MARELE RĂZBOI *

Cap. I OFENSIVA CONTRA OFENSIVA: NĂMOLOASA, IULIE, 1917

... Înecat în fum, cu respirația iute, întretăiată, cu ochii biciuiți de usturime și cu fruntea doldora de sudoare, sergentul Boteanu Ștefan scormonește din toată puterea, cu toată iuțeala, cu lopata și cu palmele, malul tranșeului surpat peste soldatul Zaharia Vasile. Acesta e prins cum a fost trântit: pe-o coastă, mai mult cu fața în jos. La început, mișca dintr-un picior care-i rămăsese cu bocancul afară. Acum nu mai mișcă, pare amorțit de greutatea pământului prăvălit peste el. După cinci minute de muncă zorită, sergentul Boteanu dă la o parte de pe șoldurile și spatele lui Zaharia Vasile și cei din urmă bulgări mari, care-l țintuiau locului ca niște lespezi de piatră de moară. Boteanu are mulțumirea să-și vadă camaradul smucindu-se cu o putere de taur și trăgându-se cu capul amețit pe jumătate de sub pământul care era gata să-l înăbușe:

- Mai trăiești, Vasile ?
- Cum să nu, dom' Ștefănică !
- Credeam că te-a lățit malul surpat...
- Dacă nu trăgeai repede de pe mine

lostopanii, lat rămâneam pe vecie ! Multe necazuri am mai tras noi împreună, cu războiul aista !

Și cine știe câte mai avem de tras de-acum înainte, adăugă Boteanu. [...]

Cap. II SCHIMBARE DE POZIȚIE

Coloanele de infanterie, cu oamenii în rând câte patru, înaintează mereu istovite de nesomn și oboseală... Soldații, în lungul lor marș de

șaisprezece ceasuri și mai bine de când au plecat ieri seară din Mânjina, au făcut un singur popas de o oră, într-un cătun pe la miezul nopții.

Orașul Tecuci a rămas în urmă cu patru kilometri. Șoseaua națională, largă și bine pietruită, străjuită pe lături de plopi măreți, bătrâni, scorburoși, plantați încă de la începutul domniei lui Mihail Sturza, pare, în luminoasa zi de august, o eșarfă enormă, așternută peste meleaguri mănoase. Pe această cale, de două luni, se scurg fără-ncetare zi și noapte, către zona pozițiilor în fierbere, trupe, tunuri, chesoane, armate de călăreți, muniții, o întreagă alimentație de oțel și sânge pentru pânțelecele monstruos al pofticiosului dușman.

Soarele uscat și dogoritor e aproape la prânz. Praful târât pe bocanci în lungul șoselei se ridică printre picioarele ostașilor ca un nor albicios, care le îneacă respirația, intrându-le pe nas și pe gură cu nisip fin, scârțâitor între dinți și măsele. Regimentul 50/64 Infanterie din Divizia a XIII-a, după planul hotărât, trebuie să ajungă până la amiază la Ionășești, sat încununat de vii, pe malul stâng și înalt al Siretului, pe unde se poate trece râul, pe podul de lemn dintre lunci și zăvoaie, construit de curând anume pentru mișcarea trupelor în zona operațiilor.

Oamenii din secția sergentului Ștefan Boteanu, din compania a treia, sunt toți tăcuți, lihniți de foame, cu ranițele ca niște gheburi în spate, preocupați doar de gândurile lor. Sunt plini de sudoare pe fețele lor pârlite de arșiță și fum. La unii, vestoanele, în dreptul centiroamelor, în spate și la subsuori, sunt learcă de saramura sudorii ieșită din ei.

Dinspre miazăzi se aud bine răbufneli de tun. Pe Androne, în ropotul pașilor zgomotoși pe prundul șoselei, îl îndeamnă parcă ceva și bâlbâie trist:

- Acolo poate ne-or rămâne ciolanele!
- Tacă-ți fleanca, îl muștră din dreapta amărât soldatul Bulboacă Marin.

Din marginea coloanei, sergentul Boteanu zâmbește pentru sine, ștergându-și cu batista

înnegrită nădușeala de pe față și de pe tâmple, de sub casca de oțel.

Toți cei patru din primul șir sunt din aceeași comună cu sergentul Boteanu. Din dreptul plopilor uriași, pe unde trec ei acum pe șosea, se văd în zare, departe, la dreapta spre miazănoapte, dealurile podgoriei știute, cu puncte albe de case sclipitoare în lumina de argint a zilei. În vale e târgul Nicorești...

Sergentul Boteanu și ceilalți patru consăteni ai lui caută cu priviri nostalgice deslușiri de prin părțile locurilor de baștină. Între pomii aceia, abia ghiciți sub arcul de senin al cerului, sunt rămași acolo copiii, frații, soții, mame, spre care îi mână dorul de-atâta vreme! Și acum ei trec să lupte pe un front învecinat, pe aproape de casele lor și n-au vreme înainte de-a intra în foc să-și mai vadă măcar o dată casele și copiii lor. Așa gândește simplu soldatul Zaharia Vasile de lângă sergentul Boteanu. Și ca el sunt mulți din partea locului care gândesc poate la fel.

– Zici că te-abați pe-acasă, domnule Ștefănică? Întrebă blajin și rugător soldatul Zaharia.

Da, după cum ți-am spus ieri, am căpătat o învoire; de la Hanul lui Cincu eu apuc spre Nicorești.

– Cine mai dă pe-acasă de la noi?

– După câte știu eu, numai domnul învățător Teodorescu.

– Ne-am rugat și noi vreo câțiva inși ieri și alaltăieri, să ne lase o zi măcar, dar n-a fost chip. Ne-a spus plutonierul că nu-i îngăduit să lipsească nimeni o clipă, fiindcă are ordine severe. Și dumneata câte zile stai?

– Zile? Acum nu-i vreme de permisiu cu zilele! De-abia am putut avea o învoire pentru zece ore. Sunt mulțumit și de-atâta, răspunse Boteanu dând din cap în semn de aprobare.

– Treci, te rog, domnule Ștefănică, și pe la poartă pe-acasă și spune-i nevastei mele Veta și băieților că-s bine, sănătos, și că de-o vrea Dumnezeu ne-om întoarce în curând teferi.

– Bine, Vasile, mă abat.

– Mulțămesc și să trăiești, domnule Ștefănică.

Mai au de mers împreună cam un kilometru până la răscrucea unde-i zice Hanul lui Cincu, deși azi nu se mai află nici urmă din hanul vestit de altădată, la care poposeau cărauși de vinuri, călători din cele patru drumuri, dar și bandiți de codru...

Apoi sergentul Boteanu Ștefan va pleca pe șoseaua către Nicorești, și care duce departe în nordul județului Tecuci, spre Găințana.

Soldatul Zaharia Vasile, un om de vreo treizeci și cinci de ani, în satul lui în vreme de pace era hatmanul căraușilor. Avea căruță zdravănă și cai buni... Acum murgii lui erau rechiziționați la un regiment de obuziere. Acasă o are pe Veta și pe cei cinci copii – cel mai mare are abia treisprezece ani. Când armata a trecut în refacere din Dobrogea în nordul Moldovei, Vasile a fost învoit opt zile acasă. Atunci și-a bătut păpușoi toți din leasă și i-a ascuns în niște lădoaie mari... Îl ajutase mult în gospodărie pe Boteanu. Când acesta avea de adus lemne de la pădure, ori de cărat de la podgoreni, tescovină pentru rachiu, la cazanul care umbla din toamnă, iarna și primăvara, până-n vară, el, Zaharia Vasile, era omul de treabă bună. De când au plecat în război au fost mereu nedespărțiți, în aceeași companie. În retragere, au suferit mult. S-au ajutat și s-au îngrijit frățește unul pe altul, legându-se, astfel, printr-o prietenie dusă până la sacrificiu.

În stânga lui Zaharia merge Pană Sava, cel mai tăcut și mai închis la inimă, fricos, mohorât, urmărit veșnic de gândul că are să moară pe front și de părere de rău că nu trăise mai mult de-o lună de la nuntă cu tânăra și frumoasa lui Leonoră. Acesta are un chip blond, cu mustața roșcovană, abia mijind. E cel mai tânăr din rând, contingent 1914. Acasă la părinți e singurul fecior. Frați n-are, surori n-are. Părinții lui mergând spre bătrânețe, abia au așteptat să-și termine fiul lor armata și l-au însurat. El e mlădița care trebuie să le moștenească gospodăria. Acum, Pană Sava vede că trece prin apropiere de satul lor și un dor nebun de-acasă îl scurmă în inimă...

Cel din spatele lui e soldatul Bulboacă Marin, nepăsător, voinic, deprins cu nevoile războiului, oțelit de soare și de vânturi calcă senin de parcă s-ar duce la cumetrie, iar nu pe

poziție... E neînsurat, holtei tomonic de vreo treizeci și trei de ani. În comuna lui e muncitor de rând. Singura lui meserie învățată de la tatăl lui e altoitul, dar muncea și la desfumat pământul cu hârlețul, la tăiat, la ridicat la vie, la săpat, la prășit. E un om curat la suflet, neprefăcut. Din clasele primare, Bulboacă Marin învățase că, în afară de noi, cei din țara noastră, mai sunt juguri străine în împărăția Austro-Ungariei: în Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina și în alte părți, mulți români, care vorbesc întocmai ca noi, cei de-aici, același grai, și care au aceeași credință și aceleași obiceiuri. Avea o ură nestăpânită pentru năvălitori. Pentru că am vrut să ne luăm dreptul nostru, să ne dezrobim frații din Ardeal, s-au întors de-o vreme sorții războiului și străinii ne-au mai cotropit o jumătate de țară. Iar acum trebuie să luptăm să nu ne pierdem și Moldova toată...

Nu prea îi este frică de moarte, căci Bulboacă are convingerea că el o să scape cu bine.

Convoiul soldaților învăluiți în praf a ajuns la răscrucea șoselelor, la Hanul lui Cincu. Coloanele în marș merg înainte către priporul care coboară din marginea satului Ionășești. În stânga între salcâmi, la mai puțin de un kilometru depărtare, e stația de cale ferată Cozmești. Dinspre miazăzi se aud tot mai puternice bubuituri de tun. În dreapta răscrucii, apucă o șosea către Nicorești.

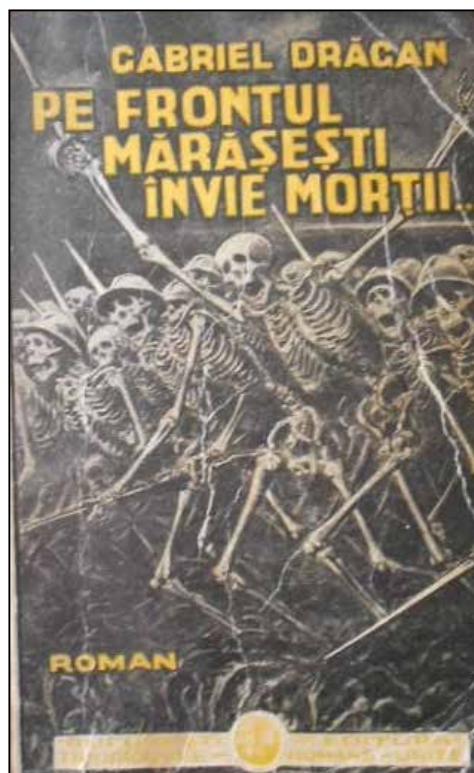
Cu picioarele în iarba prăfuită de pe muchea șanțului, locotenentul Teodorescu Nicolae își așteaptă tovarășul de drum, care se apropie de el.

– Sunt gata, Ștefănică.

– Și eu, Nicule. Cum ai aranjat?

– Tot așa, deseară să fim negreșit la Ionășești. Cum înserează, e ordin ca trupa să treacă imediat podul peste Siret. [...]

* **Gabriel Drăgan** – fragmente din *romanul „Pe frontul Mărășești învie morții”*, pagini selectate și în volumul omagial *„Tecuci, un ținut cu vocația Unirii”*, publicat în 2018, la Centenar.

LĂCAȘURI DE CULT - NICOREȘTI

► Gina ANDRONIC

Toate bisericile comunei **Nicorești** sunt de cult ortodox, o parte dintre ele fiind declarate monumente istorice. Dintre cele mai vechi biserici amintim: **Biserica "Nașterea Maicii Domnului" – Negustori**, care datează din 1728, **Biserica "Adormirea Maicii Domnului"**, zisă și Serdaru, fondată în 1780 și **Biserica "Sf. Nicolae" (Banu)**, care datează din 1807.

Biserica „Sf. Nicolae” - Banu

Dintre cele trei biserici importante ale comunei **Nicorești** se remarcă cu totul aparte Biserica cu hramul „**Sfinților Nicolae și Spiridon**”. Silueta construcției monumentale cu cele două turlă semețe, la care se adaugă zidurile masive din cărămidă ce o înconjoară, îți atrag atenție încă de departe.

Conform documentelor vremii, dar și inscripțiilor din altar, întregul ansamblu a fost construit din cărămidă, între anii 1800 și 1807. Ctitorii ei sunt banul **Nicolae Lențu** și soția lui **Catinca**, veniți odată cu domnitorul Alexandru Moruzzi. Ei au avut un singur fiu, Ion, decedat de tânăr, al cărui mormânt

se află în partea de sud-est a bisericii înconjurat de un grilaj de fier și având o lespede de marmură cu inscripții în limba greacă. După moartea fiului lor, ctitorii au închinat biserica și cele două moșii (de la Nărtești și Piscu Corbului) Mănăstirii Neamț. Mănăstirea Neamț a folosit acest lăcaș o perioadă de timp, amplasând aici doi călugări. De aici i se trage și denumirea de „**Mănăstirea Banu**”. În curtea a fost construit un rând de case pentru slujitorii bisericii și administratorii bunurilor acesteia, dovadă stând ridicătura de pământ din partea de vest a incintei. În mijlocul curții, spre sud de biserică, se află un beci zidit de cărămidă. Aceeași ctitori au edificat, prin anul 1814, și zidurile fortificatoare din jurul bisericii. În 1857 s-a adăugat pridvorul și biserica a fost învelită. Totodată s-a construit și a treia turlă din lemn. În 1893 s-a consolidat zidul împrejmuitoare din inițiativa P.C. Pr. Constantin Iftimie. La finele secolului XIX însă, biserica s-a reprofilat și a devenit lăcaș creștinesc pentru enoriași, așa cum este și astăzi.

Respiră istorie încă de pe vremea legendelor croite pe timpul lui Ștefan cel Mare. Biserica Banu,

de pildă, e singura fortificată care a mai rămas în picioare în sudul Moldovei. Biserica s-a păstrat intactă la exterior, dar și la interior, unde ascunde o adevărată comoară a spiritualității. Icoanele și decorațiunile sunt vechi și valoroase. Simbolul șarpelui, desenat deasupra intrării în altar și o icoană a sfântului Mihail pictat cu mai multe chipuri sunt unice.

„Ceea ce s-a păstrat original sunt în primul rând iconostasele acestea care sunt de o mare

frumusețe și migală, cu pictură originală pe ele. De asemenea, catapeteasma este cea originală în care într-un mod deosebit trebuie specificată frumusețea icoanelor împărătești: Mântuitorul, Maica Domnului, Sfinții Ocrotitori ai acestei biserici și cu Ioan Botezătorul”, spune Pr. Protopop Mihai Roșu.

Din donații, lângă biserică a fost ridicat un complex muzeal care adăpostește o bogată colecție de icoane din secolele trecute. **Complexul bisericesc Banu** este situat în clădirea Protoieriei Nicorești. Despre asta tot părintele protopop, Mihai Roșu, declară: ” *Complexul Muzeal Banu are în patrimoniu cea mai bogată colecție de cărți liturgice din zona noastră. Avem carte de secol XVIII, XIX, XX care se păstrează în bune condiții.*”

Tot aici turiștii află povestea personalităților locului, preoți sau oameni de cultură deopotrivă. Dintre ei, îi amintim pe scriitoarea **Natalia Negru**, pe fratele acesteia, medicul **Dimitrie Negru**, cel care a înființat primul centru de radiologie din România, Regina Înălțimilor, **Smaranda Brăescu** și fratele ei, pictorul **Dumitru Brăescu** sau **Gheorghe Leonida**, celebrul sculptor român care a realizat chipul statuii lui Hristos din Rio de Janeiro. Tot în muzeu sunt expuse și costume populare autentice din zonă dar și o bogată colecție de numismatică.

Biserica Nașterea Maicii Domnului” – Negustori

Biserica „Nașterea Maicii Domnului” – Negustori este un monument istoric datat la 1728, obiectiv inclus în lista Monumentelor Istorice în Comuna Nicorești, Județul Galați- Parohia Nicorești.

Biserica a fost fondată pe la 1400. Se spune că pe vremea lui Ștefan cel Mare (1470), pe același loc exista o bisericuță din lemn. Arsă de turci și de tătari, în mai multe rânduri, a fost refăcută de breasla

negustorilor din Nicorești, pe la începutul secolului al XIX-lea. La un moment dat, negustorii din preajmă s-au gândit să construiască o biserică triconică. Au pus mână de la mână și au construit această biserică pe care, cu excepția unor îmbunătățiri survenite în timp (a suferit unele reparații capitale prin anii 1828, 1886, 1923, 1956) o putem vedea și astăzi. Așadar, denumirea pe care o știm azi își are ca origine tagma negustorilor locali care au ctitorit-o.

Biserică cu plan triconc, compartimentată astfel: pridvor deschis, pronaos, naos și altar. Pridvorul deschis este susținut de șase coloane pictate, între care se deschid arce trilobate; pronaosul este acoperit cu o boltă în leagăn; peste naos se dezvoltă o calotă semisferică, absidele laterale sunt mai mici decât absida altarului, ușor alungită. La exterior, biserica este încinsă de o dublă profilatură torică, la 2/3 din înălțimea zidului și o decorație profilată sub cornișă. Pereții exteriori sunt compartimentați în casete verticale.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului” – Serdaru

Nu există date din vechime despre biserica parohială, dar di spusele bătrânilor se pare că aceasta datează de la începutul secolului al XIV-lea pentru că, susțin ei, înălțimea (mică) a intrării în clopotnița bisericii se datorează măsurii domnitorului

Ștefan cel Mare: „mic la stat, mare la sfat” (*Letopisețul Țării Moldovei de Grigore Ureche*).

Cele mai recente documente relevă că **Biserica „Adormirea Maicii Domnului”** din dealul

estic al Nicoreștiului, zisă și **Serdaru**, a fost fondată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Ctitorii sunt serdarul **Manolache Radovici** și soția sa **Smaranda**, cei care pun pe picioare această biserică pe 1780. Temelia este din bolovani de râu, iar pereții din cărămidă. Biserica este fără turle. Tot 1780 a fost reconstruită și clopotnița de la intrare. Pridvorul este adăugat în 1898 când biserica a fost legată de jur împrejur cu șini de fier.

Bibliografie:

„Născut în zodia Nicorești” – **Petre Rău**,
Editura InfoRapArt

„Biserica Banu din Nicorești, o ctitorie de peste două secole de istorie” - **Ștefan Andronache**

PETRE RĂU - „NEOSTOITELE IZVOARE“

Note de lectură

► Șt. ANDRONACHE

Voi începe cu o mărturisire pe care țin neapărat să o dezvălui cititorilor. În momentul când scriitorul Petre Rău mi-a oferit posibilitatea să-i citesc poeziile înmănunchate în prezentul volum, m-au fulgerat o sumedenie de amintiri, legate de satul său, Fântâni, precum și de celelalte așezări cu nume legendare din arealul atât de drag și inconfundabil al Nicoreștilor.

Cu treizeci și cinci de ani în urmă, într-o vacanță de vară cu aer încă curat și cu mult soare, fusesem rugat, tot de un nicoreștean, de această dată un maestru al penelului, să-i țin companie, în postura mea de pasionat de fotografie, într-un periplu, per pedes, prin meleagurile natale, scopul său fiind acela de a immortaliza pe pânză câte ceva din autenticul, dar și pitorescul ținutului din partea de sud a Moldovei. Cele aproape trei săptămâni pe care le-a petrecut, atunci, s-au constituit într-un episod într-atât de plăcut încât nu cred că am să-l uit vreodată.

Împreună ne-am mișcat nu numai prin târgul Nicoreștilor care încă nu-și pierduse farmecul de altădată, ci și prin cele zece sate cu nume legendare care gravitează în jurul reședinței de comună. Cum vremea, pe atunci, ne-a fost extrem de favorabilă, am profitat de tot ceea ce se putea vedea. Ne-am rătăcit îndelung pe ulițele prăfuite, ne-am oprit la intersecții sau cotituri, pentru a surprinde nu numai animația specifică anumitor ore ale zilei, ci și liniștea atât de odihnitoare, am surprins oameni lucrând prin vii, am immortalizat căruțele burdușite de bidoane aflate în așteptare la puțurile cu apă rece și limpede din inima târgului, ne-am lăsat seduși de jocurile copiilor fericiți că nu mai trebuiau să meargă la școală...

Dar cum de fiecare dată, pe la vremea prânzului, nu mai puteam suporta soarele dogoritor, obișnuiam să ne adăpostim ceva timp, până când se mai potolea arșița, la umbra nucilor bătrâni întâlniți pe drum, iar, uneori, acceptam să intrăm chiar și în curțile unor săteni curioși să afle ce interese anume ne mânsaseră pe noi, tocmai pe acolo. Așa s-a întâmplat de am devenit oaspeții unui podgorean mare iubitor de vorbă, de la intrarea în satul *Fântâni*, dar și inspirit, în sensul că s-a gândit să ne astâmpere foamea și chiar să ne ostoiască și setea cu un vin

rubiniu și plin de savoare. Ne-am simțit într-atât de bine în fața casei primitoare a acestuia, încât, la un moment dat, după ce sporvoiserăm cu toții, câte-n lună și stele, ajunseserăm să ne întrebăm chiar pentru ce trecusem și prin acest sat!

Într-o altă zi, aproape că ni s-a întâmplat, ceva similar. Am avut onoarea a cunoaște un pensionar din *Gozăvești*, care lucrase toată viața ca zețar la Casa Scânteii din București. Acesta ne-a relatat câteva întâmplări din activitatea-i delicată și laborioasă. Ne-a vorbit despre autorii care veneau, în dese rânduri, să vadă în ce stadiu se aflau matricele pregătite pentru imprimarea cărților lor, și care, uneori, se implicau și la corectura șpalturilor. El purtase discuții nenumărate atât cu Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, cât și cu Zaharia Stancu, care fusese președintele Uniunii Scriitorilor din România. Și pentru că și el fusese cinstit, pentru efortul depus, de către scriitorii menționați, a ținut ca și noi, la rândul-ne, care venisem cu scopul de a-i face cunoscut satul, să ne simțim cât mai bine posibil în propria curte moștenită de la părinți.

La *Coasta Lupei*, satul vestit pentru podgoria ce dă, pare-se, vinurile cele mai bune din zonă, aveam să fim oaspeții unui tânăr preot cu care, ulterior, am rămas prieteni pe viață. În curtea-i largă, în jurul unei mese rotunde din lemn de tei și cu taburete mici în jur, coana preoteasă ne-a servit cu cel mai bun borș pe care l-am mâncat vreodată, după care, părintele, pentru ca să meargă cât mai bine vinul rece, scos proaspăt de la beci, ne-a îndemnat să ne înfruptăm din friptura proaspăt făcută din primul cocoș sacrificat de familia sa în acea vară.

Altădată, vrând să bucurăm din plin de farmecul unei nopți senine și cu cerul împânzit de stele, care ne-a prins în cătunul *Mălureni* din preajma Siretului, am acceptat să ne odihnim într-o casă veche cu miros de mere și de cimbri ai cărei pereți erau împodobiiți cu frumoase lexicere.

Așadar, în vara aceea (care tare mi-aș dori să se mai repte!), ni s-a întâmplat să gustăm din aproape toate ingredientele capabile să ne facă să ne simțim cât mai bine pe teritoriul comunei dintre vii.

Și pentru ca să închei această relatare, trebuie să recunosc că zilele minunate petrecute pe meleagurile nicoreștene și atât de benefice pe plan artistic pentru prietenul meu pictorul, inclusiv pentru mine, vor rămâne de neuitat mai ales că am avut șansa să mă înfrupt, pe săturate, din frumusețile locului, să mă contopesc cu natura atât de binefăcătoare propriului meu suflet, și, ceea ce mi s-a părut extrem de benefic, să cunosc niște oameni minunați cu alese calități morale, sensibili la tot ce este frumos și excesiv de empatici.

Despre un alt fiu al acestor meleaguri, care își revendică cu un puternic și nestăvilat sentiment de mândrie atât rădăcinile extrem de adânci, cât și ascensiunea fructuoasă în domeniul creației literare, mai ales al poeziei, îmi rezerv plăcerea de a vorbi în rândurile ce urmează.

* * *

Deși, inițial, îl știam de mai multă vreme, pe Petre Rău l-am cunoscut ceva mai îndeaproape, în cursul anului 2017, în momentul când a oferit un dar propriei comune natale, adică prețioasa monografie romanțată „Născut în zodia Nicorești“. Atunci, mi-am dat seama cât de legat putea să fie scriitorul acesta, cu sufletu-i străbătut permanent de fiorul dorului, de locurile excesiv de dragi care i-au marcat puternic copilăria, și pe care, astăzi, a ajuns să le idolatrizeze chiar, fapt ce pare să confirme, în mare parte, adevărul grăit, cândva, de Lucian Blaga: „Satul își găsește suprema înflorire în sufletul copilului“. Da, Petre Rău, deși este excesiv de maturizat, a rămas un copil care își iubește cu ardoare satul și și-l dorește cât mai înfloritor.

Dar pentru că monografia sa de atunci nu a inclus decât câteva poezii din volumul „Îndrăgostirea de zmeu“ cu puternice conotații elegiace, el s-a gândit că s-ar cuveni să includă, într-o antologie distinctă și minuțios elaborată, și celelalte versuri adecvate din volumele publicate anterior, delicat caligrafiate și la fel de emoționante, pe care le dedicase satului natal, „locul de ivire, la suprafața pământului, a numeroase izvoare“, cum ține să precizeze în preambul, ori „leagăn de ciuturi“ („Vânt cuvânt“).

Revenind la cartea de față, intitulată „Neostoitele izvoare“, mi-aș îngădui să fac câteva aprecieri menite să evidențieze motivațiile ce l-au îndemnat să ne-o dăruie nouă, cititorilor săi fideli.

Parcurgându-i conținutul, mi-am dat repede seama că atenția poetului se îndreaptă, mai totdeauna, spre ființele care i-au fost cele mai dragi, adică spre părinții cărora continuă să le poarte un respect deosebit.

Afectat fiind de o boală aproape incurabilă, căreia nici medicii nu mai pot durerea să-i aline, i

se adresează, cu un regret, tot mai greu de ostoit, mamei, singura ființă ce știuse să-l tămăduiască cu adevărat de bolile prin care trecuse: „tu nu mai ești simt lipsa ta anume/ iubirea cea mereu mângâietoare/ pe palma ta atotvindecătoare/ aș da acum toți doctorii din lume (*Întârziata vestire*: „Mamă îți spun“). Transformată deja într-o legendă „care nu moare“, poetul dorește să-i fie alături chiar și atunci când pare să nu se mai descurce nici măcar pe plan sentimental: „tare mi-ar fi plăcut să-ți fi cerut sfatul/ cum ce fac cu iubirile mele/ pe care umăr să le mai atârnu/ când să le mai împlinesc cu atâta neputință (*Ultima noapte cu Bernoulli* : „Legenda mea“). Și dorul pentru cea care i-a dat viață și l-a crescut, și pe care continuă s-o poarte în sufletul său, îl determină să-i aducă și un elogiu binemeritat: „mama mea/ cea mai perfectă dintre țărăncile lumii/ mereu cu ochii în pământ/ trecând prin mine“ (*Ultima noapte cu Bernoulli* : „Mama mea“).

Tatălui, deși îi recunoaște suficiente merite: „era creierul satului chiar și/ atunci când era abțiguit/ era singurul din sat care avea codul penal/ și descifra pedepsele celor vinovați/ înainte de a le hotărî judecătorii/ și să vezi ce socoteli știa tata să facă/ de-ți venea mirarea de unde știa atâta înmulțire/ de-mi făcea praf integralele mele/ care ar fi trebuit să-i cubeze butoaiile (*Îndrăgostirea de zmeu* : „Reîncarnările mele“), fiul, ajuns mai târziu poet, nu poate să-i treacă cu vederea și câteva ieșiri. În poezia „Mă fugărește tata“ (Corolar violent), iată cum ni se spovedește: „Încă mai țin minte când pace/ făceam cu trupul meu hulit de curelele tatii/ care se opreau abia pe mal în Valea Rea...“

Desigur, recunoaște că nici el nu i-a fost întotdeauna pe plac părintelui său: „tata mă fugărește ce sublim/ am fost un mic tiran/ proptit în decizii subtile/ încă mă mai preocupă căutarea/ comorilor toamna/ pe sub malul lui toloc ...“ (*Eden în cădere* : „Ziua amintirii“). Cu toate acestea, exact ca și în poezia „Mamă îți spun“, pe care am citat-o ceva mai înainte, îi regretă tot mai mult lipsa pentru că tare ar fi vrut să vadă și el ce s-a ales din fiul său pe care l-a trimis „toată viața prin școli“: „... Ți-aș da poemul meu de la debut/ În drumul tău spre treabă să-l citești/... Privesc la chipul tău dintr-un portret/ Dar ce păcat, tu nu mai ești defel!/ De-ai fi, cu tine-aș merge peste tot.“ (*Întârziata vestire* : „E ora șase tată“)

Elogiul adus părinților săi într-o formă artistică elevată și cu o încărcătură emoțională puternică, ne îndeamnă, la rândul-ne, să ne gândim, chiar și din postura de cititori ai versurilor sale, la cei care ne-au adus pe lume. Petre Rău ne îndeamnă nu numai să-i venerăm pe proprii părinți, ci și să căutăm, prin toate mijloacele ce ne stau la îndemână, să menținem încă vie flacăra dorului pentru aceștia, chiar dacă ei

s-au stins mai demult. Iată, aşadar, unul din meritele, poate cele mai importante, ale poetului. El a reuşit să ne provoace şi pentru acest lucru se cuvine să-i aducem mulţumiri.

Petre Rău, deşi ştim că stă de atâta vreme înclaustrat în turnu-i de fildeş, din oraşul-port, continuă să hălăduiască cu gândurile sale pe tărâmul atât de mirific care îi permite să-şi reseteze, în mod cert, nu numai starea de spirit elevată, ci şi sentimentele profund umane care-l copleşesc: „Mă născusem pe meleagurile acelea de vis/ pe o verde vale de rai în care ai mei moşteneau/ biserica de două sute de ani ...“ (*Îndrăgostirea de zmeu* : „Ecce homo“)

Cea mai frumoasă şi mai realizată dintre creaţiile dedicate reperului magic, care pare să îi asigure oxigenul vital, este cu siguranţă poemul cu care s-a decis să-şi deschidă antologia: „Verde vale de rai/ Nepăscută de cai/ Undeva tu erai/ Doar

a mea.// Ce miros de pelin/ Într-un spaţiu divin/ Un noptatec suspin/ Cuprindea.// Cer albastru suind/ Pe miresme plutind/ Visul meu unduind/ Steaua mea. // Vale ruptă din rai/ Ce frumoasă erai/ Numai tu mă ştiai/ Numai ea.“ (*Întârziata vestire* : „Vale de rai“) Iată, aşadar, un text preţios, demn de pus pe muzică, dar care pare să nu-şi fi descoperit încă compozitorul!

Înceind, trebuie să precizez că Petre Rău, poet consecvent cu sine însuşi şi nedispus să facă vreodată compromisuri, cu a sa scriitură frustă, concisă şi uneori algebrică (din cauza formaţiei sale de matematician), continuă să evolueze sub semnul confesiunii sincere şi inspiraţiei atât de inteligent gestionată fapt ce ne determină să credem că ne va mai pregăti şi alte surprize.

Nicoreştenii au tot dreptul să se simtă mândri pentru că, din rândurile lor, s-a putut ridica nu numai un scriitor prolific, ci şi foarte talentat.

ŞCOALA NICOREŞTEANĂ DE IERI ŞI DE AZI

REPERE ISTORICE

► Nicuţa ȚUCHEL

Cea mai veche atestare documentară a localităţii Nicoreşti datează din anul 1572, când este menţionat satul Nicoreştii de Jos la o vânzare de vie din ţinutul Fălciului. În „Descrierea Moldovei” (1716), Dimitrie Cantemir menţiona că în ierarhia valorică a podgoriilor din Moldova, Nicoreşti se situa pe locul patru, după podgoriile Cotnari, Huşi şi Odobeşti.

Până la Gheorghe Asachi, în Moldova şi în Tara Românească, învăţământul primar fusese ca şi inexistent, iar cel secundar şi academic sporadic.

În anul 1838, Popa Ion înfiinţează la Nicoreşti o şcoală primară cu 7 elevi înscrişi, studiind citirea, scrierea, rugăciunea şi catehismul. Totodată, în 1839, este consemnată la Nicoreşti şi şcoala primară a lui Costache Drăgănescu cu un număr de 20 de elevi. Trecută prin multe transformări de-a lungul anilor, Şcoala Nicoreşti este, pe rând, gimnaziu particular, gimnaziu de stat, gimnaziu industrial, atelier şcolar, şcoală extrabugetară, şcoală profesională de viticultură şi vinificaţie, centru şcolar de practică şi în cele din urmă din nou şcoală gimnazială.

În 1840 exista în târgul Nicoreşti un pension de fete sub direcţia lui Gheorghe Stupin, cu 6 fete, odrasle boiereşti si ale autorităţilor locale.

În timpul lui Al. I. Cuza se deschide drumul pentru pregătirea cadrelor didactice calificate. Astfel,

Fiecare loc de pe pământ are o istorie a lui, dar trebuie să tragi bine cu urechea ca s-o auzi şi trebuie şi un dram de iubire ca s-o înţelegi.
(Nicolae Iorga)

În 1864, în târgul Nicoreşti exista o şcoală primară cu un număr de 83 de elevi unde activa ca învăţător Ştefan Țuchel care studiasse 5 clase de Seminar, numit prin ordinul 15.850 din 28 octombrie 1864, iar la Coasta Lupei învăţător era Ion Frâncu, numit prin ordinul 15.102 din 29 aprilie 1867.

Până în anul 1878 au funcţionat mai mulţi învăţători suplinitori: Munteanu M. Gheorghe, Briceanu Ion, Țuchel Ion, Constantin Decuseară, Catinca Suditu, în acest an fiind numit învăţătorul Ion Nazare, iar peste doi ani soţia acestuia, Ana Nazare.

Din 1879 a fost numit învăţătorul Avram Negru, absolvent al Şcolii Normale din Bârlad, în vârstă de 18 ani şi care a funcţionat până în 1894.

În anul 1883 gimnaziul devine mixt, şcoala de băieţi unindu-se cu cea de fete, oraganizat pe trei divizii: divizia I (clasa I)- învăţătoare Ana Nazare, divizia a II-a (clasele a III-a şi a IV-a)- învăţător Ion Nazare, divizia a III-a (clasele a IV-a şi a V-a)- învăţător Ion Pionescu.

În 1894 a fost numit absolventul Belisie Ion, care a funcţionat până în 1902 când este transferat la Călmaţui. În acelaşi an se construieşte un local de şcoală cu patru clase. În locul lui Belisie Ion este numit

învățătorul Berbea Vasile, absolvent al Școlii Normale din Bârlad.

Tot la 1894, la Școala Coasta Lupei învățător era Grigore Popa care l-a avut elev pe Ștefan Zeletin, fiind de loc din Căvădinești și stabilit în Coasta Lupei. Soția învățătorului se numea Safta Motaș și era sora lui Ștefan Zeletin. Până în anul 1896, copiii din satul Fântâni au învățat la Coasta Lupei, la școala veche, aflată în curtea bisericii Sfântul Gheorghe. La inițiativa preotului Vasile Lambrino, în anul 1896 se organizează o școală și în satul Fântâni, în casa unui sătean-Năstase Eftimie.

În 1902-1903 se înființează o școală de meserii, specializarea dogărie- lemnărie, cursurile fiind frecventate de copiii din târgul Nicorești și din satele învecinate. În 1903 s-au înregistrat 450 de elevi dintre care numai 50 urmau cursurile. În 1906 se construiește un local de școală cu 2 săli de clasă și locuință pentru diriginte. Sistemul de notare era de la 1 la 10, iar anul școlar se încheia la 22 iunie, printr-o serbare școlară.

După răscoala din 1907 până în 1923, în Târgul Nicorești învățământul s-a organizat pe clase de tip urban, funcționând mai mulți învățători, pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă: Sultana Corodeanu, Nicolae Teodorescu, Ștefan Nicolau, Maria Șt. Nicolau, Vasile Berheci, Balașa Berheci, Bounegru Maria, Negru Năstase, Radoveanu Ioan.

În toamna anului 1923, tânărul absolvent al facultății de drept din Iași, Grecea Vasile și soția sa, Grecea V. Elena, profesoară de limba română, puneau bazele unui gimnaziu particular/ extrabugetar în care erau înscriși elevii absolvenți a patru clase primare din Nicorești și din împrejurimi. Între 1923 și 1928 gimnaziul particular devine de stat, având ca director pe Vasile Grecea. În anul 1928 gimnaziul din Târgul Nicorești a fost desființat din cauza lipsei banilor. Chiar dacă școala secundară din Nicorești a avut existență vremelnică, școlile primare și-au continuat existența atât la Ionășești, școală care va funcționa inclusiv în timpul Primului Război Mondial, cât și la Coasta Lupei și Nicorești. Școala primară mixtă din Nicorești va purta numele de "Mihail M. Păcleanu" până la instaurarea regimului comunist.

În locul gimnaziului, după Primul Război Mondial, se înființează „Gimnaziul Industrial” cu patru secții: fierărie, rotărie, tâmplărie și dogărie. În timpul celui de al doilea război mondial, potrivit ordinului Ministerului Educației Naționale din iulie 1941, gimnaziul a fost clasificat și transformat în atelier școlar pentru învățământul supraprimar. Mai târziu, acest gimnaziu a fost reînființat și a devenit o școală extrabugetară, iar taxele erau suportate de către părinți. După reforma învățământului din 1848, valorificând potențialul viticol și economic al zonei, la școala centrală din Nicorești a luat ființă o școală profesională de viticultura și vinificație cu durata de 2 ani, iar după 1961 cu durata de 3 ani. În 1962 se transformă în școală tehnică de horticultură de 4 ani. În 1964 își încetează activitatea și

se transformă în Centru Școlar de practică, aparținând de Grupul Școlar Agricol Focsani. În 1965, întreaga avere trece la Liceul Agricol Tecuci.

La Coasta Lupei, după reforma amintită, s-a construit o școală de 8 ani cu patru săli de clasă, iar la școala Ionășești se adaugă vechiului local încă două săli de clasă.

Analizând câteva cataloage și registre matricole din anii 1919-1931, am extras numele obiectelor de studiu de la Școala Piscu Corbului: *Scrierea și exercițiul gramatical, Cetirea, Exercițiul de memorie și liberă reproducere, Exerciții de compunere, Exerciții de intuiție, Aritmetică și geometrie, Religia, Istoria, Geografia, Științe fizico-naturale, Caligrafia, Desenul, Cântul, Exerciții corporale și jocuri gimnastice, Lucrul manual pentru băieții, Lucrări practice agricole, Lucrul de mână la fete.*

La Școala primară mixtă din Ionășești, obiectele de studiu consemnate în MATRICOLA nr. 15 erau: *Religia, Citirea, Gramatica și comp., Istoria, Geografia, Cunoașterea naturii, Cunoașterea și îngrijirea omului, Matematica, Deprinderi de viață (Datoria omului și cetățean), Caligrafia, Desenul, Muzica, Ed. Fizică, Lucru Manual, Pr. agricolă, Gospodăria, Purtarea.*

Astfel, sintetizând parcursul dezvoltării învățământului în zona nicoreșteană, în anii 60 existau următoarele forme de organizare a educației: Nicorești- Școală de 8 ani, Fântâni- Școală de 8 ani, Coasta Lupei- Școală de 4 ani, Ionășești- Școală de 8 ani, Dobrinești- Școală de 4 ani, Grădinița de copii Nicorești (înființată în 1927).

Din 1864 până în 1886, timp de 22 de ani, se formează comuna Coasta Lupei, cuprinzând satele: Fântâni, Coasta Lupei și Piscu Corbului, acestea alipindu-se comunei Nicorești în 1886.

Din 1998, la inițiativa directorului de atunci, dl prof. Druță Dumitru, Școala Coordonatoare Nicorești primește denumirea de Școala Gimnazială „Gabriel Drăgan”, onorând astfel memoria unui fiu al satului, profesorul și scriitorul Gabriel Drăgan, iar în anul 2013, Școala primară Piscu Corbului primește numele unui dascăl dedicat, fiu al satului, profesor de limba și literatura română- Aurel Brăescu. La scurt timp însă, școala se desființează din cauza scăderii populației școlare din zonă.

În 2008, Școala Primară Ionășești devine structură a școlii de centru, aceeași direcție marcând și evoluția Școlii Gimnaziale nr. 1 Coasta Lupei, care în 2013 își pierde personalitatea juridică, alăturându-se celorlate structuri ale Școlii Gimnaziale „Gabriel Drăgan” Nicorești.

BIBLIOGRAFIE

Petre Rău, *Născut în zodia Nicorești*, editura InfoRapArt, 2017;

PDI 2017-2022- Școala Gimnazială „Gabriel Drăgan” Nicorești;

Catalog școlar Piscu Corbului- 1919-1931;

Matricola nr. 15- Școala Primară Mixtă Ionășești.

► Petre RĂU

NICOREȘTI, PLAI DE DOR ȘI ÎNCÂNTARE

VERDE VALE DE RAI

„...Verde vale de rai/ Ce frumoasă erai
Numai tu mă știa/ Numai ea”.

Am scris cândva un poem, pe care l-am botezat „Vale de rai”, în care dorul meu după locurile de baștină - adevărate minuni ale lumii pentru ochii mei și pentru memoria mea - tresaltă neconținut. Cei ce cunosc aceste locuri nu pot să nu admită neasemuita lor frumusețe.

Oricât de mult îi iubesc pe Noica și pe unii dintre discipolii săi, nu pot să fiu de acord cu afirmația lor cum că numai poporul român deține un cuvânt atât de plin de voluptate și de profunzime precum acela de *dor*. După inima mea, dorul se manifestă la fel oriunde în lume, chiar dacă alții îl numesc nostalgie (cuvântul nostalgie nu prea este utilizat în limba română, tocmai pentru că există un atât de puternic înlocuitor - era să zic, echivalent - acela de dor), alean, melancolie sau altcumva. Cine n-a iubit niciodată un suflet sau un lucru dincolo de granițele absurde ale teritoriilor nu poate înțelege ușor cât de vast și de universal poate fi dorul, oriunde s-ar afla el. De altfel, nu admit nici faptul că oamenii nu și-au găsit cuvinte potrivite pentru a-și exprima simțirile lor lăuntrice.

Mi-e dor. Dorul în mine se revarsă în hohote. E ca un plâns pe dinăuntru. Corpul mi se realcătuiește din fiecare picătură de dor care se strecoară prin spații ciudate, vibrând îndelung. Sunt picături reunite și multiplicare, care cresc înlăuntru, se îngrămădesc și dau navală ca un torent în vreme de furtună și, regăsindu-mă ca pe un vad fără fund, îmi explodează în rafale în inimă.

Pe vremuri, în valea mea de rai soarele îmi trimitea vara săgețile de foc și scutura peste mine praful său de aur divin. Numai la soarele acela îmi imaginam că se pot coace grânele. Căldura lui îmi părea o vie binecuvântare, chiar și atunci când așteptam cu nerăbdare mișcarea răcoroasă a frunzelor în adierea vântului. Numai datorită lui simțeam vadul plin de flori, ierburi sălbatice de tot felul și arbuști încărcăți cu strălucire și culoare, urmam și pătrundeam cărările ascunse ale luminii străbătând gândurile și iluziile copilăriei, surprindeam mingea de aur cum mi se strecura în palme și mireasma adevăratului paradis. Aproape era pădurea, era râpa

cea întunecată, seacă atunci când nu ploua multă vreme.

Dacă abia auzisem despre locuri rupte de civilizație, îmi imaginam că acesta era unul dintre ele. Un peisaj fascinant, așa cum îmi imaginam eu teritoriile virgine, pentru că dâmburile acelea pline de verdeață crudă erau înșesate de mâluri nemiloase, pentru că îți puteai imagina cu inima strânsă tot felul de animale sălbatice prin preajmă, păsări ale căror înfățișări le descopeream pentru prima dată acolo, pentru că prin acele tufișuri părea că se găsesc ruine ale unor bizare lumi dispărute, care însă mi se arătau doar mie...

Ascuns printre liane sălbatice care coborau pe pereții abrupti de argilă umedă, din hăuri se scurgea firul de apă pe care mult mai la vale puteai să-l descoperi și să-l ații pentru a-ți adăpa animalele. Din maluri însă țâșneau izvoare subțiri, niciodată n-am știut dacă erau foarte multe sau doar unul singur șerpuiind prin rupturile de luturi clisoase.

În pofida unei lumi misterioase a găzelor, liniștea stătea mereu sub semnul nemișcării. O liniște pentru care eram tentat să-mi țin și răsuflarea ca să nu o tulbur.

În pofida sălbăciei lui, locul acela era plin de blândețe și liniște și-mi aducea numai alinare. Adesea, în mijlocul lui, îl simțeam mai aproape pe Dumnezeu. Nu a fost rugăciune glăsuită în gândul meu de copil, care să nu mi se fi împlinit. Nu a fost durere copilărească pe care am simțit-o atunci, care să nu-mi fi fost potolită. Senzația mea era că, în acea vale, Dumnezeu a îngrămădit fără noimă aproape toate darurile cu care, de fapt, era înzestrată natura. În fața acestor minuni, n-am știut niciodată să-mi astâmpăr mirarea. *“N-ai jindui după un strop de rai / De n-ai purta un strop de iad în tine”*, spune Radu Gyr într-un frumos poem al său, numit *“Cântec deplin”*. Eu însă, sunt nevoit să mă opun acestei păreri, pentru că, trăind la doi pași de acest colț de rai, nu încetam deloc să mă minunez.

„Ce miros de pelin / Într-un spațiu divin / Un noptatic suspin / Cuprindea”.

Peisaj mirific. Păsări și iepuri traversau calea la intrare în valea mea de rai. O priveliște de vis, un

hău imens care îți înfiora inima. O liniște deplină, doar ciripit de păsări și foșnet de frunze, atât se putea auzi în valea mea de rai. Când se aduna în aer mult abur era semn că se vor dezlănțui fulgerele însoțite de ploaie îmbelșugată. La fel și azi, în sufletul meu, când se adună acest dor, aproape că se dezlănțuie tânguirea și suspinul. Dar dorul meu e mângâiere, nu e un chin.

Așa cum ar spune Noica, cuvântul dor "are o splendidă suveranitate în el, dar e un cuvânt al inimii numai, și nu al gândului, după cum e un cuvânt al visului, și nu întotdeauna al faptei". Tot Noica ne mai spune că dorul „a plecat de la durere și a scos tot ce putea din transfigurarea ei; dar nu a trecut de spirit, a rămas prins de suflet”. Aici filosoful meu iubit face o mică confuzie, intuind că *dor* s-ar trage de la etimonul latinesc *dolor* care înseamnă durere, ceea ce nu este întocmai adevărat, chiar dacă în limba română *dor* poate însemna uneori și durere. Din cauza unor prejudecăți care au fost răspândite fără temei, cuvântul *dor* s-ar părea că nu poate fi definit, și pe deasupra este aproape intraductibil în alte limbi. Dar, repet, asta se întâmplă doar din cauza unor prejudecăți. În realitate lucrurile nu stau deloc așa. Ar fi ca și cum am crede că, în afară de noi, românii, toate celelalte ființe umane de pe pământ nu ar iubi, nu ar suferi, nu ar trăi aceleași sentimente ca și ale noastre.

Mereu dorul se leagă de ceva drag. Nu se va născoci niciodată un cântar pentru a măsura dorul. Intensa duioșie cuprinsă în dor, atracția și magnetismul care se manifestă prin el au darul de a sparge în bună măsură atmosfera de gheață a singurătății. Durerea trăită prin dor e una a absenței.

Uneori mă gândesc că dorul meu indescriptibil nu e altceva decât o himeră a minții mele. El se ivește pe neașteptate, vine năprasnic și fierbinte. Uneori îmi dă impresia că mă pot sfârși sub forța lui. Dar atunci când simt că-mi populează singurătatea, mă abandonez copleșit în brațele lui, într-un blând sentiment de sufocare și de tandră vlăguire.

Dorul este starea în care nu ești complet. Iar omul aproape toată viața este incomplet, permanent îi lipsește ceva. De aceea, îmbrățișarea omului cu dorul pare iminentă. Omul parcurge distanța dintre el și dor ca pe un drum interior către adâncimea propriei ființe.

Dorul meu se manifestă ca o petală care se leagănă în dans de fluture pe aripile inimii. Dorul mi se întâmplă când prea plinul existenței mele sufletești începe să se reverse în prea golul inimii mele. În zadar fug de el, imaginea sa, care mă învăluie mai iute decât marea și vântul, mă urmărește până la capătul lumii...

Înăuntrul meu a rămas, probabil pentru vecie, păticea aceea de lume care se depărtează tot mai

mult în timp, perturbându-mi liniștea. Sunt mulțumit însă că încă mai port în mine trăirile mele de atunci, alesul tărâm scaldat în lumina soarelui, în roua dimineților eterne. Sunt mulțumit că gândul încă mă lasă să străbat, într-o goană nebună, distanța până acolo și să mă odihnesc o clipă în colțul meu de rai, precum în brațele unei zâne bune.

Când vreau să trăiesc o clipă mirifică, mă apropiu cu visul de acest tărâm. În acea clipă simt cum urcă în mine seva proaspătă a pământului acela, amestecată cu tot ce este mai divin.

„*Cer albastru suind / Pe miresme plutind / Visul meu unduind / Steaua mea*”.

Cuvintele pot întrerupe adesea o vrajă. Într-o zi mă aflam în fața unei sculpturi pe care parcă atunci o descoperisem și nu mai conteneam să o privesc cu uluire. Și iată că, la un moment dat, un individ, care se afla și el prin expoziție, se opri lângă mine și, simțindu-mi uimirea, mi se adresă: “Nu-i așa că e superbă?” Trezindu-mă din contemplare, abia atunci am realizat că farmecul dispăruse ca prin ceață și am rămas interzis în fața unei sculpturi goale.

Chiar și acum, când scriu despre locurile mele vrăjite, stau cu teama în sân să nu rup vraja clipelor pe care pronia cerească mi le-a dăruit. Așa cum rugăciunea are nevoie de istovirea trupului și chiar o pricinuește, tot așa am și eu nevoie de un popas în valea mea de rai.

Dorul ar trebui să mi se pară firesc atâta timp cât îmi știu sufletul nemângâiat. Cât timp am cunoscut desfătarea, revărsată din dezmiardare, nu prea l-am simțit. Poate că el a existat, dar nu m-a presat deloc, nu mi-a dat niciun semn că e pe aproape și nici eu n-am avut nevoie de el. Abia când am început să rătăcesc drumuri, iar fericirea a început să se risipească, când am început să pierd din micile bucurii, abia atunci am început să simt un dor de fericire. Norocul meu a fost că adevărata mângâiere am (re)găsit-o în gândul la valea mea de rai. Dorul a răbufnit de îndată. Din firea omenească niciodată nu s-a șters dorul de fericire, dorul împătimitului de dezmiardare. Dorul meu este dispoziția tristă a sufletului meu, cu prisosință pricinuită de lipsa de mângâiere. Dar dorul meu de fericire se confundă aproape mereu cu dorul după valea mea de rai și așteaptă orice prilej de împlinire vremelnică. Dorul meu e mereu în căutare de alint, sperând că îmi (re)aduce liniștea sufletească.

În zadar îmi zic că dorul meu pentru valea mea nu e o stare definitivă. Pentru că nu găsesc deloc stingere sau împăcare în această despărțire.

Am înțeles că dorul meu nu se va sfârși decât odată cu mine. Dar, oricât ar părea de bizar, dorul e cel care mă readuce la viață. Tot Radu Gyr, în poemul amintit, spune un lucru minunat în care, de data asta, cred sincer: „*Iar dacă-nvii în cântecul de azi, / E pentru c-ai murit în lacrima de-aseară*”.

NICOREȘTI, PLAI DE DOR ȘI ÎNCÂNTARE

AMINTIRI DIN... NICOREȘTI

► Mircea DRĂGAN

Există în viață câteva jaloane, sau, mai bine zis, puncte principale, de care suntem legați pentru totdeauna. Așa se face că dacă mă gândesc la copilăria mea, aud cuvântul, sau citesc orice text care are menționat numele de Nicorești, tresar, pentru că el face parte clar din viața mea, pe mai multe planuri.

Mai întâi, după tată port numele de Drăgan, deci fac parte cu mândrie dintr-o familie cu tradiție a satului, tatăl meu Gabriel, fiind cel mai mare dintre cei cinci copii, trei frați, Constantin, Alec, Neculai și o soră, Maria, toți ai lui Panait și Sultana Drăgan. Pe bunicul Panait, nu aveam cum să-l cunosc, pentru că eu m-am născut de-abia în 1945, iar el a murit în 1916, în luptele din timpul primului război mondial de la Mărășești, dar din fotografiile păstrate cu grijă în familie se vede că era un om hotărât și, după cele spuse de oamenii comunei, era și un bun gospodar. Bunica Sultana s-a recăsătorit și a mai avut doi copii, pe Emil (Miluț) și Dumitru (Mitică). Pe bunica Sultana și pe toți ceilalți din neam, inclusiv pe veri, i-am cunoscut când veneam de la București la Nicorești, din primăvară până la Crăciun, familia reunindu-se bineînțeles de sărbători și la fiecare zi de naștere sau onomastică. Erau prilejuri de petrecere, cu mese tradiționale, urmate de momentele artistice, un fel de șezători literare, în care fiecare recita câte o poezie, punctul culminant fiind interpretarea unei piese de teatru, de exemplu Coana Chirița, (ca buni moldoveni!), chiar cu costumație de travesti, dacă rolul respectiv era jucat de un bărbat.

Îmi mai amintesc cum mergeam prin comună și prin sate să colindăm de Crăciun cu Steaua și cu Plugușorul, buhaiul fiind instrumentul „muzical” care acompania urările noastre. Era o tradiție respectată de generații și tata m-a învățat, la rândul lui, aceste datini.

Tatăl meu, Gabriel Drăgan, fiind cel mai mare dintre copii, bădă, a fost ajutat de familie să meargă la studii, așa că a făcut liceul la Focșani, unde a început să publice poezii la o revistă locală. Atras și mai mult de literatură, a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie din București, după

absolvire devenind scriitor. A publicat un volum de poezii – Trofee de aur, Istoria literaturii române, în patru ediții, monografiile despre Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, și alte opere. Cea mai cunoscută, care i-a adus și faima, a fost romanul social-istoric „Pe frontul de la Mărășești învie morții”, acesta, apărut după primul război mondial, fiind foarte bine primit atât de marele public, cât și de colegii și criticii literari ai vremii, cele mai frumoase aprecieri fiind făcute de istoricul Nicolae Iorga. După al doilea război mondial, a lucrat până în anul 1948 la Comisia de cultură a Guvernului României, apoi, odată cu venirea dictaturii comuniste, s-a retras din această funcție, nefiind de acord cu noile principii. Deși era coleg și prieten cu Mihail Sadoveanu, care venea deseori la noi în casa de la București, (cred că primele mele jucării au fost primite de la el!), tata nu vrut să se alătore noii ideologii și s-a retras la Nicorești, unde a cumpărat o casă, care avea în spate viță de vie din soiuri nobile, din care ieșeau cele mai rafinate specialități. Și vorbesc în cunoștință de cauză, deoarece aveam și eu câte un păhărel mic la masă!

Via, mândria tatei, ne-a adus și necazuri: tata a fost declarat „chiabur”, mama a trebuit să divorțeze de el, ca să poată urma facultatea, iar eu a trebuit să „călătoresc” la Râmnicul Sărat, unde erau bunicii din partea mamei mele, Livia și Liviu Teodorescu. Ea era profesoară de muzică și el avocat, dar și un bun violonist concertist. La ei și datorită lor am pus baza carierei mele, eu devenind pianist și compozitor. În Râmnicul Sărat am urmat clasele I și a II-a, acolo am dat primul concert la 6 ani, interpretând o Sonatină de W.A.Mozart. Din clasa a III-a, am început să fac primul trimestru la școala din Nicorești, când stăteam până la Crăciun, apoi trimestrele 2 și 3 la București, unde tata avea un apartament și eu îmi continuam studiile la o școală din cartier. Și tot așa până când am fost preluat de mama, am intrat la liceul I.L.Caragiale din București. În paralel cu liceul teoretic și studiul pianului din pasiune, am început sportul de performanță, practicând ciclismul la Dinamo. A urmat serviciul militar, ca sportiv

legitimat. Și am ajuns până în lotul de tineret al României. Dar pasiunea și mai ales dorința de face din muzică o profesie a învins și am dat examen la Conservatorul din București. Am intrat, chiar cu bursă. Din studenție am început și activitatea de artist, cântând cu formația Sideral (1965-1968), Mondial (1968-1971) și Romanticii (1972-1990), toate grupurile fiind apreciate de marele public și de cunoscători, acestea îmbogățind patrimoniul culturii muzicii românești cu multe melodii de succes: Lacul codrilor albaștri, Atât de fragedă, Romantă fără ecou, De va veni la tine vântul, Primăvara, Rondelul cupei de Murano, Crăiasa din zăpezi, Soare și foc, Măine, Te voi iubi etc.

Revenind la ... Nicorești, și acum, de câte ori intru din șoseua principală pe drumul cu nuci către comună (aceiași nuci!?), îmi revin în minte mersul cu

docarul sau căruța, de acasă la gara din Cosmești sau din Tecuci, drumul spre școală, clasele și curtea școlii, plimbările făcute cu bicicleta prin sate, frumusețea sărbătorilor de Paște, Crăciun, Anul Nou și de Sfânta Maria la pădurea de la Buciumeni, Târgul iarmaroc din spatele primăriei, sunetul fanfarei și dansurile populare, cinematograful și Căminul Cultural. Trebuie să mulțumesc din suflet și în numele familiei mele celor care au avut inițiativa de a da Centrului Cultural și Școlii Gimnaziale din Nicorești, unde el a fost și profesor, numele tatălui meu, Gabriel Drăgan, fiu al satului pe care el l-a îndrăgit atât de mult!

Apropo de coincidențe, doamna și soția mea, Emma Gabriela, este născută la ... Tecuci! Ce ziceți, am ales bine?

NICOREȘTI, PLAI DE DOR ȘI ÎNCÂNTARE

AMINTIRI

► Pictor **Mircea COJOCARU**,
născut la Coasta Lupii, comuna Nicorești

I

O! Coasta Lupii!!! Acolo unde am văzut primul răsărit de soare! Minunat sat, întins pe două dealuri unduioase, ce se întâlnesc, jos, la mijloc cu o „râpă” cum îi ziceam noi, pe unde timpul verilor ploioase, curgeau zgomotos șuvoaie imense de apă. Ce se adunau de prin zona satului Poiana.

Pe această „râpă” creștea o vegetație foarte bogată, unde, copiii satului, mergeam cu animăluțele la păscut.

Multe amintiri mă leagă de acest minunat sat. Aș putea să umplu multe, foarte multe pagini ale acestei reviste, dar mă voi opri, pentru început la două, trei, pentru a nu plictisi cititorii.

1963 – Aveam o capră și o iedută, pe care trebuia, după ce veneam de la școală, să le duc la păscut pe malurile acestei „râpi” de care am pomenit.

Toamnă! Aveam un prieten, Gicu Turcu, care, de multe ori, stătea la noi acasă, fiind un copil sărman. Străbunicul lui, nimeni nu-și mai aducea aminte, era un turc, pripășit după războiul de independență (1877) pe meleagurile noastre, dar cei de la primărie, pe vremea aceea (1878), nu

puteau scrie pe actul său numele turcesc, așa că l-au trecut „Turcu”. Și așa a rămas. Ei bine, acest copil, mai mare cu doi ani, mergea des cu mine la păscut câprițele pe malul „râpei”. El mai ajuta și pe tata la treburile gospodărești și de multe ori dormea la noi, fiind ca și mine un copil sărman, iar părinții mei îl iubeau. Învăța foarte bine, dar nu prea dorea să meargă la școală, neavând cu ce se îmbrăca, era sfios, se jena. Mama lui, singură, cu cei trei copii ai săi, locuiau într-o cămăruță, undeva pe malul Siretului, muncea cu ziua pe la oamenii din sat și cred că e de înțeles situația. Gicu mergea de pe malul Siretului și prindea pește pentru hrana familiei. Ei bine, în acea după amiază de noiembrie, 1963, după ce fusese să prindă ceva pește, a venit la mine să mergem cu caprele la păscut, după ce lăsase peștele ce-l prinsese, acasă. Nici n-am coborât bine pe „râpă”, a și apărut mama lui, noi eram undeva sub pod și a început să strige:

Gicule, a mâncat mîța peștele, diseară mâncați la pomană la Kennenei, că altceva n-am să vă dau de mâncare!

Gicu lăsase peștele ce-l prinsese într-o strachină, puse o farfurie peste el și - mîța e mîța –

Era noiembrie 1963. Președintele Kennedy murise împușcat.

II

Ei! Încă o amintire, cu urmări mai dureroase pentru mine, a fost cea după ce vizionasem filmul Tarzan, într-o clasă a școlii unde învățam (erau acele caravane cinematografice). Eu de ce nu aș putea fi un Tarzan? Și, plecat pe această idee, m-am uitat uitat îndelung la nukul din spatele casei, un nuc bătrân, foarte mare, cu o coroană generoasă, l-am studiat foarte bine și mi-am spus atunci în barbă (parafrazând pe Eminescu), de ce nu! Am plecat pe costișa Siretului, am adunat multe liane ce creșteau pe maluri, se întindeau cât vedeai cu ochii, le-am curățat bine de frunze, le-am pregătit bine, pe furiș, să nu știe ai mei. Le-am legat gospodărește de crengile nukului din vârf, el fiind foarte înalt (depășea cu mult înălțimea casei) și mi-am făcut o rețea de liane (bine legate cu sârmă) până spre poalele nukului. Ei! Vă dați seama, ce bucurie, când părinții erau la muncile câmpului, după ce hrăneam păsările și caprele și prindeam ceva timp liber, urcam în nuc, vară, cald, în pielea goală, înconjurat doar la mijloc cu o pânză

ruptă dintr-un cearșaf al mamei, începeam să scot strigăte precum Tarzan și să mă prind de așa zisele „liane” din creangă-n creangă, până la baza nukului, unde, câinele pe care-l iubeam foarte mult, juca rolul leului ce trebuia răpus. Toate bune și frumoase până într-o bună zi. Ei, într-o seară, mama Didina mă întreabă ce se întâmplă, câteva vecine i-au spus că din spatele casei se aud niște răcnete sălbatice și nu pricepeau ce se întâmplă! l-am spus că mă joc cu Napoleon (fiind câinele) și cam atât.

Câinele (Napoleon) mă iubea atât de mult, încât, atunci când terminam hrănitul păsărilor, se ducea singur sub nuc și mă aștepta să ne jucăm. Eu neștiind, copil fără de minte, că acele așa zise liane legate cu sârmă, după ploile verii, se vor usca, s-a întâmplat ce s-a întâmplat! Am plecat din vârful nukului, am aterizat pe o altă creangă mai jos, și... gata! Liana s-a rupt și...până jos mai erau ceva metri...

Totul s-a terminat cu o fractură de braț! Când au descoperit ai mei părinți, era târziu! Spital, ghips, totul în regulă! Abia spre toamna târzie, când nukul s-a desfrunzit, au văzut ai mei minunile acelea de liane, acum putrede! Dar cel mai mult a suferit „Napoleon”. Nu mă mai jucam cu el!

PERSONALITĂȚI MARCANTE ALE COMUNEI NICOREȘTI, JUD. GALAȚI

(ordine alfabetică)

Florin Balaban

(n. 1968)
- caricaturist, sportiv,
din 1996 trăiește în
Luxemburg.

Aurel Mihai Brumă

(n.1946)
- gazetar, scriitor, membru al
USR (2005)
trăiește în Iași

Ștefan Buțurcă

(n.1951, Coasta Lupei)
- profesor, pictor
în prezent locuiește în Tecuci.

Constantin Z. Buzdugan

(n.1970, Coasta Lupei –
d.1930, Galați)
- gazetar, poet, traducător

Mircea Cojocaru

(n.1955, Coasta Lupei)
- pictor
În prezent locuiește în Tecuci

Cornel Diaconu

(n.1949, Nicorești)
- regizor, scenarist,
producător

Gabriel Drăgan

(n. 1904, Nicorești – d.1981,
Nicorești)
- scriitor, profesor

Maria Iordache (Maica Mihaela)

(n. 1914, Nicorești, d.1963,
Miercurea Ciuc)
- maică, martir

Vasile Gh. Popa

(n.1912, Mălureni – d.1976,
Fălțiceni)
- preot, profesor, folclorist, scriitor

Petre Rău

(n.1953, Fântâni)
- matematician, scriitor, editor
membru al USR (2009),
membru al SSMR.
În prezent locuiește în Galați

Anghel Rugină

(n.1913, Vizurești, d.2008, SUA)
- economist, profesor
În 1955 a devenit cetățean
American.

Ștefan Sevastre

(n.1926, Ionășești – d.2017,
București)
- pictor

NICOREȘTI, PLAI DE DOR ȘI ÎNCÂNTARE

STRUGURI, VINURI ȘI LEGENDE

► Pr. Constantin VELICU

Strugurii – sfânt și tainic rod al viței, rubin ori chihlimbar în care razele de soare s-au învrednicit a depune dulceață și parfum tămâios – s-au îngrămădit de-a valma prin teascuri și butoaie spre a deveni licori de voie bună și muze pentru condeieri. A trecut toamna și gospodarii din Podgoria Nicoreștilor adastă mai cu foc, mai lângă foc, alături cu un pahar de vin. Căci „In vino veritas!” ziceau strămoșii noștri latini. Dacii aveau alte urări la închinarea unui pocal cu vin. De aceea, văzând Burebista că dacii din regat... Și legendele încep să se lege...

Spuneau bătrânii noștri că Nicoreștiul a intrat în istorie odată cu „**Băbeasca de Nicorești**”, vinul oferit de hatmanul Nicoară domnitorului Ștefan cel Mare după o bătălie câștigată împotriva turcilor. Ce va fi zis vijeliosul Domn când a băut primul pahar nu ne spune cronicarul. Dar de la al doilea am putea afla că laudele au binecuvântat strădania celor care l-au grijit din primăvară până toamna târziu.

Dar sunt povești și mai de dincoace de noi, de pe la bunici și părinți. Unele adevărate, probate cu documente. De la oameni demni de încredere, cercetători, istorici, scriitori, învățători, profesori și preoți din satele comunei s-a împământat lauda că podgoria din Nicorești a îndulcit și la propriu copilăria și viața multor personalități culturale autohtone dar și din țară ori de prin lumea mare.

Câteva mai puțin cunoscute ne vin acum în minte. Ne amintim bunăoară de poetul **Constantin Buzdugan** fiul dascălului bisericesc de la biserica din Coasta Lupei, de **academicianul Iorgu Iordan** ai cărui bunici după mamă locuiau în cătunul Sârbi și aveau vie în Nicorești, de marele **pictor Gheorghe Petrașcu**, a cărui familie avea o plantație viticolă cu soiul Traminer, adus din Franța. În momente de inspirație a imortalizat în câteva lucrări ale sale, case din Nicorești. Ce frumusețe calmă, ce culori armonizate cu peisajul încântător!...

Prima recunoaștere internațională a vinului „Băbeasca de Nicorești” are loc la anul 1900 în Franța la Biarritz la expoziția vinicolă și obține **Medalia de argint**. Vinul a fost prezentat de senatorul Andone Giurgea din Coasta Lupei. La acest eveniment au fost prezente personalități politice și culturale ale vremii: Alexandru Lahovari ministrul de externe și pictorul Ștefan Luchian, un prieten de familie ale cărui tablouri împodobeau pereții saloanelor din conac. Cu acest prilej s-a făcut celebra remarcă: „toata nobilimea franceză bea vin de Nicorești”*(dr.Irinel Giurgea Kornbaum, scriitoare, Franța - *Conacul*). A urmat în anul 1906, tot acolo, o Medalie de aur pentru **rachiul** obținut din tescovină, prezentat de Agripina Giurgea, soția senatorului.

Acest soi de vie reprezentativ pentru podgoria Nicorești a fost cultivat până la colectivizarea din 1952. În noua orânduire socială instaurată de oameni mai puțin vrednici și nepricepuți într-ale viticulturii cu specific local a dispărut proprietatea privată și s-a ignorat tradiția. Au fost aclimatizate forțat unele soiuri de viță de prin zone cu o climă și cu un specific total diferit. Toate acestea de dragul creșterii cantităților de struguri și de vin într-un elan colhoznic care avea să rupă obiceiurile, să-i îndepărteze pe podgoreni de la rostul lor moștenit din străbuni. Știu de la mama mea întâmplări dramatice prin care au trecut familiile de

nicoreșteni. Respectându-i îndemnurile, povețele și memoria, rămân credincios pământului acestuia unde am cunoscut lumina zilei, jocurile copilăriei, lumina cărții, încărcătura de responsabilitate a credinței ortodoxe predicată de la altar.

Podgoria Nicorești se remarcă printr-o structură pedologică ce o individualizează de celelalte: sol brun roșcat de pădure cât și prin văile dispuse est/vest cu o expunere optimă la soare. La acestea, se adaugă priceperea și pasiunea podgorenilor din Nicorești.

Chiar dacă auzim adesea de soiuri productive precum Cabernet, Fetească albă ori neagră, Șarbă, Sauvignon, Tokay ș.a.m.d., Băbeasca noastră însă a supraviețuit la fel ca și Traminerul, grație plantațiilor existente în grădinile personale ale localnicilor care nu se puteau despărți de ceea ce ei iubeau și apreciau atât de mult. După 1990 deși s-au redus drastic suprafețele cultivate, au început să reapară în noile plantații iarăși Băbeasca la localnicii care nu au fost luați de valul emigrării și care muncesc cu aceeași pasiune ca și înaintașii lor.

Îmi vin în minte, pentru încheierea eseului meu sentimental, câteva versuri pe care le știau toți copiii și pe care le-am regăsit mai târziu în cartea „Jocuri de copii” editată de marele folclorist Tudor Pamfile:

*Un'te duci
La Tecuci,*

*Sau la Nicorești
Ca să târguiești?*

Comuna aceasta, Târgul acesta al Nicoreștilor, invită pe orice călător român ori străin să viziteze așezarea, oamenii, locurile pline de farmec, să poftască la cules de struguri atunci când va rugini frunza din vii. Veți petrece zile de neuitat la niște oameni adevărați care știu ce înseamnă ospitalitatea moldavă. Strugurii, vinul și legendele vă așteaptă între aceleași dealuri molcome, scăldate de soare, udate de lacrimile unor eroice jertfe cumplite de prin anii războaielor, binecuvântate de rugile unor slujitori vrednici ai bisericilor și mănăstirilor din preajmă, cu drumuri modernizate și case de oameni gospodari, harnici și mândri. I-ați cunoscut de prin literatură, de la Dimitrie Cantemir, la Sadoveanu, Iordan sau Gabriel Drăgan. Sunt eroii multor instantanee foto sau materiale video pe care le-am realizat de-a lungul timpului. Veniți să-i vedeți pe nicoreșteni la muncă, la nunți și cumetrii, la sărbătorile de peste an! Sunt extraordinari! Sunt consătenii mei!

LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ...

CONSTRUCȚIILE REPETITIVE – O GREȘEALĂ DE EXPRIMARE

► Gh. N. VASILACHE

Pleonasmele

Pleonasmul este o greșeală de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, expresii, prepoziții care se repetă în mod inutil în aceeași idee. Caracteristica definitorie a pleonasmului este faptul că sensul unuia din cuvintele implicate este în totalitate inclus în celelalte, ceea ce face ca acest cuvânt să fie, din punct de vedere strict logic, total inutil. Acest lucru se întâmplă fie atunci când sensul cuvântului inutil este identic cu al altui cuvânt prezent, ca de exemplu în *dar însă*, fie este doar inclus în acesta, ca în *hemoragie de sânge*. Această frecventă greșeală de exprimare are drept cauză principală necunoașterea sensului cuvintelor sau al unor segmente lexicale, dar și graba sau neglijența în formularea enunțurilor, ca în sintagmele următoare: *scurte averse de ploaie*, *vernizarea expoziției*, *folclorul popular românesc*, *contrabandă ilegală cu tutun*, *o schiță sumară a terenului*, *sacralitate sfântă*, *victima unui accident neprevăzut*, *caligrafie frumoasă*, *anexez alăturat următoarele documente* etc. Termenii unei structuri pleonastice pot fi: **două (trei) cuvinte**: *scurte averse de ploaie*; **un cuvânt și un prefix**: *a reveni iar*; **un cuvânt și un sufix**: *situație care nu poate fi rezolvabilă rapid*; un cuvânt și un prefixoid: *telecomandă la distanță*; un cuvânt și un sufixoid: *insecticid care omoară insectele*. Corectarea unei structuri pleonastice constă în îndepărtarea unuia sau a doi termeni din construcția respectivă.

Datorită generalizării în comunicare, unele pleonasme s-au gramaticalizat, nemaiconști-tuind greșeli de limbă, ele putând fi socotite pleonasme formale sau tolerabile: *ani de zile*, *luni de zile*, *genunchiul piciorului drept*, *cotul mâinii stângi*, *ieși afară!*, *coboară jos!*, *babă bătrână*, *moșneag bătrân*, *gâlbenuș de ou*, *fetiță mică* etc.

Câteva soluții de evitare a pleonasmelor

- Nu se vor asocia prin coordonare cu conjuncția „și” doi termeni sinonimici, de exemplu: *a evidentia și a sublinia*; *tenace și silitor*. Dacă primul termen este un neologism, al doilea poate fi introdus prin adverbul explicativ *adică*: *Tânărul pe care l-am cunoscut este mereu vigilent, **adică** atent. Vecinul de apartament este cam infatuat, **adică** înfumurat/ îngâmfat.*

- Nu se vor plasa cuvintele *mai, mai puțin, cel mai, foarte, extraordinar de, extrem de, nemaipomenit de, grozav de* înainte de adjectivele care nu au grade de comparație, și anume: a) adjectivele derivate cu prefixele: *arhi-* (*arhicunoscut*), *extra-* (*extrafin*), *hiper-* (*hipersensibil*), *pre-* (*preafrumoasă*), *super-* (*superfin*), *supra-* (*supraîncălzit*), *ultra-* (*ultraeleganță*); b) adjectivele care în limba lor de origine (franceză, latină) aveau sens de superlativ: *extrem, maxim, minim, optim, proxim, suprem* etc.; c) adjectivele care, prin etimologia lor, au forma gradului comparativ: *anterior, exterior, inferior, interior, major, minor, posterior, superior, ulterior* etc.; d) adjectivele cu sens de superlativ sau care indică însușiri necomparabile: *cardinal, colosal, etern, excelent, excepțional, fenomenal, formidabil, incipient, infinit, inițial, mort, oral, total, viu* etc.;

- Nu se vor plasa adjectivele *mic, mărunț, mititel* înaintea unor diminutive: *căsuță, cheiță, covoraș, frunzuliță, iepuraș, măsuță, pătuț, strugurel, struguraș* etc.

- Nu se plasează expresiile *a putea fi, a fi posibil, a fi cu putință* înaintea de derivatele verbale cu sufixul *-bil*, sufix care are sensul de posibilitate a unei acțiuni (*care se poate...*): *acceptabil, condamnabil, laudabil* etc., ca în exemplul *Deficiențele constatate pot fi ușor remediabile*.

- Nu se plasează cuvintele *din nou, iarăși, iar, încă o dată* pe lângă verbe derivate cu prefixul *re-*, care indică repetarea acțiunii: *realege, revine, recheamă* etc.

- Nu se vor plasa cuvintele *împreună (cu), laolaltă (cu)* pe lângă derivate cu prefixul *con-*, *com-*, *co-*, prefix care indică sensul de *împreună (cu)*: *coabita, a coexista, colaborare* etc.

„Limbajul este îmbrăcăminte a gândului”.
(Samuel Johnson)

Tautologia

Tautologia (<gr. *tautos* = *același* + *logos* = *cuvânt*) este un fenomen sintactic care constă în repetarea unor cuvinte cu același sens, dar cu funcțiuni sintactice diferite, marcate de obicei prin deosebire de intonație sau de formă flexionară. Folosite cu talent

și luciditate pentru a realiza efecte stilistice, relațiile tautologice exprimă identitatea celor doi termeni, având rolul de a sublinia o calitate sau o acțiune (tautologia expresivă/virtuoasă): *Casa-i casă, masa-i masă... Dealu-i deal și valea-i vale/ Mândra-i mândră până moare; Femeia l-a plâns ce l-a plâns, dar n-a avut vreme de jelire. Când ești tânăr, ești tânăr.* (apud Eleonora Zamșa, *Limba română, Manual pregătit pentru gimnaziu*, Ed. Gramar, București, 2002, p.49). Când raporturile tautologice nu au în vedere valori stilistice, atunci vorbim despre tautologie ca o greșeală de exprimare ce trădează un registru lexical supărător și limitat al vorbitorului. De cele mai multe ori termenul repetat trece de la valoarea sintactică de subiect la cea de nume predicativ (*Omul este om*) și de la complement circumstanțial de relație la nume predicativ (*De frumoasă, e frumoasă.*). În mediile de exprimare scrisă sau vorbită asemenea greșeală este destul de frecventă chiar la persoane publice cu un (presupus) nivel educațional ridicat. Spicium câteva exemple selectate din diverse emisiuni tv în care termenul repetat trece invariabil de la subiect la nume predicativ: *Acest subiect nu este un subiect politic.* (Antena 3, 9.III. ora 9,03); *Corpul nostru medical este un corp bine pregătit și dedicat.* (Antena 3, 18.III.2020, ora 21), *Cele mai multe cazuri înregistrate (80%) sunt cazuri mai puțin severe.* (Antena 3, 20.III. 2020, ora 21,20; *Informația conform căreia riscul de infecție cu COVID19 este foarte ridicat este o informație neconformă cu realitatea.* (Antena 1, 15.III.2020, ora 19,40 L.O.). *Gestul pacientului care a contaminat intenționat personalul medical este un gest iresponsabil.* (Antena 3, 17.III.2020, ora 7,20); *Bătălia cu COVID 19 este o bătălie de tip militar.* (Antena 3, 18.III.2020, ora 10,14); *Foarte multe companii care au pierderi economice sunt companiile din domeniul...*(România tv, 18. III. 2020, ora 17,27 – L.O.). Evitarea acestor greșeli de comunicare se poate face prin simpla înlocuire a celui de-al doilea termen cu un sinonim adecvat sau prin înlăturarea acestuia, fără ca mesajul textului să aibă de suferit: *Corpul nostru medical este unul bine pregătit și dedicat. Informația este.....neconformă cu realitatea etc.*

„Ceea ce nu piere, oricât de pieritoare ar fi întâmplările vieții noastre, e gândul însuși că le-am trăit, e limba în care s-a întrupat acest gând.” (Constantin Dumitru)

Cacofoniile

Cacofonia (gr. kakophônia) este orice îmbinare de sunete care produce un efect sonor neplăcut sau trezește asociații nedorite. În vorbirea îngrijită, repetările unor sunete identice la mică distanță, mai cu seamă a unor silabe identice, sunt considerate inestetice, uneori chiar vulgare. În concepția multor

vorbitori, cacofonia înseamnă doar asocierea a două cuvinte ale căror silabe finale/ inițiale sunt ca, respectiv, când/ că/ ce. De fapt, sunt cacofonice și alte secvențe, precum cele din exemplele următoare: *Astăzi facem ora de chimie la laborator. Am venit cu rugămintea de a-mi motiva absențele. Am fost membru în comisia de limbă și literatură română din școală. ș.a.*, dar acestea nefiind considerate la fel de supărătoare ca cele anterioare. Unii vorbitori, mai puțin instruiți, încearcă să evite cacofoniile prin introducerea între cele două cuvinte a adverbului **și**, **metodă complet incorectă**, ca în sintagmele: *ca și culoare, ca și candidat, ca și categorie, ca și conducător de școală* etc. Folosită pentru a evita eventualele cacofonii, această structură este prezentă pe stradă, la televizor și, în general, în orice loc unde oamenii comunică între ei. Utilizarea unui semn de punctuație - virgula - între cele două vecinătăți silabice (chiar și citită) de către aceștia este, de asemenea, ineficientă, așadar nu este recomandabilă, pentru că sunetele respective rămân alăturate în continuare. Sunt total neadecvate, chiar hilare, exprimări de tipul: *pariciparea ca virgulă coleg de generație la acele festivități; înscrierea pe listă ca virgulă candidat, aprecierea ca virgulă culoare a rochiei* etc. Prin urmare, utilizarea unor astfel de mijloace artificiale pentru evitarea cacofoniei este mai greșită decât cacofonia însăși.

Pentru evitarea unor asemenea exprimări neplăcute auzului lucrările normative recomandă înlocuirea cu adverbul **drept** sau cu construcția **în calitate de** a vocabulei **ca**: **drept concluzie la cele discutate...**, **particip în calitate de conducător de instituție...** sau prin inserarea între cele două vecinătăți fonetice inestetice a articolului nehotărât: *ca o concluzie la cele discutate*, a unor adverbe modalizatoare de tipul *firește, desigur, fără îndoială, indiscutabil* sau a altor cuvinte potrivite contextului ca în exemplele următoare: *candidații trebuie să dovedească, firește, că au un orizont cultural bogat...; apreciem că această carte publicată la editura...; să se potrivească faptul că a întârziat cu orarul mijloacelor de transport* etc.

În concluzie, pentru a evita un delict de eleganță și de estetică a exprimării (cum este cacofonia), putem apela la bogăția de sinonime a limbii noastre, care permite înlocuirea lui ca printr-un echivalent funcțional sau prin înlocuirea cuvântului următor cu un altul mai potrivit.

„S-ar putea crede că întreaga natură a ostenit la zidirea Limbii Române”. (Grigore Vieru)

ISTORIE LOCALĂ

ÎN ZODIA PROLETARIATULUI. DIMENSIUNI ALE DICTATURII LA TECUCI (I)

► Daniel BRADEA

Un alt Mare Război se apropia de sfârșit. Popoarele încă mai sperau... Românii – o națiune tampon între marile puteri beligerante – căutau Calea izbăvirii sperând în libertate, independență, într-o lume a dreptății, așezată și puternică. Dar câte suferințe urmau?!...

*

Ofensiva declanșată de Armata Roșie în primăvara anului 1944 a dus la străpungerea frontului apărut de Grupurile de Armate „Sud” și „A” germane, astfel încât la sfârșitul lunii martie sovieticii au reușit să treacă Nistrul și au pătruns pe teritoriul României¹.

Perspectiva transformării teritoriului național într-un teatru de operațiuni s-a profilat tot mai clar pentru factorii decizionali din București², care au început să caute soluții pentru ieșirea din război.

În noaptea de 13/14 iunie 1944, regele Mihai, împreună cu Emil Bodnăraș și colonelul Dumitru Dămăceanu au stabilit în secret ca, în scopul înlăturării lui Ion Antonescu și pentru a grăbi ieșirea României din război, un segment de front, cu o lărgime de 25 km între Erbiceni și Rediu Mitropoliei, la nord de Iași, denumit „Poarta Iașului”, să fie deschis trupelor sovietice³. Mai apoi, în cea mai deplină conspirativitate, un grup de generali au pus în aplicare acest plan. Liniile generale ale colaborării româno-sovietice au fost stabilite, între 16 și 20 august 1944, în tancul sovietic, scos din luptă, din zona Târgul Frumos - Valea Oilor, de către generalii Aldea din partea română și Losev din partea sovietică. Prin această acțiune a fost deschis pe front culoarul Siretului, în urma retragerii unor efective ale Armatei a IV-a română spre trecătorile Carpaților Orientali⁴. În această situație, **înaintarea trupelor Armatei Roșii spre sud, în Moldova, a avut loc cu rapiditate și fără lupte. Dacă la 22 august 1944 sovieticii erau la Bârlad, în doar 45 de zile au ajuns să desfășoare operațiunea Debrețin**⁵.

Tecuci, 23 august 1944

În după-amiaza zilei de 23 august 1944, Grupul „Braun” purta lupte la nord și nord-vest de Bârlad⁶. Totodată, Corpul 57 Tancuri german ducea

lupte de apărare a liniei Siretului în zona orașului Roman, în timp ce Gruparea „Mieth” lupta la nord de Huși cu unitățile Armatei 4 Gardă și ale Armatei 52 sovietice. Între cele două mari unități germane exista o breșă de aproape 100 de kilometri, prin care unitățile Frontului 2 Ucrainean (**Armata 6 Tancuri**) au putut să înainteze nestingherite spre sud, ajungând la Bârlad⁷.

Oficial se afirmă că efective ale Armatei 6 tancuri au intrat în Tecuci abia pe 25 august 1944. Însă din relatările unor locuitori care au trăit în acele timpuri reiese faptul că avangarda și cercetași ai acestei armate, ocolind câmpurile de bălăie din jurul Bârladului, se îndreptau spre Tecuci încă din 23 august 1944. Profesorul Ion T. Sion ne povestește faptul că în dimineața respectivei zile se afla într-un sat de lângă Bârlad unde săpa la tranșee, însă după ce s-a aflat că trupele sovietice au rupt frontul, ostașii români și germani aflați acolo au început să se retragă în debandadă. Pe drumul de la Bârlad la Tecuci a văzut cum sovieticii care se deplasau cu mașini sau căruțe îi împușcau pe militarii români și germani întâlniți în cale, așa că tot drumul până la Umbrărești l-a făcut cu mare fereală, pentru a nu fi văzut și împușcat de ruși. Ajuns acasă, la miezul nopții, de frica rușilor s-a ascuns într-o pădure de la marginea comunei Umbrărești, acolo unde, de altfel, a și stat câteva săptămâni pentru a nu fi prins și împușcat sau trimis în Siberia.

Iosif Alexandru și Petriu Stavăr ne povesteau, la rândul lor, că în ziua de 23 august 1944, în urma ordinelor primite, s-au prezentat la Centrul militar de la Ivești. Aici era o hărmălaie de nedescris. Zeci de blindate și camioane, coloane nesfârșite de infanteriști români ce se foiau care încotro. În cursul serii, cei doi de s-au refugiat în piața din comună și s-au așezat pe una din tarabe să se odihnească. Dar somnul avea să le fie tulburat de rafalele de arme și uralele soldaților români. Aceștia își exprimau bucuria după ce au auzit la radio comunicatul prin care se anunța ieșirea țării din război. La puțin timp de la acest moment în piață au apărut câteva mașini de teren americane cu cercetași ruși, care vorbeau

limba română, și solicitau militarilor români informații despre locurile în care se găseau trupele germane. Petriu Stavăr ne relatează că, reîntors în Tecuci, în zorii zilei de 24 august, pe când trecea podul de peste râul Bârlad, pentru a ajunge acasă (locuia pe str. Cuza Vodă), a dat peste o patrule sovietică și de frică să nu fie prins cu armă la el și-a aruncat pistolul în apă.

Atât Petriu Stavăr cât și Iosif Alexandru își aminteau că ostașii ruși intrau în casele tecucenilor de unde luau ceasuri, băutură, dar și femeile pe care le găseau în gospodăriile respective.

Faptul că pe 23 august 1944 erau „trupe sovietice în trecere prin orașul Tecuci”, rezultă și din unele documente identificate la S.J.A.N. Galați. Spre exemplu, Ferdinand Fighel, care locuia pe strada Carol nr. 56 bis, reclama faptul că în zilele de 23 și 24 august 1944 a fost jefuit de trupele sovietice care i-au devastat atelierul mecanic pe care îl deținea și i-au furat 2 camioane încărcate cu scule și materiale⁸. Alexandru Gheorghiu, domiciliat pe strada Unirii nr. 4, reclama faptul că în zilele de 23 august și 3 septembrie 1944 i-a fost devalizată locuința și prăvălia de unde i s-au furat mai multe butoaie de vin, iar de la brutăriile pe care le deținea în strada I. C. Brătianu nr. 18 și I. G. Duca nr. 24 s-a furat făină, lemne, motorină, butoaie de fier, saci și alte bunuri⁹.

Întrucât despre jaful provocat în orașul Tecuci, de trupele de ocupație sovietice, am relatat pe larg într-o lucrare publicată anterior nu mai insistăm asupra acestei chestiuni¹⁰.

După ocuparea orașului de către trupele Armatei Roșii multe dintre clădirile mai arătoase au fost rechiziționate pentru a găzdui comandamentele diferitelor unități militare staționate în Tecuci sau a ofițerilor ruși¹¹. Despre un comandament militar sovietic instalat în casa doamnei profesoare Elena Ruță, din strada Boteanu nr.2, aflăm dintr-o notă inserată de Ion T. Sion pe ultima pagină a unui exemplar al cărții *Notițe zilnice din războiu (1916-1918)*, scrisă de Alexandru Averescu, (Editura Cultura Națională, București, 1935), din care rezultă modul în care domnul profesor a intrat în posesia ei la începutul lunii decembrie a anului 1944: „*La Umbrărești unde locuim, (aveam vârsta de 19 ani) se afla un așa-zis „border” în marginea satului, pe câmp, cu un sergent rus și trei rusoaice în uniformă militară. În una din zile, primăria locală mă obligă să merg cu căruța la Tecuci, însoțit de una din rusoaice, pentru aprovizionarea lor cu alimente. Formele se făceau la un fel de comandament instalat în casele doamnei profesoare Ruță¹². În interiorul unei camere, un grup de militari ruși făceau foc în soba de teracotă cu cărți din biblioteca D-nei profesoare.*

Am cerut voie de la soldați să-mi permită să iau o carte și am luat-o pe acesta. Și astfel am ajuns în stăpânirea acestei cărți”.

Teroarea „Dictaturii roșii”: suspiciuni, denunțuri, liste negre, arestări.

Îndată după 23 august 1944 comuniștii au început acțiunile de acaparare a puterii absolute în stat, așa că au anihilat partidele istorice și l-au forțat pe rege să abdice.

În timp ce vechiul regim era judecat, la propriu, o nouă epocă începea. Era „*epoca dictaturii proletariatului, în frunte cu partidul comunist, partidul unic, partidul celor ce muncesc*”.

Epoca aceasta a început cu „*restructurarea societății*”. În această situație, demascările, demolările, abolirile erau considerate condiții de bază ale progresului.

Campaniile de demascări promovate de presă, urmate desigur de arestări sau interdicții civile, era principalul mijloc de influențare a opiniei publice. Așadar, campaniile de intimidare și compromitere terorizau toate structurile societății: armată, magistratură, învățământ, cultură, presă etc.

Toate aceste acțiuni erau desfășurate de comuniști sub protecția Armatei Roșii, considerată, de editorialistul ziarului țărănist „Dreptatea”, a fi „*garanție de ordine și securitate în sud-estul european*”, așa încât „*întreaga opinie publică salută sosirea armatelor dezrobitoare... Victorioși, soldații mareșalului Stalin au găsit repede drum spre inimile noastre... Trăiască Armata Roșie! Trăiască Armata Română! Trăiască România Mare!*”¹³.

De altfel, comuniștii conștientizau lipsa lor de legitimitate. Ana Pauker în ședința cu delegații Regionalelor P.C.R., desfășurată în 14 decembrie 1944, spunea: „*Tovarăși, puneți-vă mâna pe piept și vorbiți drept. Dacă, ferească Dumnezeu, la tine la Constanța, la tine la Galați și la Iași ar pleca ultimul ostaș roșu, ce ar deveni organizația de partid de acolo și ce ar deveni toți prefecții și toți polițiștii? Și atunci, Doamne ferește, să nu vie un regiment ci un batalion și e vai de capul nostru.(...) Norocul nostru este că Armata Roșie va mai sta o bună bucată de vreme aici*”¹⁴.

Având spatele asigurat, comuniștii au trecut la „*stărpirea răului de la rădăcină*”, începând să pună în practică judecata „*criminalilor mari și mărunți*”, căci de „*pedeapsa istoriei nu avea scăpare nimeni și nimic*”. Noua putere proletară susținea că astfel urma să aducă românilor „*o raza de lumină în bezna în care a colcăit fascismul*”¹⁵. Bineînțeles că această lumină, așa cum a spus și Mihail Sadoveanu, într-o conferință susținută pe 1 martie 1945 la Sala Dalles, venea de la răsărit. Însă odată cu ea au venit și

consilierii bolșevici ce acționau pentru a crea „omul nou”. Acesta urma să înlăture tot răul existent prin purificarea societății de elementele fostului regim burgezo-moșieresc. De altfel, ideea așa-zisei misiuni istorice a clasei muncitoare reprezenta miezul în jurul căruia s-a derulat întregul **fenomen al represiunii comuniste**. Acesta nu i-a ocolit nici pe trăitorii meleagurilor tecucene.

În memoriile sale, Irinel Giurgea-Kornbaum, fiica doctorului Andone Giurgea, din Piscu Corbului, comuna Nicorești, arată că arestările se făceau între orele 24 și 3 dimineața. „De șase luni de zile niciuna din cele 7 familii de chiaburi din sat nu-și mai găseau somnul. Noaptea trecută fusese arestat preotul Lucian...”

Duba cu care se făceau arestările o auzeam de departe, de pe dealul celălalt. Era o mașină veche, hodorogită, fără ferestre...

Deodată, zgomotul unui motor ne opri respirația, era pe deal, pe la Lenuța Vede, acum trece podul spre Iancu Ene, fina Ioana, apoi... ajunge la noi. Se oprește.

Cred că niciun pic de sânge nu mai circula prin venele noastre. Mama nu ne-a spus decât „sst!” Nu respirați! Casa era cufundată în întuneric, cu niște lacăte mari puse pe dinafară, ca și cum n-am fi fost acasă. Acest joc îl făceam de săptămâni. Printre gratiile de fier de la ferestre, fratele meu se strecura. În fiecare seară, timp de o oră, ne ocupam cu închisul și ferecatul obloanelor, ferestrelor, ușilor.

După ce toate lacătele erau puse... rămâneam împietriți de spaimă, până după ora trei dimineața, după care cădeam într-un somn istovitor, că de multe ori nici nu mai ajungeam în pat.

Mașina se opri, era la poartă, iar poarta rămânea totdeauna deschisă, conform ordinilor. Au intrat în curte. Vocea groasă a jandarmului se auzea până la noi. „Se pare că nu-i acasă Giurgioaia, vezi, bă, la ușă, dă un picior. Scoate, mă, din balamale ușa asta de 100 de ani!” și pasul repede al roșcovanului se precipita spre ușa de la intrare. „Au lacăt, bre! Nu-i aici! Nu vezi ce lacăte au la ușă?”

„Bate, mă, în fereastră, să înghețe pipota în ei... de chiaburi. E și fiică-sa aici, Irinel”.

Încetasem de mult să mai respirăm. O ghiară puternică mă înțepenise cu fața pe covor... Mama ne-a zis un singur sst! Era ultimul din seara aceea... Bătăile din ușă au încetat după vreo zece minute. Încă o bubuitură mare în oblonul de la fereastră, o piatră, o cărămidă, dar oblonul de stejar de pe vremea bunicului nu a cedat.

Veniseră pentru mama. Înjurând, jandarmul, reprezentantul partidului și șoferul se îndreaptă spre poartă. „A scăpat Giurgioana în noaptea asta, dar punem noi mâna pe ea, chiaburoaică afurisită!” A

două zi în zori am plecat la București și n-am mai văzut casa timp de treizeci de ani”¹⁶.

O altă relatare interesantă despre tratamentul la care „*dușmanii de clasă*” erau supuși de către comuniști avem de la Ștefan Racovitză, nepotul doctorului Eduard Romalo din Negrițești – Tecuci. Deși era născut la București, în 1936, Ștefan își petrecea vacanțele la Negrițești, la casa bunicilor din partea mamei. Aceasta avea relații strânse cu familia regală, de pe vremea în care tatăl ei, Eduard Romalo, era medicul personal al Reginei Maria și ocazional al Regelui Ferdinand. „*Din casa de la Bran am fost evacuați în 1948. Eu eram la București (deoarece părinții erau despărțiți), fratele meu, cu 2 ani mai mare, și sora mea, cu 3 ani mai mică, împreună cu mama, au ajuns la casa bunicii materne la Negrițești, lângă Tecuci, proprietatea familiei Jurgea - Negrițești, încă din secolul al XVI-lea. Bunica era cea mai mică dintre cei 11 frați și surori, copiii lui Conu Iordache Jurgea și ai Coanei Elencu, născută Catargi. Casa de la Negrițești era ultimul loc în care se puteau refugia și în care credeau că mai sunt acasă. Au aflat curând că nu mai erau acasă nicăieri. În toiu noapții dintre 3 și 4 martie 1949 [corect 1/2 martie ad. n.], au fost sculați din somn de doi civili și câțiva jandarmi înarmați care le-au poruncit să se îmbrace, să-și ia paltoanele și să-și facă fiecare bocceaua, cu o pernă, un cearșaf, o pătură, un rând de schimburi, o lingură, o farfurie adâncă, o cană, un prosop și cam atât. După trei zile petrecute la poliția din Tecuci, bunica (Adela Romalo, născută Jurgea-Negrițești, văduva dr. Eduard Romalo, mort cu câțiva ani înainte de nașterea mea), mama, sora și fratele meu au fost expediați sub escortă, cu trenul, la Câmpulung Muscel, unde eu am ajuns abia la 1 iulie 1949, după încheierea anului școlar. Aici am trăit cu domiciliul forțat până în 1954”¹⁷.*

Dintr-o situație întocmită de Camera Agricolă a județului Tecuci rezultă că în urma aplicării Decretului nr. 83/1949, de la proprietara Adela dr. Romalo a fost trecută în proprietatea statului o moșie de 80 de hectare¹⁸. Deși decretul prevedea doar confiscarea pământului și inventarului agricol, în noaptea de 1/2 martie 1949, în județul Tecuci, odată cu acțiunea de preluare a proprietăților a avut loc și evacuarea foștilor moșieri. Așa încât, „*de la moșia Romalo, din comuna Negrițești, au fost evacuați Romalo [Adela] împreună cu trei membri ai familiei care și-au luat îmbrăcăminte și alimente”¹⁹.*

Represiunile. Arestarea și lichidarea personalităților naționale

După război au fost două decenii represive, în care puterea comunistă a autorizat Securitatea să lichideze elita politică și intelectuală provenită din „*regimul burgezo-moșieresc*”. Printre cei morți în

închisorile comuniste s-au aflat și unele personalități provenite de pe meleagurile tecucene sau care au avut legătură cu acest spațiu de viață. Iată câteva exemple.

Mihail Manoilescu²⁰ a fost arestat pe 12 octombrie 1944 și reținut timp de 1 an și 2 luni la Prefectura Poliției, unde s-a îmbolnăvit de tifos exantematic. A fost eliberat pe 19 decembrie 1945. Trimis în judecată alături de ceilalți demnitari considerați „criminali de război”, a fost acuzat de „dezastrul țării” și rearestat pe 19 decembrie 1948. A fost încarcerat la Jilava, unde a protestat împotriva reeducării (1949), după care a fost mutat la Oțele Mari (1950). Pe 12 noiembrie 1950 a fost transferat la Sighet, cu grupul foștilor demnitari. Aici a stat în celula nr. 67 cu Virgil Solomon, Mihai Popovici și Radu Budișteanu. A decedat pe 30 decembrie 1950, datorită lipsei de asistență medicală și regimului de exterminare din detenție. Familia a fost înștiințată despre deces abia în mai 1958. Deși era decedat de doi ani, la 12 aprilie 1952, Tribunalul din București l-a condamnat la încă 15 ani de temniță grea²¹.

Henri Cihoski, în noaptea de 5 spre 6 mai 1950, la vârsta de 78 de ani, a fost arestat în lotul foștilor demnitari. În timp ce era dus la Sighet a suferit un șoc nervos. A murit pe 18 mai 1950 în închisoarea Sighet²². În arhiva CNSAS se află un „Tabel de foști miniștri începând din anul 1918 până la 6 martie 1945, propuși pentru arestare”, unde la poziția 72 este numele generalului Henri Cihoski. În nota informativă întocmită de Securitate se menționează: „A fost ministru de război în 1928, domiciliază în B-dul Dacia, nr. 50, proprietatea sa. În prezent este general pensionar, căsătorit cu Sofia, are doi copii. În timpul regimurilor trecute a fost senator de drept. Este element cu concepții vechi reacționare și privește regimul actual ca „o nenorocire”. Evită a se manifesta ostil în public din prudență. A fost prieten cu Ion Antonescu, care având încredere în el l-a numit primarul orașului Vaslui, iar la 14 noiembrie 1942 a fost primarul general al capitalei, unde a stat până la 2 noiembrie 1944, când a fost destituit”.

Este adevărat că pe coperta dosarului în care se găsește acest document este notat că propunerile erau „pentru arestare în anul 1952”, când generalul era deja decedat²³.

Menționăm faptul că fiica generalului, Henriette Cihoski, figura și ea într-un „Tabel de foști moșieri”, la poziția nr. 9, deși din nota întocmită de Securitate este menționat faptul că era „fostă proprietară 1 bloc” și deținea „un atelier de sculptură”. Henriette era considerată „un element dușmănos regimului comunist”²⁴. Henriette Cihoski (1911-1999), căsătorită cu Ștefan Veron, a fost sculptoriță, cu studii la Școala de Belle Arte din Paris, în atelierul

unui sculptor celebru în epocă, Henri Bouchard, iar în țară a studiat cu Oscar Han²⁵.

Rămasă fără nicio sursă de venit, la 22 septembrie 1950, Sofia Cihoski²⁶ a trimis un memoriu ministrului de interne prin care solicita să reprimească pensia soțului său. Reproduc aici pasajul care face referire la participarea lui Henri Cihoski la Războiul Întregirii Naționale: „În timpul războiului (din 1916-1918) pe care l-a făcut în întregime pe front, a comandat Divizia 10, aceea care a oprit ofensiva germană și, a determinat victoria de la Mărășești. În timpul acelei campanii, Henri Cihoski a fost grav rănit lângă șira spinării, rană care a determinat în ultimul timp, odată cu înaintarea în vârstă, tulburări importante la coloana vertebrală, ducând până la osificarea ei, dureri care mai toată ziua îl obligau să stea culcat. De-a lungul carierei sale a fost decorat cu toate ordinele străine și române, iar după victoria de la Mărășești cu ordinul Mihai Viteazul... Astăzi eu, soția lui, care timp de 40 de ani am împărțit această viață, sunt aruncată afară din casă, ... cu lucrurile confiscate, cu pensia soțului meu, generalul Henri Cihoski nepătită, sunt lăsată muritoare de foame împreună cu fiul meu grav bolnav”²⁷.

Mircea Vulcănescu, a fost legat de Tecuci datorită faptului că aici și-a făcut o parte din studiile gimnaziale. Pe 30 august 1946, a fost arestat cu cel de al II-lea lot al foștilor membri ai guvernului Antonescu, acuzați de crime de război. A fost condamnat, pe data de 9 octombrie 1946, la opt ani temniță grea. Închis la Aiud, a murit pe 28 octombrie 1952, bolnav de plămâni²⁸.

Ion Petrovici. O personalitate uriașă a științei, a școlii, a culturii și a politicii românești care a suferit represiunea comunistă a fost academicianul **Ion Petrovici**²⁹. După 23 august 1944, acesta a fost înlăturat din învățământ și i s-a impus domiciliu obligatoriu. În martie 1945 a fost audiat de acuzatorul public la Cabinetul III Instrucție, fiind acuzat de dezastrul țării și contribuție la politica regimului antonescian. La mijlocul lunii aprilie 1945 a fost ridicat de acasă și depus în arestul Poliției capitalei. În iunie 1945, după intervenția Academiei Române era „lăsat la domiciliu sub pază”. Pe 18 mai 1946 a fost arestat din nou, împreună cu alți foști demnitari ai guvernului antonescian, însă 11 zile mai târziu a fost eliberat. Pe baza rechizitoriului nr. 68 din 22 decembrie 1948, întocmit de prim-procurorul Nicolae Vlădescu, în care se consemna faptul că „grupul criminalilor de război aflat în slujba capitalismului exploator... avea tot interesul ca soarele libertății ce strălucea în răsărit, să nu lumineze și în ogorul muncii românești, ținut în întuneric și mizerie de către beneficiarii regimului burghezo-moșieresc”,

Ion Petrovici a fost trimis în judecată alături de alți demnitari ai guvernării antonesciene. La 19 ianuarie 1949, Curtea de Apel București- Secția IV-a Penală prin Decizia nr. 123 a decis condamnarea lui Ion Petrovici la 10 ani de temniță grea. La data de 9 noiembrie 1955, la Decizia 123/19.01.1949, a fost adăugată următoarea mențiune: „*Toți condamnații exceptați de la grațiere, conform art. 3, D. 421/1955*”.

A fost încarcerat la Jilava, Văcărești, Aiud (1949-1954), Sighet, Râmnicu-Sărat (1957). După ce a fost eliberat din închisoare prin expirarea pedepsei pe 2 octombrie 1958, i s-a fixat domiciliu obligatoriu pe timp de 36 luni, așa încât a fost „*predat organelor de miliție pentru a fi dus la domiciliu obligatoriu*”, în localitatea Olaru, din raionul Călărași, regiunea București. La 29 decembrie 1958, „*conf. ordinului verbal al tovarășului ministru Drăghici Alex., transmis prin tovarășul gen. Nicolschi, numitului Petrovici Ioan i s-a aprobat schimbarea D.O. din comuna Olaru, raionul Călărași, regiunea București, în orașul București, str. Conta nr. 3-5*”. Restricțiile domiciliare aveau să fie ridicate abia în octombrie 1963. Pe 3 iulie 1990 a fost repus în drepturi ca membru titular al Academiei Române³⁰.

*

Vom continua în numărul viitor al revistei, demersul nostru istorico-social-politic printr-o documentare amplă a unor arhive la care avem acum acces. Câte destine au frânt aceste „obsedante decenii” (cum le numise Marin Preda), câte mărturii nerostite au dus cu ei în mormânt cei răstigniți în numele unei lumi noi, impuse de hoardele dezlănțuite în ceea ce se va numi „era ticăloșilor”?!... Literatura „de sertar” întârzie prea mult să ilustreze aceste drame umane. Volumele de memorii văd cu greu lumina tiparului. Dezinteresul noilor generații crește din neștiință și uitare. Scriitorii au la dispoziție aceste surse de inspirație și de documentare prin aportul istoricilor. În numărul următor al revistei vom oferi **numeroase alte nume de tecuceni**, umilințele cumplite la care au fost supuși ei și familiile lor. Sunt pagini cutremurătoare de istorie adevărată pe care vă invităm să le parcurgeți ca un gest de pioșenie pentru o întregă populație de sacrificiu, pentru cei care au suferit în închisorile comuniste – oribile „școli de reeducare” a unor conștiințe exemplare.

Note:

- Ottmar Trașcă, *23 August 1944. Sfârșitul „camaraderiei de arme” româno-germană*, în „Anuarul Institutului de Istorie «G. Bariț» din Cluj-Napoca”, tom. XLV, 2006, p. 189.
- Ibidem*, p. 179.
- 23 August 1944 – Salvarea României sau trădare națională?*, <https://www.historia.ro>, accesat 5.3.2020
- Pe larg despre această acțiune la Alexandru Andronic, *După 50 de ani, mărturii inedite privind situația de pe frontul din*

- Moldova în august 1944*, în „Acta Moldaviae Meridionalis, XV-XX, 1993-1998, p. 148-160.
- Ibidem*, p. 157.
 - Grupul „Braun” era format din Brigada 905 tunuri cu 21 de piese, părți din Divizia 20 blindată germană, batalionul de școală al Armatei 8 germane de la Bârlad, precum și 30 de care de luptă care se aflau la Tecuci. Acestea din urmă erau destinate constituirii celei de a doua divizii blindate române.
 - Alexandru Andronic, *op. cit.*, p.155; Constantin Corneanu, *23 August 1944, noi reevaluări (2)*, postat pe 24 mai 2019, pe AESGS, <https://www.aesgs.ro/23-august-1944-noi-reevaluari-2/>
 - SJAN Galați, fond Primăria orașului Tecuci, dosar nr. 26/1944, f. 74.
 - Ibidem*, f. 76.
 - Vezi Daniel Bradea, *Teciucul în vremea ciumei roșii (1945-1950)*, vol. I, Ed. PIM, Iași, 2019, p. 12-26.
 - Vezi Daniel Bradea, *Contribuții la istoria orașului Tecuci*, Ed. Studis, Iași, 2021, p. 362-363.
 - Din însoțirea lui Nicolae Pelin (1856-1932) cu Zoe (1868-1959) au rezultat trei copii. După moartea lui Nicolae, imobilul din strada Boteanu nr. 2 a rămas în proprietatea fiicei sale, Elena (1898-1986), căsătorită cu căpitan aviator Ioan Ruță (d. 1938). Elena a fost profesoară și directoare la Liceul de Fete „Tache și Elena Anastasiu” (1938-1948). Conform documentelor păstrate în arhivele de la Galați, profesoara Elena Ruță a fost implicată activ în acțiunile de ajutorare a populației înfometate din oraș. Printre altele a participat la distribuirea „*ajutorului american*”. La 11 aprilie 1947, în calitate de delegată a Crucii Roșii filiala Tecuci, a predat în gara Tecuci cantitatea de 215 tone făină de porumb primită de la Crucea Roșie Americană (Daniel Bradea, *Contribuții la istoria orașului Tecuci*, Editura Studis, Iași, 2021, p. 281, 394).
 - Salut Armatei Roșii*, în „Dreptatea”, nr. 5, 31 august 1944, p.1.
 - A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R.-Cancelarie, dosar nr. 28/1944, f. 62, apud Luminița Banu, *Direcția a V-a Securitate și Gardă: plugușorul sub lunetă* în „Caietele C.N.S.A.S.”, an I, nr. 2/2008, p. 66-67.
 - Nestor I. Ignat, *Cazul Blaga*, în „Viața Românească”, nr. 1, 1946, p. 49.
 - Irinel Giurgea-Kornbaum, *Amintiri, arestări* în „Seara amintirilor”, Editura ePublishers, 2015, p. 28-29.
 - La Câmpulung Muscel au mai fost trimiși cu domiciliu obligatoriu și alte „bestii moșierești” printre care erau Dinu Noica, verii săi Bebe, Vlad și Iacovache Noica, Dinu Sighireanu, un domn Lambrino, Barbu și Nușa Filitti, familia Rizescu, Lenuța Olmazu, Ion și Ilinca Florescu (născută Stârcea), Robert Furnarache, tânărul Alexandru Paleologu (se ascundea sub numele Ionel Crăifăleanu), Barbu și Elena Pantazi, familia Enescu, familia Rosetti (Mioara și Radu R. Rosetti – ing. El era fiul gen. Radu R. Rosetti, fost ministru al învățământului în guvernul Antonescu, a fost arestat la 80 de ani și a murit în închisoare).* (Ștefan Racovitză, *Scene din viața unui dușman de clasă*, Ed. Curtea Veche Publishing 2010, 2013).
 - SJAN Galați, fond *Comitetul județean al P.M.R. Tecuci*, dosar nr. 59/1949, *Situația terenurilor expropriate de la proprietari pe comuni, din județul Tecuci*, f. 81-83.
 - Ibidem*, f. 14.
 - Mihail Manoilescu** (n. 9 decembrie 1891, Tecuci - d. 30 decembrie 1950, închisoarea Sighet), a absolvit Școala Națională de Poduri și Șosele din București ca șef de promoție. Președinte al Asociației Generale a Inginerilor din România, al Comitetului Român de Comerț Internațional și al Uniunii Camerelor de Comerț și Industrie. Profesor de

- economie politică la Universitatea București. Teoretician strălucit al corporatismului. Deputat în mai multe legislaturi, apropiat al mareșalului Averescu. În conștiința opiniei publice era văzut ca un om politic susținător al revenirii regelui Carol al II-lea pe tronul României. Pentru acest motiv a fost arestat în octombrie 1927 și încarcerat la Jilava. La proces a avut 110 martori și 36 avocați. Subsecretar de stat la finanțe în guvernul Alexandru Averescu (31.03.1926- 4.06.1927), ministru lucrărilor publice în guvernul Iuliu Maniu (13.06 - 10.10.1930), ministrul industriei și comerțului și interimar la lucrări publice și comunicații în guvernul Gheorghe Mironescu (10.10.1930 - 18.04.1931), ministrul industriei și comerțului în guvernul Nicolae Iorga (18 aprilie - 6 iunie 1932), guvernator al B.N.R. (14.07.1931 - 27.11.1931), ministru de externe în guvernul Ion Gigurtu (4.04 - 4.09.1940). În urma acceptării *Arbitrajului*, de către Consiliul de Coroană, în calitate de împuternicit al guvernului român a semnat respectivele documente. (Mihail Manoilescu, *Memorii*, vol. I, Ediție îngrijită de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 10-14).
- 21 Mihail Manoilescu, *Memorii*, vol. I..., p. 10-14; Octavian Roske (coord.), *Mecanisme represive în România 1945-1989. Dicționar biografic*, partea a doua, vol. IV, M, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2005.
- 22 **Henri Cihoski**, (numele mai apare grafiat și Cihoschi), s-a născut pe 2 octombrie, în Tecuci, într-o familie cu origine poloneză, ca cel de-al treilea copil. S-a căsătorit cu Sophie Ferhat, fiica unei familii înstărite de origine armeană. Împreună au avut o fiică, sculptorița Henriette Cihoski (1911-1999). După absolvirea școlii militare de ofițeri cu gradul de sublocotenent, a ocupat diferite poziții în cadrul unităților de geniu și infanterie sau în eşaloanele superioare ale armatei: comandant al Batalionului 4 Pionieri, șef al Serviciului geniului al Cetății București și comandant al Regimentului 5 Infanterie. În perioada Primului Război Mondial a îndeplinit funcțiile de: șef de stat major al Corpului VI Armată (perioada 14/27 august - 16/29 octombrie 1916); comandant al Diviziei 13 Infanterie (16/29 octombrie - 19 noiembrie/2 decembrie 1916; comandant al Diviziei 10 Infanterie (1/13 ianuarie 1917- 28 octombrie/11 noiembrie 1918) și sub-șef al Marelui Cartier General (28 octombrie/11 noiembrie 1918 - 1 februarie 1920). A ocupat funcția de ministru al apărării naționale în guvernul condus de Iuliu Maniu (10 noiembrie 1928 - 4 aprilie 1930), din care a demisionat în urma presupusei sale implicări în *Afacerea Škoda*. A fost senator de drept în Parlamentul României. Ordine și decorații: Ordinul „Steaua României”, în grad de ofițer (1914); Ordinul „Coroana României”, în grad de comandor (1911); Crucea „Meritul Sanitar” (1911); Ordinul „Mihai Viteazul”, clasa III, 3 octombrie 1917. (Daniel Lăcătuș, *Fețele durerii. Apel la memorie*, vol. I. *Personalități decedate în închisorile comuniste*, Ed. Studis Iași, 2018, p. 27; (Octavian Roske, *Mecanisme represive în România, 1945-1989. Dicționar biografic A-C...*, p. 479).
- 23 ACNSAS, *F.D., referitor la foștii demnitari de stat, deputați, senatori, industriași, moșieri, comercianți, diplomați, miniștri, primari, specialiști propuși pentru arestare, în anul 1952, dosar D 008180, f. 25.*
- 24 *Ibidem*, f. 214.
- 25 Adrian Majuru, *Profilul unei României dispărute*, jurnalul.ro, accesat 10 aprilie 2020, <https://jurnalul.ro/stiri/observator/profilul-unei-romanii-disparute-672846.html>.
- 26 Prenumele mai apare ortografiat și Sophie. Ea provenea dintr-o bogată familie de armeni, Ferhat (Ferhatian), din Focșani.
- 27 *România - viața politică în documente- 1950*, Arhivele Naționale ale României, București, 2002, p. 266-267.
- 28 **Mircea Vulcănescu**, s-a născut pe data de 3 martie 1904, în București. A absolvit cursurile școlii primare în capitală, gimnaziul la Iași și Tecuci, iar liceul la Galați și București. În anul 1921 s-a înscris la Facultatea de Filosofie și Litere și la Facultatea de Drept din București. În 1925 și a luat licențele în Filosofie și în Drept. A făcut parte din gruparea culturală „Criterion” (1931). A fost director general al vămilor (1935 - 1937), președinte al Casei Autonome a Fondului Apărării Naționale, director al Datoriei Publice în Ministerul Finanțelor, unde a rămas până în momentul arestării. (*Ibidem*, p. 64).
- 29 **Ion Petrovici** (14 iunie 1882, Tecuci - 17 februarie 1972, București). A fost scriitor, filosof, om politic, profesor de Istoria filosofiei moderne și de logică la Universitatea din Iași, rector al Universității din Sibiu, om politic. A deținut următoarele funcții: ministru al Lucrărilor Publice (1920), membru corespondent al Academiei Române (începând cu data de 7 iunie 1927), ministru al Educației Naționale (1937- 1938), membru în Consiliul Superior Național al Frontului Renașterii Naționale (1939), vicepreședinte al Academiei Române (3 iunie 1938 - 31 mai 1941), ministru al Culturii Naționale și Cultelor (5 decembrie 1941 - 23 august 1944), președinte al Consiliului de Administrație al Societății Române de Radiodifuziune (1941), membru titular al Academiei Române (de la 24 mai 1934). (Octavian Roske, coordonator, *Mecanisme represive în România, 1945-1989. Dicționar biografic*, P, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2007, p. 207. Ionel Necula, *Ion Petrovici în vizorul securității*, Ed. Saeculum I.O., București, 2005, p. 30, 33, 34, 38, 56, 61, 62; Idem, *Urcar la poarta Moldovei de Jos*, vol. 14, Ed. Studis Iași, 2020, p. 30-34).
- 30 Octavian Roske, coordonator, *Mecanisme represive în România, 1945-1989. Dicționar biografic*, P, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2007, p. 207. Ionel Necula, *Ion Petrovici în vizorul securității*, Ed. Saeculum I.O., București, 2005, p. 30, 33, 34, 38, 56, 61, 62; Idem, *Urcar la poarta Moldovei de Jos*, vol. 14, Ed. Studis Iași, 2020, p. 30-34.

Theodor Pallady, *Interior din atelierul din Place Dauphine*

IN MEMORIAM

PĂRINTELE DUMITRU VLAD, 112 ANI DE LA NAȘTERE

► pr. Toderiță RUSU

Până în 2017 când a apărut cartea omagială cu viața și activitatea părintelui Dumitru Vlad la editura Printech din București, carte prefăcută de către profesorii Parascan Doru și Monica Babeș, lumea intelectuală din împrejurimile Umbrăreștiului nu știa nimic despre dânsul. El a marcat cu viața și activitatea sa aproape tot veacul al XX-lea. Născut în 1909 la Odobești, absolvent al Facultății de Teologie a Universității Regele Carol al II-lea din Cernăuți, s-a implicat în toate aspectele nobile ale sufletului, păstorind generații de maturi și copii, devenind ctitor de biserică, de școli și de Cămin cultural în care preda cursuri de luminare și alfabetizare, fiind rudă cu poetul învățător erou de la Odessa, Vasile Teleoacă, la rândul său înrudindu-se cu poetul Ștefan Petică. Regele Carol al II-lea i-a recunoscut râvna constructivă alături de învățătorul Nicolae Grigoraș prin acordarea medaliei- Răsplata muncii pentru construcțiuni școlare, clasa a II-a, în 1937. A contribuit împreună cu enoriașii la ridicarea Catedralei Sfântului mare mucenic Gheorghe din Tecuci, având calitatea de consilier de drept și primar numit de Prefectura Tecuci în 1937. A mai activat ca președinte al Consiliului Protopopesec Tecuci, inspector catehetic, protopop prin delegație la Ivești, Președinte al Sfatului de împăciuire, s-a lăsat călăuzit de Învățătura Bisericii și a fost ajutat exemplar de către Sofica Sobieschi, rudă a primarilor Panait și Teodor Sobieschi, ulterior prigonit de comuniști. Părintele, într-o manieră tăcută, a reprezentat un mare sprijin al comunității și un stâlp al rezistenței anticomuniste ca și cea din închisori. A trăit dramele sătenilor din multele inundații ale râului Bârlad. După mărturia regretatului istoric Ion T. Sion, a fost un om și un preot exemplar din toate punctele de vedere, iar oamenii de

ieri și de azi mărturisesc că nu mai au un asemenea om ca părintele Vlad. În semn de meritorie cinstire, sculptorul tecucean Dan Mateescu, la inițiativa Asociației Cultural-Filantropice „Ion T. Sion” Umbrărești, a executat în curtea Școlii Gimnaziale „Sf. Stelian” din Umbrărești o statuie prin care să i prelungească memoria pentru generațiile viitoare. A fost numit cetățean de onoare al comunei Umbrărești în anul 2000. Strada pe care a locuit până la pensionarea din 1987 îi poartă numele, iar poetul umbrăreștean preotul Ionel Rusu i-a dedicat poezia „Daruri... Cineva”, o enoriașă vrednică, Gherghina Rusu l-a întâlnit în vis între o colibă mică și un palat strălucitor, în care oamenii veneau să i se închine ca la sfintele moaște. Dânsul le zicea- Când am venit în parohia aceasta aveam o colibă. Acum, după atâția ani, Dumnezeu mi-a făcut această casă luminoasă și mare.

De-a lungul timpului, l-au ajutat pe părintele statornicia în credință, jertfele liturgice și culturale umilintele nenumărate de toată viața și, mai ales, cele de la urmă, ale celor ce până astăzi se opun nebunește, de neînțeles, să i se pună la casa parohială o placă comemorativă, ca umil gest de apreciere și de cinstire a înaintașilor noștri. Dânsul e o pildă de sfințenie pe care și-a câștigat-o prin iubire, prin răbdare, prin fapte mici și mari vrednice și zilnice, pe toate planurile vieții la care sufletul participă. Plenitudinea bucuriei umbrăreștenilor va fi în ziua în care osemintele sale vor veni, după voia lui Dumnezeu, lângă biserica pe care a slujit-o osârduitor. Deocamdată îl întâlnim pe părintele în comuniunea de rugăciune, a Dumnezeieștii Liturghii, în inimile oamenilor și în locașurile de luminare sufletească și culturală a ctitoriilor sale de netăgăduit.

„TELEGRAF SELECTIV”

REVISTA REVISTELOR

► Adrian RĂcaru

SCRIPTOR

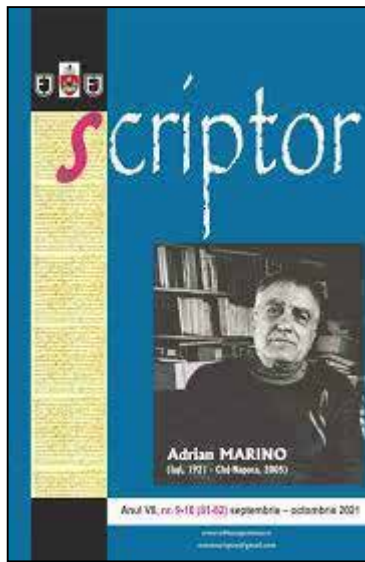
nr.9-10 (81-82) septembrie-octombrie 2021

Revista „Scriptor” te ține-n lectură, și îți tocmește la ascultare creatorii de dialog. Cu mașina timpului transcris, rulând pagină cu pagină, ajungi în 1993, treci prin 2001, prin 2015 ca să te ostioiești cu mirare în anul de grație 2021, aici între coperti. Citind îi vezi în emisiunea TeleM la Bojeuca „Ion Creangă” pe Ioan Holban și Cezar Ivănescu și crezi „în învierea Domnului și a Moldovei”. Ajungi la „Divanuri duminicale” pe TVR lași cu Grigore Ilisei și Virgil Tănase ca să înțelegi că „Sufletul meu s-a alcătuit sub oblăduirea limbii române”. Cu Neculai C. Muscalu și Cristian Livescu te gândești că „Poezia te poartă spre pragurile neștiute ale existenței”. Iar pe medicul stomatolog de origine română, care îi îngrijește pe eschimoșii și pe indienii din Alaska, pe doamna doctor Mariana Apetroaie, o întâlnești cu Vania Atudorei ca să stea la taifas în Montreal... da, în mod real.

Mai găsești spre ademenire secvențe din incubatoarele de mărgăritar ale volumelor în pregătire, pentru editare. Iată în „aqua script” ne așteaptă Ovidiu Genaru cu „Pâinea sacră-Calendarul popular”(firmituri din volumul „Mesajul miezului de pâine”)

În „comentarii recenzii adnotări” (dar din dar, te cheamă la facere, cartea!) aici Cristina Hermeziu ne prezintă „Comunitatea artistică a lui Adrian Alui Gheorghe”.

Îl mai găsim(*în text*) la Focșani pe Liviu Ioan Stoiciu sflufuind diamantele disperării „Din anul revoluției de

uz personal”(a-XXXVII-a fațetă). Și pentru a descifra proiecțiile de toate felurile, de la cele cerești până la cele imediat epidemico-sociale” facem cunoștință cu „Ursoaica și carul” Cristinei Florescu.

Și cum eu bat creanga cu literele de pe tastatură, iaca trece Mircea A. Diaconu „La braț cu Ion Creangă”(cu prilejul unei reeditări), mă fâstăcesc și uit „Scara” Isabellei Brănescu în Turnul orbilor (fragment din romanul Turnul orbilor)...

Primum acum la redacție și numărul dublu 11-12 (83-84) pe lunile noiembrie-decembrie 2021 al acestei prestigioase reviste. Pe copertă – privirea unui Om cât un veac: Cezar Ivănescu. Incitantul cuprins al revistei presupune timp dedicat lecturii aprofundate.

PLUMB

nr. 174, septembrie 2021

Revista Plumb te ispitește cu poemul lunii de Liviu Popescu „Singular” ca să se închidă în LIRICE cu poeme de Nicolae Nistor și Caliopei-Alina Dinu.

Consemnăm cronică de carte „Cine scrie se înscrie sau poetice exerciții de mirare în forme fixe” de Petre Isachi, în care eminentul critic ne prezintă volumul antologic al poetei **Camelia Ardelean**, „Anotimpurile cuvântului”. Mottoul ales iriază textul în aură: „Poezia poetului stârnește poezia intimă a fiecăruia. Un poet este cu atât mai mareț cu cât cei care-l citesc nu pe el îl descoperă, ci pe ei înșiși”(Nichita Stănescu). Ce urmează este constatarea licărind de satisfacție a „profului” de litere, că autoarea

„stăpânește imaginea, metafora, simbolul și mitul și are adorația angelică, necesară pentru cele două specii ale lirismului ce au cucerit deja eternitatea.”

În notele de lectură din revistă întâlnim și volumele de poezie semnate de două tecucence: Eleonora Stamate și Monica Manole. Livia Ciupercă în Valențe ale dorului (Eleonora Stamate / Dor... rotund) conturează: „Arhitectura conceptului epic cu rezonanțe lirice nu ne surprinde. Recunoaștem autoarei subtile simboluri, unele dintre ele, reminiscențe romantice, prin oglinzile vizualului, tonalitățile poetului, dar și melodicitatea frazei în ritmul muzicii clasice.” Și face trimitere „la starea de euforie creatoare pe care o descoperim poetului și omului de cultură Eleonora Stamate.” Și Petruș Andrei, admirator al Monicăi Manole - Poezia din oglindă”(Monica Manole Rugi păgâne): „Într-un moment de mare inspirație, Monica Manole nu surprinde femeia în intimitatea ei, ci însăși feminitatea, cu toată poezia simțurilor: misterioasă, ispititoare, enigmatică, puternică, devastatoare, pudică sau nerușinată, femeia în toate ipostazele ei(și pozițiile ei): inocentă și versată, fidelă sau necredincioasă, spusă sau tiranică, pasională sau frigidă, terestră sau astrală, pasageră sau eternă, parcimonioasă sau generoasă, *O singură Evă sau mai multe.*”

Și mai notăm frumoasa provocare sufletească pe care o lansează Cristina Ștefan: „Jurnalul unui medic anestezișt cu titlul Camino – drumul spre lumină, aparținând scriitoarei târgoviștene Ecaterina Petrescu Botoncea are toate mirodeniile genului literar tematic, de a se așeza în rândul jurnalelor celebre din literatura noastră”, „Un mesaj puternic, o învățătură la îndemâna tuturor, care presară soluția vremurilor de azi: credință, toleranță, iubire.”

ATENEU

nr. 626, octombrie 2021

Și în acest număr cu pagini generoase, Autorii și-au agățat textele și au lăsat ca suflul lecturii să le răsfoiască fertil, să le scuture aroma, polenul, rodul și să le slăvească esența. Spicuim doar:

Elena-Brândușa Steiciuc – Cernăuții, Atlantida lui Mircea A. Diaconu

„Apărută în 2021, într-o excelentă condiție grafică la Editura „Cartier” din Chișinău, cartea **Cernăuți obiecte pierdute** a criticului și universitarului sucevean Mircea A. Diaconu este o fabuloasă

reconstituire a vieții cotidiene de acum un veac în capitala provinciei Bucovina a României. Și pentru amuzament: „Iată cum se delecta publicul meloman în primăvara anului 1923, anunțând transmitând foarte clar acea preocupare pentru punctualitate a bucovinenilor: *Concertul din 18 Maiu, / ultimul care îl mai dă / d. Enescu la Cernăuți, / având un program bogat/ va începe/ foarte precis la orele 19 seara, / deoarece maestru părăsește Cernăuții/ cu trenul de 11 și 45’ (p.50)*”

Sub „*perna cu ace*” profesorul **Vasile Spiridon** pune eseu **G. Ibrăileanu prin viață:**

„Vicios cum se știa, lupta împotriva celui mai mare dintre viciile nepedepsite, alături de citit: scrisul. Deținea și argumentul că marii creatori ai literaturii universale îl umileau și îl descurajau prin ceea ce realizaseră, determinându-l să ia decizia de a nu mai scrie nimic. Pentru a se vindeca, înclina în birou toate caietele și colile de hârtie, inclusiv tot ceea ce ar fi putut să fie mâzgălit. Dar – fatalitate! – uita să încluce creioanele, iar atunci se apuca să scrie pe cutiile cu țigări.”

Premiile Revistei Ateneu – 2021:

Premiul de Excelență „George Bacovia”, pentru întreaga creație - **MARTA PETREU**

Premiul pentru Poezie, pentru volumul „Menghinea cu elice” - **VAL MĂNESCU**

Premiul pentru Proză, pentru romanul „Omul din eprubetă” - **NICHITA DANILOV**

Premiul pentru Critică și Istorie Literară pentru volumul „Cenaclul de luni”- **COSMIN CIOTLOȘ**

13 PLUS / Revistă de cultură

nr.201, 2021

Această este o citorie, așezată pe 201 ha de *povești de dragoste*, a voivodului cuceritor de carte: Petre ISACHI, profesorul și înțeleptul cheltuitor al bogățiilor pământești și eterne. Iar în cancelariile revistei logofeții scriu și deretică: înscrisuri, letopisețe, elocuțiuni, cântări, poeme, romane și țin *divane* la Izvoare și la Vărativ.

Relevăm doar:

Bacovia – un poet inspirat, talentat sau genial? de Petre ISACHI

Autorul prinde cu pioletul unui motto unele definiții, printre care: „Geniu - predispoziția înăscută a spiritului prin care natura dă reguli artei”.

Mai remarcăm faptul că revista, este frumos înveșmântată,

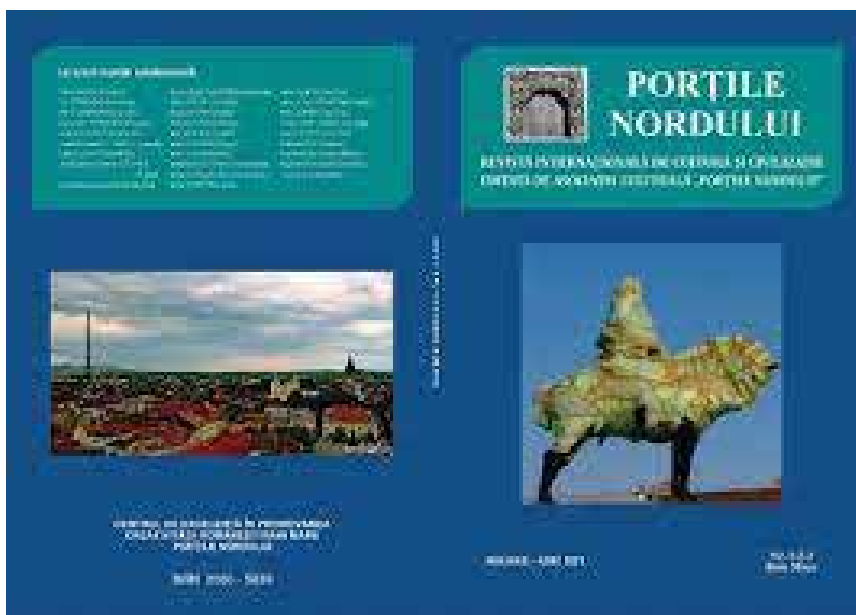
într-o copertă vulcanică, parcă laminată din pulbere stelară.

PORȚILE NORDULUI

Revistă internațională de cultură și civilizație
nr.1-2-3 (ianuarie-iunie), 2021, Baia Mare

Salutăm numărul triplu al acestei reviste, cu porți deschise, românilor din lumea largă, pentru a se întoarce la vatră cu povești și cântece șoptite, fie chiar și numai cu *scrisuri* în limba română.

Revista are zvâc mintos și nerv încondeiat. Te ține atent, căci din când în când, „chibritul se apropia de pulbere”...dar uimitor nu explodează decât metaforele în poeme și șugubeața ironie în proze. Laude acestei deschideri către toate provinciile românești și felicitări membrilor fondatori pe care îi cunoaștem, îi prețuim și cărora le ducem dorul: **Emanuel Pope, Mihai Ganea, Virginia Paraschiv** ! Reverențe colaboratorilor și asigurarea că *De la Tecucele la Tisa /Tot românu-i cu revista*.

CRONOGRAF

Fragmente din Catalogul expoziției *ROMÂNIA ÎN MARELE RĂZBOI*, deschisă cu mai mult timp în urmă la Muzeul Național de Istorie al României din București:

„Una din primele măsuri luate de autoritățile germane a fost impunerea calendarului gregorian (ziua de 18 decembrie 1916, devenea 31 decembrie 1916). Practic, în 1916, românii nu au mai avut Crăciun.”

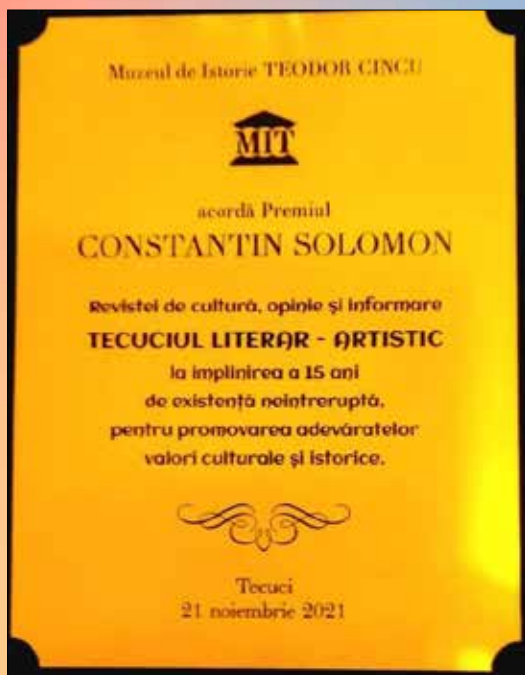
„....mai amintim un fapt care a stârnit vâlvă, în februarie 1918, când „ câțiva bulgari (din forțele de ocupație n.n.) cu o mașină au furat moaștele Sfântului Dimitrie din catedrala Mitropoliei din București, cu scopul să le ducă peste Dunăre, în țara lor. Dar sfântul n-a voit să părăsească România. De aceea, toată noaptea bulgarii, prin minune, au înconjurat străzile Capitalei, dar n-au nimerit șoseaua care duce la Giurgiu, ca să treacă Dunărea. Dimineața au fost prinși, iar sfintele moaște au fost aduse la catedrală”(Kiriteșcu)”

*

Dar despre bancnota cea nouă de 20 de lei, ce părere să avem? Trimiterea este tot către acest eveniment crucial din istoria noastră, tot către lupte, victorii și jertfe. Iar chipul **Ecaterinei Teodoroiu** trebuia să se transforme într-o valoroasă efigie feminină de patriotism și curaj.

Lecturi plăcute și reviste bogate să ne urăm pentru anul care vine.

Adrian RACARU

Placheta prin care Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” a acordat revistei noastre **Premiul „Constantin Solomon”- 2021** în semn de apreciere și prețuire pentru înalta ținută intelectuală și promovarea talentelor locale, pentru deschiderea către valorile literare, cultural-artistice, istorice naționale și europene.

Vă oferim spre lectură și cunoaștere revista noastră,
TECUCIUL LITERAR-ARTISTIC
 publicație trimestrială
 recunoscută și apreciată acasă, în țară și în lume!

Citiți și online pe site-ul Bibliotecii Municipale „Ștefan Petică” din Tecuci, la adresa: www.bstp.ro

În numărul viitor al revistei vom publica o serie de articole și documente despre personalitatea profesorului Constantin Solomon.

Colectivul nostru de redacție vă urează pentru anul care vine, dragi cititori, să aveți parte de lecturi diverse, materiale interesante, pagini atractive și promovarea talentelor autentice prin care Tecuciul să se afirme în spațiul cultural național.

LA MULȚI ANI 2022 !

Mihai I, Rege al României în întreguri postale

Din colecția Tiberiu JALBĂ.